Riksdagens protokoll 1990/91:113

Torsdagen den 16 maj

Kl. 12.00–17.56
19.00–22.52

1 § Val av riksdagens ombudsmän (justitieombudsmän)

Företogs val av chefsjustitieombudsman och av två justitieombudsmän.

Anf. 1 OLLE SVENSSON (s):

Herr talman! Valperioden för chefsjustitieombudsmannen Claes Eklundh samt justitieombudsmännen Gunnel Norell Söderblom och Hans Ragnemalm utgår under innevarande kalenderår.

Med anledning härav har JO-delegationen berett frågan om val av tre riksdagens ombudsmän. Samråd har därvid ägt rum med de av partigrupperna utsedda ledamöterna i talmanskonferensen.

JO-delegationen föreslår enhälligt att riksdagen för tiden från valet till dess nytt val har genomförts under fjärde året därefter omväljer Claes Eklundh till chefsjustitieombudsman samt Gunnel Norell Söderblom och Hans Ragnemalm till justitieombudsmän.

Kammaren biföll JO-delegationens förslag och utsåg därmed – för tiden från valet till dess nytt val genomförts under fjärde året därefter – till

chefsjustitieombudsman
chefsjustitieombudsman Claes Eklundh

Kammaren biföll JO-delegationens förslag och utsåg därmed – för tiden från valet till dess nytt val genomförts under fjärde året därefter – till

justitieombudsman
justitieombudsman Gunnel Norell Söderblom

Kammaren biföll JO-delegationens förslag och utsåg därmed – för tiden från valet till dess nytt val genomförts under fjärde året därefter – till

justitieombudsman
justitieombudsman Hans Ragnemalm

2 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Motionerna
1990/91:Fi67 och Fi68 till finansutskottet
1990/91:Sf56 och Sf57 till socialförsäkringsutskottet

3 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Försvarsutskottets betänkande 1990/91:FöU8

4 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 15 maj

Företogs till avgörande finansutskottets betänkanden 1990/91:FiU23, FiU25, FiU27 och FiU28, skatteutskottets betänkande 1990/91:SkU35 samt utrikesutskottets betänkande 1990/91:UU7 (beträffande debatten i dessa ärenden, se prot. 112).

Finansutskottets betänkande FiU23

Utskottets hemställan bifölls.

Finansutskottets betänkande FiU25

Först biträddes reservation 1 av Gunnar Björk m.fl. med 132 röster mot 19 för reservation 2 av Carl Frick. 147 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 159 röster mot 126 för reservation 1 av Gunnar Björk m.fl. 15 ledamöter avstod från att rösta.

Finansutskottets betänkande FiU27

Utskottets hemställan bifölls.

Finansutskottets betänkande FiU28

Mom. 1 (översyn av gällande upphandlingsförordning)

Utskottets hemställan bifölls med 206 röster mot 93 för reservation 1 av Rune Rydén m.fl.

Mom. 5 (miljöpolitiska hänsyn vid upphandling)

Först biträddes reservation 6 av Lars-Ove Hagberg och Carl Frick med 38 röster mot 37 för reservation 5 av Gunnar Björk och Ivar Franzén. 221 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 229 röster mot 37 för reservation 6 av Lars-Ove Hagberg och Carl Frick. 34 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Skatteutskottets betänkande SkU35
Utskottets hemställan bifölls.

Utrikesutskottets betänkande UU7
Utskottets hemställan bifölls.

5 § Regionalpolitiken

Föredrogs
arbetsmarknadsutskottets betänkande
1990/91:AU13 Regionalpolitiken (prop. 1990/91:100 delvis, 1990/91:87 delvis och 1990/91:125 delvis).

Anf. 2 ANDERS G HÖGMARK (m):

Herr talman! För ungefär ett år sedan debatterade kammaren riktlinjer för regionalpolitiken under 1990-talet. Då lade riksdagen fast ett antal principer för 1990-talets regionalpolitik.

Det är klart att den debatt vi kommer att ha här i kammaren i dag kommer att präglas litet av att den tidigare debatten och att det som då lades fast också framgent kommer att vara riktlinjer.

Då fördes en debatt i hägnet av en högkonjunktur. Under flera år hade vi fått uppleva en osedvanligt lång sådan. Då fördes en diskussion från några om högkonjunktur var till men för den regionala balansen, om högkonjunkturen i själva verket hade ökat de regionala obalanserna och lett till en ökning och förstärkning av koncentrationstendenserna.

Omvänt skulle tydligen gälla att det egentligen vore önskvärt med en lågkonjunktur. Då skulle koncentrationstendenserna minska.

För dem som drev den linjen måste dagens debatt vara något av en höjdpunkt att få uppleva. I dag har man sett hur den hemmagjorda lågkonjunkturen sprider sig. Det är nu rörligheten minskar och koncentrationstendenserna minskar om man skall följa den argumentering som förra årets debattörer hade.

Den långa raden talare som kommer att följa kommer säkert att vittna om de problem som finns ute i olika landsändar och som är ett resultat av den hemmagjorda kostnads- och skattekris som socialdemokraterna har lagat till. Jag tror att de människorna kommer att vittna om vilka problem olika regioner får känna av just om man har lågkonjunktur, framför allt en lågkonjunktur av den typ som socialdemokratisk politik lett fram till.

Med detta vill jag ha sagt, herr talman, att utgångspunkten ändå måste vara att om man skall få en bättre regional balans i detta land måste man ha något att fördela, och man måste ha regioner som kan leva på sina egna meriter. Det behövs tillväxt. Allt resonemang om att en minskad eller obefintlig tillväxt skulle vara till gagn för perifera delar av landet är och förblir en myt.

Det är därför vi moderater så intensivt arbetar för att driva en politik som syftar till ökad tillväxt. Det är då vi har förutsättningar för att utveckla olika delar av detta land.

Det är också därför vi lägger fram det dokument vi kallar Ny start för Sve-

rige, Europavägens politik, där vi redovisar ett antal saker som vi menar är nödvändiga att genomföra snabbt för att generellt sett få bättre betingelser för tillväxt i detta land. Det är klara signaler om medlemskap i EG. Det är omedelbart sänkta arbetsgivaravgifter – 4,5 procentenheter – för att reducera produktionskostnadsnivån i svensk industri. Vi vill ta bort skatten på arbetande kapital, som vi menar är förödande för de mindre och medelstora företagen och som har en klar regionalpolitisk profil. Skatten på arbetande kapital är ett hot mot de välkonsoliderade familjeföretagen.

Jag ser att industriministern har kommit till kammaren. Det kan vara intressant att vid ett senare tillfälle, då industriministern eventuellt går in i debatten, få höra hans uppfattning om skatten på arbetande kapital, mot bakgrund av att många småföretag under åren har tvingats sälja sig till större företag. På detta sätt har vitala funktioner koncentrerats till ett fåtal större regioner. Enskilda, små företag har utarmats, och därmed har också bredden i arbetsmarknaden på den lilla orten minskat.

Vi moderater menar att det finns många goda motiv – inte minst regionalpolitiska – för att ta bort beskattningen på arbetande kapital när det gäller småföretagen, och då inkluderas också arvs- och gåvobeskattningen. Det är ett direkt hot mot den regionala utvecklingen att ha den skatten kvar. Det kunde vara intressant att få höra industriministerns kommentar till detta.

Om man skall kunna utveckla olika delar av landet – för vilket småföretagandet och nystartandet av företag har en helt avgörande betydelse – är det också nödvändigt att se till att få bättre former för riskkapitalförsörjningen. Vi menar att denna riskkapitalförsörjning inte bara skall ske i offentlig regi utan också via privat kapital. Det gäller att via möjlighet till avdrag i deklarationen göra det attraktivt för människor med enskilt kapital att gå in i riskfyllda projekt. Över huvud taget måste man se till att kedjan mellan idé, patent, produkter och riskvilligt kapital som kan finansiera en första produktion fungerar bättre än vad den gör i dag. Vi moderater är helt övertygade om att en kraftfull satsning på riskkapitalförsörjningen i enskild regi är nödvändig framöver.

Vi har över huvud taget den uppfattningen att en sänkning av skattetrycket är nödvändig, och vi har lagt fram ett förslag om en sänkning av skattetrycket under en period av fyra–fem år – från dagens 56 eller 57 % till ca 50 %, en nivå som ju, herr talman, Ingvar Carlsson för något år sedan var alldeles övertygad om var nödvändig att gå ned till för att svensk industri skulle ha en chans att klara sig i framtiden. Det skulle vara intressant att höra om regeringen fortfarande bedömer att en sänkning av skattetrycket till den nivån är nödvändig.

Herr talman! Det är naturligt att man kan föra ett resonemang om regionalpolitik på olika nivåer. Vi kan föra ett resonemang om obalanser inom län, inom mindre regioner, men vi kan också vidga perspektivet och se på regionalpolitiken i ett Europaperspektiv.

Man talar ganska mycket om regionernas Europa, och jag tror att det är något som vi mer och mer kommer att få höra talas om, diskutera och även ta hänsyn till när vi formar politiken för framtiden. Det är då viktigt att det är möjligt att kombinera Europaperspektivet både med det kanske något

mindre geografiska perspektivet och med läns- och regionperspektivet inom Sverige.

Jag är alldeles övertygad om att vi framöver kommer att få se en tyngdpunktsförskjutning i Sverige och även i det framtida EG. Om de nordiska länderna kan komma med i EG tror jag att det blir ganska naturligt att se en utveckling mot en förskjutning norrut i Europa. Om vi dessutom får en rimlig utveckling i de baltiska staterna och i öststaterna, så kommer det att bli en mer markerad förskjutning upp mot Östersjön och norra Europa.

Herr talman! Det kan hända att de 77 städerna, den gamla Hansan, i någon form återigen ser dagens ljus någon gång efter sekelskiftet. Jag tror att detta dessutom skulle ha ett stort symbolvärde. Européer som kan sin historia tycker om att anknyta till frågor som har ett symbolvärde. Vi svenskar kanske är litet dåliga på det, men som sanna européer bör vi enligt min mening anknyta till en sådan europeisk tradition.

Jag är ganska övertygad om att en sådan tyngdpunktsförskjutning också innebär att Stockholm och Storstockholmsregionen efter sekelskiftet troligtvis relativt sett kommer att minska i betydelse. Jag är ganska övertygad om att Malmö–Lundregionen kommer att spela en viktigare roll på samma sätt som Västsverige, och jag är också ganska övertygad om att även Sydostsverige, med mer normaliserade förbindelser över Östersjön, i framtiden kommer att inta en annan position.

Över huvud taget tror jag att vi får se betydligt mer av detta samarbete mellan regionerna i Europa. Vi är i Sverige så väldigt fångna av nationalstatsbegreppet. I europeisk historia är detta emellertid något som tillhör föregående århundrade – bortsett från de nordiska länderna, som länge har varit nationalstater.

Jag tror alltså att regionerna i Europa och även regionerna i Sverige framöver i större utsträckning kommer att kunna utvecklas på sina egna meriter, och det är därför viktigt att man också ger regionerna denna möjlighet. Det finns ett antal faktorer som klart indikerar vad som gör en region framgångsrik och vad som gör att en region framöver kan utvecklas på ett positivt sätt. För oss som lagstiftare är det viktigt att vi, så långt det nu är möjligt genom politiskt beslutsfattande, ger regionerna denna möjlighet till utveckling.

Genomgående är goda kommunikationer helt avgörande. Med en framtida avreglering av olika typer av kommunikationer i Europa kommer vi kanske att se ett annat kommunikationsmönster, där man inom Sverige kanske inte alltid kommunicerar via Arlanda utan där man kan tänka sig olika former av flygförbindelser, exempelvis med direktlinjer. Det är alldeles nödvändigt att man bygger upp och bygger ut den kommunikationsstrukturen.

Det är också viktigt med en god kompetensnivå, och i det ligger för det första att man har beslutskompetens, att man ute i regionerna får vara med och fatta beslut som rör den egna regionen. Detta stärker regionens identitet, och det skapar en självtillit som enligt min uppfattning är mycket väsentlig. Eftersom det är fråga om en beslutskompetens har vi moderater konsekvent hävdat tanken att beslutskapaciteten skall flyttas ut från centrala ämbetsverk till läns- och regionnivå. Det kan diskuteras om länen i framtiden skall se ut som de gör i dag. De nuvarande länsgränserna har ju varit ganska seglivade – Axel Oxenstierna hade tydligen en vidunderlig förmåga att inse

mycket om framtidens problem och även dess möjligheter –, men jag tror att vi i framtiden kan få se andra länsgränser och andra regionindelningar.

Det är viktigt att det också blir möjligt att bygga upp kompetensutvecklingen i form av den högre utbildningen, både gymnasieutbildningen och högskoleutbildningen. Det är i detta sammanhang angeläget att även socialdemokraterna ser till att ta fasta på att det här landet håller på att halka efter alltmer i fråga om andelen högskoleutbildade. Socialdemokraterna gör nu små försök att lappa ihop det här eländet, men vi moderater har lagt fram ett betydligt mer ambitiöst förslag om en utökning av antalet högskoleplatser. Inte minst mot bakgrund av det arbetsmarknadsläge vi befinner oss i tror jag, herr talman, att det vore ödesdigert om tusen och åter tusen ungdomar skulle mötas av budskapet att det inte finns några arbeten på marknaden och sedan, när de söker utbildning, skulle få höra att det inte finns några utbildningsplatser för dem vid högskolorna – och detta trots att de har intresse, fallenhet och önskemål om att få studera.

Det skulle vara intressant att även få höra vad socialdemokraterna ger för besked till de ungdomar ute i regionerna som med all sannolikhet med socialdemokraternas utbildnings- och dimensioneringspolitik får beskedet att de icke kommer att beredas plats på högskolan. Det är också ett hot mot den regionala utvecklingen och mot ungdomarnas möjligheter att tillsammans vara med och lyfta upp sin region. Om industriministern eller Monica Öhman, som företräder utskottsmajoriteten, skall svara på min fråga, det må ni göra upp sinsemellan.

Herr talman! Det är också viktigt att det goda konkurrens- och kostnadsläget inte bara bibehålls – det vore fult och felaktigt att säga att kostnadsläget i dag är gott – utan att det relativa konkurrensläget ute i regionerna även förbättras. Har man ett attraktivt kostnadsläge i form av lägre skatter, kommunalskatter, avgifter etc., har man också bättre möjligheter att utvecklas. Det finns många exempel på detta.

Det är också viktigt med ett kreativt klimat och med en öppenhet. Bra kulturinstitutioner och en bra och utvecklande högskoleutbildning bidrar mycket aktivt till detta. På samma sätt skapar ett livaktigt företagar- och småföretagarklimat en dynamik som är enastående. Det finns platser i Småland som kan nämnas, men speciellt Anderstorp och Gnosjö brukar fungera som någon form av god förebild för vad man kan uppnå med ett kreativt småföretagarklimat. Det finns en otrolig dynamik och utvecklingsvilja, som kan lyfta de orterna i Sverige ur krisen om de bara ges rimliga förutsättningar.

Herr talman! Sammantaget är det alltså en viktig uppgift för lagstiftarna och politikerna att så långt det ankommer på oss ge förutsättningar för dessa regioner att utvecklas på ett positivt sätt.

Som framgått är det många politikområden som här griper in, långt vid sidan av det som traditionellt kallas för regionalpolitik.

Moderaterna talar mycket om Europaperspektivet, om regioner och om kraftcentra, säger många och frågar: Glömmer de då bort det som kanske ligger litet vid sidan av de många kraftfälten, dvs. glömmer de bort landsbygden? Nej, det gör vi inte. Vi tror att landsbygden både i norr och i söder lider utomordentligt allvarligt av den socialdemokratiska politiken med dess

förkärlek för uniforma lösningar, storskaliga lösningar och lösningar med en kraftigt centralistisk inriktning. Landsbygden och de många små orterna runt om i landet får icke möjlighet att utvecklas på sina egna meriter och dra nytta av sina speciella tillgångar. Vi tror att man radikalt måste tänka om på den punkten.

Det finns många oroande tecken när socialdemokraterna nu vill åsidosätta det livsmedelspolitiska beslut som riksdagen fattade för ett år sedan. Genom ett sänkt gränsskydd äventyrar man utvecklingen på landsbygden. Många upplever detta som ett utomordentligt allvarligt hot. Vi anser att man med ett antal åtgärder, bl.a. på skattepolitikens område, skulle skapa betydligt bättre förutsättningar för landsbygden.

Vi moderater anser att en ny regering omedelbart bör avskaffa skogsvårdsavgiften. Vi anser att det är angeläget att kvittningsrätten återinförs. Vi kan inte gå ut och argumentera och via länsstyrelserna ge projektpengar, herr industriminister, för kombinationssysselsättning och samtidigt låta rådgivarna från länsstyrelsen säga: Ni vet väl att kvittningsrätten har försvunnit, varför ni inte på ett naturligt sätt kan kvitta överskott mot underskott i olika inkomstslag.

Kvittningsrättens borttagande är ett direkt hot mot en kombinationssysselsättning på landsbygden. Kvittningsrätten måste återinföras.

Vi anser också att reparationsavdragen för mangårdsbyggnader på landsbygden skall återinföras.

Vi vill slopa förmögenhetsskatten, och vi vill ha en energibeskattning som gör det möjligt för varje energislag att leva på sina meriter. Vi vill t.ex. införa en koldioxidbeskattning där biobränslena undantas. Moderaterna samlingspartiets förslag till en energibeskattning är – och det har vitsordats av LRFs expertis – det i särklass mest effektiva för att introducera biobränslena, något som är utomordentligt angeläget för landsbygden. På det sättet får vi ytterligare en satsning på landsbygden, och människorna där får en klar signal om att det här finns möjligheter att inte bara pinas av en centralistisk politik utan också att stimuleras till att utveckla någonting.

Detta är tillsammans med en lång rad skattesänkningsförslag moderat politik för landsbygdens utveckling.

Vi vill satsa mer på de små vägarna. Moderata samlingspartiet har lagt fram förslag om ökade anslag till enskilda vägar, just för att säkerställa realkapitalet.

Vi har ställt frågan: Hur gagnar nuvarande plan- och bygglagstiftning landsbygden? Det förekommer på flera håll en diskussion där småkommuner säger: Vi har mängder med förnämlig natur, vi har möjligheter att erbjuda attraktiva tomter nära sjöar, och det finns mängder av människor som vill bosätta sig där, men det går inte. På en avdelning på länsstyrelsen sitter man och planerar för landsbygdens utveckling och ser där alla problemen, medan PBL-lagstiftning och strandskyddslagen lägger hinder i vägen. Det finns inget samband mellan olika politikområden. Vi moderater anser att man här borde kunna tänka sig en betydligt bättre tingens ordning.

Oaktat att man för en god allmänpolitik, som kan ha ett större internationellt perspektiv och ett något mindre perspektiv geografiskt sett, är det viktigt att uppmärksamma att det finns ett antal områden i det här landet som

har speciella problem, t.ex. inlandet i Norrland, fjällkommunerna och andra områden. Det är klart att man på dessa områden måste kunna sätta in speciella stödåtgärder.

För ett år sedan fattade vi beslut om de olika stödåtgärderna. Mot en del av dessa beslut reserverade sig moderata samlingspartiet. Vi föreslog bl.a. en annan konstruktion av lokaliseringsbidraget och förordade i stället ett riskgarantilån. Tillsammans med de båda andra borgerliga partierna hade vi synpunkter på konstruktionen av de sänkta sociala egenavgifterna. Vi ansåg att alla branscher, all icke-offentlig verksamhet, skulle omfattas. Vi ansåg att detta var ett mer slagkraftigt instrument. Dessa invändningar står kvar i årets betänkande i ett antal moderata reservationer. Jag tänker inte gå in på dessa reservationer i detalj.

Vår huvudansats är att man med en generell politik på olika sektorsområden skapar de bästa förutsättningarna för en dynamik och på det sättet ger landsbygden, regionerna, en möjlighet att utvecklas på sina egna meriter. Vi tror att det är den politiken som är den riktiga för framtiden. Det är framför allt en politik som människorna i de olika delarna av landet skulle uppskatta. De har sett tillräckligt av centralstyrd uniform politik. De vill ha mer av lösningar, och de vill att vi politiker skapar goda förutsättningar för kreativiteten.

Herr talman! Det har till betänkandet fogats ett antal moderata reservationer. Jag yrkar i dag bifall till reservationerna nr 1 och 7.

Anf. 3 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Det faktum att regionalpolitiska problem nu är mer sammansatta understryker behovet av att politiken mer måste handla om "mobilisering" än om traditionell lokaliseringspolitik. Regionalpolitiken måste leda till att miljöer skapas som kan stimulera kreativitet, enskilda initiativ och lokal mobilisering av resurser. Den tid då huvudinriktningen på regionalpolitiken var att från centralt håll dirigera enheter och företag till områden som drabbats av arbetsmarknadspolitiska problem måste nu i allt väsentligt ligga bakom oss.

En förbättrad infrastruktur, framför allt ett bättre vägnät, måste få del av nya och kraftiga investeringar. Men även spårnätet måste upprustas och förbättras. Ett led i detta är att stora ansträngningar görs för att bibehålla inlandsbanan.

Det kan väl vara rimligt att just nu här i kammaren meddela att inlandsbanan utifrån regionalpolitiska synpunkter har diskuterats i dagens utskottssammanträde. Arbetsmarknadsutskottet är berett att ta initiativ till att det ges ett penningtillskott som säkrar trafiken över sommaren. Härmed har man vunnit flera fördelar. Förutom att man ger den reguljära trafiken en möjlighet har turistsäsongen ur den här synpunkten räddats. Dessutom har regionalpolitiska motiv kunnat tillgodoses. På det sättet får man ett rimligt rådrum. Hur det skall bli för framtiden måste naturligtvis prövas i särskild ordning. I folkpartiet liberalerna ser vi infrastruktursatsningen som en väldigt viktig sak. Därför har vi lagt fram förslag för riksdagen om en stor satsning över hela 1990-talet. Vi ser satsningen på kommunikationerna som en av regionalpolitikens allra mest strategiska insatser.

Ett mångsidigt näringsliv medför minskad känslighet för konjunktursvängningar. De mindre företagens roll måste därför i högre grad beaktas om vi skall kunna föra en framgångsrik regionalpolitik. Vi vet av erfarenhet att viktiga initiativ kommer just från den mindre och medelstora företagsamheten. Nedsättningen av socialavgifter bör enligt vår mening omfatta all icke-offentlig verksamhet. Länsstyrelsernas rätt att prioritera insatser bör ytterligare öka, såsom vi framhåller i en av våra reservationer. En stark decentralisering av besluten till regional nivå med förenklingar av de regionalpolitiska stödformerna ger en hög garanti för en effektiv regionalpolitik.

Regionalpolitiken är komplex, och därför vill det till en mycket bred mix, där också andra verksamheter kan ingå.

Ett väl fungerande jordbruk är också en förutsättning för en framgångsrik regionalpolitik. Jordbruket har i dag i glesbygden en nyckelroll som bas för kombinationsverksamheten.

Om vi kan stärka kombinationsjordbrukens ställning, kan befolkningen få möjligheter att bo kvar. Gårdagens jordbrukspolitiska beslut om satsningen på Norrland är en viktig pusselbit i den levande landsbygd som vi alla eftersträvar. Att också bedriva annan verksamhet vid sidan av jordbruksdriften har varit en klassisk liberal tanke, som bl.a. utmynnat i krav om förbättrade regler för förvärvstillstånd. Norrlandsstödet inom jordbruket är både en jordbrukspolitiskt viktig insats och ett led i att bevara vår natur och det öppna landskapet.

Skogsnäringen har också stor regionalpolitisk betydelse. Den ger inte bara sysselsättning utan också möjlighet att försörja sig och bo i bygder som för övrigt brottas med svåra avfolkningsproblem. Folkpartiet föreslår att områden där naturskyddsbesluten är särskilt omfattande skall få ett särskilt stöd, även detta för att stimulera kombinationsverksamheter. I svaga regioner har under senare år turismen fått en relativt sett allt större betydelse för sysselsättningen. Näringsexpansionen i glesbygden ger ofta förutsättning för bevarande och utveckling av samhällets infrastruktur.

Många små orter har genom kulturaktiviteter fått en plats på kartan. Kulturturism har ett växande intresse. Ur regionalpolitisk synpunkt är ju den omväxlande naturen med bl.a. några av Europas sista vildmarker en stor tillgång. En god miljö är också ett stort kulturvärde. En viktig utgångspunkt är att ta till vara och utnyttja våra möjligheter som turistland till glädje både för turisterna och för regionalt utsatta områden.

Herr talman! Jag inledde med att säga att regionalpolitiska problem numera är mer sammansatta. Enbart en god konjunktur räcker inte till för att utjämna de skillnader som leder fram till de regionalpolitiska insatser som behövs. Till detta kommer att regeringen har misslyckats med den s.k. tredje vägens politik. Den negativa trend som vår hemmalagade inflation och svaga tillväxt åstadkommit slår särskilt hårt mot de utsatta regionerna i vårt land. Socialdemokraternas envisa fasthållande vid monopol och koncentration har gett brister också ur jämställdhetssynpunkt. I yrken där kvinnor traditionellt är dominerande sätter en socialistisk monopolsituation stopp för kvinnor i yrkeskarriären. Att bekämpa monopol är att främja jämställdhet.

Närhet till kunskapscentra är nödvändig för att företagen skall kunna få personal, vidareutbilda den och följa den tekniska utvecklingen. Detta inne-

bär att särskilt de regionala högskolorna spelar en viktig roll. Att ha ett kunskapscentrum på högskolenivå i sin närhet innebär att fler ungdomar kan stanna i hemlänet för att där få sin utbildning. Det betyder också att möjligheten att få dem att stanna i området när de går in i arbetslivet är klart större än om den regionala högskolan saknades.

Sociala avgifter är tyngande för många verksamheter i glesbygd. Vi vill få en branschmässig avgränsning av nedsättningen av socialavgifterna som innebär att den omfattar all privat verksamhet. I samband med fjolårets beslut om en ny stödområdesindelning var vi från folkpartiet liberalernas sida starkt kritiska. Vi underkände det förarbete – eller skall vi säga brist på förarbete – som ledde fram till regeringens förslag. Även om utskottet korrigerade förslaget om vilka kommuner som skulle ingå i det nya stödområdet är våra krav på en genomlysning av grunden för stödområdesindelningen fortfarande aktuella. Därför har vi ånyo krävt en översyn av stödområdesindelningen.

När det gäller Folkrörelserådets verksamhet anser vi att man bör se över och pröva i vilka former och på vilket sätt det fortsatta arbetet i rådet skall finansieras. Bygdekommittéer och andra lokalt verksamma utvecklingsgrupper, deras arbetsformer och hur stöd skall kunna ges, bör övervägas av regeringen, som därför bör återkomma till riksdagen med förslag i ämnet. Folkrörelserådets hittills goda insatser får inte slarvas bort. Det är viktigt att det arbete som har engagerat så många frivilliga krafter i landet kan fullföljas och utvecklas.

Från folkpartiets sida har vi bifogat ett särskilt yttrande till betänkandet, där vi har pekat på att regeringen har envisats med att fortsätta att kalla den nya myndighet för glesbygdsutveckling som är lokaliserad till Östersund för glesbygdsdelegationen. Vi tror nämligen att det är viktigt att man får en namnbeteckning som markerar att det rör sig om en verksamhet med en delvis ny inriktning. Det bör också klart framgå av namnet att det gäller en statlig styrelse med uppgift att verka för glesbygdsutveckling i hela riket. Principiellt är det inte fel att detta handläggs av regeringen, men den valhänthet som detta har handlagts med i kanslihuset är värt ett kritiskt påpekande både i betänkandet och här i dagens debatt.

Herr talman! Regionalpolitik är svårt. Det är många komponenter som innebär att många bygder i utgångsläget befinner sig i ett klart underläge. Därför måste regionalpolitiken medföra att skillnader och ojämlika förhållanden utjämnas. Det finns inget globalt facit för en god regionalpolitik. Länder med förhållandevis små avstånd har inte heller lyckats särskilt väl. Skall det bli möjligt att ha likvärdiga förhållanden för arbete, bosättning och tillgång till god miljö kommer det också framgent att behövas rejäla regionalpolitiska insatser. Det krävs såväl pengar som beslut från statsmakten om att ge ramar och förutsättningar.

Vi har från folkpartiet liberalerna ofta talat om bärande axlar i ett framgångsrikt regionalpolitiskt arbete. Det är det som ibland har kallats K-samhället: kommunikation, kunskap, kultur samt kvinnors möjlighet till arbete. Det krävs en rejäl satsning på infrastrukturen, de regionala högskolorna, kulturen och på att kvinnor skall få en med männen likvärdig möjlighet till arbete och yrkeskarriär – också i glesbygd.

Herr talman! Jag vill med detta ställa mig bakom de reservationer där folkpartiet liberalerna har medverkat och yrka bifall till reservationerna nr 15, 25 och 28 samt i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 4 BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Herr regionalpolitiskt ansvarige minister Molin! Innevarande riksdagsår är det mörkaste i modern tid för frågor som har med regional rättvisa och regional utveckling att göra. Många gånger har det i denna kammare betonats att alla departement måste beakta och arbeta för att utveckla hela landet i sina förslag till riksdagen, dvs. grunden för en riktig riksutveckling har den samlade regeringen. De små regionalpolitiska anslagen har liten betydelse om resten av förslagen går i fel riktning.

Vi har i denna kammare hört föregångare till Molin tala om den samordnande statssekreterargruppen. Nu skulle det bli slut på att olika departement lägger fram förslag som går åt fel håll. Vi fick därefter höra att man skulle förstärka den samordnande statssekreterargruppen. Nu skulle saker och ting uträttas.

Herr talman! Har denna kammare fått uppleva ett enda steg i riktning mot att vi har haft en statssekreterargrupp som har samordnat till en bättre regional utveckling? Jag har inte sett ett enda förslag – tvärtom. Om denna grupp nu har arbetat, så har den i så fall arbetat åt andra hållet. Men jag förutsätter att gruppen inte har arbetat utan att ett antal ministrar i den här regeringen totalt saknar känsla för regional rättvisa. Jag vill fråga industriministern om den här gruppen sammanträder och på vems order den sammanträder. Har den av industriministern fått i uppdrag att koncentrera i stället för att försöka utveckla hela landet? Det är en viktig frågeställning när man ser de praktiska förslagen.

Vi har fått många förslag till riksdagen under det här riksdagsåret som går i koncentrerande riktning. Jag skall naturligtvis inte räkna upp alla utan nöja mig med ett par. Jag vill börja med skattereformens finansiering. Vari ligger det kloka i att momsbelägga en turism som gör att vår bytesbalans försämras med 10–12 miljarder kronor och som gör att tusentals servicejobb försvinner? De försvinner i första hand i de regionalt utsatta orterna. Vari ligger det kloka i att lägga på de långa reseavstånden en kostnad på 25 % som gör att det blir dyrare att flyga tur och retur Skellefteå–Stockholm än Stockholm–New York? Utvecklar det ett rundare Sverige, som socialdemokratin tidigare talade så mycket om? Jag förstår att man nu aldrig nämner ordet när man har den här typen av förslag. Jag har under de senaste åren inte hört någon socialdemokrat prata om ett rundare Sverige. Men det var inne förut. Jag förstår att man inte lägger fram de förslagen.

Fick statssekreterargruppen vara med i det samordnande arbetet och komma med regionalpolitiska synpunkter eller fick den inte det? Hade industriministern själv, såsom ansvarig för regionalpolitiken, någon mening om detta som så hårt drabbar de längst bort liggande områdena?

I de stora landsbygdsområdena har man låga inkomster. Torsås medelinkomst är bara en tredjedel av medelinkomsten i Danderyd. Där blir det egentligen inga skattesänkningar, och i flertalet små kommuner ser situationen ut som i Torsås. De får tvärtom bära en ovanligt stor del av finansie-

ringen, eftersom det är långt mellan bostad och arbete. Invånarna i dessa kommuner förlorar i köpkraft, medan man har släppt loss mycket ny köpkraft i de områden där köpkraften redan är stor. Detta motverkar naturligtvis flera år av idogt arbete på regionalpolitikens område i ett enda huj.

Sedan till Molins egen samordning, nämligen den s.k. tillväxtpropositionen, infrastruktursatsningarna. Den samordningen borde väl Molin ha klarat när han själv var ansvarig. Det syns dock ingenting av att man skulle ha tänkt i regionalpolitisk riktning i den propositionen. Nio tiondelar av landets areal kammar noll. I de områdena finns mycket svaga vägar och broar som behöver EG-anpassas osv. Nu blev det inte riktigt så illa som den regionalpolitiskt ansvarige ministern ville ha det. Socialdemokraterna i trafikutskottet tar upp en del förslag från centerpartiet och rättar till den regionalpolitiskt ansvarige ministerns förslag. Det är väl tur det, men det förslag som riksdagen kommer att få ta ställning till är långt ifrån ett förslag som utvecklar hela Sverige. Nej, tillväxtpropositionen bäddar för missväxt i nio tiondelar av riket om den skulle genomföras.

Herr talman! Infrastrukturen – vägar, järnvägar, tele- och datakommunikationer, högre utbildning och forskning, och då inte minst vid de små högskolorna, som talare före mig har berört – är oerhört viktig när man vill att hela landet skall leva. Jag vill här kort redovisa centerns syn på de infrastrukturfrågor som skall behandlas i olika utskott, framför allt finansutskottet, under kommande budgetår. Men jag vill börja med en annan fråga.

Hur ser det i dag ut på arbetslöshetssidan? Jo, vi har 40 kommuner som redan har passerat 5 % öppen arbetslöshet. Dessutom finns det där en hel del människor i arbetsmarknadsåtgärder. Men samtidigt har vi tjugotalet kommuner som ligger på bara ca en halv procent arbetslöshet och där vi inte har människor i arbetsmarknadsåtgärder. Det är alltså en väldig obalans när det gäller rätten till arbete runt om i landet.

Vi menar för vår del att det är farligt att bedöma allt med utgångspunkt i rikssiffror. Egentligen är det de inomregionala siffrorna som är de riktiga: Hur ser det ut i olika regioner? Efter dem bör man arbeta, såväl i hög- som i lågkonjunktur.

Vi föreslår nu att 10 miljarder satsas på utbyggd infrastruktur – 1 miljard för att ge kapitalresurser, för att bygga ut små högskolor och till forskningsresurser. Det är saker och ting som vi kommer att ha stor nytta av framöver – det är att grundlägga ett framtida välstånd.

Vi föreslår att 2,5 miljarder utöver regeringens förslag satsas på järnvägar. Banverket har objekt för 4 miljarder, som man klarar under den här lågkonjunkturtiden, i områden där det i dag finns ordentligt med ledig kapacitet.

Det finns ungefär 500 mil grusvägar som icke håller EG-bärighet. Det finns en massa små broar som inte håller EG-bärighet. Vi föreslår att 6,5 miljarder satsas på vägar. Det kommer att skapa framtidstro i berörda bygder. Det gör att 20 000 människor kan ha kvar sina ordinarie arbeten, och det är ganska viktigt i dessa tider.

I dag har vi mycket ledig entreprenörskapacitet. Jag kan ta mitt eget län som exempel. Där står i dag 600 fordon – lastbilar och schaktmaskiner – utan jobb. Det är nästan 50 % av den totala kapaciteten i länet som nu står stilla, utan arbete. Till dessa entreprenörer betalas det i dag ut 200 000 kr. per dag

i arbetslöshetsersättning. Själva betalar de 4–6 milj.kr. i ränta på fordon som de inte kan hålla i gång. Många av dem är på väg mot konkurs.

Visst måste det vara riktigt att nu sätta i gång en del av den kapaciteten för att se till att vi får EG-bärighet också där. Dessa investeringar är samhällsekonomiskt riktiga, även om man inte räknar med att vi nu befinner oss mitt i en arbetslöshetsperiod och en period med ledig kapacitet. Räknar man med det är de utomordentligt lönsamma för samhället. Jag hoppas att det skall gå att få gehör för detta så småningom.

Det jag nu berättat gäller Västerbotten. Många län har det på samma sätt. I de flesta län finns det länsdelar som har den här situationen.

Herr talman! Vi har lagt fram ett förslag som ger många ordinarie jobb och jobb där de bäst behövs. Det innebär en nödvändig upprustning av infrastruktur till EG-standard, det ger god lönsamhet för samhället och det ger framför allt framtidstro och en god grund framöver. Det är dags för den regionalpolitiskt ansvarige ministern att börja samordna, så att vi får i gång den typen av verksamhet i riket.

Den tredje fråga jag vill beröra är den jordbruksomställning som nu skall ske och som både Elver Jonsson och Anders Högmark var inne på. I den ligger också att jordförvärvslagen skall ändras och gränsskyddet sänkas.

Ändringen av jordförvärvslagen kommer att innebära att en massa kapitalstarkt folk, som inte har intresse av landsbygdsutveckling, köper upp marken för att jaga där någon vecka per år. Det strider till hundra procent mot vad samtliga partier pratade om när det gällde Landsbygd 90, Hela landet skall leva.

Jag läste en artikel av den kände socialdemokratiske debattören och miljömänniskan Stefan Edman om gränsskyddet. Han sade där: Just nu sviker regeringen bönderna på ett sätt som borde uppröra varenda människa i landet. Det här är inget särintresse, säger han vidare, det här är en fråga som angår oss alla. Sedan citerar han Mats Hellström, som har sagt att sänkningen av gränsskyddet inte sänker bondens pris. Denne fromme man, Stefan Edman, säger: Det är en förljugen provokation, ett svek.

Han beskriver sedan vad som händer när Sverige ensamt sänker sitt gränsskydd för att vi i stället skall få in mat som produceras med metoder som är förbjudna här, med hormoner, med massor av bekämpningsmedel, med mycket svagt djurskydd och med svagt miljöskydd. Han säger att det syftar till att lägga igen mödosamt uppodlad, frisk, bördig åkerjord.

Jag anser mig ha många goda vänner, och en är Elver Jonsson. Jag vet att han har stark känsla för landsbygd och mindre gårdar i Dalsland och att han över huvud taget har en mycket stark rättvisekänsla. Från regionalpolitiska utgångspunkter – på samma sätt som vi i dag har klarat inlandsbanans sommartrafik – ber jag folkpartiets främste regionalpolitiske talesman: Tala med de ekonomer ni har centralt, så att de förstår att det här är en katastrof för landsbygden och för redan hårt pressade bönder. Det rör sig om att rasera tusentals gårdar i en situation när det inte bör ske och när de har det tillräckligt svårt ändå. Tänk rätt, tänk regionalpolitiskt, tala med dem som har uttalat sig! Moderaterna var på väg, men de har ändrat sig, och det var klokt.

Herr talman! Listan över aktuella regionalpolitiska frågor kan göras väldigt lång – jag tänker på Öresundsbron, inlandsbanan, osv. Jag vill bara sam-

manfatta att regeringens förslag från olika departement sammantagna har lett till att vi just nu upplever det mörkaste året i modern tid när det gäller regional utveckling.

Jag skall beröra några reservationer, först om länsanslaget.

Till mina borgerliga halvbröder och halvsystrar vill jag säga: I fjol var vi här i kammaren eniga om ett regionalpolitiskt anslag på 1 050 miljoner. Jag har läst vad ni sade i fjol. Ni var välgörande offensiva. Nivån 978 milj.kr. var i fjol alldeles för låg. Sedan dess har vi haft en prisutveckling innebärande en höjning med 10 %. Industriministern har lagt fram förslag om att man i länsstyrelserna skall få fatta beslut om större projekt. Det är ett riktigt förslag, men pengarna till de stora projekten skall då framöver tas från länsanslagen. Det urholkar länsanslagen med ytterligare 10 procentenheter. I fjol och i år har pengarna tagits från centrala anslag.

Med den här minskningen till 978 milj.kr. innebär det tyvärr att moderaterna och folkpartiet hjälper socialdemokratin med att i en situation av lågkonjunktur minska länsanslaget med cirka en tredjedel. Det är vad de tre sakerna sammantaget innebär. Självklart är det här inte bra.

Jag har naturligtvis, i sedvanlig ordning, försökt att förhandla litet grand, Lars Ulander. Jag upptäckte emellertid att jag mötte den nya m–fp-alliansen. Det var så att säga beslutat uppifrån och förhandlingsmöjligheterna fanns inte. Jag vill varna för att använda alliansen till att bekämpa centerpartiet i vår kamp för regional rättvisa. När det nu är sagt kanske vi kan se fram emot ett bättre samarbete efter valet.

Jag vill också beröra vårt förslag om att avskriva studielånen när det gäller personer som bor i de värst utsatta bygderna. Det kommer att betyda mycket för att man skall kunna få tag i bra arbetskraft. Den temporära avskrivningen skulle gälla under den tid vederbörande arbetar där, inte sedan man flyttat därifrån.

Jag vill också ta upp frågan om resursområden. Dessa områden, som råkar ut för stämpeln stödområde, tillhör de delar av landet som har de mesta resurserna. Från dessa områden tillförs vårt land enorma resurser till det gemensamma folkhushållet, i form av vattenkraft, skogar och skogsindustri, duktig arbetskraft, osv. Därför tycker vi att man skall kalla områdena resursområden.

Jag tog upp den här frågan om vattenkraften. När Rune Molin debuterade i den här kammaren hade jag nöjet att ställa en fråga, som gällde ett förslag från den regionalpolitiska utredningen, där centern, folkpartiet, hela socialdemokratin och vänsterpartiet var eniga om att det var dags att, till de områden som upplåtit stora naturresurser för vattenkraftsutbyggnad och som alstrat sådana enorma vinster, nu återföra en så liten summa som ett öre per kilowatt. Det här förslaget bemöttes enormt positivt i remissinstanserna. Herr industriministern satt ordförande för en utredningsgrupp i LO. Klok och förståndig som han var, uttalade han för LOs räkning att det var ganska självklart att vi skulle ha återbäring på vattenkraften på det sätt som den regionalpolitiska utredningen hade föreslagit. Nu har det gått så pass lång tid med Molin som industriminister att jag måste konstatera att denne kloke karl i LO tyvärr inte kan anses lika duktig som industriminister som han var i LO – åtminstone inte i den här frågan.

Jag vill fråga industriministern: Är det inte dags nu att till dessa utsatta områden ge denna återbäring? Är det inte dags att följa upp den gamla linje som Rune Molin stod för? Det finns ju ett brett stöd för det i denna kammare. Såvitt jag vet är varenda en som sitter i denna kammare beredd att ställa upp, för de har ställt upp förut. Vad som fattas är att Molin griper pennan och skriver under ett litet förslag. Det behöver inte vara många sidor för att vi skall kunna acceptera det. Sådana här förslag leder ju till att man får mindre av bidrag. Jag förespråkar en politik med generella åtgärder, mindre detaljstyrning, mindre bidrag. En rätt fördelad statsbudget gör i princip regionalpolitiken överflödig. Det är dit vi från centerpartiet vill nå. Tack så mycket!

Anf. 5 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Här var det inte bara regeringen som blev uppmärksammad utan här utlystes också en syskondebatt. Jag får väl ändå ge en liten kommentar. De som gått riktigt fria här är väl kommunisterna. Jag vet inte om det är symptomatiskt för Börje Hörnlunds nya infallsvinklar. Han började med att tala om sin egen förhandlingsförmåga. Den har självfallet varit framgångsrik, men för den skull har vi liberaler inte varit med. Vi tycker att varken tvångssparandet eller Dagmarreformen var någonting som skulle gynna regionalpolitiska insatser. Därför var vi utanför.

Börje Hörnlund är bekymrad över att den ändrade jordförvärvslagen skulle bli negativ. Jag är inte så säker. Men vad jag däremot vet är att nuvarande jordförvärvslagen historiskt icke har kunnat lösa glesbygdsproblemen, vi har inte fått levande bygder.

Sedan till de förbjudna bekämpningsmedlen. Det är möjligen litet utanför betänkandet, men eftersom talmannen tillät Börje Hörnlund att tala om livsmedelspolitik får jag väl ändå bemöta honom. Jag tror inte att man med prispolitik skall styra användningen av bekämpningsmedel. Det bör införas bestämmelser i livsmedelslagen eller möjligen i arbetsmiljölagen. Men det har vi inte att ta ställning till nu.

Jag kan ge den deklarationen att jag, precis som Börje Hörnlund, står bakom det jordbrukspolitiska beslutet från i fjol. Jag förutsätter att det skall ligga fast framdeles.

Slutligen litet om länsanslagen: Vi har varit med om att driva på frågan, ökat och på en kort tid fördubblat länsanslagen och gjort dem så bra att också regeringen numera berömmer sig av den nivå som länsanslagen har. Det har oppositionen åstadkommit med Börje Hörnlunds och andra goda krafters medverkan. Där har jag ingen anledning att polemisera. Det intressanta är att när Börje Hörnlund säger att länsanslaget är för lågt så bjuder t.o.m. Börje Hörnlund under vad han själv föreslog i fjol. Det kan vara ett litet stillsamt påpekande.

När det gäller deltidsjordbrukets möjligheter tycker jag att vi behöver främja kombinationssysselsättningen, gamla klassiska liberala tankar från Waldemar Svenssons dagar. Jag var med i början av 70-talet då vi fick slåss mot Börje Hörnlunds partikamrater här då de enbart hävdade jordbrukets stordriftsfördelar.

Anf. 6 BÖRJE HÖRNLUND (c) replik:

Herr talman! Det finns ju förfärligt många reservationer fogade till detta betänkande, Elver Jonsson. Jag berörde en som vi gemensamt brukar stå bakom, nämligen den som handlar om läsanslaget. Det är för att det inte gick att hålla ihop och för att man möttes av att det hela bestämdes uppifrån som jag är litet besviken. Vi hade anpassat våra förslag – 1 300 milj.kr. till länsanslaget och 350 milj.kr. till landsbygdsutvecklingen, något som Kersti Johansson kommer att ta upp – till en nivå som vi ansåg vara möjlig för en bred uppgörelse.

Jag vet ju att Elver Jonsson inte kan så mycket om hälso- och sjukvård. Älvsborgs läns landsting har en förfärligt dålig ekonomi. Om det inte hade skett en omfördelning enligt Dagmarreformen, hade Älvsborgs läns landsting haft 500 milj.kr. mindre i kassan varje år. Dagmarreformen har faktiskt haft stor regionalpolitisk och hälso- och sjukvårdspolitisk betydelse, Elver Jonsson.

Nu har Dagmarreformen spelat ut sin roll. Målet att jämna ut mellan regionerna har uppnåtts. Såvitt jag förstår är alla här i kammaren ganska glada i dag för att det har blivit större rättvisa.

Jag tar mig friheten att anföra vad Charlotte Branting sade i fjol. Hon var inte nöjd med 1 050 milj.kr., utan hon sade att från folkpartiets sida såg man detta som en alltför blygsam ökning. Men det gick inte att få med moderaterna på en ytterligare ökning.

Om Elver Jonsson är så ärlig och rättfram som han brukar, förstår han nog att jag känner en viss besvikelse. Personligen behöver jag inte känna så stor besvikelse, utan det är ju regionerna som får minskat anslag – ett anslag som innebär att köpkraften minskar med en tredjedel. Det är naturligtvis regionerna som har anledning att känna den största besvikelsen.

Anf. 7 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Som den mittenpolitiske talesman jag ofta är skall jag inte sätta i gång någon träta, utan jag vill avsluta diskussionen stillsamt med att säga att också jag, precis som Börje Hörnlund, känner besvikelse. Jag är t.ex. besviken över att Börje Hörnlund inte vill ställa sig bakom vår reservation till mom. 47, där vi säger att det är viktigt med speciella regionalpolitiska insatser inom ramen för infrastruktursatsningarna och att dessa satsningar bör göras i områden där naturskyddsbesluten är särskilt omfattande. Detta gäller t.ex. Börje Hörnlunds eget hemlän, men det kommer Ulla Orring senare att tala om.

Herr talman! Jag är tacksam för att en av Dagmarreformens konstruktörer, Börje Hörnlund, anser att Dagmarreformen har spelat ut sin roll. Han trodde t.o.m. att vi alla är glada för det. Jag instämmer och konstaterar att Dagmarreformen gav inget tillskott av läkare till Dalsland.

Anf. 8 BÖRJE HÖRNLUND (c) replik:

Herr talman! Det var ju illa att vi skulle komma in i en hälso- och sjukvårdsdebatt, men det är också en viktig del i regionalpolitiken.

För sådana fattiga län som bl.a. Älvsborg, Norrbotten och Dalarna har Dagmarreformen medfört en omfördelning i storleksordningen 3–4 miljar-

der kronor. Det är en förfärligt stor summa. Om inte Dagmarreformen hade genomförts, skulle Älvsborgs läns landsting inte haft råd med de läkare och sjuksköterskor som man i dag har. Landstingets budget hade varit mycket mindre. Det var det som var finessen med Dagmarreformen. Att det sedan är svårt att lösa läkarfördelningsfrågan är jag medveten om.

Andre vice talmannen anmälde att Elver Jonsson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 9 KARL-ERIK PERSSON (v):

Herr talman! Det var ju intressant att få lyssna till en sjukvårdspolitisk debatt under den regionalpolitiska debatten. Alla nya grepp är intressanta. Jag skall inte blanda mig i denna sjukvårdsdebatt av den enkla anledningen att jag inte är så kunnig.

Herr talman! Näringslivets och ekonomins utveckling har ställt även regionalpolitiken i en ny situation. Internationaliseringen av kapitalet har kraftigt skärpt också geografisk koncentration.

Norra Sverige, liksom Bergslagen och sydöstra Sverige, har klart fått ett försämrat utgångsläge. Den ekonomiska och mänskliga utvecklingspotential som finns i dessa områden har på så sätt minskats.

Regionalpolitiken måste därför föras upp på en kvalitativt ny nivå. De styrande inslagen måste förstärkas. Större samhällsinvesteringar måste göras. Fondsystem och statliga företag måste spela en offensiv och ledande roll.

Mer av helhetssyn och systemtänkande måste prägla regionalpolitiken.

Det handlar här inte bara – eller ens huvudsakligen – om att locka företag eller stimulera näringsliv. Det handlar om att göra regionerna till sinsemellan likvärdiga, allsidiga fungerande enheter och om den samlande levnadsmiljön för människor.

Regionala kriser och regional eftersatthet har blivit allt vanligare, vilket alltid innebär en samhällelig förlust i form av outnyttjad ekonomisk och mänsklig kapacitet.

Eftersom tendensen till regionala klyftor och hämmande av vissa regioners möjliga utveckling är ett genomgående förhärskande drag i det ekonomiska systemet, kan detta system neutraliseras bara med ett motsvarande mått av riktade och styrande åtgärder.

Här måste en förändring ske. Det regionalpolitiska målet – likställdhet och likvärdighet – måste vara riktgivande inom alla samhällssektorer.

Det innebär en brytning med den kortsiktiga marknads- och anpassningsprincipen inom de statliga verken och andra offentliga verksamheter.

Investeringar och drift inom järnvägs-, väg- och telesektorerna kan inte längre passivt följa ett framskrivet mönster, där förutsättningen är en fortlöpande koncentration till södra Sverige och redan överhettade områden.

Den långsiktiga inriktningen måste i stället vara att bygga ut infrastrukturen i de eftersatta regionerna med utgångspunkt från deras framtida likvärdighet med andra delar av landet. Det innebär en förskjutning i förhållande till nuvarande investeringsmönster.

Det betyder också ett övergivande av det sektorstänkande och den fragmentisering som i dag präglar den offentliga sektorn. Om varje särskild del

av infrastrukturen och de offentliga investeringarna skall motivera sin existens med en intern, s.k. affärsmässig, lönsamhet blir hela strukturen sned.

Nytta och lönsamhet för denna typ av investeringar avgörs främst av deras externa effekter, dvs. deras förmåga att ge bidrag till en helhetsutveckling.

Detta bör vara en grundläggande utgångspunkt när det gäller resurser och den bör återspeglas i en samordnad strävan att skapa en infrastruktur på jämställd nivå i alla regioner.

Ett av de allvarligaste problemen är att det är kvinnor och ungdomar som flyttar först. Den hittills förda regionalpolitiken har inte skapat förutsättningar för kvinnor att stanna kvar i sina hembygder.

De statliga företagen måste få en större plats i regionalpolitiken. En översikt av de största privatföretagens lokaliseringar i landet visar med skärpa hur centrerade de är till landets södra delar.

Detta är ingen ny företeelse, men det accentueras numera alltmer genom förväntningarna om EG-anslutning och genom internationalisering av investeringarna.

En allt större transnationalisering medför större regional obalans.

Den ekonomiska tillväxt som har skett och som haft sin tyngdpunkt till redan heta områden i vårt land har naturligtvis också berört mer utsatta regioner.

Denna tillväxt kan dock inte lösa den regionala obalansen på sikt, lika litet som näringslivets ökade intresse för utlandsinvesteringar innebär någon som helst lösning vad gäller den bristande investeringsviljan inom landet.

Omedelbara insatser skulle få stor regionalpolitisk betydelse och ha en energi- och resursbevarande inriktning. Exempel på sådana satsningar är program för utveckling av förnybara energislag. Men då kan man inte göra som regeringen, nämligen att momsbelägga inhemska energislag.

En ökad förädling av landets råvaror, t.ex. inom sågverksindustrin, som är geografiskt spridd över hela landet, är också av största betydelse.

Sverige är ett land med stora regionala skillnader. De internationella och infrastrukturella skillnaderna kan inte utjämnas eller minskas bara genom en koncentration av regionalpolitiken till företagsstimulanser eller glesbygdshjälp.

Vi anser att det nu är dags att på allvar ta itu med de regionalpolitiska frågorna. För att lyckas med det krävs bl.a. omfattande satsningar på infrastrukturen, dvs. kommunikationer, transporter, tele, post, skola, vård och omsorg, styrning av investeringar, decentraliserade och samhällsfinansierade högskolor, forskning och utveckling, satsningar på jobb för kvinnor och ungdomar, satsningar på kultur och vuxenutbildning. Allt detta bygger på temat att man skall flytta kapital, kunskap, information och arbetsplatser i stället för att flytta människor.

Även statliga företag skulle genom ett ökat ansvarstagande för samhällsekonomin kunna få betydelse för utsatta regioner. Samhällsföretag, löntagarfonder, etc. bör ges möjligheter att på ett mera långsiktigt och samhällsekonomiskt riktigt sätt medverka i den regionalpolitiska utvecklingen.

Län och kommuner som har haft problem under 80-talet har fortfarande problem med undersysselsatta, och de har en ålderspyramid med allt fler äldre, som på sikt kommer att kräva både vård och omsorg, och detta med

all rätt. För att klara detta måste de få hjälp om inte dessa kommuners möjligheter till överlevnad skall slås sönder. Bland det viktigaste för dessa kommuner är att de får sådan hjälp att de kan bromsa upp utflyttningen av ungdomar och skapa nya arbetstillfällen så att möjligheter ges till återinflyttning.

Den allmänna politik som regeringen har fört har varit en eftergiftspolitik gentemot storkapitalets strukturplaner. Alternativa perspektiv för industrin har saknats.

Följaktligen har regionalpolitiken under lång tid varit verkningslös. Någon övergripande strategi för utvecklingen har nämligen inte funnits. Man har hoppats på den allmänna tillväxten. Statliga etableringar lyser fortfarande med sin frånvaro.

Sammanfattningsvis kan jag säga att passiviteten på statlig nivå har varit påfallande. Det mest positiva är kommunernas egna försök till samarbete och utveckling, men även där har egenintresset kunnat skönjas, vilket naturligtvis försvårar ett gemensamt och enhetligt uppträdande.

Nu när den ekonomiska tvångströjan har dragits över kommunerna och landstingen kommer det att innebära att samhällsservicen kommer att svikta. Trots en oerhörd vinstutveckling inom landets näringsliv under de gångna åren har medel saknats för en rejäl utbyggnad av barnomsorg, kollektivtrafik och annan samhällsservice som kan främja utvecklingen.

Den offentliga sektorns relativa stagnation innebär också att arbetsmarknaden för många kvinnor sviktar. Man kan tala varmt om förändringar av kvinno- och mansdominerade yrken, men hittills är det ett faktum att kvinnor finns i den offentliga sektorn.

En pressad och minskad offentlig sektor kommer att slå hårt mot kvinnorna.

Det krävs av ovan redovisade skäl mer än enbart tilltro till självuppfyllande förväntningar. Framtida strukturkriser måste mötas i förtid genom åtgärder.

Ägarnas oinskränkta rätt att placera sina investeringar utomlands eller i "heta" områden måste inskränkas. Samhällsekonomiska, ekologiska och humanistiska skäl talar mot fortsatt koncentration av produktion och ägande. Den inhemska produktionen och den inhemska marknaden måste få större tyngd i den ekonomiska politiken. EG-fixeringen måste brytas.

Infrastrukturen och en allsidig utbildning fri från företagsstyrning måste främjas.

Utredandet, som vi är specialister på i det här landet, måste också leda till igångsättande av planer för exempelvis infrastruktursatsningar.

Man kan göra en jämförelse mellan detta utredande och en sjuk person som kommer till lasarettet och blir röntgad tio gånger utan att bli opererad. Så får det inte vara. Nödvändiga samhällssatsningar måste på ett effektivare sätt komma i gång.

Herr talman! När det gäller länsanslagens storlek delar jag Börje Hörnlunds uppfattning. Jag tycker att den prutning som föreslås i betänkandet är olycklig, och jag beklagar att enighet inte har kunnat uppnås.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservationerna 3, 12 och 53.

Anf. 10 ANNA HORN AF RANTZIEN (mp):

Herr talman! Jag tänker ge en bakgrund till miljöpartiets allmänna regionalpolitiska inriktning. Senare kommer en kollega till mig att komplettera detta.

Är det någon skillnad mellan regionalpolitik och glesbygdspolitik? En bekant till mig tyckte att det verkade så. Regionalpolitik handlar om stödområden och ett flyttande av pjäser i form av statliga verk och industrier eller hopslående av smågårdar till större, medan glesbygdspolitik är att se till att glesbygden får sin rättmätiga del av kakan för sin och landets överlevnad.

Det borde inte vara någon skillnad mellan de båda formerna. Det är självklart att ett land är beroende av alla sina delar och att alla delar där människor valt att bo och kunnat få sin utkomst skall kunna fortleva. Visst förändras samhället – på gott och ont – men det ligger i myndigheternas händer att se till att ingen del utsätts för dödande övergrepp så länge det finns människor som vill bo kvar där, kanske under mycket enkla men självvalda förhållanden.

Vår största resurs är ju människorna, även de små. Yvonne Hirdman har skrivit en bok med titeln Att ligga livet till rätta. Den handlar inte om förhållandet mellan stad och land men om vad som hände med människorna i det lilla livet, i hemmet, när Sverige blev en experimentverkstad för de sociala ingenjörerna. Men visst går det att tillämpa den här lånade texten också på de små människorna i de glesast befolkade delarna av vårt land.

Yvonne Hirdman skriver följande: "När människor skall ordnas in under normer och föreställningar om 'hur det skall vara' kan det förnedra. När politiken breds ut över tidigare mörka områden – över privatlivet, i relationerna mellan kvinnor och män, mellan föräldrar och barn, finns det risk för övergrepp. När innehållet i vardagen förvandlas finns det risk för övergrepp. Och det gäller också de helt oavsedda konsekvenserna av det goda samhällets 'gåvor', som förvandlar medborgare till barn, klienter, 'brukare'. Det handlar med andra ord om synen på människor – ovanifrån och neråt. Det handlar om tillrättaläggandets ganska tydliga budskap till människor. Att inget folk gjorde var bra och de borde göra allt annorlunda."

Hård kuling blåser över världen. Slutna system öppnas, rigida regeringar ramlar. Feodala och koloniala välden tynar bort när människorna själva kan läsa och skaffa sig kunskap. Med de snabba och moderna kommunikationerna omöjliggörs slutna system, och rigida regeringar störtas. Människor vill ta eget ansvar. Det är positivt för samhället och för människorna, men inte för envåldshärskarna. Gräsrötter är svåra att styra.

Den hårda kulingen har vi inte behövt känna av här i Sverige, men nog blåser det i alla fall. Och gräsrötterna gör sig hörda. De kräver att hela Sverige skall leva, de vill ta sitt liv och sin försörjning i egna händer. De vill inte vara beroende av underhåll, de är inte "människor som blivit över" i ett "stödområde".

Vad är ett stödområde om inte staden, som i dag kräver underhåll i form av energi och råvaror och människor från landsbygden. Vårt språkbruk är förledande och förblindande.

En ny utflyttningsvåg från storstäderna rullar fram. Nu kan vi ju ofta – tack vare bl.a. datorerna – arbeta på distans och välja att bo där den friskaste

luften och det minst nedsmutsade vattnet finns. Vi kan starta försök med grannskap, småsamhällen med arbetsplatser, bostäder och centrumfunktioner, både gamla sådana och nya, som hyrbils- och samåkningssystem och samköp – för att minska sårbarhet och främlingskap och främja ekologiskt tänkande och handlande.

Allt detta kräver naturligtvis en ny regionalpolitik, som försöker skapa balans mellan stad och land och avskaffar fuskbegrepp som "stödområde". Centern föreslår ju bl.a. att man skall kalla stödområdena för resursområden, men jag tycker att vi skall ha det som en utmaning och ett mål att kunna kalla områdena för resursområden, ge dem deras resurser tillbaka.

Nu tänker jag gå tillbaka till ett gammalt ärende för att ytterligare poängtera vår riktning i det nya samhället. Det fanns våren 1990 en proposition om regionalpolitiska insatser i Blekinge län. Det är ett vackert län, som av Selma Lagerlöf beskrevs som de tre trappstegen. I söder kust och skärgård, norr därom den vackra och rika trädgården och längst i norr, mot Smålandsgränsen, trollskog och morän, väldiga mossiga stenar, en omväxlande och spännande vildmark. Vackert är det fortfarande, omväxlande och rikt är det fortfarande, men tyvärr sönderskuret av breda vägar och en förfallen järnväg. En av länets största sevärdheter är fågellokalen vid Torhamns udde, där den befjädrade luftfarten är fullt jämförbar med den vid Ölands södra udde. Där har nu militären ensamrätt i form av ett skjutfält. Men miljöpartiet i Blekinge slåss på de yttersta barrikaderna för fåglarnas och naturvännernas miljö.

I propositionen föreslås att GM–Saab-Scania skall få 112,5 milj.kr. för att utvidga sin verksamhet i Karlskrona. Verksamheten gäller montering av bensinmotorer. Som jag ser det kräver det transport av färdiga delar till företaget och transport därifrån av de färdiga bilarna, detta i en tid när vi vet att vi bör minska transporterna och satsa på alternativ till bensindrift, och när vi vet att det finns alternativ. Sedan blev det så, att man aldrig började med monteringen av bensinmotorer. Man skulle i stället börja montera flygplansvingar. Jag vet inte om det är bättre. Nu finns det också andra planer där nere, eftersom det fortfarande finns pengar som är fria. Alternativ produktion pågår.

Samtidigt sägs det uttryckligen i propositionen att en av orsakerna till att utvecklingen i Blekinge län har varit så ogynnsam är att den olyckliga "industristrukturen i länet, med ett fåtal stora och för sysselsättningen dominerande företag, har gjort arbetsmarknaden sårbar både för konjunktur- och strukturförändringar". Förslaget om stöd till GM–Saab-Scania är verkligen att gå på i ullstrumporna och göra ont värre.

Vi föreslår i stället satsning på företag inom energisektorn för projekt som gäller energihushållning och förnybar energi.

Ja, den här Blekingepropositionen är ju ett exempel på hur vi försöker styra in i det nya samhället, där det svenska u-landet – glesbygd och stödområden – har fått tillbaka sin självständighet och styrka och där stad och landsbygd balanserar varandra.

Folkrörelserådet Hela Sverige skall leva gav uttryck åt den opinion som vuxit sig stark under landsbygdskampanjen. Så här står det i kallelsen:

"Kampanjens resultat kan ses som inkörsporten till en ny regionalpolitik,

där landsbygden måste bli en viktig del. Landsbygdens utveckling kräver en samlad strategi och ett samlat politiskt ansvar. Den kräver samverkan, samordning, decentralisering och en ny helhetssyn. Om vår demokratiska process inte förmår kanalisera landsbygdens människors engagemang och idéer och hjälpa till att omsätta dessa i praktisk handling, kan förtroendet för demokratin urholkas och utvecklingsarbetet bromsas."

I våra motioner har detta varit grunden, och vi har försökt påverka de små stegen i den riktningen.

Det finns ett koncentrationsfenomen, som vi kan observera i all samhällstillväxt. Det var väl det som Börje Hörnlund berörde när han sade att det runda Sverige inte längre var inne. Sverige har dragits ned mot Europa. Tillväxten sker inte jämnt utspridd utan genom sammandragningsspasmer, som intill en viss gräns är av godo. Många mänskliga och värdefulla aktiviteter kräver ett visst befolkningsunderlag för att kunna leva en längre tid och kanske utvecklas vidare. Men tillväxten har sitt pris och sina gränser. Både pris och gränser kan diskuteras i det oändliga, eftersom diskussionen förs utifrån helt skilda värderingar, olika kunskapsfond och från den eller de samhällssektorer som vi känner till och vill – eller inte vill – dra in i diskussionen. Vi bestämmer oss ju gärna en gång för alla för en linje, som passar de egna intressena och försvarar dem med alla medel. Positionerna låses till förfång för helhetssynen.

Regionalpolitiken är just en sektor som skulle behöva talesmän från många grannsektorer, t.ex. från jordbruks-, social-, miljö-, energi-, finans-, skatte-, bidrags-, kommunikations- och arbetsmarknadsområdet samt från det juridiska området. Detta har ju också märkts av de inlägg som hållits före mitt. Man kan då undra om t.ex. arbetsmarknadsutskottet har tagit någon som helst hänsyn till andra sektorer än den egna för att uttala sig om övergripande frågor när det så tvärsäkert i sitt yttrande till utrikesutskottets betänkande nr 19 skriver: "Utskottet vill understryka att Sverige inte ens med ett mycket nära sammarbete med EG kommer att behöva uppge centrala värderingar." Jag undrar om inte de centrala värderingarna betytt något beträffande t.ex. jordbruksutskottet eller tilläggspropositionen, utformningen av jordbrukspolitiken och dess påverkan på bl.a. regionalpolitik och arbetslöshet. Har inte de centrala värderingarna alls vägts in, när den nya jordbrukspolitiken utformades? Den betyder mycket för regionalpolitiken, för arbetsmiljön och för arbetstillfällena. Jag är ledsen att jag själv inte hittade Stefan Edmans uttalande som Börje Hörnlund citerade. Det passar precis.

Med utgångspunkt i jordbrukspolitik och tillväxtproposition vill jag sluta med att peka på den fantastiska möjlighet som vi har låtit gå förlorad i dag genom de beslut som har fattats.

Vi kunde ju ha haft gratis kulturlandskapsvård, vi hade inte behövt betala något, om vi hade behållit litet av den gamla jordbrukspolitiken och förenat den med nytänkande. Vi hade sluppit importavgifter för biocider och handelsgödsel. Vi hade sluppit så mycket besvärligt avfall, särskilt kemiavfallet. Vi hade fått flera arbetstillfällen, en bättre fördelning av Sveriges befolkning. Vi hade haft en bättre arbetsmiljö med en bättre jordbrukspolitik och en bättre regionalpolitik. Vidare hade vi haft en högklassig jord i stället för

dagens jord av tvivelaktig kvalitet, som är ett resultat av de odlingsmetoder som vi använder. Vi hade haft bättre luft och vatten. Bönderna hade haft en bättre hälsa. Framtiden hade inte varit så oviss. Människornas självtillit hade minskat sårbarheten. Vi hade kunna visat global solidaritet.

Tycker någon av mina åhörare att han eller hon har hört större delen av vad jag nu har sagt har vederbörande i stort sett rätt. Jag har plockat mycket ur gamla texter. Men varför skulle jag inte upprepa vårt budskap i tidigare anföranden, när mycket ändå inte har förändrats till det bättre?

Därmed slutar jag med att stödja samtliga miljöpartireservationer. Jag yrkar bifall till reservation 4, 23 och 24.

Anf. 11 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! På det anförande som vi nyss hört kan man reagera på två olika sätt. Antingen säger man ingenting eller också går man kanske upp och säger några ord. Om Anna Horn af Rantzien för 30–40 år sedan hade hållit detta anförande och sagt, att hade vi bara inte fattat några nya beslut, skulle lantbruket ha varit så mycket bättre, människorna skulle ha haft så mycket bättre levnadsstandard, osv., ja, då kan man fråga sig på vilken nivå Sverige skulle ha befunnit sig i dag?

Gå ut, Anna Horn, och lyssna och fråga ute i länen: Tycker ni att det är oroväckande med nuvarande höga tillväxt? Skulle ni hellre velat se en tillbakagående BNP? Tror ni att ni kan lösa problemen då?

Jag tror att det är väldigt få människor ute i landet som eftersträvar den sänkta bruttonationalprodukten, den sänkta tillväxten. I kontakten med människor i dag är det oron för jobben, för industrier som slås ut, etc., som man möter. Det finns en viss nostalgi och det kan ligga ett vackert skimmer kring den, men den har mycket litet att göra med hur människorna upplever sin vardag i den industri som håller på att slås ut. Många branscher får kanske uppleva den mångomtalade och efterlängtade negativa tillväxten, som miljöpartiet talar om. Det är ingenting som skapar ett välstånd för framtiden.

I och för sig kan man ha olika uppfattningar om olika dimensioner i tillväxten. Men jag tror att det är nyttigt och nödvändigt med en ekonomisk tillväxt. Jag tror att det är det som behövs om Sverige skall kunna hävda sig framgent.

Jag ser inte en fara i att vi utvecklar samarbetet med Europa i övrigt. Det är ingen fara i att Sverige mer och mer söker kontakt med övriga europeiska stater. Vi är en del av Europa och det är bra att vi utvecklar de kontakterna. Det gagnar både vårt kulturarv och det miljöarv vi har.

Anf. 12 ANNA HORN AF RANTZIEN (mp) replik:

Herr talman! Jag brukar ofta kallas för värdekonservativ. Vi försöker i vår politik att bevara det från äldre tider som verkligen är värdefullt. Vi kombinerar det med ett nytänkande som har vuxit fram ur de faror som hotar på grund av den storkemiska industrin och åsidosättandet över huvud taget av det mesta för ekonomiska intressen.

Arbetsmarknaden kommer att må gott med vår politik. Det kommer att bli många arbetstillfällen, just inom sådana områden som är nyttiga för

landet och för framtiden. Ett tecken på att människor börjar godta våra idéer om denna omvärdering är just att vårt förslag om en grön BNP nu bearbetas i finansdepartementet under förkortningen MNP. Den visar precis att människor börjar upptäcka att det vi håller på med inte kan fortsätta. Vi måste beräkna andra värden. Vi är icke emot tillväxt, men den skall vara av ett helt annat slag än enbart materiell tillväxt för konsumtion. Vi måste få en tillväxt som också ser till vår överlevnad, ser till att minska vår sårbarhet.

Detta kunde man tala om evigt, men jag vet att vi alltid blir anklagade för att vara tillbakasträvande. Det är vi inte. Vi är ett steg framför.

Anf. 13 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Just av det skälet att jag också brukar benämnas värdekonservativ tycker jag att det är så värdefullt att vi söker kontakter och samarbete med de övriga staterna i Europa och anknyter till ett idé- och kulturhistoriskt arv som vi gemensamt har att förvalta och utveckla. Det är därför moderata samlingspartiet ser med sådan öppenhet och sådan glädje på möjligheten att inte bara få anpassa sig, som det heter, till Europa, utan att få vara med och forma det framtida fredliga Europa för kommande generationer. Då förvaltar vi en fin tradition.

Anf. 14 ANNA HORN AF RANTZIEN (mp) replik:

Herr talman! Detta är också ett av de anfallsmål som vi alltid får utgöra. Vi har inte angripit Europa, utan vi har angripit den form som EG utgör. Vi söker också samarbete. Det har vi alltid gjort. Men vi vill inte se ett Europa som stänger sig med en ny mur, bl.a. gentemot u-länderna. Vi måste vara ett Europa i en fri värld. Vi ser det mer som ett federalistiskt system som vi skall utveckla, inte som ett sista krampaktigt försök att få nya marknader för tillväxten. Det är inte det rätta greppet. Vi måste söka andra vägar.

Andre vice talmannen anmälde att Anders G Högmark anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 15 MONICA ÖHMAN (s):

Herr talman! Jag trodde ett tag att jag var på en interpellationsdebatt med industriministern som svarande. Vilken roll jag skulle ha i den här debatten förstod jag inte alls, för de flesta frågorna riktades till ministern. Men sedan började jag upptäcka att det inte bara var hans område som diskuterades. Man diskuterade skatter, jordbruk, trafik, utbildning, forskning, EG, hälso- och sjukvård, ja, snart sagt alla politikområden. Onekligen har de här frågorna och de politikområden som man har tagit upp mycket stor betydelse för regionalpolitiken. Men nog skulle jag vilja att vi lät de fackdepartement och de utskott som har att handlägga de här frågorna ta ansvar för dem och samtidigt ta ett regionalpolitiskt ansvar. Det säger vi faktiskt i andra sammanhang.

Vårt uppdrag i dag är att diskutera arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 13. I detta betänkande behandlas budgetpropositionens bil. 14, som handlar om regionalpolitik. Här behandlas också regeringens proposition 1990/91:87 med titeln Näringspolitik för tillväxt, det avsnitt som handlar om

Åtgärder för tillväxt och regional balans samt Regionala utvecklingsinsatser. Dessutom finns ett litet avsnitt inbakat från tilläggsbudget II för detta budgetår och det avser lokaliseringsbidrag. I detta betänkande behandlas också 105 motioner som är väckta under allmänna motionstiden i år samt 6 motioner väckta med anledning av proposition 87.

Herr talman! För mindre än ett år sedan behandlade utskottet en särskild proposition om regionalpolitik för 90-talet och ett mycket stort antal motioner. Utskottet gjorde då en ordentlig genomgång av regionalpolitiken och förelade riksdagen ett betänkande för beslut.

Alla borde förstå att det är för tidigt att kunna se effekterna av de besluten i dag och att det är omöjligt att säga vilka förändringar som skulle behöva göras. Det är helt enkelt olämpligt och ansvarslöst att redan efter mindre än ett år genomdriva förändringar, som ingen säkert kan säga är riktiga. Detta betyder att utskottsmajoriteten står fast vid de bedömningar och överväganden som vi gjorde vid fjolårets behandling.

Trots att det i sak inte finns några förslag till förändringar och därmed inte något som avviker från utskottets slutsatser i fjol, har 66 reservationer fogats till detta betänkande. Det skulle ta alldeles för lång tid att kommentera alla. Därför tänker jag bara ta upp en del av avsnitten i betänkandet och samtidigt göra några små kommentarer till ett fåtal av reservationerna.

De allmänna målen för regionalpolitiken, som det faktiskt har rått politisk enighet om ända sedan mitten av 1960-talet, måste ligga fast. Målen är att alla människor, oavsett var de bor i landet, skall ha tillgång till arbete, service och en god miljö.

Dessa mål måste fyllas med konkret innehåll. Politiken skall främja en rättvis fördelning av välfärden mellan olika delar av landet. Politiken skall främja en balanserad befolkningsutveckling, så att en betydande valfrihet i boendet åstadkoms. Politiken skall främja en god ekonomisk tillväxt i landet.

Det är otillfredsställande med de regionala balansproblemen. Det krävs målmedvetna insatser för att lösa dessa. Det tål att påtalas att man inte kan lösa dessa problem enbart med hjälp av regionalpolitiken. Mycket grundläggande är faktiskt den ekonomiska politiken. Förutsättningarna för en framgångsrik regionalpolitik är en framgångsrik ekonomisk politik. Dessutom måste man, som jag sade tidigare, även inom andra politikområden ta sitt ansvar vad gäller regional utveckling.

Exempelvis har arbetsmarknads-, närings-, trafik-, utbildnings- och forskningspolitik en mycket stor betydelse när det gäller att skapa regional balans.

Förra årets beslut om regionalpolitiken innebar att det blev färre stödformer och lägre subventionsnivåer när det gällde lokaliseringsbidrag till byggnader och maskininvesteringar – som hade varit vanligast förekommande. En ny stödform tillkom i stället – utvecklingsbidrag – avsedd för immateriella investeringar, s.k. mjuka investeringar. Den här stödformen var faktiskt mycket efterfrågad bland många småföretagare.

Nu föreslår regeringen att begreppet stödberättigad verksamhet skall vidgas till att även omfatta ideella organisationer och intresseorganisationer i de fall dessa utlokaliseras från Stockholm. Förslaget om denna förändring ställer sig även utskottet bakom.

En del av företagsstöden har det varit mycken diskussion om i flera år. Det gäller då nedsättningen av sociala avgifter. Det här har förekommit som en försöksverksamhet i Norrbotten under ett antal år och gäller numera i hela stödområde 1. Nedsättningen gäller privat verksamhet samt den statliga affärsverksamheten. Undantagna är de tunga basnäringarna samt jord- och skogsbruk, fiske, rennäring och sådan privat verksamhet som kan sammanfattas som lokal service.

Vid fjolårets ärendebehandling uttalade sig moderaterna och folkpartiet i en reservation och centern i en annan för att avgiftsnedsättningen skulle omfatta all privat verksamhet. Skillnaden i år är den att man nu har enat sig i *en* reservation, som alltså är gemensam för alla de tre borgerliga partierna. Det är för övrigt den enda gemensamma borgerliga reservationen av alla de 66 reservationer som är fogade till det här betänkandet.

När de borgerliga diskuterar sociala avgifter får man ett intryck av att det handlar om pengar som arbetsgivarna, tyngda under skatteoket, måste inleverera till statskassan. Men sanningen är faktiskt den, och det vet var och en som någon gång varit med vid löneförhandlingar, att det här är pengar som avräknas innan man börjar diskutera fördelning i form av löneförhöjningar. Det är våra gemensamma slantar som avsätts för att ge oss trygghet vid sjukdom, arbetslöshet, pensionering osv. Därför bör vi handskas litet varsamt med dessa nedsättningar. Varje krona som inte inlevereras till systemet innebär att det krävs en finansiering på något annat sätt om vi skall kunna garantera tryggheten. Eller kan det vara på det sättet att de borgerliga vill urholka systemet för att förbereda för ett systemskifte – för en övergång från en gemensam trygghet, lika för alla, till individuella försäkringar för vilka vars och ens plånbok blir avgörande? Om det är på det sättet, säg det då rakt ut! De borgerligas förslag vad gäller nedsättningen har inte tidigare fått riksdagens stöd, och jag förutsätter att så blir fallet även i dag.

Stödärenden kan avgöras på tre olika nivåer: av regeringen, av statens industriverk eller av länsstyrelserna. Den 1 juli 1990 höjdes beloppsgränsen för länsstyrelsernas beslutanderätt. Det blev en höjning från 12 till 15 milj.kr. Regeringen har med verkan från den 1 februari 1991 höjt beloppet till 20 milj.kr. och hemställer nu om att riksdagen godkänner denna åtgärd. Det ligger helt i linje med många motionsyrkanden om en delegering och ett större ansvarstagande ute i länen. Utskottsmajoriteten anser att beloppsgränsen är väl avvägd och tillstyrker således när det gäller denna åtgärd. Folkpartiet yrkar i sin partimotion på en gräns vid 25 milj.kr., och centern föreslår i en kommittémotion att gränsen skall sättas vid 30 milj.kr. Dessa två partier har senare i en gemensam reservation enats om en beloppsgräns vid 30 milj.kr. Jag anser inte att det har framkommit några skäl som motiverar en ytterligare höjning. Vi måste betänka att det under en kortare tid än ett år har skett en höjning från 12 till 20 milj.kr.

Herr talman! För att fördela det regionalpolitiska stödet och för att i övrigt styra samhällets regionalpolitiska insatser har vissa delar av landet klassats som stödområde. Denna metod har använts alltsedan det regionalpolitiska stödet infördes. Riksdagen beslöt om en ny permanent stödområdesindelning i juni i fjol. Beslutet handlade om en begränsning från tre permanenta områden till två områden. Vid sidan av inplaceringen i permanenta stödom-

råden har regeringen möjlighet att inplacera en kommun med strukturomvandlingsproblem i tillfälligt stödområde.

Trots att vi nu ser en avmattning när det gäller den goda konjunktur som har rått på arbetsmarknaden får vi inte rusa i väg och rycka sönder den indelning i stödområden som gjordes i fjol. Principen att stöden skall koncentreras till de områden som mest behöver stöd gäller i allra högsta grad i år.

Det finns i år, liksom det har funnits tidigare år, en lång rad motioner med krav på inplacering av nya orter och kommuner i stödområde. Men en tillstyrkan beträffande alla dessa krav skulle bara innebära att det inte skulle bli någon effekt någonstans. Den summa pengar som vi har att fördela blir ju inte större. I stället är det så, att det blir fler som skall dela på den summan.

Beträffande partierna är det som vanligt centern som vill utöka stödområdet mest. Varje gång jag lyssnar på Börje Hörnlund förundras jag över att han inte är beredd att ställa upp på att de som har de största problemen faktiskt skall ha det största stödet.

När vi i fjol behandlade den här frågan gjorde utskottet ett speciellt uttalande. Det gällde Bräcke, Ramsele, Junsele och Älvsby kommuner. Vi ansåg att regeringen välvilligt skulle bedöma ansökningar från de här kommunerna om företagsstöd. Vi ansåg också att en högre stödprocent skulle kunna beviljas än vad som normalt utgår i stödområde 2. Som läget är i dag tycker vi inte att situationen har förändrats på dessa orter på ett sådant sätt att ett ändrat ställningstagande från vår sida skulle vara motiverat.

Folkpartiet och centern begär i en gemensam reservation att regeringen initierar en översyn av stödområdesindelningen. Man anser att den nya indelningen har tillkommit utan närmare övervägande. Det har varit svårt att förutse och förebygga alla problem som skulle uppkomma, skriver man.

Men utskottsmajoriteten har den bestämda uppfattningen att en stödområdesindelning måste ligga fast under en längre tid för att det skall vara möjligt att se om de effekter som man hade tänkt sig verkligen har uppnåtts.

Låt mig innan jag lämnar detta avsnitt om stödområdesindelningen göra ett litet påpekande om ett fel som jag har upptäckt i betänkandet. Mitt på s. 34 under rubriken Norrbottens län, där uppräkningen av de kommuner som tillhör stödområde 2 startar, har även kommuner i Västerbotten följt med. Nog för att Norrbotten är stort, en fjärdedel av Sveriges yta, men vi skall väl ändå inte lägga under oss Västerbotten. Bjurholm, Lycksele, Norsjö, delar av Skellefteå och Vindelns kommuner, som finns med i denna uppräkning, tillhör Västerbottens län.

Herr talman! En mycket stor del av de motioner som behandlas i detta betänkande avser insatser i regioner och län. Jag har tidigare sagt att regionalpolitiken inte ensam kan klara av att lösa alla problem, utan alla politikområden måste känna sitt ansvar för regional utveckling. Många motionskrav handlar om infrastrukturella satsningar och arbetsmarknadspolitiska satsningar, vilka är exempel på att andra politikområden måste vara med och ta ett regionalt ansvar.

Vad gäller arbetsmarknadspolitiken, som nu på grund av konjunkturavmattningen är så angelägen, får riksdagen i samband med behandlingen av kompletteringspropositionen ta ställning till kraftfulla åtgärder för att möta en stigande arbetslöshet.

En del av kraven om åtgärder i länen och samverkan mellan län är sådant som länsstyrelserna i dag med sin friare användning av resurserna själva kan ta tag i.

Sammanfattningsvis kan man säga att utskottsmajoriteten står fast vid sin uppfattning om hur den regionala problembilden ser ut och även hur resurser skall styras utifrån den grundliga genomgång som gjordes i fjol. Oppositionen har inte heller så mycket nytt att komma med. Deras motioner, som sedan har fullföljts med reservationer till betänkandet, innehåller många gamla krav som upprepats år efter år.

Herr talman! Jag yrkar bifall till arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 13 och avslag på de reservationer som här har yrkats bifall till.

Låt mig avsluta med att påstå att något alternativ till socialdemokratisk regionalpolitik inte finns. Börje Hörnlund har gjort ett försök till en redovisning av centerns alternativ. Men, Hörnlund lille, det handlar ju inte om centerns alternativ. Det handlar om den borgerliga regering som är tänkt att komma i höst och vilket alternativ den har. Såvitt jag kan förstå är det numera fyra partier som skall sitta i den regeringen. Hur ser detta alternativ ut? Det är det alternativet som skall ställas mot det socialdemokratiska.

Detta betänkande talar sitt tydliga språk. Det finns en enda gemensam borgerlig reservation, och den handlar om nedsättning av sociala avgifter.

För regionalpolitikens skull och framför allt för de regioner och människor som är beroende av en fungerande regionalpolitik är det nog tryggast att det är en socialdemokratisk regering som utformar den. Tro mig, som norrbottning vet jag vad jag talar om.

Anf. 16 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Utskottets företrädare hade smugit in en liten brasklapp från ett förstamajtal här mot slutet, hörde jag. Det må vi väl stå ut med, men det känns litet patetiskt när hon talar om att vi har en regering som man kan förlita sig på. Verklighetsintrycket är annars att vi har en regering som inte bara är trött, utan nästan slutat regera. Den reagerar enbart. Det är väl att den gör det och ställer upp på ett och annat som man tidigare var motståndare till. Men man driver självfallet inte politiken, inte ens regionalpolitiken.

De beslut som vi fattade i fjol som Monica Öhman talar om och de förbättringar som då genomfördes, var inte ett resultat av regeringsförslag. Det var oppositionen som förde fram de länsanslag som vi förstärkt över åren. Det var vi som såg till att några utslängda kommuner i Värmland och Dalsland kom med i stödområdet. När det gäller nedsättningen av de sociala avgifterna, har man nu äntligen ändrat till en rimlig modell. Det är det inre området i Norrlands skogslän som får njuta av denna nedsättning. Det är inte socialdemokratiska förslag som har förts fram, utan de kommer från oppositionen.

Sedan sade Monica Öhman att vi är samstämda när det gäller målen och målbeskrivningar. Det är riktigt, och det är bra när det gäller miljöfrågor, arbetsmöjligheter och bostäder. Men det är inte bara målen som ligger fast, socialdemokraterna *sitter* fast i några saker. Det ena är monopoltänkandet, som drabbar kvinnorna särskilt hårt och där vi har ett praktiskt yrkesförbud

genom att de inte ges chansen i arbetslivet. Det finns ett koncentrationsarv i den socialdemokratiska politiken som gör sig påmint, inte minst de senaste åren socialdemokraterna var i opposition och här i kammaren krävde: Tillväxten är nu för svag i storstadsområdena, den måste kraftigt förbättras. Detta blev ett regionalpolitiskt beslut som vi då fattade. Här gäller nog att se upp så att det inte blir för mycket av s-politik.

Monica Öhman var förbluffande överraskad över att vi också tog upp andra områden. Men det är ju vad socialdemokraterna själva skriver i betänkandet. Man räknar upp sex områden som är viktiga för regionalpolitiken: arbetsmarknadspolitik, näringspolitik, forskningspolitik, livsmedelspolitik och politiken på skatteområdet. Dessa områden har utomordentligt stor betydelse för strävandena att skapa regional balans. Problemet är att ingen i regeringen har tagit fasta på detta och samordnat politiken. Det skall bli mycket intressant när statsrådet Molin här senare kommer att redovisa hur det har gått med denna sektors övergripande samordning. Superministern får gärna berätta vad som egentligen är på gång i dessa frågor.

Anf. 17 BÖRJE HÖRNLUND (c) replik:

Herr talman! Monica Öhman, lilla. Ett huvudnummer hos raden av regionalpolitiskt ansvariga ministrar har varit den statssekreterargrupp som skulle samordna de politiska områden som Elver Jonsson nyligen redovisade till positiva resultat. När detta inte sker måste man självfallet föra saken på tal. Annars blir det som Gunnar Sträng sade 1964: Regionalpolitiken är den lilla rännil som går tillbaka. Det är mycket bättre att politiken i stort fungerar. Då kan dessa resursområden avstå den lilla rännil som går tillbaka.

Jag har lust att fråga Monica Öhman: Är Monica Öhman lika ointresserad av återbäring av vattenkraftsvinsterna som hennes regering är? När vi satt tillsammans i utredningen var vi lika intresserade.

Sedan säger Monica Öhman att vi har fler kommuner som vi vill skall komma under den regionalpolitiska kappan. Redan i fjol när vi fattade detta beslut lämnades några kommuner utanför vilka har klart sämre förhållanden, regionalpolitiskt och befolkningsmässigt, med hög arbetslöshet osv., än de kommuner som kom in i systemet.

Jag tror att det är mycket viktigt att vårda regionalpolitiken som en rättvisefråga för att vi skall få bredd och en riksdag som sluter upp för rättvisa åt hela landet. Bodde jag i Norrbotten, Monica Öhman, skulle jag vara mycket noga med att slå vakt om principen att få hela riksdagen att sluta upp bakom dessa rättvisefrågor. Annars kan det bli litet jobbigt i ett övergångsskede.

Anf. 18 KARL-ERIK PERSSON (v) replik:

Herr talman! Monica Öhman citerar ur propositionen, s. 25, där det står att det är oroväckande med de balansproblem som fortfarande finns.

Läser man litet längre upp under samma avsnitt om inriktningen av regionalpolitiken står det att "politiken skall främja en rättvis fördelning av välfärden mellan olika delar av landet, en balanserad befolkningsutveckling". Då är frågan: Har vi uppnått de mål som uttryckts så vackert?

Tittar man tillbaka på de regioner som under 1980-talet har haft problem med en sviktande befolkningsutveckling, där de boende blir allt äldre och

där arbetstillfällena försvinner, så har det inte varit en lyckad satsning. De målmedvetna satsningarna har uteblivit. Vi anser att det har varit en viss ryckighet, bl.a. i de olika stödformer som Monica Öhman räknade upp. Det har varit en viss ryckighet när det gäller stödområdesindelningen och länsanslagens storlek.

Något som vi diskuterade förut, men som har försvunnit i den här delen, är transportstödet, som man också har begränsat eller ryckt undan möjligheterna för.

En annan sak som tas upp i propositionen är kvinnornas situation i de utvalda delarna. Man talar om likvärdighet, möjligheterna för kvinnor att bo i glesbygd, möjligheterna att få en jämn och likvärdig service m.m. Detta går inte ihop med den politik som förs, framför allt från regeringens sida, med inskränkningar, neddragningar av den offentliga sektorn. Vi vet att den offentliga sektorn har tagit emot arbetskraft, framför allt kvinnor, när det varit neddragningar och när industrin har haft problem. Den delen minskar man nu genom indragningar och neddragningar av den offentliga sektorn, kommunernas skattestopp osv. Detta drabbar framför allt kvinnor i glesbygd.

Tittar vi på den statistik som finns med i betänkandet ser vi att befolkningsutvecklingen inte är så gynnsam i de kommuner och regioner som haft problem.

Anf. 19 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Monica Öhman slog fast att den ekonomiska politiken spelar en central roll för hela den regionala utvecklingen. Jag tycker att det är ett riktigt synsätt.

Det måste vara utomordentligt bittert, Monica Öhman, att som företrädare för ett krympande regeringsparti notera hur varselstatistiken skjuter i höjden. Antalet varsel för april 1991 är över 400 % högre än för motsvarande månad förra året. Över 12 000 personer är varslade. Antalet konkurser har ökat under ett år med 88 %. Fler och fler människor arbetar i företag där osäkerheten ökar. Finns det alternativ, frågar Monica Öhman. Ja, moderata samlingspartiet och folkpartiet liberalerna har presenterat ett program – Ny start för Sverige. Det är en förträfflig utgångspunkt för framtidsinriktad politik.

Monica Öhman var litet irriterad över att hon fick så få frågor. Jag skall försöka att göra henne på litet bättre humör. Jag skall ställa ett par frågor. Jag kommer att uppfatta det på det sättet att uteblivna svar eller icke tillräckliga fördelas till industriministern. Någon av er får chansen att svara.

Herr talman! Monica Öhman sade i sitt inlägg att andra politikområden måste ta sitt ansvar för den regionala utvecklingen. Det tycker jag är en riktig utgångspunkt. Det råder en väldig samstämmig uppfattning om detta.

Jag har några frågor. Det innebär att Monica Öhman har möjligheter med benäget bistånd från industriministern att svara. Skogsvårdsavgiften ligger i dag på 0,8 %. Mellan 30 och 40 % av det slutgiltiga rotnettot går i skatt under en tillväxtgeneration. På vilket sätt gagnas skogsbruket och därmed landsbygden och de människor som bor där av en skogsvårdsavgift? Min utgångspunkt är nämligen: Utan ett lönsamt skogsbruk – ingen levande landsbygd

på sikt. Den första frågan är alltså: På vilket sätt gagnar detta landsbygdsutvecklingen?

Den andra frågan är: På vilket sätt gagnar en borttagen kvittningsrätt kombinationssysselsättningsmöjligheterna? Elver Jonsson hyllade kombinationssysselsättningen. Jag har litet svårt att begripa det när man har avskaffat kvittningsrätten.

Anf. 19 a TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får erinra om att Anders G Högmarks replik gäller Monica Öhmans anförande.

Anf. 19 b ANDERS G HÖGMARK (m):

Herr talman! Sedan vill jag fråga Monica Öhman om utbildningspolitiken: På vilket sätt gagnar det regionerna och landet i dess helhet att kanske 10 000 unga människor inte får börja sin högskoleutbildning på grund av socialdemokraternas motstånd mot moderata samlingspartiets förslag? Förslaget innebär att man ökar antalet platser i de regionala högskolorna och universiteten.

Anf. 20 MONICA ÖHMAN (s) replik:

Herr talman! Låt mig börja med Anders G Högmark. Jag är inte alls besviken på att jag inte fått många frågor av mina herrar meddebattörer.

Däremot vill jag påpeka att det inte var det stora politikområdet som var vår huvuduppgift i dag. Vår huvuduppgift var att diskutera arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 13. Man ställer alla frågor till industriministern, eftersom han råkar vara här, utan att veta om han över huvud taget tänker gå in i debatten. Jag har många gånger i denna kammare hört oppositionen klaga över att ministrarna inte är här, och att de inte visar intresse. Nu är industriministern här, och jag vet inte ens om han tänker gå in i debatten. Det var därför jag gjorde detta påpekande.

Jag tillhör mitt parti med stolthet. Krympande eller icke krympande. Det hör inte till saken.

Det gör mig ännu mer bedrövad när jag tar del av programmet Ny start för Sverige och ser vad folkpartiet och moderaterna tillsammans tänkt åstadkomma. Inte minst bedrövad blir jag när det gäller det som sägs om skatteområdet. Det vore ärligare att redovisa hur detta kommer att drabba enskilda människor och hur detta kommer att drabba regionalpolitiken och de människor som bor ute i våra bygder.

Sedan vill jag ta upp de frågor som Anders G Högmark ställde. Jag anser att de frågor som ställdes är frågor där jordbruksdepartementet och utskottet måste tas sitt regionala ansvar. Vi kan inte, bara för att vi har regionalpolitiken som en övergripande fråga, ta över alla dessa frågor. De måste behandlas i resp. departement. Jag tänker faktiskt inte svara på frågor om vare sig skogsvårdsavgifter, kvittningsrätt eller utbildning. Jag tycker att departementen skall ta ansvar för detta.

Elver Jonsson sade att vi skulle tacka oppositionen för det resultat som vi fick i fjol. Jag vill påstå att det inte har spelat någon roll på vilken nivå länsanslaget har lagts. Detta är en fråga där oppositionen har förenat sig för

att kunna ge regeringen en liten knäpp på näsan. Jag tycker att Elver Jonsson inte skall ta till sig mycket av det som fanns i betänkandet i fjol. Det var jag, Börje Hörnlund, Lars Ulander och Anders G Högmark som var med i en regionalpolitisk utredning innan betänkandet kom till, och det är vi som kan ta del av den äran.

Anf. 21 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Det är bra med klara enkla besked. Utskottets talesman är inte beredd att ta ansvaret att svara på frågor om sådant som påtagligt påverkar den regionala utvecklingen och framtidstron i landet. Det är en klar signal till industriministern att vara beredd att besvara frågorna efter den redovisning som skall ges här klockan 14.30. Man har tydligen gjort upp den ärendefördelningen.

Låt mig då bara erinra om vad frågan gällde. På vilket sätt anser då statsrådet Molin att kvarhållandet av skogsvårdsavgiften på 0,8 % gagnar svenskt skogsbruk och landsbygdsutvecklingen? Och hur är det med de 10 000 ungdomar som på grund av ert rigida motstånd inte får möjlighet att börja på högskolan? Hur gagnar det den regionala utvecklingen i vårt land?

En annan fråga som jag vill påminna om är: Hur gagnas generationsskiftet i småföretagen av den förmögenhetsskatt som i dag tas ut på arbetande kapital? Bedömer industriministern att denna skatt över huvud taget har någon betydelse för småföretagens möjligheter att föras över till en ny generation? Eller har alla dessa tusentals företagare fel som anför att detta är ett väldigt stort problem?

Jag skall åka hem till Småland och säga att industriministern begriper inte detta. Han tycker att ni pratar strunt. Eller är det så att industriministern delar deras uppfattning men inte har kurage – av fördelningspolitiska skäl och annat – att genomföra en reform som industriministern tycker är nödvändig?

Monica Öhman har valt att inte svara på ett antal frågor som är vitala för regionalpolitiken och utvecklingen i landet. Nu har industriministern möjlighet att lägga en del kort på bordet.

Anf. 22 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag får ändå notera en nyhet, för att inte säga innovation, i Monica Öhmans replik. Hon tar stor ära av att ha tillhört regionalpolitiska utredningen och anser att den skulle ha utfört ett sådant storverk.

Den utredningen var väl närmast ett ofullbordat aktstycke, där det brast på väldigt många punkter. Inte minst förslaget till stödområdesindelning hade ju fjolårets riksdag anledning att korrigera, och det finns nu krav på ytterligare översyn av den delen.

Monica Öhman och socialdemokraterna ges ingen ro för att de har misskött frågan om länsanslagen genom åren så mycket. Vi från oppositionen, som har varit med om att driva fram en rimligare tingens ordning för att ge bättre möjligheter lokalt och regionalt, kan ändå känna oss rätt tillfredsställda. Jag har ännu inte träffat någon länsstyrelseföreträdare som inte har varit glad och tacksam för att vi har givit regeringen nederlag på dessa punkter.

Sedan är Monica Öhman stolt över att vara socialdemokrat. Den stoltheten skall naturligtvis ingen förta henne.

Anf. 23 BÖRJE HÖRNLUND (c) replik:

Herr talman! Jag har stor förståelse för att Monica Öhman har litet svårt att hinna med alla oss karlar. Därför skall jag yttra mig väldigt kort.

Kan Monica Öhman tänka sig att liksom i den regionalpolitiska utredningen kraftfullt arbeta för en återbäring av vattenkraftsvinsterna? Är Monica Öhman i den frågan nöjd med regeringens agerande?

Anf. 24 KARL-ERIK PERSSON (v) replik:

Herr talman! Låt mig börja med att hålla med Monica Öhman om en sak. Jag delar uppfattningen att industriministern skall kunna sitta här i kammaren och lyssna på debatten utan att delta. Det är hans rättighet att göra det. Jag tycker att det är bra, även om han inte deltar i debatten, att han är med och lyssnar, så att han hör litet grand om hur ett utskott arbetar och får en viss kännedom om det.

För att Monica Öhman inte skulle ha så stora problem med oss karlar ställde jag bara en fråga till henne. Det är en gammal beprövad metod att man inte svarar på frågor förrän den som har ställt frågan har slut på replikrätten, men jag skall inte vara elak och påstå att Monica Öhman gör på det viset.

Flera talare har berört frågan om vikten av att det görs infrastruktursatsningar. Framför allt har de talat om satsningar på vägar. Men vad är det man då talar om? Jo, om EG-anpassning av vägnätet, vilket innebär att totalvikten för vanliga lastbilar höjs till 60 ton. Vilka konsekvenser kommer det att få för andra infrastruktursatsningar, framför allt satsning på järnvägar?

Det kommer att medföra oerhörda kostnader att försöka höja vägstandarden från dagens nivå till s.k. B 1-vägar. Mitt eget län kan man inte köra igenom på grund av att vägarna inte håller B 1-standard. Det vore bättre att satsa pengarna på att bygga bra vägar utan att göra anpassningen till 60 ton för lastbilar.

Pengarna skulle också göra mycket bättre nytta om de satsades på ett väl utbyggt järnvägsnät, så att man kunde köra de tunga transporterna där, i stället för att fortfarande ensidigt satsa på långa transporter med tunga lastbilar och med EG-anpassningen.

Jag tycker att det är beklagligt att vi i utskottet inte har kunnat diskutera den sortens satsningar när det gäller tung trafik, framför allt då i Sveriges inland.

Anf. 25 MONICA ÖHMAN (s) replik:

Herr talman! Jag beklagar mycket att jag inte hann med Karl-Erik Perssons fråga i min förra replik. Jag sade i mitt inledningsanförande att jag också tycker att det är otillfredsställande med den regionala obalansen. Därom har vi inte olika uppfattning.

Men låt mig ta upp en del av det som fanns med i det förra inlägget, bl.a. vad som sades om kvinnorna. Ibland får jag en känsla av att alla lyfter fram kvinnornas situation. Varför flyttar kvinnorna? Varför flyttar de unga tje-

jerna? Alla jobbar med detta nu. Faktum är att glesbygdsdelegationen har fått speciella pengar för att undersöka den saken, och jag hoppas innerligt att det kommer något bra ut av det.

Till Elver Jonsson bara kort: Om inte vi klarade stödområdesindelningen i utredningen, så var det ju inte så konstigt. Utredningen tillsattes 1987, och det hann hända mycket under resans gång. Men mycket av det vi kom fram till i utredningen var nyheter som sedan har fungerat bra. Vi lyfter också fram infrastrukturens betydelse för människorna ute i de olika regionerna. Det kom sedan i propositionen som ett resultat av diskussionerna vi hade fört i utredningen.

Sedan måste jag säga att jag tycker att det var litet dåligt det som Elver Jonsson sade om att ingen länsstyrelseföreträdare hade varit besviken över att ha fått någon krona mer. Nej, jag skulle vilja se den som är besviken över att ha fått mera pengar. Alla som företräder länen vill naturligtvis ha varje krona.

(forts. 7 §)

6 § Information från regeringen om EES-förhandlingarna

Anf. 26 Statsrådet ANITA GRADIN (s):

Herr talman! EES-förhandlingarna går nu in i sitt slutskede. Ministermötet mellan EFTA-länderna och EG i måndags innebär ytterligare ett stort steg framåt. Alla återstående förhandlingsfrågor av större vikt låg på ministrarnas bord. Resultatet blev att de flesta hindren på vägen mot en överenskommelse kunde undanröjas. Detta innebär också att möjligheterna att hålla den uppgjorda tidplanen är goda. I slutkommunikén bekräftar ministrarna föresatsen att slutföra förhandlingarna till sommaren. Siktet är nu fortsatt inställt på att ha en avtalstext klar när EFTA och EG ånyo möts i Salzburg den 24 och 25 juni.

Huvudinnehållet i avtalet är sedan tidigare känt för riksdagens ledamöter. Det ger oss fullt tillträde till EGs inre marknad med fri rörlighet för varor, tjänster, personer och kapital. Vi förutser också samarbete på en rad andra områden, som forskning och utveckling, utbildning, miljö, socialpolitik, konsumentpolitik, små och medelstora företag samt turism. Avtalet skall träda i kraft den 1 januari 1993.

På en del punkter har EFTA-länderna begärt övergångsperioder eller undantag. Detta har varit en besvärlig fråga i förhandlingarna, eftersom EG har insisterat på att antalet särlösningar måste begränsas till ett strikt minimum. Ett viktigt resultat av veckans ministermöte är att en överenskommelse i den delen nu har nåtts på praktiskt taget alla punkter.

För svenskt vidkommande kan vi med särskild tillfredsställelse konstatera att våra och andra EFTA-länders önskemål om särlösningar för att bibehålla högre normer för skydd av hälsa, miljö och säkerhet i allt väsentligt har tillgodosetts. Varuområden som berörs är bl.a. motorfordon, kemikalier, CFC och andra nedbrytande ämnen. Vi behåller våra förbud och begränsningar beträffande asbest och kadmium.

Goda framsteg har också nåtts på andra varurelaterade områden. Exem-

pel härpå är offentlig upphandling, produktsäkerhet, provning och certifiering och bestämmelser om produktmärkning. Vi har också enats om förenklade tullformaliteter och förbättrade ursprungsregler. På tre förhandlingsmässigt nära relaterade områden kunde endast begränsade framsteg nås vid ministermötet. Det gäller fiske, jordbruk och frågan om en fond för de mindre utvecklade länderna och regionerna inom EG.

Besvärligast är utan tvivel frågan om fisket. EFTA-länderna kräver tillträde till EGs marknad. EG kräver i gengäld tillträde till fiskevatten. Detta avvisas av EFTA-sidan. Positionerna är fortfarande låsta.

På jordbruksområdet står parterna betydligt närmare varandra. En viss begränsad liberalisering med handel av jordbruksprodukter förutses redan i samband med avtalets ikraftträdande. Parterna uttalar också sin föresats att gå vidare på den vägen på basis av ömsesidighet.

Fondfrågan är öppen. EG kräver finansiellt bistånd till mindre utvecklade regioner. EFTA-länderna har förklarat sig beredda att överväga ett sådant arrangemang, men är beredda att ta ställning därtill först i ljuset av en helhetslösning.

Vi kan också registrera en hel del framsteg från ministermötet när det gäller avtalets materiella innehåll. En större betydelse tillmäter jag dock resultaten på de legala och institutionella områdena. Här kan man tala om ett fullständigt genombrott. Vi är överens om beslutsordningen. Redan tidigare var det klart att det skall inrättas ett högsta styrande organ, ett EES-råd, som skall sammanträda på ministernivå med deltagande av alla EFTA- och EG-länder samt EG-kommissionen. Likaså att en gemensam kommitté tillskapas för att administrera avtalet. Nu kunde vi också enas om att EFTA-länderna skall kunna delta med experter i allt det viktiga kommittéarbete som är knutet till de berörda samarbetsområdena. Detta har mycket stor betydelse för att avtalet skall fungera väl och att vi skall kunna göra oss hörda i beslutsprocessen. Det innebär också att ett av våra viktigaste förhandlingsmål nu i allt väsentligt har tillgodosetts.

Ett annat betydelsefullt resultat av ministermötet var den enighet som uppnåddes om att upprätta en gemensam EES-domstol samt om dess sammansättning och uppgifter. I domstolen, som skall vara oberoende, skall ingå domare från alla EFTA-länder liksom från EG. Den skall vara nära knuten till EG-domstolen i Luxemburg, och EGs domare skall hämtas därifrån. Domstolen skall slita tvister mellan parterna och tolka EES-avtalet. Den skall också vara högsta instans i de ärenden som rör konkurrensbegränsning och statsstöd och som EFTA-sidan skall övervaka.

Jag vill ytterligare peka på att enighet nu har kunnat nås om att avtalet skall innehålla en allmän skyddsklausul som ger avtalsslutande part rätt att temporärt göra avsteg från avtalets regler i händelse av allvarliga störningar. Här har alltså varje deltagande land en säkerhetsventil, även om erfarenheten visar att skyddsklausuler av denna typ sällan kommer till användning. För den som närmare vill sätta sig in i de olika frågor som behandlades vid mötet vill jag hänvisa till den deklaration som ministrarna antog och som nu kommer att tjäna som riktlinje i slutfasen av förhandlingarna. Alla de deltagande länderna står bakom deklarationen. Det bör dock betonas att det är fråga om delöverenskommelser vars slutliga accept är beroende av en ba-

lanserad helhetslösning. Detta har särskilt understrukits av Schweiz, som har problem på en del punkter. En liknande deklaration gjordes av Island, som av uppenbara skäl inte kan ta ställning till hela innehållet i avtalen förrän den för islänningarna vitala fiskefrågan har lösts.

Herr talman! Med det resultat som nåddes vid måndagens ministermöte har de främsta hindren för en EES-överenskommelse undanröjts. Ännu återstår dock en del besvärliga frågor att lösa. Främst gäller detta triangeln fiske–jordbruk–fonder. En annan viktig fråga rör transittrafiken genom Schweiz och Österrike. Det berör indirekt även övriga EFTA-länder, eftersom den har kopplats till EES-avtalet. Till detta skall läggas en rad detaljfrågor som återstår att klara ut, liksom det tidskrävande arbetet med en avtalstext. De problemen skall naturligtvis inte underskattas. Sammantaget måste ministermötet ändå betecknas som en klar framgång. Jag tror mig kunna säga att vägen nu ligger öppen för en EES-överenskommelse. Det mesta talar för att tidplanen skall kunna hållas.

Anf. 27 GUDRUN NORBERG (fp):

Herr talman! Jag vill gärna tacka statsrådet för informationen.

Det är mycket glädjande att EES-förhandlingarna har kunnat fullföljas så här långt trots att det ett tag kom ganska alarmerande uppgifter om att de nästan hade kört fast. Vi tycker att det för svenskt vidkommande finns all anledning att göra betydande ansträngningar för att nå fram till ett avtal mellan EG och EFTA. Som vi i folkpartiet har uppfattat saken har regeringen gjort ansträngningar och har lyckats uppnå resultat på ett hittills tillfredsställande sätt. Det ger vi gärna litet beröm för. Men av statsrådets redogörelse att döma är förutsättningarna nu utomordentligt goda att nå ända fram – för att använda ett känt uttryck – att till sommaren kunna underteckna ett avtal som på alla punkter som motsvarar förväntningarna.

Är samstämmigheten så god dels mellan länderna inom EFTA, dels mellan EFTA och EG? Finns det inte längre någon fara för en strandning i förhandlingarna, tidsförskjutning eller att avtalet blir tunnare och begränsat? Är avtalet så positivt som jag har tolkat informationen? Har vi alltså inget att oroa oss för?

Anf. 28 JENS ERIKSSON (m):

Herr talman! Det går så mycket rykten om EGs krav på fiskerättigheter i EFTAs vatten. Vad är det för krav som EG reser på tillgång till fiskerättigheter i EFTA – i synnerhet i Sveriges fiskevatten? Hur ställer sig Sverige och utrikeshandelsministern till sådana krav?

Anf. 29 PER GAHRTON (mp):

Herr talman! Jag har två frågor. Den ena handlar om solidariteten inom EFTA. Det sägs här att det är ett fantastiskt genombrott. Enligt den danska tidningen Information är EG och EFTA långt från enighet, och det finns en hel del problem. Frågan är vilken solidaritet Sverige känner med de andra EFTA-länderna.

Det stod häromdagen att läsa i Neue Zürcher Zeitung att man i Schweiz är mycket missnöjd med Sveriges sätt att agera. Man säger att Sverige hela

tiden har visat större intresse för marknadstillträdet än för de institutionella aspekterna. Man säger också att Sveriges ansökan om medlemskap mitt under de känsligaste förhandlingarna föranledde EG att skärpa sin hållning.

Också från Finland kommer sådana här tongångar. Hufvudstadsbladet skriver att EFTA-länderna med Sverige i spetsen bjuder sina förhandlingskort på bricka åt EG.

Solidariteten med Island har vi inte sett så mycket av från svensk sida. Från österrikisk sida har man klart sagt att EGs behandling av Island är en förolämpning mot islänningarna.

Hur ställer sig Sverige här? Tänker Sverige, som Svenska Dagbladet rekommenderade häromdagen, sköta sig självt, strunta i andra och köra på med det här? Finns det någon sorts solidaritet mellan EFTA-länderna? Eller är det sant, som så många tror, att Sverige hela tiden kryper baklänges, servilt bugande mot EG, in i Bryssel, både när det gäller de här förhandlingarna och i andra sammanhang?

Den andra frågan handlar om miljöaspekterna. Naturskyddsföreningen hade en artikel om detta i Dagens Nyheter för ett tag sedan. Nu säger statsrådet här att vi får behålla asbestförbud och kadmiumförbud. Kan man lita på det, så är det ju fantastiskt bra.

Har Sverige fått tillfredsställande besked när det gäller samtliga de 48 problem som man ställde upp i den hemligstämplade probleminventeringen i höstas? Finns det ingenting som Sverige har fått backa från när det gäller dessa 48 viktiga men hemligstämplade punkter?

Anf. 30 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! Vi diskuterar här i dag regionalpolitiken, och den berördes ju också helt kort i deklarationen. Det sades att frågan om den fond som man vill att vi skall stödja när det gäller regionalpolitiken inom EG är en öppen fråga, och att den fortfarande övervägs inom EFTA. Jag skulle gärna vilja veta vilka belopp som skall tillskjutas från såväl EFTA som Sverige.

Den nordiska regionalpolitiken har ju haft ganska annorlunda mål än man har haft inom EG, där man har lagt tonvikten vid hög arbetslöshet och låg BNP per capita. Vi har fört en regionalpolitik på grund av att vi har haft stora avstånd till marknaden, att vi har en låg befolkningstäthet i vissa regioner och att vi har ett hårt klimat. Har EG godtagit att vi får ha dessa problem som utgångspunkt för vår regionalpolitik?

Min tredje fråga gäller EES-domstolens sammansättning, vilka majoritetsförhållanden som kommer att råda mellan de olika domarna i den här domstolen, och hur röstningsförfarandet skall gå till.

Anf. 31 GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Jag vill gärna gratulera statsrådet till framgången i förhandlingarna. I motsats till Per Gahrton tror jag att Sverige har varit en mycket aktiv och pådrivande förhandlingspart – och därför finns det anledning att gratulera.

Det var mycket glädjande att höra att man när det gäller områdena hälsa, miljö och säkerhet har kommit fram till att vi i Sverige får ha de kvalitativt

mycket viktiga bestämmelser som vi redan har. Mycken oro kan därmed skingras.

Jag har ett par frågor. Från Nordiska rådets sida har man flera gånger frågat statsministrarna om man försökt att i detta avtal också få in en bestämmelse om att det nordiska samarbetet skall fortsätta i samma bana som tidigare, inom Helsingforsavtalets ramar. Vi har ännu inte fått något svar, och därför skulle jag vilja fråga statsrådet: Kommer det att finnas någon paragraf i samarbetsavtalet som säkerställer att det nordiska samarbetet kan fortsätta på samma sätt som tidigare?

Den andra frågan gäller regionalstödet. Som det sades här nyligen bygger ju en del av EGs regionalstöd på att länderna inte får ha en BNP över en viss nivå. Men jag har en känsla av att jordbruksstödet inte är så fast bundet till BNP. Därför vill jag fråga statsrådet: Är det möjligt att t.ex. det norrländska jordbruket kommer med i ett stödsystem också inom ett EES-avtal?

Anf. 32 MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Jag delar handelsministerns tillfredsställelse över att ett EES-avtal nu är i sikte. Ett EES-avtal är mycket viktigt för Sverige som övergångslösning. Samtidigt är det alldeles klart att det aldrig kan bli mer än just en brygga till ett fullvärdigt medlemskap i EG. Jag tycker att vi skall notera den debatt som i går ägde rum i Europaparlamentet, där ju fortfarande frågor kom från flera parlamentariker om EES-förhandlingarna. Samtidigt kom en mycket positiv inställning till ett fullvärdigt svenskt medlemskap till klart uttryck. Det tycker jag är kanske lika viktigt som den framgång som nu kan noteras i EES-förhandlingarna.

Min korta fråga är: När beräknar statsrådet att en slutlig avtalstext kan komma att föreligga? Tidsplanen är ju ganska begränsad – fram till slutet av juni, såvitt jag förstår.

Anf. 33 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! Min första fråga till statsrådet är: På vilka områden skulle riksdagens, regeringens, kommunernas och landstingens nuvarande frihet och rätt att fatta egna beslut begränsas av ett EES-avtal enligt de principer och regler som EG- och EFTA-länderna hittills har kommit överens om?

Den andra frågan är: Vilka EFTA-länder – Schweiz, Finland, Norge osv. – kommer att ordna folkomröstningar för att kunna säga ja eller nej till ett EES-avtal?

Anf. 34 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Jag kan instämma i att det är tillfredsställande att vi har kommit så här långt. Man får gratulera utrikeshandelsministern till den underbara natten och förhandlingarna i Bryssel förra veckan.

Detta innebär att vi får ett, vill jag påstå, 75-procentigt medlemskap i EG.

En fråga: På vilket sätt kommer regeringen att se till att riksdagen får ett inflytande över det arbete som skall bedrivas i EGs olika kommittéer – att vi på ett tidigt stadium kan vara med och ha synpunkter på uppläggningen av det arbetet?

Sedan hoppas jag att regeringen så långt möjligt kan hålla tillbaka ambi-

tionerna från EG att inrätta en EFTA-fond för EG; det vore djupt otillfredsställande om en sådan fond skulle bli ett resultat av förhandlingarna.

Ännu en fråga: På vilket sätt kommer man i de fortsatta förhandlingarna när det gäller jordbruket att klara bodelningen mellan de frågor som egentligen hör till GATT och de som hör till EFTA–EG-förhandlingarna?

Anf. 35 Statsrådet ANITA GRADIN (s):

Herr talman! Jag skall försöka gå igenom de olika frågorna.

Hur är det med samstämmigheten inom både EG och EFTA? Ja, skall man döma av turbulensen under söndagen, söndagsnatten och måndagen, kan man naturligtvis fråga sig hur det står till i både EFTA och EG. Men när det är tolv självständiga länder på EG-sidan och sex – kanske skall vi också räkna in Liechtenstein som snart blir självständig medlem – i EFTA, så är det klart att det tar tid och kan vara ganska stökigt mellan varven. Men vi lyckades ändå klara ut problematiken och få fram en kommuniké. Där säger Island: "Vi tar ställning till det hela när vi ser att också den fråga som är viktig för oss, nämligen fisket, finns inkluderad i avtalet." Det förstår jag mycket väl. För befolkningen på Island är fisket helt avgörande för deras överlevnad. Jag blev mycket förvånad när Per Gahrton säger att vi skulle strunta i Island. Det är tvärtom så att Sverige, liksom de övriga EFTA-länderna, helt står bakom Islands position när det gäller fiskeproblemen.

Schweiz har självfallet en speciell situation med den konstitution de har. De måste hela tiden ta hänsyn till den.

Det förekommer många rykten om fisket, Jens Eriksson. Problemet för oss alla är väl att det kommer olika bud dels från EG, dels från de eventuella diskussioner som Island och Norge har. Det har hittills i förhandlingarna inte ställts några krav på Sverige och fisket. Det som diskuterats generellt är det som EFTA-sidan har avvisat, nämligen att när man i EFTA säger att man vill ha fritt marknadstillträde har motbudet blivit: "Då vill vi ha del av fiskeresurser." Det är detta som framför allt Island avvisar med hänsyn till sitt stora beroende av fisket. Det pågår också en diskussion där man säger att man skall lämna fisket helt åt sidan och enbart göra en bilateral överenskommelse med Island. Vi får se vilka rykten som kommer att klädas i mer substans så småningom.

Jag har i viss mån redan svarat Per Gahrton att Sverige, tillsammans med de andra EFTA-länderna, står bakom Islands speciella situation och fisket i det här läget. Jag tycker att solidariteten inom EFTA fungerar. Jag tycker att vi har blivit ett bra team som jobbar tillsammans, även om vi naturligtvis också har olika åsikter mellan varven.

Jag tycker också att de svenska förhandlarna är mycket skickliga och har skött sig alldeles utmärkt. Det finns ingen anledning att säga att de skulle ha levt upp till de svenska åtagandena sämre än vad andra länders förhandlare har gjort.

När det gäller miljön tycker jag att vi har hittat en tillfredsställande lösning.

När det sedan gäller regionalpolitiken finns det ett krav från EG, framför allt från de länder som anser sig ha en långsammare utveckling. Det finns också ett missnöje med marknadstillträdet för fisk från de olika EFTA-län-

derna. Man inser att detta kanske kommer att bli mycket marginellt när det gäller fisket. Motbudet är då att man vill göra någon slags regionalpolitisk fond. Det finns också flera av EFTA-länderna som kanske hellre deltar i en sådan fond och betalar, än att de går med på ytterligare ansträngningar när det gäller jordbruk och fiske. Där sitter vi i dag. Några belopp och några konkreta diskussioner finns inte. Även här är det mer diskussioner som pågår.

När det gäller vår egen regionalpolitik finns det ju klart redovisat i den proposition som riksdagen nu diskuterar att vår regionalpolitik går att förena med den som finns i EG. I de fortsatta diskussionerna, när vi kommer till medlemskap, blir det naturligtvis intressant att också diskutera kriterierna, t.ex. att gles befolkning och liknande också kan få vara ett inslag i kriterierna.

När det gäller domstolen skall det vid varje tillfälle vara fem EG-domare och tre EFTA-domare. Det skall alltså vara en oberoende domstol.

När det gäller det nordiska samarbetet, Grethe Lundblad, är detta önskemål framfört. Man har inte protesterat mot det och då förutsätter jag att det kommer att finnas i avtalet.

När det gäller jordbruket är ju jordbrukspolitiken som sådan inte med i de här förhandlingarna. Den kommer ju på bordet först den dag när vi skall börja att diskutera med EG om att Sverige skall delta även i den jordbrukspolitik som man har fastlagt inom EG.

Det glädjer mig att höra att man har en positiv inställning i Europaparlamentet, Margaretha af Ugglas. Vi är inte bara beroende av EG-länders och EG-kommissionens stöd, utan vi är också mycket beroende av att vi får en positiv genklang från parlamentet. Där har ju många av oss lagt ned ett arbete för att hitta relationer mellan oss på EFTA-sidan och EG-sidan.

Hur den slutliga avtalstexten kommer att se ut kan jag inte svara på. Det blir väl som i alla andra sammanhang så, att den blir färdig i sista minuten. Det är mina erfarenheter av sådana här avtalstexter.

Krister Skånberg undrar vilka egna beslut vi har tagit. Vi skall komma ihåg att i det här EES-avtalet handlar det inte om några överstatliga beslut. Däremot påverkas naturligtvis sådana överenskommelser som jag berättade om, nämligen överenskommelser om offentlig upphandling. Har vi bestämt och kommit överens om att vi skall öppna marknaderna för offentlig upphandling måste vi också leva upp till de spelreglerna. Då kan vi inte bara lämna dem åt sidan.

Jag vet inte om några, och i så fall vilka, länder som eventuellt skall göra en folkomröstning om EES-avtalet. Det har jag inte undersökt. Jag har inte heller hört om man tänker göra det.

När det gäller Per-Ola Erikssons frågor om EGs olika kommittéer och på vilket sätt detta medinflytande skall ske, skulle jag vilja ställa en motfråga. Vi skall nu gå vidare i EES-arbetet. Sverige och de andra EFTA-länderna kommer att få möjligheter att ha experter här. Då är det en fråga om vilken organisation Sveriges riksdag kommer att ha. Jag vet att det diskuteras här i riksdagen att man skall ha ett system som liknar det danska. Då är det utskottet som genom de svenska experterna får möjlighet att påverka det svenska agerandet.

Jag vet att Per-Ola Eriksson har tyckt att en fond är en otillfredsställande lösning. Jag har, tillsammans med Finland, hållit emot mycket hårt, men jag ser nu att Sverige kan sitta här med "Svarte Petter". Det tror jag inte vi skall göra, utan jag tror att vi skall överväga den här frågan seriöst för att inte ställa oss och avtalet i en bekymmersam situation.

Det vi gör på jordbrukssidan skall självfallet också vara GATT-konformt. Det finns också inskrivet i den här kommunikén som publicerades i samband med ministermötet.

Anf. 36 PER GAHRTON (mp):

Herr talman! Island – fantastiskt, stålande! Jag utgår alltså ifrån att Sverige inte skriver under ett avtal som inte tillgodoser Islands legitima intressen. Det var ett utmärkt besked. Jag noterar det.

När det gäller miljöaspekterna sade statsrådet bara att hon tycker att man fått en tillfredsställande lösning. Jag frågade om alla de 48 punkter som fanns i det hemligstämplade Probleminventering EES fått en tillfredsställande lösning. Finns det någon som inte fått en tillfredsställande lösning? I så fall vilken?

Naturskyddsföreningen krävde i sin uppmärksammade artikel i Dagens Nyheter den 12 april bl.a. rätt till undantag utan tidsbegränsning när enskilda EFTA-länder har mer långtgående bestämmelser än EG och rätt att fortsätta arbetet med att begränsa användningen av hälso- och miljöfarliga kemikalier.

Kan man nu säga till Naturskyddsföreningen att kraven är till fullo uppfyllda, utan minsta undantag? Eller är det så att förbuden mot asbest och kadmium har tidsgräns? Det är en ganska väsentlig sak.

Jag vill också fråga: Om det är rätt som statsrådet säger här, innebär det att det inte blir någon fri rörlighet för varor? Då måste vi kunna upprätthålla gränsformaliteter. Ni gav själva 1989 ut en bok som räknade upp gränsformaliteter för varor. Det var en svensk studie som räknade upp 215 olika lagar och förordningar som innehåller just gränsformaliteter för varor. Nu kommer dessa, såvitt jag förstår, att vara kvar. Om det inte är så, vilka kommer att avskaffas?

Skall det vara en poäng med det ni nu säger att ni uppnått – att vi skall kunna ha högre normer än andra länder – då måste vi också kunna se till att det inte kommer in varor som inte uppfyller våra högre normer. Annars är beskedet inte värt någonting alls.

Kommer alltså dessa 215 gränsformaliteter för varor att vara kvar?

När det gäller människor hoppas jag ni uppnått att de får röra sig helt fritt.

Anf. 37 JENS ERIKSSON (m):

Herr talman! Självklart är jag bekymrad för svenskt fiske och för vad som kan hända i ett EES-avtal. Det lättar något när statsrådet säger att man hittills inte rest några krav på tillgång till svenska fiskevatten. Men jag fick inte svar på min andra fråga och vill upprepa den: Om sådana krav kommer, hur ställer sig Sverige och utrikeshandelsministern till sådana krav?

Jag vill lägga till att det är inte lättare för en svensk fiskare än för en is-

ländsk om man rycker undan hans möjligheter att försörja sig och tar ifrån honom det han skall fiska.

Anf. 38 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! En del av de frågor jag hade tänkt ställa i andra omgången har ställts av Per Gahrton. Jag vill bara förtydliga och kanske utvidga litet.

När det gäller den offentliga upphandlingen vill jag fråga statsrådet om vad dessa regler som Sverige skulle acceptera enligt de överenskommelser man hittills gjort innebär för den offentliga upphandlingen i Sverige, i grova drag.

Den andra frågan gäller den svenska handelspolitiken. På vilket sätt kommer Sveriges handelspolitik och friheten för Sverige att driva en självständig handelspolitik att påverkas av det förväntade EES-avtalet?

När det gäller regler och normer för varor och tjänster: Vilka viktiga ändringar kommer EES-avtalet att gälla? Jag vill specificera på ett särskilt område som vi haft anledning att diskutera förut här i kammaren. Det gäller reglerna för asbest. Vad har man kommit överens om när det gäller asbest enligt dessa preliminära överenskommelser?

Anf. 39 Statsrådet ANITA GRADIN (s):

Herr talman! Först vill jag säga att det inte finns några tidsgränser för asbest och kadmium. Jag tycker fortfarande att vi fått en tillfredsställande lösning på miljöområdet.

Gränsformaliteter blir kvar eftersom det inte blir någon tullunion mellan EFTA- och EG-länderna i denna omgång. Det är också så, vilket jag tror Per Gahrton vet, att vi inte heller löst frågan om passfrihet mellan EFTA och EG. Vid sidan om EG-konventionen pågår speciella överläggningar där vi hoppas bl.a. att kunna gifta ihop den nordiska passöverenskommelsen med de regler man håller på att diskutera också inom EG.

När det gäller fisket vill jag än en gång säga att vi har en gemensam EFTA-position. Vi har sagt EG att vi inte anser att man kan byta tillträde mot resurser. Det är den position som vi intar.

När det gäller offentlig upphandling är det faktiskt Sverige som har stått modell. Det är i stort sett de regler som vi redan har, även om de inte är lagfästa i kommunerna, alltså de offentlighetsregler som vi har är de som kommer att gälla.

Det blir inte heller en samordnad handelspolitik. Den frågan är däremot aktuell den dag vi diskuterar medlemskap.

När det gäller standarder, normer och liknande så är Sverige redan med i standardiseringsorgan som utformar mängder av standarder och där vi har rösträtt och deltar som andra medlemmar. Vi rättar oss naturligtvis efter vad vi eventuellt gått med på när det gäller olika produkter, produktsäkerhet och liknande.

Informationsstunden var härmed avslutad.

Beslut om uppskjuten votering

På förslag av tredje vice talmannen medgav kammaren att de ärenden som hann debatteras färdigt under återstoden av dagens sammanträde skulle företas till avgörande i ett sammanhang i början av morgondagens arbetsplenum.

7 § (forts. från 5 §) **Regionalpolitiken** (forts. AU13)

Anf. 40 ERIK HOLMKVIST (m):

Herr talman! Industriministern har lämnat kammaren. Vi kan väl alla ha förståelse för att han kan ha ont om tid. Jag beklagar dock att vi därigenom inte kommer att få svar på bl.a. de frågor som ställts av Anders G Högmark om hur skogsvårdsavgift, avsaknad av kvittningsrätt och avsaknaden av ca 10 000 utbildningsplatser i utbildningsväsendet för ungdom – som kanske också kommer att gå arbetslös i höst – och hur skatt på arbetande kapital positivt skulle kunna påverka den regionala balansen. Jag beklagar att utskottets socialdemokratiska företrädare inte fullvärdigt vill delta i denna debatt.

Det är oroväckande med de regionala balansproblem som fortfarande finns, och det krävs målmedvetna insatser, säger utskottet. Det är i sig ganska allvarligt. Jag vill, herr talman, i ett kort inlägg beskriva det län i vårt land som plågats och fortfarande plågas mest under den nuvarande regeringspolitiken, Norrbotten.

Sedan 1982 har regeringens nederlag staplats på varandra när det gäller detta län. Jag tänker inte försöka göra någon svartmålning, som svaret ofta brukar bli, utan jag följer i stort sett den skrivning utskottet gjort.

Arbetslösheten, som under hela 1980-talet legat i topp i Norrbotten vid en jämförelse med övriga län, ligger även nu i topp. Om hänsyn tas till den förtidspensionering som skett och fortfarande sker av arbetsmarknadsskäl har Norrbotten i dag en arbetslöshet, utanför ordinarie arbetsmarknad enligt AMS egen statistik, på ca 15 %. Då är inte den dolda arbetslösheten inräknad. Den är betydande, i synnerhet i inlandskommunerna, som sällan kan erbjuda kvinnor och de unga arbete. I dessa kommuner är det ett betydande antal människor som aldrig anmäler sig arbetslösa på grund av att det inte finns arbeten att få. Detta vet man. Detta förhållande gäller i hög grad också andra Norrlandslän.

Till dessa mycket stora tal människor som är arbetslösa och utanför den ordinarie arbetsmarknaden skall läggas de nu accelererande varslen, som är betydande i just Norrbotten. Dessa varsel kommer att innebära en ytterligare ökning av antalet utanför den ordinarie arbetsmarknaden under de närmaste månaderna.

Socialdemokraterna säger: Arbetslösheten kan bli den kanske största tillgången för oss i valrörelsen. Tillåt mig fråga vad man egentligen menar med detta.

Låt mig också få visa några andra faktorer av betydelse, förutom dilemmat med arbetslösheten.

Inlandet avfolkas allt snabbare. Befolkningen blir allt äldre. Detta sammanhänger framför allt med att jordbruket sviktar. I dag finns inget nytt företagande i denna för landsbygden så viktiga sektor. I dag är antalet jordbrukare nere i ca 600.

Denna utveckling är även ett hot mot den livsmedelsindustri som är betydande inom vissa regioner. Detta gäller även i hög grad övriga Norrlandslän.

Turismen sviktar. En hel näring är på grund av den orimliga skatteomläggningen på väg att gå under. Fjällturismen, som är den egentliga turismen i länet, är med de korta säsongerna inte stark nog att utvecklas och överleva.

I dag har inte Svensson råd med vare sig fjällturism eller resa dit. Familjeturismen försvinner. Vart skall den ta vägen? Har vi inte ansvar för att även barnfamiljer skall ha råd med rekreation?

Samma förhållande lever restaurangnäringen under. Hela branscher i vårt län sviktar under den skatteomläggning som blev så fel och destruktiv.

Men det kanske allra mest tragiska är att ännu en gång ökar flyttlassen i antal. Ungdomarna flyttar. Flickorna först, därefter flyr pojkarna. Det finns egentligen inget alternativ för dem, tyvärr. Än en gång slås fast att med en socialdemokratisk regering finns inte livsrum i Norrbotten för Norrbottens egna barn. Detta gäller också i mycket hög grad övriga Norrlandslän och framför allt inlandet.

Det är således en allt annat än ljus bild som föreligger i Norrbotten och som för övrigt föreligger i övriga län i Norrland.

Är då allt mörkt? Nej, delar av basindustrin går fortfarande bra. Den mindre industrin och de små företagen går i stort sett bra. Det som stör den bilden är att intresset för nyetablering är svagt. Här är det framför allt nej till att kvitta förluster mot andra inkomster i ett startskede som hindrar nyföretagandet att öka.

Att de mindre företagen gått bättre än väntat i Norrbotten är framför allt de sänkta arbetsgivaravgifternas förtjänst. Detta har stärkt dessa företag under många år. Detta har skett under hårt motstånd från socialdemokraterna, som till sist tvingades ge med sig. Också i dag säger Monica Öhman nej till våra förslag om ytterligare sänkningar av arbetsgivaravgifterna.

Man kan faktiskt säga att det var ett socialdemokratiskt nederlag som räddade näringslivet i Norrbotten när det gäller den fråga som vi diskuterade och debatterade under så lång tid inte minst i riksdagen.

Vad vill då moderata samlingspartiet? Jo, vi anser att det behövs nya grepp och nya signaler från statsmakterna för att nå förändringar. Moderata samlingspartiet har under många år lämnat förslag om förändringar. Låt mig redovisa några av dem.

Vi vill att konkurrensförmågan förbättras, så att det norrbottniska näringslivet blir lika starkt som näringslivet i andra delar av vårt land.

Beslut bör fattas om åtgärder som syftar till att uppnå en stabil och säker tillgång på elenergi.

Kärnkraften bör behållas så länge den är miljömässigt och ekonomiskt säker.

Vi har också lagt fram förslag om en förbättring av kommunikationerna så att Sverige så att säga blir rundare. Detta bör ske genom inrättandet av ett väl fungerande fraktstödssystem, som är neutralt och obyråkratiskt.

Vi har så sent som i dag sagt att vi bör låta inlandsbanan leva över sommaren. Det är ett sätt för riksdag och regering att visa på nya signaler som innebär att man mer än hittills lyssnar på människorna.

Vi föreslår också i betänkandet en sänkning av arbetsgivaravgifterna i all privat verksamhet i stödområde 1. Men Monica Öhman, trogen sin tidigare inställning, säger nej till denna utveckling och utökning, vilken inte obetydligt skulle hjälpa landsdelen.

Vi vill att skattesystemet ändras radikalt, så att det befrämjar tillväxt och nyföretagande.

Avdrag bör medges för förluster i nystartade företag mot inkomster av annan art.

Skatten på arbetande kapital bör avskaffas. Det är nödvändigt att komma till rätta med den hemmatillverkade kostnadskris som vi har.

Skogsvårdsavgiften bör avskaffas.

Detta är förslag som vi har haft under många år och som vi också följer upp i år. Vi säger också i år att konsultkompetensen i länen, i första hand inom utvecklingsfonderna, bör öka. Låt utvecklingsfonderna överge bankfunktionen.

Herr talman! Länsmyndigheterna bör få ett ökat ansvar och inflytande över utvecklingen genom att de får en påse resurser att fördela. Länsmyndigheterna är bättre än riksdag och regering på att fördela resurserna inom de egna länen – detta på de centrala myndigheternas bekostnad.

Herr talman! Jag vill till sist yrka bifall till reservation nr 8 till det betänkande vi nu debatterar.

Anf. 41 EIVOR HUSING (s):

Herr talman! Propositionen Regionalpolitik för 90-talet, som antogs i fjol våras, inriktades ju mot en förbättring av infrastrukturen. Men dessutom behövs en bra boendemiljö och ett bra fritids- och kulturutbud för att både företag och människor skall trivas och vilja stanna kvar.

Vi har ett högt ställt mål i vår regionalpolitik, vilket Monica Öhman påminde om i sitt anförande. Regionalpolitiken skall främja en rättvis fördelning av välfärden mellan människor i olika delar av landet genom att se till att människor får arbete och service oavsett var de bor. Naturligtvis innebär det svårigheter att klara detta högt ställda mål i vårt avlånga land, från Abisko till Ystad, med de olika förutsättningar som finns i olika delar av landet. Isarna ligger nu kvar uppe i Abisko, och potatisen är redan satt i Ystad.

Detta är vad debatten i dag handlar om. I motsats till många andra länder i Europa låter vi i Sverige även kvinnor och ungdomar omfattas av det högt ställda målet arbete åt alla.

I de statistiska uppgifterna för 1990, sammanställda av riksdagens utredningstjänst, ligger arbetslösheten för kvinnorna och ungdomarna i de sju skogslänen procentuellt högre än arbetslösheten i riket i stort. Den ligger fortfarande högre än landets genomsnittliga arbetslöshet, men den är låg i förhållande till arbetslösheten i andra länder. Helt har vi inte lyckats, det skall vi erkänna. Vid en lågkonjunktur drabbas också glesbygden hårdare.

Samtidigt vet vi att man ute i regionerna gör väldigt mycket för att mildra arbetslösheten. Om vi hade alla projekt samlade i en idébank, skulle det bli svårt att famna allt detta. Dessutom har det gett resultat. När man läser en del reservationer till dagens betänkande, kan man tro att det råder en stor okunnighet om vad som sker ute i regionerna.

Det har skapats många nätverk av kvinnor och för kvinnor, och många har startat eget. T.o.m. något så otraditionellt som en hovslagarfirma har startats av en kvinna i södra Lappland. Regionala utvecklingscentra för kvinnor startas runt om i landet. Utvecklingscentra kan numera skapas genom samarbete mellan olika länsorgan utan något initiativ från riksdag eller regering.

Lantbruksnämnderna och lantbruksstyrelsen har ett tjugotal kvinnoprojekt i gång i norra Sverige. Utvecklingsfonderna arbetar också i större utsträckning för att anpassa sin verksamhet till kvinnors behov.

Monopolet inom den offentliga sektorn har tagits upp i debatten i dag. Men jag måste säga att jag aldrig träffar kvinnor som vill starta egen företagsverksamhet inom den offentliga sektorn – och jag träffar många kvinnor.

På länsstyrelsen vid de regionalekonomiska enheterna finns ett nätverk av kvinnliga handläggare som arbetar med att utveckla kvinnosynen på regionalpolitiken. Det är verkligen nödvändigt att se på detta "med kvinnoögon".

Vi är en god bit på väg nu, men vi behöver kompetenshöjande utbildningar. Glädjande nog har en del kommuner redan startat kunskapscentra för både kortare och längre utbildningar och för både kvinnor och män. I kompletteringspropositionen utökas antalet högskoleplatser med 5 000.

Barnomsorgen behövs i en väl fungerande regionalpolitik. Det är något som både företagare och arbetstagare efterfrågar vid nyetableringar. Jag har svårt att förstå alla som pläderar för vårdnadsbidrag och tror att föräldrarna ute i glesbygden går och drömmer om det. Nej, dessa föräldrar vill ha den valfrihet som innebär att de kan välja en dagisplats, men det skall naturligtvis vara i anslutning till det egna boendet. Detta är en fråga om jämlikhet för barnen, och det är en del i socialdemokraternas målsättning att främja en rättvis fördelning av välfärden mellan människor i olika delar av landet.

Dagmammorna finns snart inte att tillgå, inte ens i byarna. I en motion föreslås ett initialstöd om 25 000 kr. per plats med syfte att utveckla nya och flexibla daghemsformer i glesbygden. Det finns redan nu många kommuner som klarar barnomsorgen just genom flexibla lösningar. Jag skulle kunna ge många exempel på detta, men jag skall nämna Eda kommun, en s-märkt kommun i Värmland med 9 000 invånare, där alla barn får barnomsorg och där man dessutom har landets lägsta barnomsorgstaxa.

Det händer också något nytt ute i bygderna. Det har uppstått något av en nykooperation ute i landet. På många ställen bygger bygdens befolkning exempelvis föreningshus och servicehus för äldreomsorgen.

Jag håller med många talare om att det är många flickor som, trots allt det positiva som sker, ändå flyttar ifrån oss. Här måste kommunerna ta ett större ansvar för flickornas livsmiljö, för att de skall få utbildning men även en rik fritid. Även föreningarna måste gå in och ta sitt ansvar.

Genom civildepartementet och dess ungdomsminister Margot Wallström har det givits möjligheter till både kommuner och föreningar att söka projektmedel för att skapa nya former av kultur- och fritidsutbud som tilltalar

just de unga kvinnorna. Dessutom kan länsanslagen numera användas till nya kulturaktiviteter.

Data- och kommunikationstekniken är en viktig del av vår infrastruktur. Den byggs nu ut och ger därmed möjligheter till nya arbetstillfällen även långt inne i fjällvärlden, exempelvis i den lilla byn Ammarnäs, dit en kvinna valde att flytta hem från Stockholm och starta en datastuga. Nu har hon tio kvinnor anställda genom att de fick jobbet med folkbokföringen. Det är en stor arbetsplats räknat i procent av befolkningen i byn. Jag kan tillägga att det på denna ort har gått väldigt bra för turismen i vinter, lika bra som tidigare – trots momshöjningen.

Det finns både problem och möjligheter kring glesbygdens telenät, och därför har post- och teleutredningen haft i uppdrag att klarlägga hur televerkets regionalpolitiska och sociala ansvar skall kunna tillgodoses. Det finns ett kostnadsgap mellan tätort och glesbygd, och där måste man hitta kommunikationssystem som ger glesbygden samma standard och möjligheter till utveckling. Vi har här mycket att förvänta oss i framtiden. Glesbygden behöver tjänstesektorn utöver våra naturtillgångar såsom skog och malm med nya prospekteringar. Dessutom har vi ju vattenkraften.

Kanske är det många som upplever det här inlägget som en skönmålning. Jag tillhör arbetsmarknadsutskottet och jag bor i en glesbygdskommun, och jag vet att det händer mycket bra i fråga om sysselsättningsåtgärder. Men dessa måste utvecklas ännu mer.

Anders G Högmark sade att människorna i glesbygden är pinade och lider. Så är det inte alls. Vi har en väldigt god standard, och jag tycker att socialdemokraterna här verkligen har visat vad de menar med att fördela välfärden. Det kan man göra genom en bra regionalpolitik. Men självfallet kan regionalpolitiken bli ännu bättre, och det är det vi jobbar för efter det beslut vi fattade i fjol om Regionalpolitik 90. Men det behövs ännu litet mer tid innan vi kan se alla resultaten av det beslutet.

Anf. 42 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! Jag skall först beröra något av det som tidigare i dag har sagts om EG och regionalpolitiken. I det här betänkandet förs ingen diskussion i klartext, trots att samtliga partier i motioner har tagit upp frågan om regionalpolitiken och EG-anpassningen. I en kommittémotion från socialdemokraterna med Bo Holmberg i spetsen sägs t.ex.: "Det är viktigt att regionalpolitikens huvudmål – regional balans – lyfts fram under 1990-talet. Europasamarbetet och närmandet till EG får inte innebära att Sverige släpper sina regionalpolitiska ambitioner."

I budgetpropositionen sägs att man i förhandlingarna med EG från nordisk sida har fört fram Nordens argument för regionalpolitiska satsningar, som utgår från problem med avstånd till marknaden, befolkningstäthet, klimat m.m. Denna grund för regionalpolitik finns inte, som jag tidigare framhållit, inom EG.

Jag tycker att det borde ha varit lätt för utskottet att göra en kraftfull markering att EES-avtalet och ett eventuellt medlemskap i EG inte får leda till krav på minskade regionalpolitiska ambitioner.

Vi kunde konstatera redan i fjol att såväl när det gällde stödområdets stor-

lek, nivån på lokaliseringsbidragen, tidsbegränsningen av de nedsatta socialavgifterna m.m., så genomfördes dessa sänkningar av ambitionen just med hänvisning till EG. Samtidigt kan vi konstatera att de mest EG-vänliga partierna kräver att antalet företag som får nedsättning av avgifterna skall bli större. Det är lätt att konstatera att den politiken inte går ihop.

För drygt en månad sedan diskuterade vi transportstödet. Regeringen föreslog neddragningar just med hänvisning till förhållandet inom EG. De föreslagna neddragningarna av godstransportstödet gick riksdagen inte med på, men de andra försvagningarna släpptes igenom. Jag är ganska övertygad om att vi nästa år kommer att få nya förslag om neddragningar av detta slag i EG-anpassningens anda.

Småföretagen i avfolkningsbygden har hittills inte sett några påtagliga positiva resultat av den EG-anpassning som pågår. I propositionen sägs t.o.m. på s. 27 i bil. 14 att EG självt räknar med att tillväxten kommer att bli ojämnt fördelad mellan länderna och i första hand gynna centralt belägna regioner. Det är ju den officiella politiken inom EG. Här i kammaren låter det ibland tvärtom så att glesbygden kommer att gynnas av en EG-anslutning. Jag tror aldrig att det i längden är bra att hänge sig åt önsketänkande och att sticka huvudet i busken.

I vissa avseenden sänks anslaget inom vissa områden till regionalpolitiken. De regionala utvecklingsinsatserna skärs ned med 78 miljoner jämfört med tidigare budgetår, och anslaget till de särskilda regionala infrastrukturåtgärderna sänks med 144 milj.kr. Vi vidhåller i år vårt krav på att en summa motsvarande 1 öre av priset på vattenkraft från äldre vattenkraft skall återföras till de kraftproducerande länen. Det skulle innebära ett tillskott för infrastruktursatsningar på 600 milj.kr., något som mycket väl skulle behövas.

Jag är för min del övertygad om att överbetoningen av marknadskrafternas välsignelser i alla avseenden och EG-anpassningen bidragit till den försvagning av de nordligaste länen som sammantaget pågått under 80-talet. Vi kan konstatera att den regionala obalansen har ökat.

Norrbottens län har under detta decennium minskat med drygt 3 000 invånare. Vi betraktar det som en ljuspunkt att kustbygden, förutom Kalix kommun, har ökat med ca 5 000 personer. Det har emellertid medfört att inlandet fått släppa ifrån sig drygt 8 000 personer. Kiruna har förlorat 3 600 och Gällivare 2 300 invånare. Detta är stora tal för dessa relativt små kommuner.

Arbetslösheten ligger i såväl hög- som lågkonjunktur två tre gånger högre i Norrbottens län än i riket som helhet. Det betyder att vi nu i Norrbotten går upp mot EG-nivåer. I april hade vi 5,3 % eller nära 9 000 registrerade öppet arbetslösa. Räknar vi in dem som är föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder blir siffrorna, som Erik Holmkvist sade, betydligt högre. Av ungdomarna är närmare 10 % öppet arbetslösa.

För drygt 20 år sedan hade vi i länet 50 000 personer i åldern mellan 15 och 24 år. Om några år är denna befolkningsgrupp nere i 30 000. Det innebär att antalet människor som är under 25 år minskat med kanske 40 %.

Dessutom innebär utflyttningen av ungdomen en kraftigt könsmässig obalans. I vissa kommuner är antalet pojkar i giftasvuxen ålder dubbelt så stort som antalet kvinnor. Detta leder till att servicenivån för dem som bor kvar i dessa kommuner kommer att bli svår att upprätthålla.

Herr talman! En stor mängd neddragningar och nedläggningar slår hårt mot Norrbottens län. Avvecklingen av gruvverksamheten i Arjeplog betyder minst 300 arbetstillfällen mindre i en kommun med drygt 3 700 invånare. Personalminskningar vid LKAB, ASSI, domänverket, SCA osv. betyder att tusentals jobb försvinner. Avrättningen av inlandsbanan ger också konsekvenser för turismen.

Strukturpropositionen visade sig vara inriktad på kommunikationssatsningar främst i storstadsområdena och i södra Sverige. Transportkostnadernas kraftiga ökning, främst på grund av skatteomläggningen, har drabbat hårt i glesbygden. Vi anser att det borde gå att differentiera dessa kostnader. Vägar och järnvägars kvalitet har stor betydelse för transportmöjligheterna, och underhållet har eftersatts under de senaste åren. Nu borde Sverige ta chansen att göra rejäla satsningar på den här delen av infrastrukturen i de nordligaste länen.

Det kommer att finnas anledning att återkomma till dessa frågor i samband med behandlingen av betänkandena om näringspolitiken, de statliga företagen, trafikpolitiken och tilläggspropositionen. I det här betänkandet berörs bara en liten del av de beslut som har regionalpolitiska konsekvenser.

Jag hoppas att den nu startade arbetsgruppen kommer att utarbeta ett utvecklingsprogram för Arjeplogs kommun. Jag tycker att man särskilt bör titta på vilka möjligheter det finns att lokalisera lämpliga statliga verksamheter till denna kommun. Jag har pekat på de resurser som arbetslivsfonden disponerar över. En rehabiliteringsverksamhet för vissa typer av arbetsskadade skulle mycket väl kunna förläggas till Arjeplog. I dessa kommuner finns både skogs- och gruvarbetare som har farit illa under sin yrkesverksamhet. Jag står givetvis bakom reservationen om ett utvecklingsprogram för Arjeplog.

Det finns flera motioner som berör klassificeringen av nödvändig stödnivå för Älvsbyns kommun. Så var även fallet i fjolårets betänkande om regionalpolitiska frågor. Älvsbyn har liknande drag när det gäller arbetslöshet och utflyttning som t.ex. Kalix kommun, som har tillförts stödområde 1. Under 1989 hade Älvsbyn större arbetslöshet än både Jokkmokk och Arjeplog, som är typiska inlandskommuner. Jag yrkar därför bifall till reservation 18 i mom. 36.

Jag står givetvis bakom övriga reservationer där vårt parti finns med.

Anf. 43 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag nu har satts upp om att detta sammanträde skall fortsätta efter kl. 19.00.

Anf. 44 ULLA ORRING (fp):

Herr talman! Det råder en ganska fridfull stämning här i kammaren. Det är inte särskilt många ledamöter närvarande, och tonen är lågmäld mellan debattörerna. Men det är mycket allvarliga problem som vi har framför oss och som finns just nu.

Utslagningen från arbetsmarknaden drabbar glesbygden hårdast och snabbast. Kvinnorna är mest utsatta och utslagningshotade, mycket mer än männen. Det här är fakta som nu börjar göra sig mer gällande när 80-talets

högkonjunktur definitivt är bruten. De regionalpolitiska problemen är nu också mer sammansatta och omfattar såväl brist på arbetstillfällen som i vissa delar av landet brist på arbetskraft, som t.ex. tekniker, läkare och lärare. Detta förhållande understryker ytterligare vad folkpartiet liberalerna länge har framfört, nämligen behovet av en mer aktiv regionalpolitik, en mobiliseringspolitik.

Målet för regionalpolitiken måste vara att man skall skapa miljöer som stimulerar kreativitet, enskilda initiativ och lokal mobilisering av resurser. Tiden är ute för centraldirigering – murarna har fallit i Östeuropa – och den socialdemokratiska regeringens centraldirigenter borde också få lämna in så att beslutanderätten kan decentraliseras.

Herr talman! Hur många gånger har vi inte här från riksdagens talarstol fått höra de stolta honnörsorden om målen för regionalpolitiken: alla människors rätt – oavsett var de bor – till arbete, service och god miljö. Det här upprepas också i dagens betänkande med tillägget att regionalpolitiken inte ensam kan lösa de regionala problemen. Här krävs samverkan inom en rad politikområden, konstaterar utskottet trosvisst.

Tyvärr måste jag konstatera att de vackra orden saknar verklighetsförankring. Låt mig bara peka på ett enda talande exempel – inlandsbanan. För drygt en månad sedan röstade majoriteten här i kammaren, bestående av socialdemokrater och moderater, ned förslaget om fortsatt drift av den spårbundna tågtrafiken på inlandsbanan och utfärdade därmed dödsdomen över banan. Inför sommarturistsäsongens start skulle tågtrafiken upphöra den 10 juni enligt riksdagsbeslutet.

Efter folkpartiets initiativ i länsstyrelsen i Västerbotten, ett kraftigt engagemang från landshövding Sven Johansson i Umeå och ett utskottsinitiativ av Börje Hörnlund kan lyckligtvis trafiken upprätthållas åtminstone i sommar. Jag tycker att det för Erik Holmkvist, som tyvärr inte är närvarande här i dag, skulle kännas litet konstigt att stå och säga att moderaterna nu i alla fall har ställt upp på fortsatt drift av inlandsbanan i sommar, när de inte kunde ta steget fullt ut för en månad sedan.

De 18 berörda inlandskommunerna längs banan har ställt upp med både engagemang och frivilliga insatser för att rädda tågtrafiken. Kommunerna rustar och människorna mobiliserar för att ta ansvar för och ta hand om de många turister som vill åka på inlandsbanan och därmed uppleva storslagen natur och kultur, gemenskap och samhörighet genom ett landskap som utgör Sveriges sista orörda natur- och fjällområden. I ett sådant läge utfärdade majoriteten i riksdagen dödsdomen för inlandsbanan, och en självuppfyllande profetia från kommunikationsminister Georg Andersson blev verklighet.

En annan fråga som har upprört sinnena, vilket också Bengt Hurtig varit inne på, är det transportstöd som Georg Andersson ville dra ned. Det är ett annat exempel på den socialdemokratiska regeringens mycket defensiva regionalpolitik. Är det en sådan politik som kallas målinriktad och anses ske i samverkan med andra politikområden? Ja, i så fall lyckas man snart utplåna Norrlands inland. Nej, spåren efter den socialdemokratiska regeringens politik förskräcker!

All erfarenhet av regionalpolitiska insatser visar att det är de insatser som görs inom infrastrukturen som är viktiga och som ger effekter. Där finns bl.a.

kommunikationer med. Krisinsatser i form av paketlösningar lindrar för tillfället men botar inte. Det finns en rad utvärderingar som bekräftar detta förhållande.

Helt klart är att i dagens läge och med de regionala balansproblem som råder efter ett nioårigt socialdemokratiskt styre, framstår det än mer tydligt att det krävs särskilda, långsiktiga och framtidsinriktade satsningar av olika slag för att minska obalansen mellan olika regioner. Inte minst infrastrukturen behöver rejält stöd och inte nålpengar. Det har vi från folkpartiets sida krävt i motioner. Det behövs bättre vägar. Det satsas nästan inte en krona på E 4-an norr om Sundsvall. Järnvägen, tele- och datakommunikationer, utbildning och forskning behöver mera pengar.

Med det här inlägget vill jag särskilt peka på fyra områden som berör arbetsmarknadspolitiken. Det gäller ändring av stödområdesindelningen i landet, behovet av regionalpolitiska insatser i vissa områden av glesbygd, särskilda insatser för kvinnor och möjligheter för länsstyrelserna att utanordna förhöjt lokaliseringsbidrag.

Arbetsmarknadsläget i Västerbotten – det län som jag känner bäst – är prekärt. Företag går i konkurs, och möjlighet till fortsatt verksamhet kan inte åstadkommas. Det är en vanlig kommentar. Det här kan gälla en liten by som Flarken, där man lägger ned fönstertillverkning och 15 personer mister jobbet. Det kan gälla Valmet Logging i Skellefteå som halverar sin arbetskraft från 340 anställda i höstas till 190 nu. Det kan också gälla Rottneros i Rundvik som varslar 24 personer. Överallt ser läget på arbetsmarknaden ut på det här sättet.

Länsarbetsnämnden sammanfattar i sin prognos för första halvåret att Västerbotten sannolikt har att vänta en fortsatt kraftig ökning av arbetslösheten. Varslen under andra halvåret 1990 t.o.m. februari 1991 berör drygt 1 900 personer. 620 berör anställda i verkstadsindustrier. Därtill skall läggas att 840 arbetstillfällen avvecklas inom gruvnäringen och vid smältverket i Rönnskär.

Nu när Georg Andersson som kommunikationsminister styr SJ och kommunikationerna på räls drabbas Norrland också hårt då SJ måste rationalisera. Av de ca 760 varslade inom SJ finns inte mindre än 400 i Norrland. Sysselsättningen inom jordbruket minskar – det har berörts tidigare i dag. Skogsbruket tarvar färre anställda, framför allt i inlandet, beroende på ny teknik och minskad efterfrågan från såväl massaindustri som sågverk och träindustri. Prognosen för Västerbottens del visar också att arbetslösheten framemot årsskiftet 1991/92 kan ha ökat uppemot 4,4 %, och i fjällkommunerna kan arbetslösheten uppgå till 8 %. I vissa kommuner är det så redan i dag.

Det här är således en mycket dyster rapport, herr talman. Här behövs starka krafter för att vända avveckling till utveckling. Från folkpartiet liberalernas utgångspunkt växer sig då kravet på en mobiliseringspolitik – inte avveckling enligt socialdemokratiskt recept – än starkare. Det är också en ynkedom att landets statsminister skyller den ökande arbetslösheten på oppositionen. Det är ingen annan än den socialdemokratiska regeringen som bär ansvaret för den arbetslöshet som i dag råder.

När vi nu för fram kravet på en översyn av stödområdesindelningen grun-

dar sig vår framställan på kravet på en mobilisering av företagens förmåga att utvecklas men på någorlunda jämlika villkor.

Vid beslutet om en ny regionalpolitik ändrades stödområdesindelningen på ett mycket olyckligt sätt. Vi har redan nu upplevt dess konsekvenser i Västerbotten. Jag tänker då särskilt på Norsjö kommun, Fällfors, Jörn, Kalvträsk inom Skellefteå kommun och Kristineberg i Lycksele kommun, som visserligen fått en tillfällig inplacering i stödområde 1 men som har en permanent gruvkris att leva med. Bjurholm och Vindeln är andra svaga orter. Effekten av en placering i stödområde 2 i stället för i stödområde 1 kan för ett enda företag i Jörn innebära en kostnadsökning på ca 1,5 milj.kr. i jämförelse med ett likartat företag som ligger i Norrbotten eller i Malå. Det är nu helt nödvändigt att regeringen snarast initierar en översyn av stödområdesindelningen för att framför allt stärka arbetsmarknaden i dessa samhällen.

Det finns ett annat problem som skulle kunna åtgärdas och där inriktningen enligt folkpartiet liberalernas åsikt bör vara att besluten fattas så nära verksamheten som möjligt och av dem som bäst känner till rådande förhållanden. Jag tänker på möjligheterna som sedan länge funnits att bevilja företag förhöjt lokaliseringsbidrag. Nu gäller att högsta bidrag – 35 % i stödområde 1 och 20 % i stödområde 2 – undantagsvis kan höjas till 50 % och att regeringen skall fatta sådant beslut. Det är här vårt ändringsförslag kommer in. Vi anser att länsstyrelserna skall vara kapabla till detta. Men ännu en gång visar regeringen att man tror sig vara alla goda gåvors givare och inte vill ge fullmakten och förtroendet till länsstyrelsen. Man misstror sin egen myndighet.

Det finns också en annan regionalpolitisk insats som skulle ha stor betydelse för områden där naturskyddsbesluten är särskilt omfattande och som vi från folkpartiet liberalernas sida önskar lyfta fram. Jag tänker då på vårt förslag att speciella regionalpolitiska insatser, t.ex. inom ramen för infrastruktursatsningarna, skulle kunna göras just där naturskyddsbesluten är särskilt omfattande. Det kan i vårt län gälla t.ex. Sorsele kommun, som har fått avsätta en stor del av sin mark till naturskyddsområde. Där skulle man kunna göra en mycket större satsning på naturleder, särskilda övernattningsstugor och annat för att stärka turismen. Jag tycker att centern och Stina Eliasson skulle ställa upp på det förslaget. Det gäller våra områden i norra Norrlands inland. Det skulle inte behöva kosta så stora pengar, men det skulle göra oändlig nytta för dessa människor, som lever under knapphetens kalla stjärna. Här handlar det också om mobilisering för turism.

Allra sist men inte minst till något som är nära nog en ödesfråga – det har många talare redan varit inne på – nämligen kvinnornas arbetsmarknad i Norrlands inland. Det krävs ökade insatser för att stärka kvinnornas möjlighet att leva och verka. Försvinner kvinnorna, dör bygden ut. De snäva och ensidiga arbetsmarknaderna och bristen på fritidssysselsättning leder annars till fortsatt utflyttning – särskilt bland unga kvinnor – som måste hindras. Det handlar också om att satsa mer på utbildning, fritid och kultur i Norrlands inland.

Jag vill särskilt vända mig till Eivor Husing, som i sitt anförande tog upp att hon träffar många kvinnor men ingen som vill starta eget inom offentlig

sektor. Det är möjligt att Eivor Husing inte träffar de kvinnorna, men jag gör det. Jag träffar många. Dessutom finns det etableringsförbud för t.ex. sjukgymnaster – de får ju inte starta eget som de vill. De skulle också, tycker jag, uppmuntras att starta sjukhem och annan verksamhet men med offentligt satsade pengar. Det förslaget har vi försökt att föra fram i länsstyrelsen, men den tanken satte sig socialdemokraterna bestämt emot. Nej, kvinnor skall inte få möjlighet att starta eget inom områden där offentlig sektor har haft monopol!

I Västerbotten och även i andra län pågår olika projekt med särskild inriktning på kvinnor och arbetsmarknad. Det är viktigt att dessa projekt får tillräckligt med resurser, så att varaktiga arbetstillfällen för kvinnor kan skapas, i första hand i Norrlands inland.

I detta sammanhang vill jag särskilt lyfta fram folkpartiet liberalernas krav på en nedsättning av de sociala avgifterna för all icke-offentlig verksamhet inom den fastställda stödområdesindelningen. En sådan åtgärd skulle märkbart medverka till ett bättre företagsklimat för de kvinnor som vill starta eget.

Herr talman! Jag vill endast tillägga – det är mycket viktigt att påpeka, och det har också tidigare talare varit inne på – att Norrland inte är en tärande region; tvärtom är vi närande, men vi vill arbeta under villkor som är likvärdiga villkoren i landet i övrigt. Fick vi de förutsättningarna genom en målinriktad regionalpolitik skulle förhållandena avsevärt förbättras. Vi norrlänningar vill göra rätt för oss! Vi vill inte leva på bidrag och stöd, men vi vill ha likvärdiga villkor att arbeta under. Jag ställer mig bakom de reservationer där folkpartiet finns med men yrkar bifall endast till reservationerna 15, 25 och 28, och det är för att spara tid här i kammaren.

Anf. 45 EIVOR HUSING (s) replik:

Herr talman! Till Ulla Orring vill jag säga att jag har varit ute på många vårdinrättningar, och jag har inte träffat på några kvinnor där som vill starta eget. Och jag kan förstå dem, om de inte går och drömmer om att starta eget företag i form av ett sjukhem eller i exempelvis äldreomsorgen. Ansvaret för att ta hand om sjuka och gamla vilade tidigare på oss kvinnor i hemmen, men arbetet var då oavlönat. Jag förstår att man inte drömmer om att gå tillbaka till att ta på sig det fulla ansvaret för gamla och sjuka.

Däremot träffar jag många kvinnor som vill ha kortare arbetstid och som skulle vilja kunna påverka mer på sina arbetsplatser. Det är därför vi säger att vi behöver en förnyelse i den offentliga sektorn. Vi vill ge våra anställda en bättre möjlighet att vara med och påverka och därmed trivas bättre på sina arbetsplatser. Folkpartiet har tydligen fått det här på hjärnan och tror att kvinnor går och drömmer om att få starta en egen verksamhet i exempelvis äldreomsorgen. Man tror tydligen att det skulle lösa alla problem.

Anf. 46 ULLA ORRING (fp) replik:

Herr talman! På nyheterna i morse kunde vi höra en rapport från Gävle om hur människor trivs på sin arbetsplatser. Resultatet var egentligen ganska skrämmande – man trivs inte på sin arbetsplats. Men de som hade egna företag trivdes med sitt arbete.

Här i landet är vi vana vid att all service skall ske genom offentlig sektor. Det är en felaktig grundinställning. Det finns många kvinnor som har tradition på och är oerhört duktiga och skickliga i att ta hand om äldre, barn och andra och som mycket väl skulle kunna driva ett eget sjukhem om de fick möjligheter, om man gav deras verksamhet samma möjligheter som den i offentlig regi drivna verksamheten. Men det är självfallet inget oavlönat arbete de skall utföra. Meningen är ju att statsbidrag skall utgå på samma sätt som till den verksamhet som bedrivs i offentlig regi. Jag tror, Eivor Husing, att vi om tio år säkert skall ha upplevt att det har skett en stor förändring på arbetsmarknaden även i Västerbottens län då det gäller kvinnors eget företagande just på de traditionella områdena.

Anf. 47 EIVOR HUSING (s) replik:

Herr talman! Jag hörde också på radion i morse att det är så många som otrivs på grund av att de har en dålig arbetsmiljö. Därför har vi arbetslivsfonden som ger företagen möjligheter att försöka hitta en bättre organisation, inte minst när det gäller den psykosociala arbetsmiljön, för att människor skall kunna trivas bättre.

Sedan, Ulla Orring, är det ju ändå så att det är skillnad mellan olika företag. Att driva ett sjukhem med äldre personer, att starta eget i äldreomsorgen – det är inte det kvinnorna drömmer om. Det var ju det vi slapp genom att kvinnorna gavs möjligheter till utbildningsbidrag, kunde gå ut i arbetslivet och därigenom få en dräglig tillvaro.

Anf. 48 ULLA ORRING (fp) replik:

Herr talman! Det måste väl vara en stor fördel för de kvinnor som vill arbeta med vård att få göra det i egen regi så att säga, att själva få vara med och påverka direkt. Vi har ju nu prövat den offentliga sektorn. Där upplever många kvinnor att man inte får komma fram med sina förslag. Sent skall syndaren vakna. Det kanske nu finns ett gryende intresse att förändra "orderstrukturen" inom våra sjukhem, daghem och annan omsorg. Här finns det många möjligheter för kvinnor att få organisera sjukvård och omsorg på det sätt som man har upplevt ger effekter. Det finns också många sjukhem i andra delar av vårt land där det här fungerar alldeles perfekt – i egen regi, med statsbidrag. Socialdemokraterna måste förstå att det går att driva verksamhet även inom sådana områden som tidigare har varit helt förbehållna staten, eftersom statsbidrag inte har utgått på samma sätt som för offentlig verksamhet.

Anf. 49 STINA ELIASSON (c):

Herr talman! Jag vill börja mitt anförande med att uttrycka min förvåning och häpnad över att Ulla Orring ger sig på centern av alla partier när det gäller regionalpolitik och miljöpolitik. Ta hellre något annat parti! Centern har varit det parti som ivrigast, ihärdigast och först har arbetat för en rättvis regionalpolitik. Det är möjligt att jag återkommer till detta under diskussionen.

Det står en hel del vackra och bra ord i det betänkande som vi nu behandlar. Vi påminns om att målen för regionalpolitiken skall vara att alla männi-

skor, oavsett var de bor i landet, skall ges tillgång till arbete, service och god miljö. Vi påminns också om att regionalpolitiken inte ensam kan lösa de regionala problemen, utan här behövs samverkan inom en rad politikområden. Flera talare har understrukit detta.

Vi får också veta att de uppställda målen för och inriktningen av regionalpolitiken alltjämt bör gälla. Det där låter ju bra, men stämmer det med verkligheten?

Med dessa uttalade mål i minnet vill jag särskilt lyfta fram Jämtlands län och tala om förhållandena för oss som bor där. Vi är visserligen inte så många till antalet, men geografiskt är vi stora. Vi har en stor yta att ta ansvar för. Vi envisas med att bo utspridda i hela länet och tycker oss ändå ha rätt att räknas till de människor som oavsett var de bor skall ges rätt till arbete, service och en god miljö, för vi bor ju onekligen i Sverige vi också.

Jag vill nu särskilt peka på några områden där vi i Jämtlands län anser oss felaktigt och orättvist behandlade samt hur felaktigheterna kan rättas till för att vi skall få möjlighet att rätt utnyttja de stora basresurser som vi själva har inom vårt län. Vi har nämligen stora egna resurser, och det är sorgligt att centern är ensam om att vilja stämpla ut begreppet "stödområde" och i stället införa begreppet "resursområde". Vi vill slippa beteckningen "stödområde". Vi är och har varit "resursområde" för hela landet.

Herr talman! Centerns reservation 16 handlar just om detta. Jag undrar varför inte folkpartiet stöder den reservationen. Tycker Ulla Orring att det är bra med den beteckning som vi nu har?

I fortsättningen av mitt anförande använder jag ändå ordet stödområde, eftersom centerförslaget om ändrad beteckning ännu inte har fått majoritet i riksdagen.

Herr talman! Jag stöder centerreservation 17 under mom. 32. Den innebär bifall till motionerna om att Bräcke kommun i Jämtlands län skall placeras i stödområde 1. Skälen till detta finns i mina egna motioner 445 och 446 liksom i Nils-Olof Gustafssons (s) motion 456 från den allmänna motionstiden. Jag är glad över att jag har hela centergruppen med på detta krav, som ju återfinns i centerns kommittémotion 491 med Börje Hörnlund som första namn.

En av Jämtlands läns stora egna resurser är vattenkraften. Vattenfall och andra stora kraftbolag äger kraftverken i Jämtlands län, men deras huvudkontor ligger inte i länet utan mest i Stockholmstrakten. Det innebär att kraftbolagen inte betalar ett rött öre i skatt för den produktion som sker i Jämtlands län och där alltså pengarna genereras. Vi har från centerns sida under en mycket lång följd av år krävt att 1 öre per producerad kilowatttimme skall gå till de områden där elkraften produceras. För övrigt stödde majoriteten i den regionalpolitiska utredningen förslaget.

Regeringen gömde detta berättigade krav i en ny utredning, som är klar för länge sedan. Normalt brukar ett betänkande följas av en remissrunda, men någon sådan har ingen sett till än. Var sitter bromsklossarna? Antagligen i regeringen. Det är inget tvivel om att vi i Jämtlands län kommer att fortsätta att slåss för denna fråga. Vi lägger inte ned frågan förrän pengarna betalas ut!

En annan av Jämtlands stora egna resurser är vår fina miljö, något som

många turister också upptäckt, och turistnäringen är en av Jämtlands läns viktigaste näringar. Nu går turistnäringen kraftigt bakåt. Där spelar turistmomsen utan tvivel en avgörande negativ roll. Många turistföretag går i konkurs.

TCO-distriktet har genom sin distriktsordförande Anita Westergren i debattartiklar i både Österunds-Posten och Länstidningen uppmanat oss riksdagsledamöter att göra något åt turistmomsen *nu* och slutar med frågan: "Hur många skall behöva begära sig i konkurs innan ändring sker?"

Från centerns sida får TCO-distriktet och därmed turistnäringen i Jämtlands län medhåll. Turistmomsen måste sänkas.

Det här med turistmomsen är *ett* exempel på att den samverkan mellan olika politikområden som är nödvändig för att regionalpolitikens mål skall uppfyllas inte alls har fungerat.

Ett annat exempel på "icke-samverkan" gäller trafikpolitiken. Inlandsbanan, en viktig pulsåder genom hela Norrlands inland, behövs för godstrafik men också i hög grad för persontrafiken. Ordet "skandal" är rätta uttrycket för hur ärendet inlandsbanan har behandlats. Debatten om den återkommer jag till när jag har fått svar på en interpellation som jag har ställt till kommunikationsministern. Det är dock glädjande att arbetsmarknadsutskottet nu har kommit fram till en lösning så att åtminstone sommartrafiken på inlandsbanan räddas – detta på initiativ av Börje Hörnlund.

Herr talman! En satsning på järnvägen Stockholm–Östersund–Storlien måste till så att snabbtåg kan sättas in. Det vore god och lönande regionalpolitik.

Väganslagen till Jämtlands län är alldeles för små. På stora delar av såväl huvudvägnätet som på det allmänna vägnätet råder tjälskaderestriktioner i genomsnitt två månader årligen. Längsta avstängningstid är tre och en halv månader. Hur tror ni att det inverkar på möjligheten att få fram virke ur skogarna, köra skolskjutsar och annan trafik? Ja, just det, åkarna får ställa sina bilar, föräldrar vägrar att skicka sina barn med skolskjutsar som tvingas att färdas på livsfarliga vägar. Folk i byar och samhällen som måste ha egen bil för att ta sig till arbetsplatser, serviceinrättningar osv. får sina bilar – och sig själva – sönderskakade! Se där följder av en "icke-samverkan" mellan olika politikområden! Satsningar på en rejäl infrastruktur i Jämtlands län måste börja med rejält höjda väganslag. Det är god regionalpolitik.

Vi har i Jämtlands län många fina egna resurser. Jag har nämnt vattenkraft och den underbara naturmiljön. Skogen är en annan stor och viktig resurs, som ger arbete åt många och stora exportinkomster till hela vårt land.

I raden av egna utomordentligt bra resurser vill jag också nämna alla de duktiga företagarna, som betyder så mycket för utvecklingen i Jämtlands län. Det är bara det att också när det gäller företagsamheten förekommer så mycken "icke-samverkan" mellan olika politikområden. Så t.ex. beskattas arbetande kapital i företagen. Vi i centern anser att det inte bör vara så. Detsamma gäller den orättfärdiga skogsvårdsavgiften.

Vi i centern anser också att de sänkta sociala avgifterna inom stödområde 1 bör omfatta all privat näringsverksamhet, dvs. också jord- och skogsbruk, verkstäder, rennäring och lanthandel. I min motion 446 finns detta krav och återfinns i reservation 8, som jag stöder liksom även följdreservationen 44.

Ett annat färskt exempel på "icke-samverkan" mellan politikområden är regeringsförslaget om sänkt gränsskydd. Det är dålig jordbrukspolitik och dålig regionalpolitik.

Det finns alldeles för mycket av brist på helhetssyn inom regionalpolitiken. Jag har gett exempel på vad detta innebär för Jämtlands län – bara exempel. Jag vill lägga till ytterligare ett, nämligen det som rör högskolan i Östersund. Den skulle kunna bli ännu mera motor i länet om fasta forskningsresurser tillkom och om högskolan gavs chansen att utvecklas till fullständigt universitet, gärna tillsammans med Sundsvall/Härnösands högskola. Om helhetssynen vore vägledande skulle Jämtlands län utvecklas på ett helt annat sätt än nu. Det arbetar vi för i centern.

Herr talman! Jag stöder särskilt reservationerna 8, 17, 39, 41 och 44. I övrigt står jag bakom alla reservationer där centern är med. Jag avstår dock från att yrka bifall till dessa med hänsyn till kammarens ansträngda tid.

Anf. 50 ULLA ORRING (fp) replik:

Herr talman! Det var tydligen en öm tå jag trampade på, eftersom Stina Eliasson reagerade så kraftigt. Men det var ett felaktigt omdöme av Stina Eliasson att jag först skulle ge mig på centern. Jag hade ett långt anförande där jag på en rad punkter kritiserade socialdemokraterna.

Då Stina Eliasson talade om samverkan och brist på helhetssyn, vill jag med mitt enda inlägg nu säga att det är väldigt viktigt att vi samverkar inom olika politikområden och att vi även samverkar mellan partierna. Jag trodde att den här frågan skulle ligga så nära centern att jag nästan utgick från att vi skulle ha en gemensam reservation på denna punkt. Jag talar för att speciella regionalpolitiska insatser inom ramen för infrastruktursatsningarna skall göras just där naturskyddsbesluten är särskilt omfattande. Då tänker jag på mer satsningar på naturleder, på övernattningsstugor och annat. Det skulle inte behöva kosta så mycket pengar. Märkvärdigare än så var inte mina synpunkter, men nog så viktiga för de människor som berörs och som bor i dessa områden.

Anf. 51 STINA ELIASSON (c) replik:

Herr talman! Det var ingen öm tå, utan bara ett uttryck för den oerhörda häpnad som jag kände när Ulla Orring på det sätt som hon gjorde gav sig på centern. Min häpnad beror på att jag tycker att Ulla Orring borde ha bättre kunskap om hur centern arbetar i dessa frågor. De ömma tårna får alltså Ulla Orring själv ha kvar.

Precis som Ulla Orring tycker jag att detta med samverkan är väldigt viktigt, vilket jag också förde fram i mitt anförande. Jag har ju inte deltagit i arbetsmarknadsutskottets diskussioner och vet därför inte vad som har försigkommit under överläggningarna. Men det finns väldigt många andra möjligheter än att i en reservation till arbetsmarknadsutskottets betänkande föra fram dessa synpunkter. Jag har sett samma förslag ute i de olika länsstyrelserna. Det finns glesbygdsstödet och andra penningpåsar att ta pengar ifrån. Det som Ulla Orring har tagit upp är viktigt. Men jag kan inte förstå den okunskap som Ulla Orring gav sken av när det gäller centerns agerande i miljö- och regionalpolitik.

Anf. 52 ULLA ORRING (fp) replik:

Herr talman! Både Stina Eliasson och jag har varit med så länge i politiken att vi inte behöver ta fram och damma av sådana argument som bristande kunskap. Det brukar vara ett gammalt socialdemokratiskt debattknep, som jag trodde att Stina Eliasson höll sig för god för att använda sig av.

Jag håller med Stina Eliasson om att den här frågan inte är någon stor fråga, men den är mycket viktig för de människor som berörs av detta. Jag har konkreta exempel på hur omöjligt det har varit att få fram pengar just till särskilt utsatta områden. Jag sitter också i länsstyrelsens styrelse och har erfarenheter därifrån, men jag är inte med i arbetsmarknadsutskottet.

Det förvånade mig att centern inte ställde sig bakom kraven i den här motionen, som är en partimotion från folkpartiet. Det var vad jag yttrade i mitt första anförande.

Anf. 53 STINA ELIASSON (c) replik:

Herr talman! Jag dammade inte av något gammalt argument när jag framförde mina synpunkter. Det kan inte hjälpas att argument låter gamla och dammiga. När okunskapen så uppenbart lyste fram i Ulla Orrings påstående, kunde jag inte låta bli att föra fram den här synpunkten.

Andre vice talmannen anmälde att Ulla Orring anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 54 INGER SCHÖRLING (mp):

Herr talman! Jag vill börja med att gratulera till arbetsmarknadsutskottets beslut i förmiddags, som gör det möjligt med fortsatt persontrafik på inlandsbanan under sommaren. Det var ett mycket glädjande beslut. Förutom att beslutet ger andrum för inlandsbanan, ger det också förhoppningsvis det rådrum som behövs för att de partier som har velat lägga ned inlandsbanan skall hinna ändra sin inställning till persontrafik på järnväg över huvud taget i norra men också i övriga Sverige.

Att i dag lägga ned järnvägar visar på en bristande insikt och en okunnighet om vilka transportsystem som det för miljöns skull krävs att vi satsar på och utvecklar inför framtiden.

Vi i miljöpartiet menar att regionalpolitiken också måste inriktas på att skapa ett miljövänligt, resurssnålt och ett i längden ekologiskt hållbart samhälle.

Herr talman! Den regionalpolitiska debatten innehåller alltifrån övergripande regionalpolitiska åtgärder till många detaljer, t.ex. EG-anslutning och tal för den egna regionen och bygden. Alla anföranden och förslag är lika viktiga. Själv hade jag litet svårt att välja. Jag är född i Västerbottens inland, jag bor i och representerar Gävleborgs län och jag är styrelsemedlem vid glesbygdsmyndigheten. Allt detta är väldigt angeläget att föra fram i en regionalpolitisk debatt.

I mitt hemlän, Gävleborg, är läget väldigt allvarligt när det gäller arbetsmarknaden. Det förekommer varsel om uppsägningar och hot om nedläggningar. Vi på Gävleborgsbänken har naturligtvis resonerat om detta och vår oro är mycket stor. Alla goda krafter bör nu samverka för att lindra effek-

terna och för att se till att sysselsättningspolitiken och arbetsmarknadspolitiken förstärks. Vi har gjort en del förslag, även om de har varit litet trevande.

Under denna mandatperiod har vi på Gävleborgsbänken ofta resonerat om att tillsammans göra någonting. Till syvende och sist har vi lyckats och vi har nu avgivit en sexpartimotion till förmån för Gävleborgs län. Det är mycket glädjande. Jag hoppas att vi skall fortsätta att arbeta på samma sätt.

Jag har i alla fall valt att använda mina minuter till glesbygds- och landsbygdspolitiken. Det är oerhört angeläget att samspelet mellan stad och tätort, mellan landsbygd och glesbygd fungerar, eftersom alla delar är lika viktiga för landet. Om vi i framtiden skall kunna behålla en social och kulturell mångfald, är det hög tid att vi inser detta och att vi inriktar arbetet på att stärka landsbygds- och glesbygdspolitiken, för det finns farhågor.

I den gamla glesbygdsdelegationen, som jag också satt med i, utarbetades ett progam som heter Hela Sverige skall leva! – ett landsbygdsprogram för 90-talet. Där föreslås en rad åtgärder för att forma en aktiv landsbygdspolitik. Vi ansåg då – och det gäller fortfarande – att inriktningen bör vara att

- insatserna för småföretagande måste stärkas,
- en ökad vikt skall läggas vid den lokala infrastrukturen och miljön för att man skall kunna skapa ett bättre utvecklingsklimat,
- vidta åtgärder för att skapa en miljö som tilltalar kvinnor och ungdomar, eftersom vi vet att det är så viktigt att just kvinnor och ungdomar stannar kvar i gles- och landsbygden, i annat fall går det bara utför,
- stimulera bostadsbyggandet,
- förbättra kommunikationerna,
- betona de areella näringarnas och jordbrukets betydelse för landsbygden – man bör därför inte fatta beslut som medför att jordbruket utarmas,
- stödja sådan teknikutveckling som passar landsbygdens förhållanden,
- arbeta för närdemokrati och för att man skall kunna driva de processer i samhället som verkar för decentralisering, sektorsamverkan och avbyråkratisering samt
- att det lokala utvecklingsarbetet måste stödjas.

Det är huvudpunkterna i programmet, men förutom de mer långtgående förslagen finns det också konkreta och direkt genomförbara förslag.

Det fanns och finns också ett stycke som på senare tid har fått ännu större betydelse än tidigare, nämligen det som handlar om inskränkningar av statlig service på landsbygden. I den proposition som lades fram under våren om näringspolitik för tillväxt sägs att formerna för postverkets verksamhet skall ses över. Det må så vara. Det kan ju vara bra att man då och då ser över verksamheter. Men det sprider sig en oro och rykten är i gång om att dessa förändringar skulle kunna leda till en försämring av servicen för glesbygden, t.ex. att lantbrevbärarna skulle dela ut posten bara ett par gånger i veckan eller att kommunerna skulle få betala för tågstopp. Det är några av de oroliga diskussioner som förs.

Jag skall naturligtvis inte ta ut några sorger och bedrövelser i förskott, men jag vill gärna lyfta fram det förslag till åtgärd som fanns med i glesbygdsprogrammet. Där sägs att ett principiellt stopp för inskränkningar av statlig service på landsbygden under en period bör komma till stånd. Ett moratorium

är motiverat för att ge landsbygden andrum och driva på förnyelseprocessen. Detta moratorium skulle innebära att man absolut inte får försämra servicen. Man får inte lägga ned någon byskola eller glesbygdsbutik och man får över huvud taget inte göra någonting för att försämra servicen på landsbygden. I stället måste man se efter hur allt detta samverkar och vad den ena och andra handen gör.

I betänkandet sägs att glesbygdsprogrammet har varit underlag för regeringen när man tog fram den regionalpolitiska propositionen. Visserligen nämns landsbygdspolitik under 90-talet, men det är väldigt svårt att hitta några spår efter detta program i den regionalpolitiska propositionen.

I reservation 23 till det betänkande som vi nu behandlar reserverar vi oss till förmån för att programmet landsbygdspolitik under 90-talet skall genomföras och att regeringen skall lägga fram en proposition i frågan hösten 1991.

När det gäller regionalpolitiken i stort anser vi att staten i allt mindre utsträckning skall ge stöd och bidrag i former som ibland kan uppfattas som nådegåvor. De som verkar och bor inom områden som får dessa stöd bör i större utsträckning själva få förfoga över de tillgångar som man har, t.ex. vattenkraft, skog och malm. Vi anser att det behövs en mer generell ekonomisk stimulans, en begränsning av storstädernas tillväxt och en rejäl investering i miljövänlig kollektivtrafik och i inhemsk energiproduktion. I den här debatten om vad som är närande och vad som är tärande, om det är storstäderna eller om det är glesbygden och landsbygden, hörs ibland felaktigheten att södra och mellersta Sverige är de ekonomiskt viktiga regionerna, medan Norrlandslänen skulle vara subventionerade, speciellt av Storstockholmsregionen.

Det har lagts fram en alldeles färsk utredning som visar att nettoexportvärdet är mycket positivt för de fyra nordligaste länen, även om man jämför med övriga Sverige. I denna utredning har man tillämpat samma principer som man tillämpar vid regionala räkenskaper i Norge. Här har vi alltså ammunition att komma med, glesbygdsvänner och Norrlandsvänner, när vi ibland får dessa felaktigheter kastade i ansiktet.

Miljöpartiet de gröna har i en rad motioner under allmänna motionstiden väckt förslag som vi anser innebär en förstärkning av de regionala insatserna, men i ny form. Bl.a. gäller det den gröna skattepolitiken, där vi har föreslagit en tioprocentig sänkning av arbetsgivaravgifterna i Norrland, i norra Värmland och på Gotland. Vi vill också sänka hotell- och restaurangmomsen. Detta skulle återföra ungefär 1 miljard kronor till näringen. Eftersom glesbygd och landsbygd är så oerhört beroende av turismen, tycker vi att detta är mycket rimligt och rättvist.

Vi tycker också att kvittningsrätten skall återinföras, eftersom den gynnar deltidsjordbruk. Vi anser vidare att det bör finnas ett avdrag för icke yrkesmässig verksamhet på 10 000 kr., och vi vill också ha ett högre grundavdrag på 20 000 kr. Detta skulle man kunna kalla en skattefri zon på 30 000 kr.

Vi har också sagt att glesbygdsborna bör få en skatterabatt på 2 000 kr. för att de inte har den billiga kollektivtrafik att tillgå som man har i storstäderna och tätorterna.

Vi säger också att företagen skall betala skatt även till primärkommunerna

och att man vid fastställande av taxeringsvärden i attraktiva områden, t.ex. i skärgården och i fjällområdena, måste ta hänsyn till de fastboende.

Vi har också lagt fram förslag om de kommunala närfonderna. Vi vill skapa fonder på ungefär 1 miljard kronor. Dessa pengar skall överföras från löntagarfonderna för att skapa ett decentraliserat och allsidigt näringsliv med inriktning på lokal tillverkning. Dessa närfonder skall också kunna användas som startkapital, lånekapital, till småföretag.

När det gäller trafikpolitiken har vi sagt att investeringarna i järnvägsnätet är oerhört viktiga under 90-talet. Och vi vill avsätta 65 miljarder kronor för upprustning och nybyggnad.

Vi vill att momsen på land- och sjöburen kollektivtrafik skall slopas. Och vi vill öka bidraget till vägunderhållet, inte minst till grusvägarna som verkligen är i farozonen, med 300 milj.kr.

För att förverkliga alla de projekt och utvecklingsidéer som kom fram under landsbygdskampanjen Hela Sverige skall leva, vill vi avsätta pengar för ett särskilt anslag på 141 milj.kr. Det är mycket viktigt att man inte sviker de människor som kom med så många bra idéer.

Linets utvecklingsmöjligheter har vi sett många exempel på, inte minst i mitt eget län, och Hälsingland kallas ju för linlandet. Här finns mycket stora utvecklingsmöjligheter. Linplantan har en mångsidig användning både som textil och i linoljeprodukter, m.m. Vi vill gynna forsknings- och utvecklingsprojekt, och vi vill därför anslå 27 milj.kr. till dessa projekt.

Småskalig teknik för miljövänliga produkter är också viktig. Det gäller att ta fram miljövänliga, biologiskt nedbrytbara och energisnåla produkter för en småskalig livsmedelsteknik. Det finns en hel rad forskningsprojekt på gång i detta sammanhang. Det pågår bl.a. på lantbruksuniversitetet. Vi har anslagit 30 milj.kr. till denna forskning och utveckling.

Jag skulle kunna fortsätta länge och ge exempel, men jag ser att nästa talare redan står och väntar.

Låt mig bara nämna ytterligare en sak som är mycket viktig i miljöpartiets politik, nämligen jordbrukspolitiken. Jordbruket är mycket viktigt för landsbygd och glesbygd, och vi vill ha ett arealbaserat stöd till jordbruket som gynnar också en omställning till alternativodling.

Herr talman! Jag stöder miljöpartiets samtliga reservationer, och Anna Horn af Rantzien har redan tidigare yrkat bifall till de reservationer som vi vill yrka bifall till.

Anf. 55 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! Jag skall kortfattat argumentera för två motioner. Den ena handlar om Gävleborg och den andra om Blekinge, dvs. två län med stora problem, trots att ett av länen ligger långt söderut.

Den aktiva lokaliseringspolitik som inleddes i mitten av 1960-talet innebar att man införde ett statligt ekonomiskt stöd för att påverka industrins lokalisering. Vid en samlad utvärdering av de senaste årtiondenas regionalpolitik måste man ställa sig mycket tvivlande till i vilken utsträckning detta mål har uppfyllts. Den alltmer tydliga tendensen är ju att den industriella utvecklingen och befolkningskoncentrationen har skett och fortfarande sker i de tre storstadsområdena. Det är alltså exakt samma utveckling som sker i EG,

vilket också beskrivs i regeringens proposition. Jag har litet svårt att förstå de debattörer i denna kammare som helt riktigt – jag kan skriva under på mycket av det som de har sagt – slåss för Norrland och Bergslagen, men samtidigt slåss de för ett svenskt medlemskap i EG. Jag får inte denna ekvation att gå ihop. Men det får väl de som för fram dessa två olika budskap försöka klara ut.

De övergripande målen för regionalpolitiken sägs vara att människor oavsett var i landet de bor skall ges tillgång till arbete, service och en god miljö. Vid riksdagsbehandlingen våren 1990 av regeringens proposition 1989/90:76 Regionalpolitik för 90-talet, preciserades målsättningen bl.a. med att politiken skall främja en rättvis fördelning av välfärden mellan människor i olika delar av landet, en balanserad befolkningsutveckling, så att en betydande valfrihet i boendet åstadkoms, samt att produktion sker rationellt, varigenom en god ekonomisk tillväxt kan uppnås.

Jag har ingenting emot dessa målsättningar. Vad jag reagerar mot är att det tycks stanna vid en vacker fras som man lyfter fram då och då. Verkligheten är ju som bekant helt annorlunda. Det har vittnats om detta från denna talarstol tidigare i dag. Gävleborgs och Blekinge län är två sådana exempel där dessa målsättningar över huvud taget tydligen inte tycks gälla. Och man kan få uppfattningen att regeringen fullständigt struntar i situationen i dessa två län.

Jag skall inte läsa upp en mängd siffror om arbetslösheten, men det finns statistik i riksdagens protokoll från tidigare års debatter och hos länsarbetsnämnderna. Även arbetsmarknadsutskottet har tillgång till denna statistik, och naturligtvis även regeringen. Dessa siffror visar på en hög ungdomsarbetslöshet, 10–15 %. Vad har dessa ungdomar för valfrihet att få stanna kvar på sin hemort, i sitt hemlän? De har inte denna valfrihet. De tvingas i väg till de tre redan överhettade storstadsområdena, med brist på bostäder, dålig service, osv.

En annan grupp medborgare som drabbas väldigt hårt av den situation som råder i de två län jag talar om – det finns även andra län, t.ex. Norrlandslänen och Bergslagslänen – är kvinnorna. Vi vet att förvärvsfrekvensen bland kvinnor i Gävleborgs län ligger långt under riksgenomsnittet. Detta är ju ett hot mot jämställdheten, den jämställdhet som alla talar så vackert om, inte minst regeringens representant och andra som är ute och talar. Jämställdheten måste också gälla för Gävleborg och Blekinge.

Situationen är alltså oroande och den håller på att utvecklas i ytterligare negativ riktning för de här länen. Man kan invända att arbetsmarknadsministern i kompletteringspropositionen satsar 6 miljarder kronor. Det är bra i och för sig. Det behöver man inte vara negativ till. Men frågan är om det är tillräckligt och frågan är också om de pengarna skall fördelas jämnt över hela landet. Det är oacceptabelt, för det finns län som har missgynnats under årtionden, sedan vi fick det regionalpolitiska stödet. Jag har påvisat kvinnornas möjlighet till förvärvsarbete i vissa län jämfört med övriga landet. Jag kan också säga att utbildningsnivån i Gävleborgs län är den lägsta av samtliga län i hela landet. Hur kan man då säga att de sex miljarderna skall fördelas lika över hela landet? Just de län som har den här utbildningssituationen

borde få en mycket större andel av de sex miljarderna än exempelvis Stockholm, Göteborg eller Malmö.

Det är i och för sig bra att, som jag har sagt, det satsas på utbildning, fler högskoleplatser m.m. Men orättvisorna mellan olika landsdelar och län konserveras ändå för framtiden. Utbildningen är bra, men den är inte tillräcklig för våra län. Den är inte tillräcklig för att avskaffa den sneda yrkesutbildning som finns.

Man måste också ställa sig frågan vad de skall få sedan, efter utbildningen. Jag utgår ifrån att vi skall leva upp till de målsättningar som har formulerats för inte så länge sedan, att de skall kunna stanna kvar i sina län, i sina kommuner. Då måste även andra satsningar till, sådana som ger jobb.

Det finns många konkreta förslag i de motioner jag har avgett och som jag talar för, nr 420 och 437. Jag skall inte upprepa dem. Jag vill bara peka på att det finns förslag. Jag kan också, om jag håller mig till Gävleborg och Blekinge, i motsats till Ulla Orring säga att även de andra partierna har presenterat konkreta och bra förslag. Det sorgliga är att det inte går att nå en majoritet i den här kammaren för dessa offensiva krav, som, om de realiserades, skulle innebära en utveckling i de här länen. Om förslagen omsattes i praktiken, skulle man börja närma sig de stolta målen.

Jag skall inte yrka bifall till de reservationer som fogats till betänkandet. Jag tänker på reservationerna 56 och 64. Men jag står naturligtvis bakom de två reservationerna och jag står bakom resten av vänsterpartiets reservationer.

Därmed skall jag avsluta detta anförande, till Jan-Olof Ragnarssons glädje, eftersom jag tyckte mig höra honom säga att jag talade för länge.

Anf. 56 BIRGIT HENRIKSSON (m):

Herr talman! Det var ungefär vid den här tiden förra våren som man lade fast målen för regionalpolitiken för 90-talet. Man betonade att de övergripande målen för regionalpolitiken skulle ligga fast men preciseras. Målen innebär att människor – oavsett var de bor i landet – skall ges tillgång till arbete, till service och till en god miljö. Preciseringen innebar bl.a. att politiken skulle främja en rättvis fördelning av välfärden m.m. Regionalpolitiken skall således främja rättvisa, valfrihet och ekonomisk tillväxt. Det var vackra ord, tyckte många av oss.

Men målsättningen kom att rimma mycket illa med verkligheten genom de gränsdragningar som man gjorde, t.ex. vad gäller Bergslagskommunernas inplacering i stödområde. Redan då pekade jag på det orimliga i att särskilja en kommun som Hallstahammar från många övriga Bergslagskommuner, genom att ställa just den kommunen utanför stödområdet. Bergslagskommuner med nära samarbete och likartade problem borde behandlas lika. Jag ansåg det förra året i en motion som jag då skrev och jag anser det fortfarande.

Hallstahammars kommun har alltså inte placerats i stödområdet, trots de stora strukturella problem som man brottas med i Hallstahammar och trots att kommunen har likartad – om inte ännu sämre – struktur än de kommuner som har hamnat inom stödområdet. Detta är något som ger väsentliga och

långsiktiga nackdelar, både vid nyetableringar och vid expansion av befintliga företag.

Herr talman! Jag anser visserligen – i likhet med vad moderata företrädare i utskottet har framfört i debatten i dag och i reservationer – att regionalpolitik inte bör bedrivas i denna form. Vi moderater har anvisat helt andra vägar, och jag vill klart deklarera att jag helt och hållet ställer mig bakom det synsättet. Jag tror också att sänkta arbetsgivaravgifter, ett besked i EG-frågan och inte minst ett besked vad gäller skatt på arbetande kapital oerhört mycket bättre skulle gynna de småföretagare och eventuella nyföretagare som skulle etablera sig i en kommun som Hallstahammar. Kvittningsrätten är en annan fråga. Vi har många småjordbrukare och vi har blandbruk som skulle gynnas. Men nu har vi inte det systemet i dag. Det är därför, herr talman, som jag, trots att jag delar det moderata synsättet, ändå yrkar bifall till min motion A484, att Hallstahammars kommun skall placeras inom stödområdes. Att jag gör detta beror på att vi i dag har detta system med stödområdespolitik, och så länge som regionalpolitiken är utformad på det sättet bör Hallstahammars kommun ingå i stödområde.

Tillfälliga lösningar ger inte företagen de långsiktiga garantier som de behöver för att våga satsa och på det sättet bidra till att bygga upp en ny företagsstruktur i vår del av regionen. Att bygga upp en ny företagsstruktur, dvs. att förnya ett näringsliv som är så ensidigt sammansatt som det i Bergslagen, kommer att kräva en mycket lång tidsperiod. Vi har i Hallstahammar brottats med dessa strukturella problem i mer än ett decennium. Fortfarande är vi helt beroende av ett alltför ensidigt näringsliv med större eller mindre strukturella problem.

Redan i början av 80-talet var vår kommuns läge prekärt. En stor del av den traditionella industrin var då utslagen eller utlokaliserad genom statligt dirigerade stöd till Norrlandsregionen. Det visar klart hur felaktiga socialdemokratiska försök till styrning har varit. Resultatet av detta blev bl.a., förutom alla de missade arbetstillfällena i Hallstahammar, att ett stort antal tomma lägenheter kom att belasta kommunens skattebetalare. Kommunen hamnade i en mycket svår kommunalekonomisk situation. Det medförde så småningom en tillfällig inplacering i stödområde. Den tillfälliga inplaceringen innebar möjligheter för företag att få upp till 15 % lokaliseringsbidrag. Det hade viss effekt.

I REK 87 gick man ett steg längre och föreslog att Hallstahammar skulle ingå bland andra kommuner i Bergslagsområdet. Det var också något som kommunfullmäktige i Hallstahammar tillstyrkte i sitt remissvar. Men i regeringens proposition 1989/90:76 ställdes kommunen utanför systemet. Det blev också det beslut som fattades här i riksdagen.

Det finns i dag t.o.m. ännu klarare behov av särskilt regionalpolitiskt stöd till etableringar i Hallstahammars kommun. Kommunen är fortfarande en ovanligt industridominerad kommun i landets mest industridominerade län. Differentieringen av näringslivet har gått sakta och stödpolitiken har inte resulterat i att tjänstesektorn fått något markerat uppsving.

Företagen i kommunen tillhör i stor utsträckning sektorer som enligt en färsk utredning är särskilt hotade till följd av internationaliseringen, arbetskraftsutvecklingen och utvecklingen vad gäller energiförsörjningen. Jag kan

nämna Bulten-Kanthal, som tidigare hade en lång rad förlustår bakom sig. 1987 tog Kanthal-Höganäs över ägandet. Sedan blev det försäljning. Det blev fler förlustår. Det blev alltså värre. Volymen minskade. Permitteringsvarslen kom allt tätare. Vi kan tycka att det var små grupper som drabbades. Men de som drabbades ansåg att det var stora grupper, 40–50 personer varslades och fick gå från sina arbeten. Fyradagarsvecka infördes successivt, och i dag finns det varsel om en total nedläggning.

Snickers, som har varit den största arbetsplatsen för kvinnor, har utfärdat varsel och sagt upp sina anställda. Några andra jobb att tillgå finns inte för alla de här kvinnorna. Några av dem ville försöka driva produktionen vidare. Man räknar med att det blir en omfattande arbetslöshet efter Bultens varsel. I Hallstahammar räknar man med 10 % arbetslöshet till hösten. Inom de familjer där familjemedlemmar har haft sin utkomst genom arbete på Bulten känner man sig mycket tveksam. Man vet inte om man vågar satsa det som behövs i dag.

Breddningen av tjänstesektorn har inte gått så snabbt som man kunde önska. En viss etableringsvilja har nog funnits inom den enskilda sektorn, och vissa företag har tillkommit – t.ex. juristkontor, skrivbyrå och några specialaffärer. Men det säger sig självt att vad jag här har nämnt inte kan kompensera bortfallet av stora tunga industrier.

Till råga på allt har även Hallstahammars kommun under de senaste åren drabbats av två mycket allvarliga bakslag när det gäller statliga arbeten. Statens invandrarverks regionkontor i Hallstahammar har flyttats från Bergslagskommunen Hallstahammar och förlagts till Flen i Södermanland. AMU-Centrum i Hallstahammar, en stor verksamhet, har nu avvecklats praktiskt taget helt och hållet. Endast små delar av restaurangverksamheten finns kvar, och denna kommer att flyttas till sommaren.

Verksamheten har alltså flyttats från specialutformade kommunägda lokaler till större och dyrare lokaler i Köping och Västerås. Förutom att verksamheten har blivit dyrare har alltså dessutom arbetsplatser och tillika en mycket viktig utbildningsresurs försvunnit från kommunen.

I båda fallen har beslut fattats utan att man har frågat efter kommunens synpunkter. Man har alltså handlat tvärtemot vad man så vackert har uttalat inledningsvis i sin politiska deklaration.

I Hallstahammar frågar människor i dag om de kan lita på statens förmåga och vilja att leva upp till egna regionalpolitiska målsättningar när det gäller den egna statliga verksamheten.

Efter allt som har hänt har nu i dagarna en utredning presenterats, där en indragning av ridskollärarutbildningen i Strömsholm i Hallstahammars kommun förordas. Av en för oss helt oförståelig anledning kan man tänka sig en flyttning till Flyinge. I dagens läge skulle det innebära ytterligare ett dråpslag mot kommunen, där man har byggt ett nytt ridhus. Också det gamla är i bruk. Man har satsat på personal, på dagisverksamhet, på marketenteri, på lärare från gymnasieskolan som undervisar och som – om ridskolan försvann – ytterligare skulle minska underlaget för alla dessa människors arbetstillfällen.

Sedan har vi också gamla traditioner i det här området. Det har funnits

hästar och hästutbildning av olika slag på Strömsholm alltsedan Gustav Vasas dagar.

Herr talman! I dagens läge – med det system som så att säga knäsattes förra våren – är det nödvändigt att Hallstahammar inplaceras i stödområde 2.

Anf. 57 JAN-OLOF RAGNARSSON (v):

Herr talman! Jag instämmer i mycket av det som Birgit Henriksson talade om när det gäller Hallstahammar och problemen i Hallstahammars kommun. Själv har jag väckt en motion, motion A461, som handlar om utvecklingen i Västmanlands län.

I detta betänkande om regionalpolitiken återfinns även en reservation från oss i vänsterpartiet, reservation 62, som handlar om utvecklingen i Västmanlands län. I Västmanlands län finns det, som sagt, en rad kommuner som har stora problem med ett ensidigt näringsliv och som kommer att få stora problem med sysselsättningen. För Hallstahammars kommun kommer vi alltså att kunna konstatera en arbetslöshet på uppemot 10 % på grund av att företaget Bulten avskedar 500 människor.

Vad som är viktigt för Västmanlands läns utveckling på 1990-talet är att det finns en framtidstro och ett utvecklingsprogram som inriktas på bl.a. trafik-, miljö- resp. energiområdet. Det är oerhört viktigt att det förs en offensiv regionalpolitik. På trafikområdet måste man fullfölja satsningen på den s.k. Bergslagspendeln. Det skall vara en bra bansträckning, god spårkvalitet och snabbtåg som tillåter farter på uppemot 160 kilometer i timmen. Det är dags att bygga Mälarbanan. Med snabbtåg som kommer upp i 200 kilometer i timmen kan restiden beträffande sträckan Västerås–Stockholm nästan halveras. Dessutom beräknas marknaden för Bergslagspendeln öka med 70 %.

Så något om miljö- resp. energiområdet. Redan i slutet av 1970-talet rekommenderade en statlig utredning en introduktion av ett blandbränsle bestående av bensin och alkohol. En utveckling med enbart alkohol som drivmedel skulle främjas. Men ointresse och låga bensinpriser har gjort att även de utvecklingsmöjligheter som har funnits när det gäller att introducera etanol i stor utsträckning har försummats. Det talas om en fullskaleanläggning, dvs. en etanolfabrik med en beräknad produktionskapacitet om 65 000 kubikmeter etanol per år. En sådan är viktig vad gäller både energin och miljön. Dessutom får vi därmed sidoprodukter som foder och stärkelse. Det är viktigt för Västmanland och Mälardalen med tanke på omställningen av jordbruket att en etanolfabrik lokaliseras till Mälardalen.

I nämnda motion skriver vi att det för Köpings kommun, som har t.ex. hamn och goda förutsättningar över huvud taget – ja, det gäller inte bara Köpings kommun utan också jordbruket i Västmanland – är viktigt att en etanolfabrik lokaliseras till kommunen.

Herr talman! När det gäller rätten till arbete och rätten att bo är den demokratiska principen, att människor skall få leva och bo där de själva vill, en självklarhet. Men demokratin bör även förbättras med avseende på alla de svåröverskådliga organ som har att handlägga frågor om regionalt stöd.

Vidare får vi inte glömma att det blir ett minskat manöverutrymme på regionalpolitikens område till följd av EG-harmoniseringen.

Regionalpolitiska satsningar får inte ske till priset av en försämrad miljö. Då förstörs betingelserna på sikt för ett gott liv. Därför hänger förslagen om sysselsättningen intimt samman med trafik-, miljö- och energifrågorna. Någon har sagt – och det tycker jag är förståndigt – att jorden inte är något som vi ärver från våra föräldrar. Jorden är i stället något som vi lånar av våra barn.

Bl.a. för att minska transporterna och därmed den miljöförstöring som dessa medför måste det bli mer av lokal produktion när det gäller näringslivet. Beträffande såväl det nationella oberoendet som det globala ansvaret måste vi få en betydande jordbruksproduktion i Västmanlands län liksom i övriga delar av landet.

Utvecklingen i glesbygden föreslås i mångt och mycket bygga på principen om självförvaltning. Jämfört med den privata tjänsteproduktionen har det när det gäller utbyggnaden av den gemensamma sektorn under tidigare decennier varit en relativt hygglig fördelning över landet. Men i dessa nedrustningens tider inom den offentliga sektorn hotar ryggraden i regionalpolitiken att bryta samman.

Att regionalpolitiken självklart är en viktig rättvisfråga behöver knappast sägas. Men något som ofta glöms bort är rättvisan mellan kvinnor och män. Arbete är centralt i detta sammanhang, och den gemensamma sektorn är oerhört viktig för kvinnorna, både för att möjliggöra yrkesarbete och för att erbjuda arbetstillfällen. Men även fritids- och utbildningsutbudet är av stor vikt.

För att differentiera arbetsmarknaden mot fler jobb i tjänstesektorn och skapa förutsättningar för kvinnor att arbeta, har vi också föreslagit statlig utlokalisering. Det gäller här en statlig utlokalisering av Postgirot som lämpligen kan lokaliseras till Hallstahammars kommun.

Som jag tidigare sade skapar järnvägssatsningar på bl.a. Mälarbanan sysselsättning och bör i den lågkonjunktur som vi nu är inne i snarast komma till stånd. Enbart Mälarbanan beräknas ge 1 800 jobb i 5 år och allt från anläggningsarbete, insatsvaror som pålar och armeringsjärn, råmaterial som stålämnen samt transporter och andra tjänster.

När det gäller energin skapar satsningar på biobränslen och etanolfabrik viktiga tillskott för arbetsmarknaden i Västmanlands län.

Herr talman! Med detta ställer jag mig bakom de reservationer som vänsterpartiet har avgivit till detta betänkande.

Anf. 58 ISA HALVARSSON (fp):

Herr talman! Målet för regionalpolitiken måste vara att skapa miljöer som kan stimulera kreativitet, enskilda initiativ och lokal mobilisering av resurser. Ett gott kulturutbud både stimulerar skaparandan på orten och gör den mer attraktiv att bo i.

I glesbygden bor i dag ca 600 000 människor. Trots att många av dagens storstadsmänniskor på olika sätt har anknytning till glesbygdssamhällen finns det väldigt litet av insikt och förståelse för villkoren för vardagslivet i glesbygden. Storstadsperspektivet dominerar alltför mycket bland makthavarna och i massmedia. I storstadsperspektivet präglas glesbygden främst av olika sorters brister – brister på sådant som utmärker storstaden.

På samma sätt som storstaden har kommit att bli normen för samhället, är mannen normen för människan. Det konstaterar Gunilla Bjeren i en skrift om kvinnor i Värmlands glesbygd. Hon skriver vidare att det i alla samhällen är de dominerande som anger tonen, och i det svenska samhället är det medelålders män i medel- och överklassen bosatta i storstäderna som är de dominerande.

Kvinnor är olika! I den värmländska glesbygden finns kvinnor i alla åldrar, samboende och ensamstående, med eller utan småbarn, tonårsbarn, hemmaboende vuxna barn, frånflyttade barn, kvinnor med släkt på nära håll och kvinnor utan släktförankring i bygden. Här finns jordbrukande kvinnor, kvinnor med heltids- och deltidsförvärvsarbete, kvinnor som utför hantverk, vårdar anhöriga, föder upp fasaner och stickar vantar.

Mitt i glesbygden finns en skara entreprenörer och eldsjälar som arbetar med egna idéer, egna produkter och avsikter. De här eldsjälarna och entreprenörerna tampas ofta med jantelagen. Nu är jantelagen inte någonting specifikt för värmländsk eller svensk glesbygd, den gäller ofta även för bruksorternas invånare.

Ett par oktoberdagar 1987 samlades 50 kvinnor i Sunne i Värmland till ett nordiskt seminarium som blev något av ett avstamp inför det fortsatta engagemanget i att stödja och stimulera glesbygdskvinnornas lokala utvecklingsarbete. Konventionellt utbildade och inriktade rådgivare verkar ha svårt för att uppfatta kvinnliga signaler eller respektera kvinnlig verksamhet.

I Värmland går endast 7 % av glesbygdsstödet och 3 % av projektstödet till kvinnor. Man kan inte nog betona värdet av flera kvinnliga handläggare på myndigheterna. Det är nödvändigt med mer aktiva insatser för att förbättra kvinnornas förutsättningar att bo och verka på landsbygden liksom till kvinnligt företagande i stödområdena.

Många kvinnoprojekt växer också fram, t.ex. projekt Värmlandskvinnor. Tillverkning av livsmedel, textila arbeten, hemslöjd och hantverk är områden där många kvinnor skulle vilja vara verksamma och öppna eget, liksom även inom vård och omsorg.

Kvinnor har av tradition stort intresse för det textila området, men kvinnorna behöver stöd och stimulans till försöksverksamheter som på sikt kan ge arbete och försörjningsmöjligheter. En utveckling i rätt riktning har stor betydelse för ökat företagande på landsbygden i framtiden. Jantelagen måste bytas ut mot en betydligt mer positiv jäntelag: Du skall tro att du är något! Du duger till mycket! Du behövs!

Herr talman! Det är viktigt med ytterligare ansträngningar för att hitta nya serviceformer för samordnad samhällelig service i glesbygder. Postverket aviserar mycket genomgripande förändringar i sin verksamhet, ett mycket stort antal postkontor kommer att avvecklas. Nu har försök gjorts t.ex. i Norasträm i Kramfors kommun att köpa postservice av bank i glesbygd. Men enligt bankinspektionen får inte en bank åta sig att sköta postverksamhet. Däremot har bankinspektionen inga synpunkter på att Posten sköter bankuppdrag.

Detta är om något ett exempel på befängda byråkratiska regler, vilka naturligtvis måste avskaffas. Även bilprovningsmonopolet måste avskaffas. Privata verkstäder skulle i stället ges auktorisation till att utföra kontrollbe-

siktning. Det skulle för Värmlands del möjliggöra för bilägare i Årjäng och Torsby att få kontrollbesiktningen gjord på hemmaplan.

Herr talman! I Värmland finns stora sammanhängande glesbygdsområden med sina specifika problem. Men även Värmland i sin helhet befinner sig i dag i en situation som måste betecknas som alarmerande. Värmländsk industri har tappat i konkurrenskraft.

Den svenska näringsstrukturen har lett till att många orter i Värmland domineras av ett eller ett fåtal företag. Detta medför en sårbarhet, där orters hela existens hotas vid snabba förändringar på de marknader det på orten dominerande företaget är beroende av. Färskt exempel är Lesjöfors och Svaneholm.

Regionalpolitiken måste i högre grad än tidigare rikta sig mot mindre företag. Det är i mindre företag som en stor del av de för regionalpolitiken viktiga initiativen kommer att tas. Ett mångsidigt näringsliv medför minskad känslighet för konjunktursvängningar och större möjligheter att lösa medföljandeproblematiken, ett byråkratiskt ord som ofta betyder att fruarna vill ha jobb!

Näringslivets förnyelse måste ske genom att stimulera tillväxten av nya småföretag, men också genom att ta till vara de företag som redan finns. I Värmland har vi drygt 17 500 småföretag som sysselsätter närmare 50 000 människor. En dynamisk småföretagssektor är viktig för sysselsättningen och den har en avgörande betydelse för möjligheterna att bredda näringslivsstrukturerna i utsatta regioner. På många mindre orter har småföretagen stor betydelse för att skapa en stabil arbetsmarknad och livskraft i bygden.

Folkpartiet liberalerna menar att politiken för småföretagsverksamheten hittills inte tagit tillräcklig hänsyn till vad som kännetecknar småföretagen. Förutom skatten på arbetande kapital finns det mängder av lagar och förordningar som bygger på de stora företagens villkor, och de är svåra att överblicka för de mindre företagen.

Hantverket har betydelse för både sysselsättning och regionalpolitik. Troligen skulle många fler personer kunna få sin utkomst av hantverket om bara olika myndigheter vore beredda att satsa mera på det området. Många landsbygdsbor, särskilt i glesbygden, är väl förtrogna med hantverkstekniken, vilket är av stort värde för servicen för både bofasta och fritidsboende. I själva verket är hantverkskunnande ofta en förutsättning för en väl fungerande försörjning i glesbygden.

Att det levande hantverket är av stort allmänintresse framgår av den stora uppslutningen vid visningar och demonstrationer av hantverk i Värmland på t.ex. Kärnåsen och Gammelvala.

Många av de åtgärder som är nödvändiga för att stimulera tillkomsten av kreativa miljöer är också viktiga för att motverka arbetslöshet. Närheten till kunskapscentra är nödvändig för att företagsamheten skall kunna rekrytera personal, vidareutbilda den och följa den tekniska utvecklingen. Det är viktigt att färre ungdomar tvingas flytta från Värmland för att få utbildning, därför är högskolan i Karlstad synnerligen viktig.

Det är också avgörande för Värmlands framtid att vi får till en ordentlig satsning på infrastrukturen, framför allt vägnätet. Men även järnvägen, där en förlängning av Svealandsbanan till Karlstad skulle betyda oerhört mycket

för östra Värmland som region. En satsning på Svealandsbanan Örebro–Karlstad skulle vara en god regionalpolitisk satsning på en region som kämpar mot neddragningar och allmänna försämringar inom olika områden.

Jag anser att det finns goda regionalpolitiska skäl till att lokalisera det föreslagna folkhälsoinstitutet till Värmland. I Värmland finns som ingen annanstans utanför storstäderna både kompetens och utvecklingsmöjligheter för det planerade folkhälsoinstitutet. I Karlstad finns gott om kontorsytor för omedelbar uthyrning, och i Kristinehamn finns möjlighet att skapa ett idylliskt och funktionellt närområde för både verksamhet och boende.

Herr talman! Stockholms innerstad är glesbygd om man jämför med Manhattan i New York, Karlstad är glesbygd när man sitter i Stockholm, Torsby är en del av glesbygden när man bor i Karlstad. Befinner man sig i Sysslebäck är Torsby närmast att betrakta som en mindre stad, och från Höljes perspektiv är Sysslebäck riktigt "tätt" befolkat. Vad som är glest och vad som är tätt är en fråga om betraktarens perspektiv. Vad som är viktigt är att regionalpolitiken skall öka den enskildes möjligheter att fritt kunna välja arbete och bostadsort.

Herr talman! Jag yrkar bifall till samma reservationer som folkpartisterna före mig har gjort.

Anf. 59 KJELL ERICSSON (c):

Herr talman! Regionalpolitikens grundmening är att skapa likvärdiga förutsättningar för arbete, boende, service och en god miljö i hela landet. Därför är en aktiv regionalpolitik en mycket viktig grundsten för att ge möjligheter till verksamheter i hela vårt land.

Inom regionalpolitiken berörs också många olika politikområden. Det gäller sådana områden som kommunikation, utbildning, näringsliv inkl. jord- och skogsbruk, kultur, boende, service, skatter och mycket mera. Här gäller det också att alla sektorer drar åt samma håll. Tyvärr har verkligheten ofta varit en annan.

Det har nog varit litet si och så med den önskvärda sektorssamverkan. Olika beslut som fattats under de senaste åren har inte varit till gagn för en regional balans. Det gör att många orter är ytterst känsliga i dag när vi har både en stagnerande ekonomi och en internationell lågkonjuktur. Därtill kommer också branschvisa strukturproblem som är besvärande på vissa orter. Det gäller inte minst underleverantörssidan, t.ex. bilindustrin. Dessa problem gäller i Värmland och på många andra ställen i vårt land.

När det gäller sysselsättningen så har vi bara under senaste veckorna sett att VME i Arvika varslat 100, Svanboard i Svaneholm 70, Letab i Lesjöfors 70. Vi har tidigare haft omfattande varsel i Kristinehamn, Säffle, Årjäng, Munkfors och andra orter. Detta nu inte sagt för att svartmåla, men vi måste ha verkligheten klar för oss om vi skall kunna sätta in de rätta åtgärderna.

Man måste sätta in åtgärder på både lång och kort sikt. Kortsiktigt kan man från samhällets sida gå in med utbildningsinsatser för att höja den allmänna kompetensnivån och kompetensnivån i företagen. Vi vet att utbildningsnivån är för låg i Värmland. Det har olika undersökningar visat. Därför är det bra att man ger förutsättningar för att kunna utbilda på olika nivåer, både i grundskolan, gymnasiet och högskolan. På det viset bygger man upp

för framtiden och får bättre utbildad personal när konjunkturen svänger. Det gör det också lättare att få nya företag till länet. Detta räcker inte. Det måste också till offensiva samhällsinvesteringar.

Vi har i Värmland stora behov av satsningar i infrastrukturen, dvs. vägar, järnvägar, flyg, högskolan i Karlstad osv. Det är mycket stora resurser som krävs för att få en tillfredsställande struktur. På vägsidan har vi E 18 som måste få en ny sträckning både i Segmon och mellan Hån och norska gränsen. Vi har väg 61, sträckan förbi Kil, där det vore synnerligen angeläget att få till stånd ett byggande. Likaså väg 62 i Klarälvdalen, som efter NKLJ-banans nedläggning har fått en omfattande tung trafik, och där vägen har en låg standard.

Vi har också ett omfattande grusvägnät och landsbygdsvägar i hela länet som skulle behöva rustas upp och beläggas. Det finns också stora behov när det gäller järnvägen. Vi hörde vad Isa Halvarsson sade om Svealandsbanan. Det är bara att instämma. Vi behöver också anlägga en ny flygplats i Karlstad.

Vi behöver också ytterligare satsningar på högskolan i Karlstad så att den blir den generator i den regionala utvecklingen som så väl behövs.

Det finns mycket stora och angelägna behov för att stärka Värmlands förutsättningar och klara av en gynnsam framtida utveckling.

Det är alltså en mycket viktig fråga för framtidsutvecklingen, men det är också en viktig sysselsättningsfaktor. Vi har i dag en stor arbetslöshet inom t.ex. entreprenadbranschen. Många entreprenadfordon står stilla och deras förare är arbetslösa. Detta kostar mycket pengar. Det vore bättre att i nuvarande situation använda dessa resurser för att rusta upp vårt län, så att vi står bättre rustade när konjunkturen vänder. Men än så länge har vi inte fått de nödvändiga resurserna för att klara av de offensiva satsningarna.

Att satsa i infrastruktur är mycket viktigt för att stärka länets näringsliv. En annan viktig fråga för den regionala utvecklingen är en satsning på småföretagen. I småföretagen kommer med all sannolikhet de flesta nya arbetstillfällena att tillskapas. Detta gäller inom såväl tjänsteföretag som rena tillverkningsföretag.

Därför är det viktigt att stärka småföretagens ställning. Bl.a. måste skatter och avgifter sänkas. Nuvarande förmögenhetsbeskattning på arbetande kapital bör snarast slopas. Skogsvårdsavgiften likaså. Vi bör också återinföra kvittningsrätten för att underlätta för nystartade företag. Vi måste alltså på olika sätt förbättra riskkapitalförsörjningen för företagen.

I det här betänkandet finns det en centerreservation om statliga kreditgarantier. Det är en åtgärd som snarast kunde införas. Efter lokaliseringslånens avskaffande, för drygt ett år sedan, har det i vissa fall varit svårt att få erforderligt riskkapital. Vid tidpunkten för lokaliseringslånens avskaffande var det relativt gott om kapital hos bankerna. Men nu vet vi alla vad som har hänt under det senaste året. Bankerna har begränsat kapital. Det kan vara mycket svårt att få ihop det riskkapital som behövs till en nyetablering eller expansion. Detta har också hindrat nyetableringen av småföretag.

Jag besökte för någon tid sedan uppfinnarföreningen här i Stockholm. Där fick jag upplysningar om att det är många svenska innovationer som säljs utomlands, eftersom det inte finns resurser här i Sverige att kunna bearbeta

olika uppfinningar. Det finns dock många svenska uppfinningar som utomlands bearbetats på ett framgångsrikt sätt. Det är ju synd att vi här i Sverige inte har resurser att ta hand om våra egna innovationer.

Det behövs också nyetableringslån av s.k. tysk modell. Jag tror att en riktig satsning på småföretagen är det bästa verktyget i kampen mot arbetslösheten. Därför bör vi också ge småföretagen de rätta förutsättningarna att kunna utvecklas. Vi måste helt enkelt skapa ett positivt företagsklimat i vårt land, så att företagare, uppfinnare och entreprenörer får en chans att utveckla sin kreativitet.

En viktig del av regionalpolitiken är landsbygdsutvecklingen. Vi har tidigare under ett antal år haft en landsbygdskampanj – Hela Sverige skall leva. Denna kampanj engagerade många människor och många goda idéer föddes. Nu är det dock ett kärvt klimat på många håll på vår landsbygd. Omställningen av jordbruket har tyvärr inneburit en avställning av driften för en rad jordbruksföretag. Om vi här inte sätter in ordentliga resurser riskerar vi att få en förbuskning och igenplantering i en mycket stor omfattning. Detta skulle vara förödande för kulturlandskapet.

En viktig del i samhällsutvecklingen är också både samhällelig och privat service. Det måste finnas tillgång till skola, affär, kommunikationer, social service, post osv.

Jag är bekymrad för den regionaliseringsvåg som går över statliga företag för närvarande. Detta betyder i regel indragning av statlig service, t.ex. vägverket som skall regionaliseras med ett fåtal vägmästarkontor kvar i varje län. Det försämrar människornas möjligheter att få kontakt med den vägansvarige osv.

Tullen skall också regionaliseras med förflyttning av tjänster från Karlstad till Göteborg. Även polisen diskuterar sammanslagning av distrikt.

Posten har, som vi hört här tidigare, lagt ned många postkontor. Man diskuterar nu också i oroande termer att börja köra lantbrevbärarlinjerna på natten. Detta får då till följd att kassaservicen försvinner, vilket är till stort men för t.ex. pensionärer och småföretagare på landsbygden som är beroende av den servicen. Det har skett en omfattande nedläggning av postkontor. Det har då varit viktigt att ha tillgång till lantbrevbärarna, som har kunnat utföra en fin service i våra glesbygder. Inte minst för pensionärerna har posten gjort en viktig social insats.

Att statliga verk vill effektivisera har jag ingenting emot. Däremot motsätter jag mig bestämt indragning av service. Det är bättre att man i stället prövar nya vägar med sambruk mellan olika serviceinrättningar som post, lanthandel, bank och försäkringskassa, kanske också taxiföretag. I stället för indragning av statlig verksamhet borde vi få mera statlig verksamhet till länet. Det skulle vara ytterst välgörande för Kristinehamn, Säffle, Hagfors, Torsby och många andra platser, om vi kunde få det.

T.ex. har, som vi hört tidigare, Isa Halvarsson väckt en motion om att det skall vara tillåtet med post i bank och vice versa, vilket byråkratiska regler förbjuder i dag. Det är befängt. Vi hoppas att Isa Halvarssons motion bifalles, så att man ändrar de reglerna. Likadant är det med bank i butik. Där finns också regler som vi måste ändra på så att man kan få flexibla och okon-

ventionella lösningar på landsbygden. Just detta med sambruk tror jag är viktigt för oss i framtiden, om vi skall klara landsbygdens service.

Sammantaget finns många olika åtgärder att vidta för att komma till rätta med de regionala obalanserna och för att därmed skapa likvärdiga förutsättningar för boende och arbete i hela landet. Vi bör därför återföra en del av de resurser som kommer från Värmland. Skogen, vattenkraften, resurser för fritid och rekreation innebär stora värden som kommer från Värmland till resten av landet.

Vi måste ha en helhetssyn på regionalpolitiken, där alla goda krafter drar åt samma håll, för att vi skall få regional balans i vårt land. Det här är ingen motsättning mellan stad och land. Om vi för ut resurser till hela Sverige, slipper vi också trängsel i storstäderna, där det är trångt i fråga om kommunikationer, bostäder, barnomsorg, annan service osv. Om man satsade ute i landet, där det är gott om plats, skulle man slippa en massa konflikter. Det är alltså bra att stad och land kan gå hand i hand.

Herr talman! Jag ställer mig bakom de reservationer som centerledamöterna står för i betänkandet, men jag avstår från att yrka bifall på grund av arbetssituationen i kammaren.

Anf. 60 BJÖRN SAMUELSON (v):

Herr talman! Jag ställer mig bakom vänsterpartiets reservationer i det här betänkandet.

Situationen i Värmland när det gäller möjligheten att få jobb är inte särskilt ljus just nu. Det går inte en vecka utan att vi får höra nyheter om varsel, permitteringar och uppsägningar. Under de senaste veckorna har vi kunnat notera att framför allt verkstadsindustrin gått ut med nya varsel. Jag tänker bl.a. på de hundra arbetstillfällen som kommer att försvinna vid Arvikaverken. Det finns tyvärr fler exempel.

Kristinehamn, Filipstad, Hagfors och Munkfors hör till de mest utsatta områdena i länet, men jag vill i alla fall ta Arvikaverken som exempel för att något ytterligare belysa vad förlusten av hundra jobb betyder på en ort i Västvärmland.

Det innebär naturligtvis ett oerhört slag för dem som drabbas – det skall sägas först. Det har klart negativa sociala effekter, eftersom utsikterna att få nya jobb inom verkstadsindustrin får anses rätt begränsade.

Ett så stort bortfall av tekniska jobb måste också på sikt få effekter på utbildningsstrukturen i Arrvika och angränsade kommuner. Det blir rent fysiska effekter av att jobb försvinner. Utrymmet för utbildning minskar inom industrin, men det ställer naturligtvis också krav på nysatsning inom utbildningssektorn.

Men det handlar om mycket mer. Så länge som jag minns i alla fall har det varit ett talesätt i Jösse härad att på "Verken", som man säger, finns det alltid jobb. Det här fruktansvärda slaget med minus 100 arbetstillfällen drabbar vad som skulle kunna kallas för en lokal basindustri och den trygghet som den har utgjort vad gäller arbetsmöjligheter i hemkommunen.

Det raljeras ibland med att på "Verken" kan man alltid få jobb, men det har funnits en allvarlig underton, att det har inneburit en trygghet att ha denna lokala basindustri. Jag menar att det är viktigt att peka på sådana ef-

fekter också. En nedläggning rycker undan den trygghetsbas som människorna har haft.

Vad Arvika och Värmland nu behöver är klara signaler från regering och riksdag om vilka satsningar som skall göras i länet och i Arvikatrakten. Det handlar om konkretion och substans i förslagen, så att vi kan riktigt tro på statsmakternas ambitioner att det också i framtiden skall vara möjligt att arbeta, leva och bo i länet.

Vi såg redan i januari vart det barkade hän med bl.a. arbetsmarknadssituationen. Vi ställde därför förslag i riksdagen om ett särskilt Värmlandspaket, med den typ av insatser som tidigare gjorts för andra län, bl.a. i Norrland. Vi insåg hur situationen skulle komma att utvecklas och nödvändigheten av positiva beslut till gagn för länet. En åtgärd som vi föreslog var väsentliga satsningar på länets kommunikationssystem och inom utbildningssektorn.

Visst kan det kännas tjatigt att alltid återkomma med frågan om järnvägen mellan Stockholm och Oslo via Kil, Arvika och Charlottenberg. Visst är det en upprepning att lägga fram förslag om forskning och om utbyggnad av högskolan i Karlstad. Visst är det en repris att föra fram förslagen om att flytta ut statlig verksamhet till länet. Och visst har vi tidigare från vänsterpartiet väckt motioner om decentraliserad vuxenutbildning, NKLJ-banan, Vänertrafiken etc.

Men situationen är som sagt fortfarande sådan att den påkallar riksdagens uppmärksamhet, för att uttrycka sig milt och på riksdagsspråk. Vi återkommer nu med anledning av kompletteringspropositionen med en ny repris av förslag som skulle vara till gagn för länets utveckling. Visst tjatar vi, men vi ger oss inte. Så länge det går en enda arbetslös värmlänning som vill ha jobb kan vi inte ge oss.

Slutligen, herr talman, skulle jag vilja understryka en del i det inlägg som Kjell Ericsson gjorde, att det är väldigt viktigt att man inom länet får till stånd en sådan situation att alla sektorer drar åt samma håll.

Det är oerhört viktigt att det sker en samverkan. Det är viktigt för att få ut största möjliga effekt av satsade samhälleliga medel, något som vi är väldigt noga med från mitt partis sida. Men det är också väldigt viktigt, Kjell Ericsson, att de partier som man sätter sig ned att regera tillsammans med drar åt samma håll när det gäller regionalpolitiken. Jag kan ju inte påstå att folkpartiet drar åt samma håll som centern i frågan om regional utveckling. Och folkpartiet skall ni sätta er tillsammans med i en regering.

Centern har en väldigt väl utvecklad regionalpolitik på många områden, och jag känner stor sympati och respekt för centerns regionalpolitiska ambitioner. Men jag kan inte förstå hur det kan vara så lätt att sätta sig i en regering som också består av moderaterna och folkpartiet. Länsanslaget t.ex. vill ni i centern höja, men det vill inte folkpartiet. Ni ville liksom vi i vänsterpartiet ha en annan stödområdesindelning för jordbruket, speciellt för Värmland. Det fanns ingen sådan reservation från folkpartiets sida. Ni vill satsa på fasta forskningsresurser och bygga ut de regionala högskolorna. Moderaterna och folkpartiet vill bilda stiftelser. Vi kan bara gissa vad det kommer att innebära för de medelstora och stora högskolorna. Högskoleväsendet kommer att klassificeras i ett A-, B- och C-lag. Det kommer att bli samma

förhållanden som i England när det gäller högskoleväsendet. Där finns det en kraftig variation vad avser kvaliten på högskolorna. En sådan politik skulle inte alls gagna ett län som Värmland, som har en struktur som är ömtålig för lågkonjunktur. Värmland har en struktur som kan liknas vid många andra geografiska områden, t.ex. Norrlands inland.

Värmland, svensk regionalpolitik och regionernas utveckling skulle må bra om centern stod mer fri när det gäller de nödvändiga insatser som kommer att krävas framöver, dvs. mera fri i förhållande till de andra borgerliga partierna.

Anf. 61 KJELL ERICSSON (c) replik:

Herr talman! I olika debatter i kammaren har Björn Samuelson uttalat stora bekymmer för hur en eventuell borgerlig regering skall se ut. Jag har redovisat vad centern tycker om regionalpolitiken och vad vi vill göra för Värmland.

Vi i centern eftersträvar en icke-socialistisk regering tillsammans med folkpartiet. Vi har en stor samsyn i många frågor, inte minst när det gäller näringspolitiken. Vår ekonomiska politik och näringspolitik kommer att gagna även Värmland och Värmlands glesbygd. Olika partier satsar på olika sätt. Vi för fram vår politik nu, och den svarar vi för. Det blir säkerligen förhandlingar i olika hörn.

Egentligen är det samma sak för Björn Samuelson. Vilken politik kan han föra tillsammans med socialdemokraterna? Han får inte stöd för den politiken här i kammaren. Björn Samuelson står på den ena sidan, och jag står på den borgerliga sidan. Vi redovisar från centerns sida vår politik. Folkpartiet får sedan redovisa sin politik. Men det finns samsyn i en rad viktiga frågor som är väsentliga för Värmlands utveckling.

Anf. 62 ISA HALVARSSON (fp) replik:

Herr talman! Björn Samuelson har nyss berättat om allt elände i Värmland på grund av en socialdemokratisk regering. Björn Samuelson som sitter i utbildningsutskottet måtte väl veta att folkpartiet har en ambitiös satsning på högskolor och forskning. Vi har speciellt pekat ut de tidigare filialhögskolorna Karlstad, Växjö och Örebro. När det gäller kommunikationer har vi en ambitiös satsning på järnvägar och vägar. Vi satsar också på småföretag som vi menar är en enorm bas i själva utvecklingen av länet. Jag tycker att Björn Samuelson i stället kunde ha vänt sig till socialdemokraterna. Det finns sex socialdemokratiska riksdagsledamöter från Värmland. Ingen av dem har ställt upp i denna debatt som kallas hembygdens dag. Som jag kan se finns det ingen bättre hembygd än Värmland.

Anf. 63 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Herr talman! För ovanlighetens skull skall jag instämma i vad Isa Halvarsson har sagt. Det gäller detta att det finns ingen bättre hembygd än Värmland. Där är vi rörande överens.

Det är skillnad på att sitta i en regering, Kjell Ericsson, och att ta regeringsansvaret – ni måste göra det tillsammans med folkpartiet och moderaterna – och att vi säger att socialdemokraterna för en politik som överens-

stämmer med våra idéer mer än moderaternas. Vi har därmed inte sagt att vi skall sätta oss i en regering tillsammans med socialdemokraterna. Det finns en viss skillnad här.

Vi får all anledning att återkomma till vårt län längre fram under året och diskutera med varandra olika viktiga insatser som behöver göras för länet. Då kommer väl också de sex socialdemokratiska ledamöterna att delta.

Anf. 64 KJELL ERICSSON (c) replik:

Herr talman! Jag har redovisat vad centern vill med regionalpolitiken. Vi är ett eget parti, och vi för fram den politiken. Vi är ett icke-socialistiskt parti som försöker få en sådan regering. Det blir då alltid förhandlingar och diskussioner. Det känner alla till. Men vi har en samsyn i viktiga frågor som gör att det finns goda förutsättningar att klara av en sådan regeringsbildning.

Vi kommer alla gånger att diskutera denna fråga mycket under de kommande månaderna. Många av oss har en samsyn över hur Värmlands problem skall lösas. T.ex. har vi vägarna. Samtliga partier har ganska likartade uppfattningar om vissa vägfrågor. Samma sak gäller järnvägen, flyget och högskolan. Där finns en samsyn i viktiga frågor. Det är väsentligt att påpeka.

För att visa denna samsyn vill jag också instämma i att Värmland är den bästa hembygden.

Anf. 65 ISA HALVARSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag vill också påminna Björn Samuelson om vårt gemensamma arbete vi hade tidigare när frågan var uppe om att få fram ett stödområdessystem för Värmland. Vi samarbetade då över partigränserna. Vi behöver mer av samarbete. Vi har fått en förnämlig landshövding i Värmland som också är för samarbete. Han samarbetar och försöker få med stora delar av länet med kommunförbund och landsting. Det är med samarbete vi kommer någon vart.

Anf. 66 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Herr talman! Centerpartiet och vänsterpartiet är de två partier som har satsat hårt på just en utveckling av utbildningspolitiken som ett regionalpolitiskt instrument. Kjell Ericsson sade i sitt anförande, liksom jag gjorde, att frågan om utbildningsinsatser är viktig för Värmland och dess framtid. Jag pekar då särskilt på verkstadsteknisk utbildning. Jag noterar att den del av denna nödvändiga utbildning som ligger på gymnasienivå är centern, vänsterpartiet och socialdemokraterna överens om att bygga ut kvalitativt. Men Kjell Ericsson skall sitta i samma regering som två andra partier som har som främsta mål att riva upp en reformering av gymnasieskolan och riva upp en reformering och kvalitativ förhöjning av utbildningen inom viktiga yrkesgrenar. Det går inte ihop om man skall avhända sig det instrument som man säger är så viktigt.

Andre vice talmannen anmälde att Kjell Ericsson och Isa Halvarsson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 67 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Det är en händelse som ser ut som en tanke att arbetsmarknadsutskottet avfärdar Stockholms län och dess problem på en halv sida av betänkandets 183 sidor.

Det enda man har att säga är att man aktivt arbetar för att avlänka arbetstillfällen från Stockholmsområdet inom service- och tjänstesektorn. "Detta dämpar utvecklingstakten och skapar samtidigt sysselsättning i sysselsättningssvaga regioner." Förvisso dämpar det utvecklingstakten – i Stockholmsområdet, men därav följer definitivt inte med automatik att det blir fler arbetstillfällen i andra delar av landet. Det borde man ha lärt sig i arbetsmarknadsutskottet vid det här laget.

När man i betänkandet refererar den regionalpolitiska motion, som lagts av folkpartiet liberalernas ledamöter i Stockholms stad och län, läser man tydligen den som en viss potentat läser Bibeln. Arbetsmarknadsutskottet skriver att folkpartiet i motionen har ansett att farhågor för obalans på arbetsmarknaden är obefogade. Men man talar inte om i vilket sammanhang detta uttalande framförs. Detta gäller den storskaliga tillverkningsindustrin där 20 000 jobb försvunnit under de senaste femton åren – under förutsättning att man dels har stimulerat mindre tillverkningsföretag i länets svaga delar, dels att sysselsättningen har fått öka i tjänstesektorn. Men inte ens detta har Stockholmsregionen fått behålla. Genom en rad pålagor och restriktioner skall också service- och tjänstesektorn motarbetas i Stockholms län.

Det har de senaste åren funnits en rad illavarslande tecken. Småföretagens utveckling går långsammare här än i övriga delar av landet, kapacitetsutnyttjandet är lägre och sysselsättningen ökar sämre än riksgenomsnittet.

Sysselsättningen i högteknologisk industri sjunker dramatiskt, och underskottet i vår handel med högteknologi ökar. I andra jämförbara OECD-länder utgör detta område cirka en tredjedel av exporten – hos oss är den endast en sjättedel.

Den drastiskt sjunkande sysselsättningen inom tillverkningsindustrin visar att vi är i övergången från ett näringsliv grundat i tillverkningsindustri till ett kunskapssamhälle. Varför är det då så viktigt att de tekniska framstegen kan få bra utvecklingsmöjligheter i Stockholmsområdet? Och varför är det så viktigt att tjänstesektorn får öka, utan att den genast, som man säger i betänkandet, skall avlänkas till andra delar av landet? Jo, all forskning visar att nya tekniker först kommer till och provas i ett lands huvudstadsregion, för att sedan sprida sig som ringar på vattnet över landet i övrigt. Det är ytterst sällan som en teknisk landvinning provas i Vittangi eller Örträsk först. Huvudstadsregionens större förändringsberedskap fungerar nästan alltid som en motor i övriga landets utveckling.

Den här drivkraften hindras naturligtvis om man ständigt motarbetar en naturlig utveckling i Stockholm, påtvingar invånarna här extra pålagor och ger företagen sämre förutsättningar att verka. Det är det vi nu bevittnar i Stockholms län – speciellt accentuerat av nuvarande lågkonjunktur.

Att förespråka en god utveckling i Stockholm är dock inte detsamma som att förespråka en låt-gå-politik. Det finns en rad områden där mer restriktiva

regler behövs, t.ex. för att klara miljön i ett så tättbefolkat och trafikintensivt område som Stockholms län.

Vi liberaler kräver inte att vi i Stockholms län skall favoriseras framför andra delar av landet. Vad vi däremot kräver är att övriga landet har respekt och förståelse för att länet har svåra regionala obalanser och tunga sociala problem. För att åtgärda dessa och för att skapa en god livsmiljö för regionens invånare behövs förstås resurser. Dessa skapas genom bättre tillväxt. Det går inte att ständigt åderlåta Stockholmsregionen genom straffskatter och genom specialkonstruerade regler.

Under en lång period har länets utveckling strypts genom att en 30-procentig straffskatt lagts på alla investeringar, och när företagens investeringsfonder släpptes fria för ungefär ett halvår sedan undantogs Stockholms län. Nu skall äntligen skatten avskaffas och investeringsfonderna bli fria också här, men det är en skandal att så inte sker förrän den 1 juli, snart ett år in i en djup lågkonjunktur.

Att hindra Stockholms strukturomvandling i tron att detta skall gagna utvecklingen i andra delar av landet strider mot all erfarenhet och alla forskningsresultat.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motion A504.

Anf. 68 GUNHILD BOLANDER (c):

Herr talman! Som alltid när regionalpolitiken behandlas i riksdagen är det många vackra ord och beskrivningar som vi sedan ser så litet resultat av ute i vårt avlånga land. Grunden för en fungerande region är en fungerande arbetsmarknad; endast då kan samhällsservicen tillgodose befolkningens basbehov. Om inte, så kommer också befolkningens mest elementära behov att kräva särskilda insatser, vilket i förlängningen kan fördyra samhällets omkostnader. Regionalpolitikens mål, som ingen egentligen ifrågasätter, är att skapa ekonomiskt, socialt, kulturellt och miljömässigt fungerande regioner i hela landet, alltså även på Gotland.

Men för att denna målsättning skall kunna verka krävs det att olika politiska områden samordnas, att en helhetssyn får prägla de beslut som fattas av landets ledning.

Jag kan konstatera att Gotland har en god infrastruktur, bl.a. med hjälp av tidigare gjorda statliga satsningar, men att denna nu riskerar att vara utan värde till följd av olyckliga beslut i regering och riksdag i ett senare skede. Under föregående riksmöte såväl som under det innevarande har en rad beslut om näringspolitisk karaktär fattats av en majoritet i riksdagen, vilka vart och ett på ett påtagligt negativt sätt berör Gotland. Konsekvenserna av dessa separata beslut framstår vid en samlad bedömning som olyckliga ur rikspolitisk synpunkt och för gotlänningarna helt oacceptabla. Jag varnade för denna utveckling på ett tidigt stadium. Det skall ingen större fantasi till för att förstå vilka följderna skulle komma att bli för Gotland med borttaget stödområde, med införd turistmoms, som från årsskiftet förstärkts med persontrafikmoms i färjetrafiken, med omställningen inom jordbruket, med slopat gränsskydd, med den dubbla omställning som en eventuell nedläggning av Roma sockerbruk skulle medföra för de gotländska lantbrukarna, med kapitaldräneringen från utvecklingsfonden och med slopande av trans-

portstöd till färjefrakt och till flygtrafik i storleksordningen 20 miljoner. Detta för att nu nämna några av alla de negativa beslut som drabbat Gotland till följd av den förda politiken. För detta har regeringen det yttersta ansvaret.

I min motion A502 har jag tagit upp en del av de i detta sammanhang aktuella frågorna. Det gäller främst föregående riksmötes beslut att Gotland skulle ställas utanför stödområdet och därmed inte längre få del av lokaliseringsstöd till företag. Detta fick till följd att Gotland under föregående år missade ett antal företagsetableringar på grund av att vi inte längre kunde erbjuda något lokaliseringsstöd. Gotland har en näringsstruktur som markant avviker från vad som gäller för landet totalt. Industrisektorn är betydligt mindre medan de areella och offentliga sektorerna är betydligt större. Trots olika insatser som gjorts är den inomregionala obalansen fortfarande betydande.

I förra årets regionalpolitiska beslut utlovades att för de kommuner som lyftes ut ur dåvarande stödområden skulle möjlighet finnas forsättningsvis att erhålla utvecklingsbidrag från regeringen. Detta har sedermera också utlovats från arbetsmarknadsutskottets ordförande vid besök på Gotland. Ett antal sådana ansökningar har gjorts från länsarbetsnämnden, men regeringen har inte levt upp till givet löfte. Det är med förvåning och besvikelse jag konstaterar att regeringen inte behagar bry sig om fattade riksdagsbeslut.

De arbetslöshetssiffror som utskottet redovisar i betänkandet har ingen aktualitet i dag. Av ca 29 000 förvärvsarbetande gotlänningar är 3 700 inskrivna som arbetssökande på arbetsförmedlingen, en ökning med 15 % sedan förra året. Av dem är 700 öppet arbetslösa, vilket är en ökning med 92 % jämfört med förra året – jag upprepar: 92 %. Antalet lediga platser var för ett år sedan 640 mot i dag endast 250, en minskning med 60 %. Nästan hälften av de arbetslösa är under 25 år. Detta är mycket höga tal för ett län där vi av geografiska skäl inte kan samverka med något annat län.

Lågkonjunkturen har slagit till med full kraft, arbetsgivarna är rädda för att anställda folk just nu, oron och ovissheten inför framtiden är stor. Förändringarna i sjukförsäkringen har medfört att svenskarna har blivit mycket friskare, och därmed har ett stort antal vikariat försvunnit, främst för ungdomarna. Kommunens möjligheter att ordna beredskapsarbeten har minskat, anställningsstopp gäller för den administrativa personalen, och de fackliga organisationerna har inget intresse av att ordna beredskapsarbeten för arbetslösa.

Behovet av kraftfulla insatser för förstärka näringslivet på Gotland är därför alldeles uppenbart. Det lokaliseringsstöd som fanns tidigare var av mycket stor betydelse för att stimulera såväl nyföretagande som utbyggnad av befintliga företag. Det är därför nödvändigt att Gotland tillförs stödområde 2. Det föreslog jag i min motion. Jag konstaterar nu med intresse att en av de socialdemokratiska ledamöterna i fullmäktige i Gotlands kommun just i måndags har föreslagit att kommunen också skall arbeta för det. Det hade ju faktiskt haft större verkan om socialdemokraterna på Gotland hade påverkat sin regering för ett år sedan, när vi lyftes ut ur stödområdet, men "för sent skall syndaren vakna".

För att en aktiv regionalpolitik skall kunna föras krävs vissa grundläg-

gande förutsättningar. Dit hör för Gotlands del att kommunikationerna med fastlandet fungerar på ett tillfredsställande sätt. Så är inte fallet i dag. Färjetrafiken, som är vår livsnerv till fosterlandet, som är vår väg, vår bro och vår järnväg, måste ges en tillfredsställande lösning. Trots kraven på förbättringar under flera år har resultatet i stället under de senaste åren blivit att taxorna höjts kraftigt, att antalet färjor i trafik minskat och att antalet fastlandshamnar minskat. Vi har tidigare i vår diskuterat trafiken, och riksdagen har beslutat i enlighet med bl.a. kravet i min motion om att färjetrafiken måste bli föremål för ett utredningsarbete. Det måste utredas vilket ansvar som skall åvila staten när det gäller infrastrukturen, dvs. tonnage och hamnar, och hur finasieringen skall lösas. För detta krävs en ordentlig utredning och inte något litet översynsarbete.

Jordbruket och livsmedelsindustrin är sammantaget Gotlands största näringsgren. Från såväl län som kommun har krävts att denna näring, som på Gotland spelar större roll än i något annat län, skulle ges möjlighet att verka av regionalpolitiska skäl. Detta har jag också krävt i motioner vid ett flertal tillfällen. Men riksdagens majoritet har beslutat att alla förändringar skall slå igenom fullt ut också på Gotland. Man har varit fullständigt okänslig och inte velat ta några som helst regionalpolitiska hänsyn.

I den tillväxtproposition som vi skall debattera senare i kväll har regeringen föreslagit att regionalpolitiskt stöd till Roma sockerbruk skall utgå som längst till 1995. Jag återkommer i den debatten, men jag vill ändå påpeka här att de ca 12 miljoner av statliga medel som det handlar om har avgörande betydelse för tusentalet gotländska hushåll. Att tro att det går att få fram ersättningsarbete för både anställda, åkare och betodlare som är sysselsatta i nuvarande sockerproduktion är en utopi, men jag återkommer till detta senare.

Till det gotländska näringslivet hör också turistnäringen. Den har hittills varit av utomordentligt stor betydelse. Vi ser nu de negativa effekterna av den breddade mervärdesskatten med full moms på hotell- och restaurangnäringen samt i år också på persontransporter i färjetrafiken. Vi har en kort men intensiv säsong i detta viktiga turistlän. Det ekonomiska tillskott på i storleksordningen 500 miljoner som tillförts det gotländska samhället från turismen har haft stor betydelse för upprätthållande av service för den gotländska befolkning även utanför sommarsäsongen.

Sveriges turistråd har nyligen presenterat en undersökning där det påstås att turismen på Gotland skulle ha minskat med 42 %. Även om denna siffra är grundad på en enkät och förmodligen i överkant bekräftar företrädare för näringen en mycket stor nedgång som en följd av århundradets skattereform. Detta är en mycket allvarlig utveckling för hela det gotländska samhället, och det är nödvändigt att återföra momsen på hotell- och restaurangtjänster till den tidigare nivån.

Det visar sig också att hela nedgången i turismen hänför sig till färjetrafiken, där momspålägget från nyår har fördyrat färjebiljetten till en helt oacceptabel nivå. Som exempel på de ökade kostnaderna kan vi jämföra den tvåbarnsfamilj med bil som sommaren 1990 för en tur- och returresa till Gotland i högtrafik betalade 1 850 kr., men som i år för samma resa får betala 2 540 kr. Det är en ökning med 37 %. Det blir 85 kr. per mil. Det är 30 mil

tur och retur mellan Nynäshamn och Visby. Jag har i motioner krävt att färjetrafiken skulle undantas från persontrafikmomsen, eftersom den har en så förödande verkan på turistnäringen på Gotland. Detta har även företrädare för Gotlands län och kommun krävt på annat sätt. Detta skulle vara en regionalpolitisk åtgärd värd namnet.

Herr talman! Hela Gotland vill leva, men då måste de resurser som tydligen ändå finns fördelas på ett sätt så att hela landet får del av dessa. I den 20-miljarderssatsning på infrastruktur för landets kommunikationer som återfinns i tillväxtpropositionen finns inget extra över till Gotland. Vi får nytta av de pengarna först när vi kommer till fastlandet.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till reservation 17 vad beträffar mom. 19 i utskottets hemställan. Den återfinns i det rättelseblad som är utdelat på ledamöternas bänkar i dag.

(forts.)

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 17.56 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

7 § (forts.) **Regionalpolitiken** (forts. AU13)

Anf. 69 KERSTI JOHANSSON (c):

Herr talman! Debatten om regionalpolitiken har pågått ett antal timmar i eftermiddag. Det finns kanske inte så mycket nytt att tillägga, men som en av reservanterna i utskottet vill jag ändå beröra några av de reservationer som vi i centerpartiet har fogat till arbetsmarknadsutskottets betänkande 13.

I betänkandet talas så vackert om de regionalpolitiska målen, att alla människor, oavsett vad de bor i landet, skall ha tillgång till arbete, service och god miljö. Om detta råder ingen oenighet eller delade meningar i ord. Men alla skall veta att det minsann inte i alla delar av landet går av sig självt, och målet är definitivt inte nått.

Det finns många regionala balansproblem, som det krävs målmedvetna insatser för att lösa. Och det är också nödvändigt att så sker. I våra motioner om regionalpolitiken och i de reservationer som vi har fogat till betänkandet har vi lyft fram det vi i centerpartiet anser är politiskt nödvändigt att göra för att vi skall kunna uppnå målet om regional balans i landet.

Börje Hörnlund har inledningsvis i debatten i dag utvecklat centerns grundläggande syn vad gäller inriktningen av regionalpolitiken. Det jag tänker göra är att lyfta fram några speciella frågor där vi har reservationer.

Regionalpolitiken brukar i kammaren handla väldigt mycket om Norr-

land, så även i år. För att få litet balans i det hela skall jag hålla mig till de mer sydliga delarna av landet. Även från den delen av landet föreligger motioner i riksdagen i regionalpolitiska frågor. Det är faktiskt så – hur otroligt det kan låta i mångas öron – att det finns regionala problem även här. De har förstärkts, inte minst under det senaste året.

Vi har i centern begärt att anslaget till regionala utvecklingsinsatser skall räknas upp med 328 miljoner till 1 300 miljoner för att stärka länsanslagen också i de län som är belägna söder om Dalälven. Länsanslagen är nödvändiga när det gäller att stärka utvecklingen i de svagaste länsdelarna. De skall kunna användas till investeringsbidrag, företagsutveckling, projektverksamhet och glesbygdsstöd. Enligt regleringsbrevet skall, som det står, särskilt behovet av ökade insatser i glesbygden beaktas liksom kombinationsföretag där jordbruk ingår som en del. I exempelvis Smålandslänen finns många små jord- och skogsbruksfastigheter där det livsmedelspolitiska beslutet nu börjat verka och redan har satt sina spår.

I Smålandslänen Kalmar, Kronoberg och Jönköping är länsanslagen i dag 17 resp. 11 och 9 milj.kr. Detta är inte stora pengar jämfört med vad andra län norrut har, där summan är mångdubbelt större, ibland 10 gånger större. Detta är detsamma som intet om vi jämför med vad Volvo i Uddevalla och Saab i Malmö fick i mitten av 80-talet. Där blev det sammanlagt ungefär 4 milj.kr. per nytt arbetstillfälle netto för de företagen. Och så är det ändå ingenting i Malmö. Där står den nya fabriken – tom! Tänk om våra småländska företag hade fått en sådan ekonomisk injektion – vilken utveckling och vilken dynamik det kunde ha blivit i hundratals orter!

I centerpartiet har vi alltid framhållit småföretagens betydelse för möjligheten att skapa en mer balanserad närings- och bebyggelsestruktur över hela landet och därmed också en breddad arbetsmarknad och en bättre regional balans. Otaliga är de förslag som vi har fört fram i våra motioner i riksdagen som bl.a. syftar till att skapa gynnsamma villkor för nyföretagande och utveckling i de små företagen. Viktigt är att kvinnors nyföretagande får ökad betydelse. Kvinnor är ofta inriktade på service- och konsultområden. Detta är särskilt intressant med tanke på att många bedömare anser att den privata tjänstesektorn kommer att öka de närmaste decennierna.

I dag har många småföretag det kärvt, inte minst de som är underleverantörer, t.ex. till bilindustrin. Det här känner jag till från mitt eget län. Där finns sådana företag som nu inte anser sig ha råd att göra ens de nödvändigaste investeringarna.

Även i sådana fall borde man kunna gå in med regionalpolitiska medel för investeringar, exempelvis i ny teknik, så att företagen blir konkurrenskraftiga i förhållande till utländska underleverantörer och för att kunna fortsätta sin verksamhet i landets olika regioner. Vår reservation vad avser förhöjda anslag till regionala utvecklingsinsatser har nummer 35 i betänkandet.

I centerpartiet har vi också föreslagit ett särskilt anslag till landsbygdsutveckling på 390 milj.kr. Det är ett anslag som, menar vi, bör få användas med stor frihet för att stödja projekt som syftar till att bredda landsbygdens närings- och kulturliv och till att skapa varaktiga arbetstillfällen, inte minst för kvinnor. Ur det här anslaget borde också stöd till skärgårdstrafik kunna utgå.

Tyvärr var intresset i utskottet minimalt för just landsbygdsutveckling. T.o.m. kampanjåren 1987–1989 tycks vara helt glömda, trots att den stolta parollen "Hela Sverige skall leva" då ekade överallt. Visst går det att hitta vacker text och det t.o.m. i socialdemokratiska länsmotioner. I exempelvis motion A454 hittar vi sådant:

"Den varierande landskapsbilden i länet med öppna dalgångar och skogklädda höjder är en förutsättning för turismen men också för glesbygdsboendet och verksamheten på landsbygden över huvud taget. De förändrade villkoren för jordbruket gör det efter hand svårare att slå vakt om det öppna landskapet. Detta problem måste uppmärksammas i högre grad än hittills.

Alternativa odlingsformer och grödor bör stödjas och teknikutveckling för mer småskaliga verksamheter bör intensifieras."

Detta är både förnuftigt och klokt. Det kan överföras på fler län än Värmland, som motionen gällde. Men för vem var det skrivet och vem lyssnade? I vart fall inte socialdemokraterna i arbetsmarknadsutskottet!

Tyvärr är det faktiskt i dag kärvt för jordbruket i stora delar av landet. Vad omställningen kommer att innebära för framtiden är i dag omöjligt att överblicka. Det är inte bara jordbruket och landskapet som kommer att förändras, det är inte bara jordbrukaren som berörs, om någon till äventyrs trodde det.

Det finns kommuner där jord- och skogsbruket i dag står för 20–25 % av sysselsättningen och där tillhörande service- och förädlingsföretag står för lika stor andel. Därmed är jordbruket utomordentligt viktigt för sysselsättningen i dessa områden. Detta gäller Gotland, det småländska höglandet, Skaraborgs län och skogslänen, för att nu ta några exempel. Att omläggningen av jordbrukspolitiken kommer att innebära minskade utkomstmöjligheter på landsbygden kan vi kallt räkna med.

Herr talman! Jag vill slutligen beröra vår reservation 53. I januari i år väcktes en fempartimotion, A483, med begäran om ett särskilt anslag på 2 milj.kr. till Folkrörelserådets fortsatta verksamhet. Folkrörelserådet Hela Sverige skall leva är, som väl de flesta känner till, bildat av ett stort antal folkrörelser i Sverige och är en uppföljning av kampanjen "Hela Sverige skall leva". Folkrörelserådets uppgift är att stimulera det lokala utvecklingsarbetet på svensk landsbygd. Detta utvecklingsarbete bärs upp av över 1 200 lokala utvecklingsgrupper, som runt om i landet gör ovärderliga och ideella insatser för sina resp. bygders överlevnad och utveckling.

Det är 2 miljoner vi begär nu. Representanter för fem partier har undertecknat motionen. Ändå har utskottsmajoriteten avstyrkt motionen. Det anser jag är beklagligt.

Enligt centerpartiets mening är det oerhört angeläget att Folkrörelserådet Hela Sverige skall leva ges fortsatta möjligheter att stödja och stimulera utvecklingsarbetet på landsbygd och i glesbygd.

Herr talman! Centern står bakom de reservationer där vi finns med, men då det är önskvärt att vi är restriktiva med antalet yrkanden, yrkar jag endast bifall till reservationerna 2, 41 och 53.

Anf. 70 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp):

Herr talman! I dag kom på våra bord ett pressmeddelande om att regeringen utsett Bengt Owe Birgersson att utreda den offentliga verksamhetens regionala uppbyggnad.

Uppdraget kan utläsas så, att länsindelningen skall utredas. Men det sträcker sig ändå längre: "Bland annat ska utredningen analysera hur förändringar inom olika samhällsområden kan påverka fördelningen av arbetsuppgifter mellan den centrala, regionala och lokala nivån."

Här borde verkligen öppna sig möjligheter för regionerna att medverka till att mer av inflytande och arbete förs ut över landet för att åstadkomma en balanserad regional utveckling. En sådan utveckling kan också bli ett led i den förnyelseprocess som pågår inom den offentliga sektorn.

Denna förnyelseprocess innebär ju också en rationalisering med 10 % av sektorn. Skall man då föreslå utlokalisering inom ett minskande område? Ja, den statliga sektorn är fortfarande så stor att någon svårighet att utlokalisera delar av verk inte borde finnas. Man kan t.ex. se på naturvårdsverket som nu är under total omstrukturering och så att säga sönderbrytning. Jag har i all anspråkslöshet sedan flera år föreslagit att en mindre enhet av verket skulle kunna lokaliseras till Västervik. Nu borde det rätta tillfället ha kommit.

I dessa återkommande regionalpolitiska debatter har några av oss från Kalmar län försökt att inte gnälla och klaga, utan i stället betonat att med hyggliga länsanslag och möjligheterna att disponera dessa flexibelt borde vi kunna klara vår egen situation.

Men nu måste även jag medge att det börjar bli kärvt. Som exempel kan jag nämna omställningen av jordbruket, Sockerbolagets ovilja att driva Mörbylånga sockerbruk, det svåra läget för de många underleverantörerna till bilindustrin och problem för den manuella glasindustrin.

Därtill kommer att Kalmar län har den näst största andelen invånare över 64 år i hela riket. Det är en spegling av den stora ungdomsutflyttningen, som i arbetsmarknadsstatistiken ger låga arbetslöshetssiffror. Detta i sin tur leder till den ganska felaktiga slutsatsen att arbetsmarknaden i länet är bättre än vad den i själva verket är. Några särskilda stödåtgärder bedöms därför inte vara nödvändiga. Detta är helt fel med tanke på dagens situation. Den stigande arbetslösheten och den stora mängden varsel i Kalmar län har dock haft den fördelen att vi får en hygglig andel av AMS-pengarna – fast det vore ju bättre om vi hade arbetstillfällen. Dessa AMS-pengar måste användas till en väsentligt höjd utbildningsnivå i länet, men också för nödvändiga beredskapsarbeten. Det är många som varken är beredda eller intresserade av att sätta i gång med en utbildning, och dem måste man kunna hjälpa till en fortsatt arbetsinsats.

Herr talman! I detta betänkande behandlas några motioner som jag har avgivit. De har inte tillstyrkts, men det hindrar mig dock inte från att ta fram en ny önskelista för vad jag önskar för länet från statsmakternas sida. Den kunde givetvis göras oändligt mer omfattande, men ekonomisk realism är något som vi sätter högt i folkpartiet liberalerna. Jag önskar:

1. ett kraftigt förhöjt länsanslag som får användas bl.a. som investeringsbidrag vid nysatsningar och utbyggnad av industri och tjänsteföretag,

2. en förbättrad infrastruktur framför allt avseende de större vägarna och vägunderhållet,
3. en positiv omställning av jordbruket med bevarande av den fina miljön i Kalmar län,
4. en skatteutjämning som tar ytterligare hänsyn till länets åldersfördelning,
5. utlokalisering av statliga enheter och utbyggd kriminalvård med betoning på psykiatri i Västervik,
6. mer utbildning på högskolenivå inom skilda områden,
7. satsning på Emån som en av länets stora turistresurser, och till sist,
8. fortsatt drift vid Mörbylånga sockerbruk under åtminstone fem år.

Denna viktiga fråga återkommer dock i nästa debatt. Jag avslutar med att ställa mig bakom de reservationer där folkpartiet finns med.

Anf. 71 MARIANNE JÖNSSON (c):

Herr talman! Regeringens fientliga hållning gentemot Kalmar län måste brytas. De senaste förslagen från regeringen innebär mer växtkraft där det redan växer, medan Kalmar län skall få tvina bort. Jag skall nämna endast ett exempel – men det har hög aktualitet, eftersom vi skall debattera detta senare i kväll – nämligen stödet till Mörbylånga sockerbruk, som också föregående talare berörde.

Genom förslag från regeringen och med stöd av socialdemokrater och folkpartiet liberalerna i jordbruksutskottet föreslås att stödet till Mörbylånga sockerbruk skall upphöra efter betkampanjen 1992. Detta leder ofelbart till att Sockerbolaget, där staten är hälftenägare, därefter omedelbart lägger ned bruket.

Kalmar län är ett utflyttningslän. Det är främst de unga som flyttar. Drygt 11 000 ungdomar har lämnat länet på sju år. Det är nästan 5 % av befolkningen. Samtidigt har andelen äldre blivit allt större. Den kraftigaste ökningen har skett i åldersgruppen över 80 år. Näst Jämtland har Kalmar län flest antal äldre per tusen invånare i landet.

Till detta kommer att den genomsnittliga inkomstnivån och skatteunderlaget är bland de lägsta i landet. Endast Jämtland och Gotland har lägre medelinkomst än Kalmar län.

Problembilden i Kalmar län är väl belyst genom många utredningar, senast genom den regionalekonomiska utredningen 1987. Denna utredning framlade en rad förslag för att stärka Kalmar län och sydöstra Sverige. Tyvärr stannade det hela vid förslag och riksdagens regionalpolitiska beslut förra året blev återigen ett bakslag för oss som kämpar för en jämnare fördelning av landets samlade resurser, så att även sydöstra Sverige skall få del av de resurser som landet har samlat.

Regeringens proposition Näringspolitik för tillväxt, som delvis skall behandlas i dag, är ytterligare en seger för koncentrationspolitik och ett dråpslag mot tankarna om att Hela Sverige skall leva. Vi i centern anser – vilket också har framförts här tidigare av Gunhild Bolander och Kersti Johansson – att det är viktigt med en samlad helhetssyn. De olika politiska områdena får inte ses isolerade, utan det behövs en samlad helhetssyn där regional rättvisa i grunden måste prägla det politiska handlandet. Alla beslut skall fattas i belysning härav.

Om Kalmar län skall kunna utvecklas, krävs det ett decentralistiskt synsätt med nytänkande och mer rättvis fördelningssyn. Med ett sådant synsätt från statsmakterna skulle optimismen och framtidstron i länet växa och vara en utomordentlig hjälp till självhjälp. Förutsättningarna i Kalmar län är inte dåliga, om man tar hänsyn till de resurser som finns.

Kalmar län har mycket goda naturliga förutsättningar för att kunna utvecklas. Länet har en utmärkt naturmiljö som är uppskattad av våra årligen återkommande gäster. Småföretagandet och småföretagarandan är väl förankrad i länet. Boendesituationen är jämförelsevis bra. Det finns således goda möjligheter att leva och bo i Kalmar län, men det krävs att den politik som förs tar hänsyn till dessa förutsättningar.

I olika motioner som berör länet har vi fört fram exempel på åtgärder som med en framtidsinriktad och offensiv politik skulle förändra situationen och ge rättvisa åt Kalmar län. Vi har bl.a. krävt:

att de statliga investeringarna skall fördelas rättvist – det gläder mig mycket att också Ingrid Hasselström Nyvall har tagit upp detta tema,

att skatteutjämningen förstärks och blir mer rättvis,

att länets småföretagande gynnas genom förbättringar i avgifts- och skattesystemet,

att den föreslagna satsningen på alternativ energi verkligen kan genomföras och

att jord- och skogsbruksnäringen kan främjas.

När dessa generella krav är tillgodosedda, behövs det även särskilda regionalpolitiska insatser för Kalmar län.

Vi från centern har krävt att samtliga kommuner i Kalmar län, med undantag av Kalmar kommun och de tre församlingar på Öland runt brofästet som tillhör Kalmars pendlingsområde, skall ingå i stödområde C. Samtidigt föreslår vi att benämningen på detta viktiga regionalpolitiska instrument i stället för stödområde blir resursområde. Det finns resurser, och om de bara tas till vara och utnyttjas rätt kan de komma hela regionen till godo. Därför anser vi att det är bra med den översyn av områdesindelning som föreslås i reservation 15.

Vidare kräver centern att länsanslaget uppräknas med 328 milj.kr. Härigenom kan länsanslaget för Kalmar län ökas så som länsstyrelsen har äskat. Däremot motsätter vi oss att medel motsvarande det arealbidrag för betodling som uppgår till 3,5 milj.kr. överförs till länsanslaget. Vi i centern kräver ju fortsatt drift vid Mörbylånga sockerbruk.

När det gäller utlokalisering av statlig verksamhet har utskottet tidigare uttalat sig för att sydöstra Sverige är ett område som bör komma i fråga vid omlokalisering av statlig verksamhet. Agne Hansson och jag har i flera motioner betonat betydelsen av att statliga arbetstillfällen blir jämnare fördelade i landet. Även om den statliga verksamheten krymper, som det har föreslagits, med 10 % på tre år finns det väldigt många arbetstillfällen att fördela.

Kalmar län har näst lägst antal statliga arbetstillfällen per 1 000 invånare av alla län. Vi har därför krävt ett femårigt investeringsprogram för statliga investeringar och att i en första etapp 1 000 statliga arbetstillfällen lokaliseras till länet.

Herr talman! Jag vill slutligen säga några ord om hur vi i centern i sydost arbetar för att främja utvecklingen i södöstra Sverige. Vi gör det genom att skriva motioner och på annat sätt. Här i riksdagen väckte centerpartister från Kalmar, Kronoberg och Blekinge under allmänna motionstiden en motion. Vi har inriktat oss på främst fem huvudområden: högskoleutbildningen, med fasta forskningsresurser till ett nätverksuniversitet, den statliga verksamheten i området, som vi vill skall öka och förstärkas, infrastrukturen, jord- och skogsbrukets roll för energi och sysselsättning, samarbete och samverkan i ett vidgat europeiskt perspektiv, främst med Baltikum som geografiskt ligger så nära.

Med det särskilda landsbygdsutvecklingsanslag på 390 milj.kr. som Kersti Johansson har nämnt, kan väsentliga insatser göras i sydöstra Sverige för att stärka utvecklingen, infrastrukturen, sysselsättningen och servicen.

Med det anförda vill jag instämma i yrkanden som tidigare har gjorts av centerpartister, och jag står bakom de reservationer som centern har fogat till betänkandet.

Anf. 72 SVEN-OLOF PETERSSON (c):

Herr talman! Nog är regionalpolitiken ett ämne som ger mycken och lång debatt, och det är också en viktig debatt. Om jag har sett rätt på talarlistan är jag den tjugofjärde talaren som deltar i dagens debatt. Och det är fullt klart att dessa frågor om bygders och hela landsdelars framtid är av stor och vital betydelse för riksdagen och riksdagens beslutsfattande.

Regionalpolitik är en del av politiken, men den får inte ses avskild från all annan politik och bara tas fram då och då. Nej, en politik för positiv utveckling över hela landet får vi bara om vi ser och menar att all politik hänger samman. Enskilda beslut måste ses i sammanhang, i en helhet där olika delar på ett eller annat sätt griper in i varandra.

I dagens betänkande tas en del av de frågor som avser framtiden för vårt land upp. Och antalet yrkanden som behandlas i betänkandet är många och vittnar om ett stort och, som jag uppfattar det, allvarligt menat intresse för en utveckling av hela landet.

Även frågor som rör sydöstra Sverige och som också berör Blekinge län tas upp. Tillsammans med rikdagskolleger från Kalmar och Kronobergs län har jag under den allmänna motionstiden bl.a. väckt en motion som rör utvecklingen i sydöstra Sverige. Vi pekar i motionen bl.a. på behovet av framtidssatsningar i hela landet, att man skall göra sydöstra Sverige till en dynamisk och effektiv knutpunkt i ett vidgat samarbete med Baltikum och övriga Europa, men också på behovet av lokalisering av ytterligare statlig sysselsättning till denna del av landet. Dessutom pekar vi givetvis på ett ökat behov av utbildning och på avsevärt förbättrade kommunikationer. I detta sammanhang vill jag också hänvisa till det som Marianne Jönsson i sitt anförande redogjorde för beträffande denna motion.

När det gäller Blekinge län hänvisar utskottet i sin skrivning bl.a. till förra årets uttalande om att regeringen på grund av de speciella problemen i länen och Blekinges speciella situation uppmärksamt bör följa utvecklingen där. Man erfar också att det ligger en framställning hos industridepartementet om en temorär inplacering av länets kommuner i stödområdet. Man pekar

vidare på medel för regionala utvecklingsinsatser och tillskott till högskolan, och man pekar på vad utskottet har anfört om sydöstra Sverige när det gäller omlokalisering av statlig verksamhet. Detta är i sig saker som är positiva och som givetvis skall bejakas. Men det är inte nog. Förutom detta finns det så mycket annat som måste göras. Detta gäller vägar, både de stora pulsådrorna genom området och de små, det finmaskiga landsbygdsnätet, grusvägnätet ute på landsbygden, och givetvis gäller detta också jordbrukets omställning, som berör inte bara de enskilda jordbruksföretagen utan som till stor del sätter hela regionens näringslivsstruktur i en ny och annorlunda situation. Jag tänker givetvis bl.a. på frågan om sockerbetsodlingen i sydöstra Sverige, men det blir mer om detta senare under kvällens debatt.

Jag vill emellertid erinra kammaren om att vi i centern redan i samband med riksdagens behandling av proposition 1989/90:76, Regionalpolitik för 90-talet, i likhet med förslaget i den regionalpolitiska utredningen menade att hela Sydostsverige, inkl. Blekinge, skulle föras in s.k. stödområde, som vi hellre vill kalla resursområde. Detta är fortfarande befogat, och jag vill i detta sammanhang också erinra om den länsuppvaktning som ledde till det s.k. Blekingepaketet.

Riksdagen beslöt då att satsa 112,5 milj.kr. för att Saab skulle etablera en bensinmotorfabrik i Karlskrona. Detta beslut som kammarens ledamöter fattade för drygt ett år sedan har ännu inte blivit verklighet. Den gången menade vi i centern att en traditionell satsning på en bensinmotorfabrik inte varit det rätta utan att det hade varit bättre om satsningen hade getts en framtidsinriktning, exempelvis i form av utveckling och produktion av motorer för alternativa bränslen. Vi ser att vårt förslag ligger allt mer i tiden.

Traditionell bilindustri brottas med stora svårigheter, vilket vi har stor erfarenhet av i länet, inte minst i Olofström, där man till stor del är beroende av produktionen vid Volvo. Och fler och fler börjar klart inse att framtiden ligger i att utnyttja de alternativa energikällorna. När Blekingepaketet debatterades den gången sade dåvarande arbetsmarknadsministern i debatten att Blekinge nu hade fått sitt – punkt slut. Men fortfarande har vi i Blekinge inte fått det som lovades. Satsningen från Saab, som skulle ha gett ca 500 nya jobb, har inte blivit av, och de pengar som i och med detta skulle satsas i länet har inte kommit länet till del. Med all rätt kräver vi nu att dessa medel kommer länet till del för att skapa arbeten, arbeten som gynnar länets utveckling och som kan bli till nytta inför framtiden. Dessa medel kan nog göra minst lika stor nytta om de delas upp på ett större antal företag med produktion i säkrare produkter än den produktion som Saab erbjöd men inte gav.

Det är nu dags att regeringen ser till att dessa pengar kommer länet till del, och det fort. Läget i länet är sådant att satsningar nu mer än någonsin behövs. Eller väntar regeringen avsiktligt så att det skall bli ett nytt paket för länet? Frågan är ju fri och ställs här och nu. Vad är regeringens avsikter när det gäller att stå fast vid de beslut som har fattats och i övrigt när det gäller att stödja en god utveckling och framtid också för detta län, som är ett av de minsta länen i landet? Kanske ruvar man i alla fall på ett paket igen. Men låt det då inte gå för lång tid. Paketet behövs i så fall nu och får inte komma för sent. Se till att verkställa det som riksdagen en gång redan har beslutat.

Jag vet att jag inte får något svar här och nu, men jag uppmanar regeringen att se till att det beslut som riksdagen fattade i frågan om Blekingepaketet blir verklighet på ett eller annat sätt. Även vi blekingar behöver satsningar inför framtiden, till nytta för länets befolkning, för länet och för hela landet.

Låt mig också avslutningsvis, herr talman, få knyta an till det tabellverk som återfinns i slutet av betänkandet. När man studerar detta framgår det med all tydlighet att Blekinge är ett av de mest utsatta länen i landet. Även om siffrorna nu har litet tid på nacken kan jag beklagligtvis bara konstatera att de inte har blivit bättre sedan de togs fram för några månader sedan. Det finns ett stort antal arbetslösa och människor som är föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Det finns ett stort antal förtidspensionerade och också många ungdomar utan arbete.

En gång var ungdomarna Blekinges främsta och största exportprodukt. Då fick ungdomarna flytta från länet därför att arbete och utbildning saknades. Låt det inte bli så igen.

När det gäller befolkningsutvecklingen mellan 1980 och 1990 ligger Blekinge tillsammans med Västernorrlands län på sista plats. Detta är saker som man knappast kan glädjas åt men som det i länet finns en okuvlig vilja att komma till rätta med. Viljan finns, men hjälpen verkar saknas. Vill regeringen att hela Sverige skall leva och utvecklas gäller det också att Blekinge får sin berättigade del av vår gemensamma kaka.

Anf. 73 BERTIL PERSSON (m):

Herr talman! Jag vill föra denna debatt tillbaka dit där den började. Regionalpolitik har flera aspekter. Det finns defensiv och offensiv regionalpolitik. Den defensiva är det som främst har diskuterats i dag, nämligen stödet till ekonomiskt svaga regioner. Åke E Andersson i Umeå har visat att andelen av ekonomin, av sysselsättningen och av befolkningen i Sveriges tolv huvudregioner i dag är densamma som år 1800. Han har också visat att regionalpolitiken inte har haft någon som helst inverkan på utvecklingen. Vad som har hänt är att befolkningen har flyttat in till städerna inom regionerna.

Den debatt som vi har fört i dag visar också tydligt att han har rätt. Det hindrar dock inte att man skall söka bättre metoder att stimulera de regioner som behöver det. Men man skall komma ihåg att arbete inte är som en smörbytta, dvs. att om någon tar en klick är det mindre kvar till de andra, utan arbete har den egenskapen att det skapar arbete.

Den andra och viktigare formen av regionalpolitik är den offensiva regionalpolitiken. Det här seklet har i Europa varit nationalstaternas, och nästa sekel kommer att bli regionernas. På olika håll i Europa växer nu tillväxtregioner upp, utan hänsynstagande till nationsgränserna. Detta ger länder ekonomisk tillväxt och resurser både för välfärd och för miljö. Sådana regioner är t.ex. axeln Oxford–London–Paris, axeln Barcelona– Rivieran–Milano, centralområdet i Belgien– Holland eller området i Bayern–Schweiz.

Norra Europa saknar sådana starka tillväxtregioner. Det är ett hot inför vår gemensamma framtid. Det enda vi har i norra Europa är axeln Stockholm–Arlanda–Uppsala, med sina två universitet och en flygplats.

Alla studier som har gjorts i Europa och i USA har visat att det är tre faktorer som skapar tillväxtregioner. Den första är att man har bra universi-

tet för forskning och utbildning. Den andra faktorn som är väsentlig i regionalpolitiken är att man har väl fungerande transportsystem. Det gäller inte minst flyg, eftersom kreativitet är någonting som uppstår i människors möten, inte via datorkanaler. Den tredje faktorn är en god livsmiljö för dem som bor i området, dvs. ett bra kulturliv, ett bra fritidsutbud, goda bostäder och bra skolor.

I norra Europa har Öresundsregionen resurser att bli Europas femte K-region med sin storflygplats och sina tre universitet. Så är inte fallet i dag. Göteborg har möjligheter att utvecklas starkt i samverkan med antingen Oslo eller Skåne. Sydostsverige kan nå samverkan med länderna på andra sidan Östersjön. Hansaområdet har i själva verket en mycket stor potential när nu både Nordtyskland och Polen ökar i kraft.

Men även en offensiv regionalpolitik kräver politiska insatser, både lokalt och centralt. Kommunikationsfrågorna måste lösas, och lösas på ett effektivt sätt. Utbildningens kvalitet och forskningens kvalitet måste stimuleras, men det måste också ske med implementeringen av forskningsresultaten. Vi behöver också avreglera. Man måste kunna tillåta en instabil struktur. Man måste släppa benägenheten att lägga sig i. The business of government is not the government of business, har man sagt i USA.

Vi behöver utveckla subsidieringen, dvs. vi måste få ned besluten på lägsta möjliga nivå. Vi måste även tillåta en naturlig regionindelning i stället för de gamla läns- och landstingsindelningarna, som vi har kvar nästan sedan medeltiden.

Om vi skall nå fram till regioner som har en chans att konkurrera i Europa kan de inte vara fler än sex–åtta stycken, troligen med ett universitet i centrum. Lokalt krävs det planering och utveckling av kulturliv, skolor, bostäder och kreativitetspooler. Lyckas vi med den offensiva regionalpolitiken kan vi skapa tillväxtregioner med kraft. Då har vi skapat just den kraft här i Sverige som kan ge möjlighet att också sätta in resurser i den defensiva regionalpolitiken. Då kan vi hävda oss i den europeiska ekonomiska konkurrensen. Nordeuropa skulle må bra av att ha etablerade, rejäla tillväxtregioner.

Tillväxtpropositionen innehåller en del tankegångar i den riktningen. Men detta följs inte upp med en tillräckligt offensiv regionalpolitik. Till Sverige måste man åka båt. Det gör att vi måste akta oss för att utveckla alltför mycket av öfolksmentalitet och isolationism. Vi måste vara med i konkurrensen mellan Europas K-regioner.

Anf. 74 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! Västmanland betraktades under en lång följd av år som länet utan problem. Nu är det åtskilliga år sedan. Vi har genomlevt stålkris på 70-talet och en rad olika bekymmer som rört sysselsättningen och näringslivsutvecklingen i länet. Vi har så att säga kommit in i resonemangen kring stödområden, och sedan några år tillbaka ingår Bergslagskommunerna Skinnskatteberg, Fagersta och Norberg i stödområdet.

Vi har under den gångna vintern upplevt en rad varsel om uppsägningar liksom faktiska uppsägningar på flera olika industrier, framför allt i de södra delarna av länet. I Hallstahammar är man naturligtvis särskilt hårt drabbad genom att Bulten, ensidigt och utan närmare samråd, har bestämt sig för

att lägga ned hela sin verksamhet i Hallstahammars kommun. Därmed går kommunen miste om ungefär 500 arbetstillfällen.

Vi på den socialdemokratiska länsbänken har väckt flera motioner under den allmänna motionstiden om insatser av s.k. infrastrukturell natur för att förbättra länets möjligheter att klara sysselsättningen och framtiden för människorna i länet. Jag vill bara här kort nämna Mälarbanan, som är en snabbtågsjärnväg från Stockholm–Västerås till Örebro–Hallsberg, och Bergslagspendeln från Västerås via bl.a. Hallstahammar upp till Fagersta och Ludvika.

Ytterligare insatser för högskolan är en annan åtgärd som vi anser vara viktig, liksom naturligtvis också investeringar i de vägar som går genom länet och som är viktiga för försörjningen med råvaror och för uttransporter av produkter.

Vi har också engagerat oss mycket hårt i möjligheterna att förbättra Mälarsjöfarten genom förbättringar i Södertälje kanal och på annat sätt. Vi har också under den här vintern fått ägna mycket tid åt att ta fram argument för att den nedrasade bron i Södertälje skulle sättas igång igen och för att vi skulle få upp den på den segelfria höjd som tidigare varit bestämd. Vi känner stor glädje i länet med anledning av att vi har haft framgång i våra strävanden på den punkten.

I samband med fjolårets behandling av de regionalpolitiska frågorna och beslutet om stödområdesindelningen förelåg från socialdemokraterna yrkanden om att Hallstahammar skulle ingå i stödområdet. Detta bifölls inte av riksdagen och vi accepterade ett resonemang från industriministerns sida som innebar att man, om det uppstod besvärliga sysselsättningssituationer i exempelvis Hallstahammar eller i andra kommuner, skulle kunna få särskilt stöd.

Det är väl odiskutabelt och alldeles otvistigt att sysselsättningsläget i Hallstahammar nu är sådant att kommunen måste få särskilt stöd. Just den akuta situationen i Hallstahammar har gjort att länsstyrelsen mycket snabbt och föredömligt under Jan Ryds ledning tillsammans med olika organisationer och Hallstahammars kommun har arbetat fram ett åtgärdspaket som man kommer att presentera för regeringen i morgon. I det förslaget ingår önskemål om stödområdesplacering för Hallstahammars kommun. Det är något som vi har framfört från den här talarstolen bl.a. under interpellationsdebatter. Därför vill jag, herr talman, yrka att Hallstahammars kommun inplaceras i stödområde 2. Det är ett yrkande som stämmer överens med innehållet under punkten 20 i en centerreservation. Ingen centerpartist har yrkat bifall till denna, men för att vi skall få tillfälle att klarlägga vår ståndpunkt yrkar jag bifall till den förändrade skrivningen under punkten 20 i denna centerreservation.

Herr talman! Jag är medveten om att kammaren också har andra frågor att diskutera, men jag vill ändå innan jag slutar säga ytterligare ett par saker. När Jan-Olof Ragnarsson från vänsterpartiet redogör för de insatser som hans parti är berett att göra är det bara glädjande att kunna konstatera att de stämmer mycket väl överens med det näringslivsprogram för framtid i Västmanland som socialdemokraterna redan tidigare har utarbetat. Därför

känns det på intet sätt svårt att ansluta sig till de synpunkter som Jan-Olof Ragnarsson hade beträffande utvecklingen i Västmanland.

Allra sist måste jag något beröra Birgit Henrikssons anförande tidigare i dag, i vilket hon också talade för Hallstahammar. Det är naturligt, eftersom hon bor på den orten. Men hon talade också varmt för den moderata inställningen till regionalpolitiken, nämligen att det inte behövs någon regionalpolitik, utan att det går precis lika bra om man sänker skatterna och förbättrar för företagen på olika sätt. Då kommer man att kunna klara vilka svårigheter som helst, om jag har förstått Birgit Henrikssons utläggning på ett korrekt sätt. Jag tycker att detta inte ger trovärdighet, för hon uppträder i två skepnader. Trots sin och partiets inställning i regionalpolitiken vill hon att Hallstahammar ändå skall omfattas av den regionalpolitiken. Det är trist att behöva säga det, men jag tycker att det är angeläget att klarlägga att möjligheterna att hjälpa Hallstahammar skulle vara betydligt större om vi också kunde vara överens om huvudinriktningen i regionalpolitiken.

Anf. 75 BERTIL PERSSON (m):

Herr talman! Jag tror att man skall vara ganska försiktig och tänka sig för mycket noggrant när man går in med stödåtgärder. Jag kommer själv från Malmö, och ett av de största problemen för Malmö var faktiskt det stöd som under många år gavs till Kockums uppehållande. När Kockum lades ned hade vi ungefär 7 000 arbetslösa i Malmö. Vi fick en Saabfabrik – som nu är nedlagd – som en stödåtgärd för detta. Vi tackade ja till den, därför att man lovade 2 400 jobb. Men det faktum att Kockum lades ned ledde till att man plötsligt fick i gång kreativiteten i regionen, och innan Saabs fabrik öppnades hade vi bara 2 500 arbetslösa.

Samma erfarenhet har man haft i Helsingör, där man länge höll i gång skeppsvarvet med konstlade medel: kreativiteten föddes först när beslutet om nedläggning var fattat. Jag tror alltså att man har anledning att fundera mer än vad som vid första påseendet är uppenbart.

Anf. 76 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! Jag tror också att det finns anledning att noga överväga stödåtgärder och insatser i skilda sammanhang och att en allmänt näringslivsutvecklande politik och den ekonomiska politiken i allmänhet också har betydelse för möjligheterna att klara sysselsättningen, men just i situationer som den Hallstahammar befinner sig i, där man får en mycket akut sysselsättningskris, är det naturligtvis nödvändigt att samhället inte bara förlitar sig på generella åtgärder utan också måste kunna göra insatser för att ge möjligheter till fortsatt jobb eller utbildning till andra sysselsättningar. Jag tror alltså inte på Bertil Perssons recept att man egentligen inte skall göra någonting utan att det är bra att det blir kris därför att då uppstår också kreativitet bl.a. Jag har en alldeles bestämd känsla av att människorna i Hallstahammar har svårt att instämma i det synsättet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 maj.)

8 § Näringspolitik för tillväxt

Föredrogs
jordbruksutskottets betänkande
1990/91:JoU25 Näringspolitik för tillväxt (prop. 1990/91:87 delvis).

Anf. 77 JENS ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag skulle önska att jag i denna debatt om svenskt fiske – som blir min sista – hade kunnat se ljust på näringens framtid, men det kan jag tyvärr inte.

Jag kommer bara att ta upp fiskefrågor; de andra frågor som berörs i betänkandet tas upp senare av Ingvar Eriksson.

Namnet på propositionen liksom titeln på betänkandet, Näringspolitik för tillväxt, har ingenting att göra med innehållet i den del som gäller fiske. Näringspolitik för missväxt hade varit en titel som bättre stämt överens med innehållet i propositionen och förslagen.

Innehållet är starkt färgat av och styrs av den överenskommelse inom EFTA som statsministern villkorslöst undertecknade den 14–15 mars 1989. Överenskommelsen innehöll avtal om fullständig liberalisering av handeln med fisk och fiskprodukter och om borttagande av alla generella stöd före utgången av 1993.

Självfallet gagnade det de stora fiskenationerna Island och Norge, som gratis får fri tillgång till vår marknad med en import som överstiger 2,5 miljarder kronor, vilket kan jämföras med vårt eget fiske, som har ett förstahandsförsäljningsvärde på drygt 700 milj.kr. Men så betraktades också statsministern som en hjälte och hyllades som en sådan när han besökte Island.

Nu är regeringen i full färd med att avveckla vårt normprissystem och stödet till fisket. Övriggrupperna, dvs. fiskeslag som inte är torsk eller sill, tas ur systemet och har inte längre några garantier och inget stöd om priserna skulle rasa. Övriga priser kvarstår oförändrade för tredje året i följd. Stödet till foderfisk och öststatsexport minskas kraftigt. Totalt minskar stödet med 10–12 %.

Sådana nedskärningar drabbar inte våra kolleger på Island. Deras stora stöd är skattelättnader. Ja, man kan nästan tala om skattebefrielse.

Norge har lärt av Island och höjde i fjol avdragstaket för sina fiskare från 16 000 till 55 000 kr.

I skatteuppgörelsen med folkpartiet gick den svenska regeringen andra vägen. En stor del av våra fiskare berövades avdraget för fördyrade levnadskostnader, och resten fick det sänkt.

I motion Jo47 föreslog vi moderater att innevarande års avtal skulle förlängas ytterligare ett år. Även ett oförändrat avtal hade varit svårt att leva med – det torde var och en kunna förstå.

Jag konstaterar att när GATT-överenskommelsen lade hinder i vägen för höjning av jordbrukspriserna fick man åtminstone viss kompensation genom s.k. inkomstbidrag. Den nonchalans och likgiltighet som regeringen visar när det gäller fiskerinäringen är därför för mig svår att förstå.

Statsministern och andra regeringsmedlemmars löfte att Sverige inte skulle avreglera före övriga länder var inget annat än tomt prat, och löftet

var värdelöst. Det råder i dag ingen konkurrensneutralitet inom EFTA, och klyftan kommer att öka med ett fortsatt socialdemokratiskt regerande.

Man berövade oss redan första året rätten att prisförhandla, trots att jordbruksministern lovade motsatsen på fiskarnas kongress i höstas.

Regleringsskrivelsen, som ligger till grund för propositionen, är ett verk av jordbruksnämnden med benäget bistånd från fiskeristyrelsen. När har något gott kommit därifrån?

Vi moderater kräver att fiske i vår zon inte får bytas mot annat än fiskerättigheter.

Jag känner stor oro inför resultatet av EES-förhandlingarna. Vi har inget mer att ge bort och har redan gett bort för mycket. På grund av nedgången av torskstammen har Sverige en torskkvot som med minst 10 000 ton understiger våra behov.

Vi har sill/strömmingskvoter, men sill/strömming kan inte fiskas lönsamt utan stöd. Med den kraftiga nedskärning som skett av sillstödet är en övergång till sillfiske inte en lönsam lösning.

Låt mig också notera att av de arter som är kvoterade i Skagerrak och Kattegatt har EG fått nästan det hela, om man undantar sill.

Socialdemokraterna ville också beröva oss fiskerilånen, men där såg en majoritet till att de finns kvar åtminstone ytterligare ett år. Med de förslag regeringen lägger fram för fisket kommande budgetår är socialdemokraterna inte beredda att satsa på investeringar. Och det är kanske logiskt resonerat.

Jag beklagar socialdemokraternas negativa syn på svenskt fiske, och jag beklagar att man sedan 1982 nu nästan totalt raserat den fiskeripolitik som den borgerliga regeringen slog fast den 10 maj 1978.

Fiskeriadministrationen kommer att skäras ned, och jag hälsar med tillfredsställelse att fiskesektionen på statens jordbruksnämnd lagts ned och att verksamheten till den del som den skall finnas kvar går över till fiskeristyrelsen. Det är positivt för näringen.

Fiskeristyrelsen bantas hårt, och det blir en kännbar process. Där anser vi moderater att det är otillbörligt att föra över 3 milj.kr. därför att länsstyrelserna övertar fiskenämnderna. Vi anser att fiskenämndernas kompetens kunnat bevaras till den del den behövs inom de ramar som länsstyrelserna disponerar. Det måste finnas gränser för nedskärningar, och de bör göras med eftertanke och försiktighet.

Jag hade i söndags ett samtal med en kustfiskare som låtit en norsk skatteexpert räkna ut hans skatt om han varit norsk fiskare. Han var ingen höginkomsttagare. Men han skulle ha haft ca 50 000 kr. mer kvar efter skatt om han bott några mil längre norrut, dvs. på andra sidan gränsen. Det är de som bor där som vi skall konkurrera med när vi genomfört en fullständig liberalisering av handeln med fisk och fiskprodukter. Den 1 juni 1992 kan norrmännen direktlanda i Strömstad.

De svenska fiskarna är i dag osäkra och hyser farhågor inför framtiden. Många vill i dag sälja sina båtar, men det finns knappast några köpare.

Herr talman! Svenskt fiske får inte utarmas, och riksdag och regering måste ta sitt ansvar på ett annat sätt än man gör i dag. Vi behöver svenskt

fiske för vårt försvar, för vår folkförsörjning och för att ha en levande skärgård.

Självfallet står vi bakom de moderata reservationerna. De är berättigade och väl genomtänkta. Men för att spara tid yrkar jag bifall enbart till reservation nr 30.

Anf. 78 ANDERS CASTBERGER (fp):

Herr talman! Sverige var ett rikt land med en kraftig tillväxt i ekonomin under många år, men vi har under de senaste åren hamnat sist i OECD-kön. Tillväxten har mer liknat det som ett parti under föregående valrörelse närmast föreslog som målsättning och märkligt nog kom in i riksdagen på: Den är negativ.

I syfte – får man anta – att försöka ändra denna kurva, lade regeringen fram en proposition som skulle handla om tillväxt. Där fanns förvisso de stora linjerna av tillväxtbefrämjande faktorer med. Men där fanns också sådant som i detta sammanhang naturligtvis borde ha klarats av redan i samband med budgetpropositionen – jag talar då om de frågor som tas upp i detta betänkande, bl.a. fiskerifrågorna. Det är faktiskt med beklagan man måste säga att regeringens hantering av de egna förslagen gör att vi här i riksdagen har svårt att diskutera sakfrågorna på ett sammanhängande och riktigt sätt.

Vi kan konstatera att fiskbestånden i Sveriges hav, sjöar och vattendrag utgör en rik naturresurs, som vi likt goda förvaltare måste bruka utan att föröda eller utarma. Fisket är både försörjningsbas för en duktig yrkeskår – detta har bl.a. Jens Eriksson här i ett av sina sista anföranden noga understrukit – och en spännande fritidssysselsättning för kanske 2 miljoner svenskar.

Det är därför viktigt att diskutera fiskefrågorna seriöst och noga överväga de förslag som regeringen har lagt fram. Det visar sig då att ett av de områden som utgör huvudpoängerna i regeringens förslag faktiskt får en kraftfull bakläxa av utskottet. Vi hoppas och tror att riksdagen skall gå samma väg.

Det gäller framför allt de generella stödformerna. Generella stöd och subsidier snedvrider alltid en konkurrenssituation. Principiellt bör detta faktiskt undvikas. Enskilda branschstöd är i det sammanhanget i och för sig inget undantag. Men nu har vi länge levt med en sådan situation, och skall man ta bort stödet, måste det enligt folkpartiet liberalerna ske på ett sådant sätt att konkurrensneutralitet uppnås inom ramen för bl.a. reglerna inom EG, någonting som regeringen ibland verkar glömma trots att man säger att målet naturligtvis bör vara att vi skall gå med i den europeiska gemenskapen.

Hänsyn bör enligt vår uppfattning också tas till andra avtal som Sverige ingår eller har ingått med andra stater. En avtrappning av dessa stödformer måste därför vänta i avvaktan på ett eventuellt inträde i EG, så att detta kan samordnas med de övriga avtal som Sverige strax står i begrepp att ingå.

Regeringen föreslår nu att fiskerilånen helt avskaffas. Dessa fiskerilån ger fiskaren möjlighet att låna pengar för investeringar i nya båtar till lägre ränta än marknadsräntan. Dessa lån innebär alltså i och för sig en snedvridning av konkurrenssituationen.

Men fiskerilånen används för att ge möjlighet till förnyelse och modernise-

ring av fiskeflottan och för att ge en ny generation fiskare möjlighet att starta i yrket. Fiskerinäringen har en låg avkastning, och småföretagarnas och yrkesfiskarnas investeringar kommer i framtiden att behöva öka ytterligare för att det snabbare skall bli möjligt att genomföra strukturförändringar och rationaliseringar. Det är naturligtvis också viktigt att fiskarnas arbetsplatser får en förbättrad arbetsmiljö. Fiskerilånen medverkar också till att de minsta företagen kan delta i en sådan omstrukturering och rationalisering, som syftar till att öka konkurrenskraften inom frihandelsområdet EFTA – där vi nu är medlemmar – men som på sikt enligt vår uppfattning självfallet också blir av betydelse i samband med ett svenskt medlemskap i EG.

Generella branschstöd, som vi här talar om, förekommer också inom EFTA och omfattar både olika former av investeringsstöd och prisreglering. Avregleringen inom EFTA skall ju enligt nu gällande avtal ske successivt och senast 1994; jag återkommer alldeles strax till den frågan. Inom EG kan fiskare i dag via centrala EG-anslag få investeringsstöd för bl.a. tonnage. Därtill finns inom EG-länderna nationella stöd. Avsikten är visserligen att dessa på sikt skall avvecklas, men hur det blir med den frågan är inte klart, och det är något som vi så småningom får se. Att då redan nu gå händelserna i förväg, som regeringen vill, motsätter vi oss.

Det svenska fisket uppträder också på en internationell marknad såväl när det gäller de tekniska hjälpmedlen för fångsten i olika farvatten som när det gäller avsättningsmarknaden. Konkurrensen är hård. Svenska statens uppgift bör i ett sådant sammanhang naturligtvis vara att säkerställa konkurrensneutralitet inom ramen för vårt arbete inom EFTA och med tanke på ett framtida medlemskap i EG.

Regeringens förslag att nu avskaffa fiskerilånen utgör därför enligt vår uppfattning en märkbar försämring av konkurrenssituationen – i förhållande till andra EFTA-länder och i förhållande till yrkesfiskarna inom EG. Om regeringens förslag genomfördes skulle det drabba fisket hårt. Vi menar därför att avvecklingen bör anstå, och tills vidare bör lånen vara kvar på nuvarande nivå med nuvarande konstruktion. Det är då bara att konstatera att regeringen åker på en kraftfull bakläxa, och det är faktiskt vad den förtjänar, eftersom den inte har tagit bättre hänsyn till förutsättningarna.

Låt mig också med några ord beröra frågan om prisregleringen på fisk. Pristilläggen på sill och strömming är ju en dominerande faktor inom normprissystemet. Riksdagen har tidigare uttalat att en avreglering bör ske, men den bör ske i en jämn takt och i samma takt som avregleringen i övriga EFTA-länder. Avregleringen skall i och för sig enligt avtalet ske till 1994, men frågan är nu om detta mål verkligen kommer att uppnås. Med tanke på riksdagens uttalande om att det skall finnas ett samband, med tanke på den osäkerhet som råder om hur övriga EFTA-länder anpassar sig och – vill jag påstå – med hänsyn till de förhandlingar med EG-länderna som vi tidigare i dag här i kammaren har fått rapport om från regeringen, borde naturligtvis avregleringen ske i en långsammare takt än vad regeringen tidigare har aviserat. Regeringen har i just tillväxtpropositionen – väl motiverat – backat från tidigare intagna ståndpunkter på detta område.

Herr talman! Folkpartiet liberalerna har både tidigare och i samband med behandlingen av tillväxtpropositionen lagt fram förslag när det gäller andra

frågor på fiskets område. Jag vill som hastigast beröra också torskfisket och dess betydelse i Östersjön. Östersjön är ett marginalområde för torsk, och den naturliga föryngringen är där ojämn. Överuttag har förekommit och förekommer, och det är ett hot mot torskbeståndet. Vi har tidigare för vår del i kommittémotioner och på andra sätt – inte minst i debatter – varnat socialdemokraternas talesmän i den här frågan för att överuttag av torsk har skett, även mot fiskeribiologernas rekommendationer. Vi har därför också kunnat konstatera att det nu finns en överenskommelse från 1991 om högsta totala uttag. Denna tillåter att drygt 40 000 ton torsk fångas. Vi vill då för vår del påpeka att det, mot bakgrund av denna uppnådda överenskommelse, är mycket viktigt att fiskeristyrelsen noga följer torskbeståndets utveckling i Östersjön.

Herr talman! Det är sent på aftonen, och vi har under dagen haft en intensiv debatt inom andra områden där tillväxtfrågorna har tagits upp. Jag skall inte närmare gå in på övriga frågor på annat sätt än genom att säga att vi självfallet står bakom de reservationer som vi har fogat till betänkandet. Vi vill emellertid nöja oss med att yrka bifall till reservationerna 15 och 24.

Anf. 79 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Jag säger som Jens Eriksson att det är nästan så att man tror att man läser fel när man läser rubriken, näringspolitik för tillväxt. Det kan tänkas att tryckfelsnisse varit framme och spelat oss ett spratt.

När man läser propositionen handlar det bara om neddragningar och nedskärningar. Den socialdemokratiska regeringen har svårt att hålla isär vad som är uppåt och vad som är nedåt.

Jens Eriksson sade att detta var hans sista debatt här i kammaren. Jag vill passa på tillfället att tacka Jens Eriksson för de trevliga debatter som vi har haft. Jens Eriksson har varit en bra representant för fiskarkåren, och en man som jag gärna har lyssnat på och tagit emot råd av när det gäller fiskefrågor. Vi hoppas att vi skall klara frågorna om fisket även i fortsättningen. Jens Eriksson hör säkert av sig om det behövs.

I propositionen lägger regeringen fram förslag på att lägga ned de s.k. öbruken i Mörbylånga och Roma. Vi har från centerpartiet inte accepterat det här. Det är fel att göra det av många olika skäl. I propositionen föreslås också att fiskerilånen skall tas bort. Det är ett felaktigt sätt att behandla en näring som är mycket nyttig för samhället. Den behöver det stöd eller den hjälp som fiskerilånen utgör.

Jag skall först prata litet om socker, sockernäringen och sockerbruken. Det är tyvärr så att regeringens attityd till jordbruket inte är särskilt positiv. Man ger jordbruket det ena tjuvnypet efter det andra trots att vi förra året var överens om jordbrukspolitiken. Det var naturligtvis inte enkelt att komma fram till det beslutet. Det var inte enkelt att göra de kompromisser som var nödvändiga för att komma överens.

Därefter har regeringen gjort den ena saken efter den andra. Förslagen om nedläggningar av bruken på Öland och Gotland är ett led i detta. Det får naturligtvis många konsekvenser för dessa regioner, bl.a. sysselsättningsmässigt. Det är många människor som arbetar och får sin utkomst genom den verksamhet som bruken och sockerbetsodlingen innebär. Det blir väl-

digt svårt att i den omstrukturering och omvandling av det svenska jordbruket och jordbruksproduktionen som nu sker hitta andra grödor i stället för de sockerbetor som odlas.

Jordbruksutskottet har remitterat detta till arbetsmarknadsutskottet för att få synpunkter på hur den arbetsmarknadspolitiska situationen är. Vi har fått svaret att för Ölands del är arbetssituationen ganska bra. Arbetslösheten är inte så hög där. Centerpartisterna i arbetsmarknadsutskottet hade en annan uppfattning.

Jag lyssnade med viss uppmärksamhet på Ingrid Hasselström Nyvall som talade för en stund sedan. Hon sade att situationen i Kalmar län inte alls är så bra. Det är många bekymmer och problem inom flera branscher. Hon är uppenbarligen inte överens med sina folkpartistiska vänner i jordbruks- och arbetsmarknadsutskottet. Hon kommer att tala här senare, och då får vi höra vad hon har att säga.

Socialdemokraterna och folkpartiet har uppfattningen att man kan göra detta utan några större problem. Vi delar inte den uppfattningen.

Man måste också räkna med att den sysselsättning som bruken ger också skapar multiplikationseffekter ute i samhället. Från majoritetens sida har man över huvud taget inte funderat över vad man skall göra på den åkermark som blir lösjord för annan produktion.

Sockerbetan är en viktig gröda i en växtskörd och inte särskilt lätt att ersätta. Den är också viktig ur miljösynpunkt. Den växer länge på hösten. Den tar alltså upp mycket näring, läckaget från marken blir lågt. Detta får därför många konsekvenser.

Från centerpartiets sida tycker vi att det är fel att plantera igen vår åkermark till skog. Det är fel ur många synpunkter. Åkermarken har ett mycket stort värde för framtiden. Det är inte så att världen är full av mat. Det är inte heller så att vi får bättre och bättre försörjningsförmåga i världen, utan det är faktiskt tvärtom. Det är viktigt att vi behåller åkermarkerna. Det blir inte lätt om man lägger ned dessa bruk. Centerpartiet har sagt ifrån och i en reservation beskrivit att vi inte går med på beslutet om att dra in de bidrag som gör att bruken läggs ned.

Vi tycker att det finns anledning att ställa krav på Sockerbolaget som tar emot bidragen. De skall göra någonting för de här regionerna och bruken och inte bara lämna dem. Staten har ett ansvar tillsammans med Sockerbolaget att lösa problemet.

Sockerbruket på Roma är dessutom ett mycket bra bruk. Det är bra ur miljösynpunkt. Det har ett slutet system, och enligt de uppgifter som jag har fått är Roma det enda bruket i vårt land av den karaktären. Det finns ingen anledning av den orsaken att lägga ned bruket. Enligt de uppgifter som vi har fått vid uppvaktningar har bruket ur ekonomisk synvinkel inte gått dåligt, utan snarare bra. Det motivet håller inte heller. Det finns andra motiv för att lägga ned bruket.

Om propositionen hade gjort skäl för sitt namn skulle det ha funnits förslag på hur vi skall utveckla dessa regioner, hur vi skall kunna behålla en sockerproduktion eller hur vi skall kunna skapa andra ersättningar för den produktion som finns i dag med utnyttjande av sockerbetan till något annat.

Vi måste ha en forskning och utveckling. Dessa krav måste ställas både på samhället och på Sockerbolaget.

Herr talman! Centerpartiet har också lagt fram förslag på att ändra de nuvarande reglerna om en självförsörjningsgrad på 85 % för socker. Det måste vara rimligt att i en avreglerad situation producera det socker som vi kan och anser oss villja producera. Vi kan sälja det på den svenska marknaden, men vi kan också exportera socker om det är en fördel att göra det. Det finns ingen anledning att ha begränsningar och inte heller det monopol som för närvarande finns på sockerområdet.

Under denna diskussion har moderaterna haft litet svårt att veta var de har hört hemma. Från att ha accepterat en nedläggning nästan rakt upp och ned har man flyttat sig en bit. Det förslag som de nu har innebär att de sätter vissa förhoppningar om att Sockerbolaget och länsstyrelsen skall klara ut det här. Vi får se. Det skulle vara intressant att veta hur moderaterna tror att det skall ske om vi inte får ett klart besked från riksdagen om att bruket skall vara kvar till dess man hittar en annan verksamhet som har motsvarande funktion.

Staten är delägare och har ett ansvar som den inte kan springa ifrån. Jag yrkar med dessa ord bifall till reservationerna 3, 7 och 10, vilka tar upp frågor om sockerproduktion i Sverige, om sockerproduktion i Mörbylånga och Roma.

Herr talman! Det finns också en del om fiske i betänkandet. Regeringen var negativ också på den punkten. Man vill ta bort fiskerilånen på 40 miljoner. Det är av mycket stor vikt för fisket och för fiskets utövare att ha kvar dem.

En majoritet i utskottet föreslår att riksdagen skall besluta om att ha lånemöjligheten kvar. Jag tror att det är väldigt viktigt, och jag är glad över att vi har kommit fram till den ståndpunkten.

Som Jens Eriksson beskrev får vi en ny fiskeriadministration som är uppbyggd på ett nytt sätt. Den är sammanslagen och bantad. I utskottet har under överläggningarna kommit fram ett förslag med anledning av en motion att man skall ta ännu mer pengar från den centrala funktionen.

Från centerpartiet har vi inte kunnat acceptera det, av flera olika skäl. När man gör en så kraftig besparing på ett verk, då kan man inte bara lägga på det ytterligare bördor och tro att det skall fungera. Dessutom är den verksamhet som bedrivs vid fiskeristyrelsen oerhört väsentlig för att bygga upp kunskap och forskning och för att handha de här viktiga frågorna på ett bra sätt. Dessutom är det inte bara en central verksamhet, utan man har också sina stationer runt om i Sverige och verksamhet på flera olika ställen som är oerhört viktig för fisket, även för fritidsfisket.

Här sades alldeles nyss att torskfisket är ett bekymmer i Östersjön. Anders Castberger beskrev det litet grand. Jag måste säga att jag är förvånad över att både folkpartiet och socialdemokraterna så hämningslöst pläderar för en Öresundsbro, som kan ödelägga möjligheten att reproducera torsk i fortsättningen. Att det förhåller sig så har redovisats mycket klart för oss av de fiskeribiologer som jobbar i fiskeristyrelsen.

Tiondelar av procent i sänkt salthalt i de tre djuphålor i Östersjön där torsken reproduceras är en fråga om liv eller död för torsken i framtiden. Man

borde ha konsekvenserna bättre klara för sig innan man ger sig på att bygga en sådan här bro, något som av många andra orsaker också är felaktigt.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till reservationerna som jag har nämnt. I övrigt står jag naturligtvis bakom de reservationer som utskottets centerledamöter har avgivit.

Anf. 80 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Herr talman! "Vi odlare och anställda vid Mörbylånga sockerbruk vädjar till Sveriges riksdagsmän. Om sockerbruket avvecklas hösten 1992 förlorar vi livsnerven i vår bygd innan det finns realistiska alternativ till produktion/odling. Vi förlorar våra jobb, våra intäkter från odlingen, en miljö och utvecklingsbar gröda, underlag för service och företagande, ett öppet landskap och vår framtidstro."

Herr talman! De här orden var hämtade ur ett uttalande till riksdagen som har delats ut i dag utanför riksdagshuset och som jag innerligt hoppas att alla riksdagsledamöter har tagit del av och noga begrundat. Jag tycker att det känns väldigt bittert att stå här i kväll, när riksdagen troligen kommer att besluta i enlighet med propositionen, ett beslut som innebär att först sockerbruket i Mörbylånga och sedan också sockerbruket i Roma kommer att läggas ned.

De delar av "Näringspolitik för tillväxt" – som propositionen hette och som betänkandet nu också heter – som har varit jordbruksutskottets sak att bereda, handlar om två helt skilda områden, sockernäringen och fisket. Men det finns naturligtvis ändå någonting som är gemensamt för de här båda näringarna. Bägge handlar om den biologiska produktionen, den som faktiskt är grunden för vår existens, vilket man ibland kan få för sig att vi i det moderna industrisamhället har glömt bort.

Det verkar som om vi inte inser att vår existens är beroende av att den biologiska produktionen finns och utvecklas. Jag kanske är tjatig, för jag pratar ofta om vikten av fungerande kretslopp och att det är vårt samhälles allra största problem att vi inte har lyckats få in produktion, konsumtion och även avfallshantering i fungerande kretslopp. Om vi skall klara det i framtiden, måste vi inse att grunden för det är att vi kan använda den biologiska produktionen, de areella näringarna, för att förse oss inte bara med livsmedel utan också med många av de grödor som vi behöver som underlag för industriproduktion, t.ex. produktion av plaster som är ett oerhört stort problem i vår konsumtion och i vår avfallshantering.

Det är just därför det känns så bittert att stå här och konstatera att det som i väldigt hög grad är lösningen på vårt samhälles problem, ett framtidsinriktat utnyttjande av jordbruket, är någonting som vi avvisar, någonting som vi i stället skjuter i sank.

Hur kan man prata om en näringspolitik för tillväxt? Vad menar man för tillväxt? Det vi måste åstadkomma är ju just att bryta det här samhällets mönster, att slå in på nya vägar. Jag tycker att vårt samhälle präglas av någonting som jag skulle vilja kalla för den lata kapitalismen. Det lunkar på i samma hjulspår. Det är de branscher som är stora som vi förlitar oss på, bilindustrin t.ex.

Det finns också, tycker jag, ett mycket nära samarbete mellan staten och

de stora etablerade näringarna. Det finns en lyhördhet från statens sida. Aj då, går det illa för Volvo och Saab? Då är staten genast beredd att diskutera hur man skall kunna få de här branscherna att överleva. Och visst är de oerhört viktiga för oss, men det allra viktigaste är att vi också kan se in i framtiden, att vi försöker förstå att vi måste förändra vår produktion.

Det kommer inte att gå att rulla på i samma gamla bilhjulsspår. Vi måste hitta och utveckla nya näringar, och det är statens uppgift att driva på. Näringarna i sig själva kommer att vilja fortsätta tillverka det de alltid har varit bra på, sådant som de vet hur man gör. Det kostar mycket av forskning och utveckling att slå in på nya vägar, och det är samhällets uppgift att bidra till att den utvecklingen kommer till stånd.

När det gäller sockernäringen sägs det ofta: Vi kan ingenting göra. Det är Sockerbolaget som bestämmer. Vi har ju bestämt oss för att avreglera jordbruket, och då är det deras sak hur de vill lägga upp och rationalisera sin näring. Det kan vi inte bestämma någonting om.

Men faktum är ju att staten är ägare till hälften av Sockerbolaget. Staten måste väl ha lika mycket att säga till om som den andra hälftenägaren har. Vi i riksdagen måste väl kunna både arbeta regionalpolitiskt och förvalta vårt ägaransvar. Vi som riksdagsledamöter har också ett ansvar, och i ägaransvaret måste ligga att försöka styra mot en ny framtid för näringen, inte att bara acceptera att den andra hälftenägaren styr och ställer som den vill på sina egna villkor.

Det är därför, herr talman, som vi från vänsterpartiets sida tycker att det är viktigt att man funderar över Sockerbolagets monopolställning, att man funderar över hur man kan bryta loss delar ur verksamheten och försöka bidra till att få en bättre balans, inte lämna hela näringen till en enda aktör.

Det har talats här förut från folkpartiets sida om vikten av konkurrensneutralitet. Hur kan man över huvud taget tala om konkurrens inom en bransch där det bara finns en enda aktör? Jag tycker att den som säger sig vara intresserad av att befrämja konkurrensen verkligen borde se till att det blir möjligt att åstadkomma en ny utveckling. Det är också därför som vi från vänsterpartiets sida tycker att det inte är riktigt ärligt, när utskottsmajoriteten i det här betänkandet skriver att man inte har möjligheter att påverka den framtida utvecklingen. Visst har vi det. Visst har vi möjlighet att påverka Sockerbolaget, att ta upp diskussioner med bolaget om att fortsätta verksamheten vid sockerbruken och att styra in på nya vägar.

Herr talman! Jag skulle gärna vilja citera vad arbetsmarknadsutskottet skrev i sitt yttrande till jordbruksutskottet vad gäller ersättningsproduktion – det gällde särskilt sockerbruket på Gotland, i Roma – att "det krävs stora insatser i form av bl.a. forskning och försöksverksamhet för att få fram nya arbetstillfällen inom industrin. Det är inte möjligt att under en så kort tid som fem år få fram alternativ produktion och därmed alternativ sysselsättning för så många människor. Till detta kommer att arbetsmarknaden redan nu är begränsad och att de arbetstillfällen som under den angivna tiden kan tillkomma genom satsningar på de befintliga småföretagen är förhållandevis marginella."

Vilken slutsats kan man dra annat än den, att här måste vi se till att dels skapa rimlig övergångstid, dels omedelbart satsa på en alternativ utveckling.

Jag tror att vi alla kan vara överens om att det inte går att fortsätta på samma sätt som hittills med samma typ av produktion, utan att det krävs ett nytänkande. Men det behövs också en tid för att åstadkomma detta. Visst hade detta kunnat hända tidigare, om just inte Sockerbolaget ensamt hade fått styra och ställa och bolaget inte hade fått använda de medel som ständigt skjutits till att bara gå in i den löpande verksamheten. Om vi hade pressat dem litet att utveckla nya verksamheter, hade vi inte stått så handfallna i dag inför denna situation.

Herr talman! Andra har sagt detta före mig, men jag vill gärna upprepa det. Hur kan man tala om en näringspolitik för tillväxt när innebörden hela tiden är att man skall göra nedläggningar? Precis som det också framgår av uttalandet är det inte bara en praktisk verksamhet som läggs ned. Det är inte bara en sysselsättning som försvinner. Hela framtidstron försvinner. I det perspektivet är det så oerhört viktigt att vi kan satsa och utveckla nya näringar. I grunden står vi och faller med dem. Vår framtid beror på att vi kan ta oss ur detta samhällets ekologiska problem. Vi sviker på det allra djupaste och mest fruktansvärda sätt de människor som är direkt berörda, men också de uppväxande generationer där vi inte på allt sätt anstränger oss för att åstadkomma denna nya alternativa utveckling. Jag vill därför särskilt yrka bifall till reservationerna 8 och 11 i betänkandet.

Herr talman! Denna diskussion handlar inte bara om sockernäringen, utan också i hög grad om fisket. Jag tycker att man kan se paralleller. Fisket är en liten näring i vårt land och kommer säkert också att förbli en liten näring. Det är inte många tusen som är yrkesfiskare. Visserligen finns det i de efterföljande leden också människor som är verksamma inom fisket som näring. Men det är ändå en liten grupp. För den sakens skull får man inte tro att det är en betydelselös näring som inte vi behöver anstränga oss för att utveckla. Vi vet att i det globala perspektivet är fisket oerhört viktigt om vi skall ha någon som helst chans att klara vår planets livsmedelsförsörjning. I det globala perspektivet har också det svenska fisket sin plats. Det är viktigt, som även andra talare har sagt, att vi inte bara ger upp, att vi inte låter vårt fiske reduceras till att bli den bricka som vi är beredda att offra i det internationella spelet om handeln med jordbruksprodukter och om fisket som näring. Vi måste värna vårt fiske. Vi skall inte avreglera. Vi skall inte förändra betingelserna för vårt fiske i någon snabbare takt än vad man gör i de andra EFTA-länderna och i de länderna vi förhandlar med.

Vi från vänsterpartiet är glada att vi denna gång när jordbruksutskottet behandlade fisket med gemensamma krafter lyckades se till att fiskerilånen får vara kvar. Det är en av förutsättningarna för att den svenska fiskeflottan skall kunna anpassas till de förändrade betingelser som den har att möta. Jag vill i det sammanhanget gärna påpeka det som Lennart Brunander tog upp. Det är märkligt att folkpartiet, som är så oerhört angelägen om torsken i Östersjön, inte har dragit några slutsatser av det när det gäller satsningarna för att bygga en Öresundsbro. Bygget är ett allvarligt hot mot saltvattentillförseln och vattenutbytet i Östersjön och därmed också ett allvarligt hot mot torskfisket. Det kan man inte komma undan genom att skriva ordrika och tjusiga reservationer där man talar om att det är viktigt med torsken. Den lever inte vidare av det. Den lever bara vidare av att vattenut- och inflödet i

Östersjön fungerar. Jag tycker att folkpartiet skall tänka om när det gäller bron.

Herr talman! Eftersom Jens Eriksson sade att detta är hans sista debatt, vill jag framföra att jag tycker att denna tid har varit lärorik. Jag är glad för att jag har fått arbeta dessa år i jordbruksutskottet tillsammans med Jens Eriksson. Vi är inte särskilt ofta eniga i sakfrågorna, även om vi står som gemensamma undertecknare på en reservation i just detta betänkande. Att vi är oeniga i sakfrågorna har inte hindrat att vi ändå har haft ett fint arbetsklimat i jordbruksutskottet. Till det har Jens Eriksson bidragit i hög grad. Jag kan visserligen inte mycket om fisket i dag heller. Men det lilla jag har lärt mig under dessa år, har jag verkligen Jens Eriksson att tacka för. Jag tror att han är en läromästare för oss alla i utskottet när det gäller fisket.

Anf. 81 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Denna dag har vi ägnat mycket tid åt regionalpolitiska frågor. Denna debatt till detta betänkande är i stor utsträckning regionalpolitik, om vi med regionalpolitik menar att ett visst område berörs i större utsträckning än andra områden. Det kan vi väl påstå att det gör i detta betänkande. Öland och Gotland berörs både vad gäller sockerbrukens framtid men också vad gäller Östersjön och fiskenäringen.

I går var det här i huset en hearing om Öresundsbron. En av frågorna som berördes var fiskets framtid, då alldeles speciellt det framtida hotet mot torskfisket i Östersjön. Professorn i marinekologi Bengt-Ove Jonsson uttryckte sin stora oro för torskens framtid på grund av förändrade strömmar vid ett brobygge. Han berörde också svårigheten av att fatta beslut som man ser effekterna av kanske inte förrän efter 10–15 år.

Jag tycker att det många gånger känns sorgligt att behöva fatta beslut som är dåligt förberedda ur miljökonsekvenssynpunkt och vars effekter i stor utsträckning drabbar kommande generationer. Redan utan brobyggandet är fisket hotat, bl.a. av en alltför kraftig utfiskning. Miljöpartiet de gröna anser att fiskekvoterna och fiskemetoderna skall ändras så att reproduktionen av fisk inte störs. Kvoterna måste utan undantag begränsas så att de står i relation till de resursuttag som är möjliga även på lång sikt. Här måste man också kartlägga behoven av utökad fredning av olika fiskarter, zoner och trålgränser.

Detta betänkande berör just näringspolitik i tillväxt. Även om fisket på många sätt är hotat på grund av den miljö och alla de miljöskador som finns, bör även denna gren få en chans att ha en viss tillväxt. Vi har inom fisket i större utsträckning generationsskiftningar. Detta innebär naturligtvis byte av fiskebåtar osv. Det är därför glädjande att utskottet lyckades vända majoritetsförhållandet vad gäller lånen. Jag kan inte riktigt förstå varför regeringen över huvud taget lade ett sådant förslag när man pratade om näringsliv i tillväxt. För staten utgör lånen inte någon större kostnad.

En annan viktig fråga som berör fisket är de kommande fiskerättigheterna och de internationella förhandlingarna. Vi i miljöpartiet anser inte att fisket får förhandlas bort för andra handelspolitiska intressen, vilket vi av och till har hört ryktas om.

För att klara fisket och de problem som näringen står inför anser vi också

att det är viktigt att man undersöker möjligheten att upprätta en fond som kan användas för att kompensera fiskare som drabbas av miljöbelastningarna. Det kan ju annars bli svårt att ställa krav på en minskning av fisket under vissa perioder för att klara fiskets framtid och reproduktionen.

Herr talman! Jag skall också ta upp den andra fråga som berörs i detta betänkande och som likaledes är viktig, naturligtvis framför allt för Öland och Gotland, som berörs särskilt mycket av den. Det gäller frågan om en nedläggning av sockerbruken i Mörbylånga och i Roma.

Vi i miljöpartiet anser att ett sådant ställningstagande borde ha föregåtts av en konsekvensanalys. Regeringen brukar ju ofta tala om att det skall göras miljökonsekvensanalyser, men när får vi egentligen se dem? I det här fallet anser vi att vi inte har fått någon som helst miljökonsekvensanalys gjord. Det hade ju varit intressant att få en ordentlig genomgång av hur nedläggningen drabbar inte bara arbetstillfällena utan också miljön, både naturen och kulturmiljön.

Jag vill säga till kammarens ledamöter att det fortfarande inte är för sent att kräva en sådan konsekvensanalys. Vi har tagit upp det kravet i vår reservation nr 13, och om ni stöder den kan vi kanske få till stånd en konsekvensanalys. En sådan analys borde leda till nya friska idéer om vad som kunde sättas in som ersättning för sockerbruken. Det skulle t.ex. ha varit mycket intressant att här få ett förslag om att den kommande etanolfabriken skulle förläggas till Mörbylånga. Då hade man räddat arbetstillfällena och hade också gett möjlighet till bevarande av mycket av den kulturmiljö som finns där i dag.

Vi anser dessutom att man borde få en längre respittid. Fem år hade varit betydligt bättre. Då hade alternativen kunnat blomma upp, och man hade kunnat förbereda sig för en ändring av produktionen.

När staten gör nedskärningar och neddragningar drabbas alltid människor. Det är ju då naturligtvis viktigt att det inte bara fattas snabba beslut utan att det också ges möjligheter till alternativ. Vi står i dag inför en jordbrukspolitik vars konsekvenser vi inte känner till, men mycket talar väl för att vi kommer att få betydligt mycket mer av granskog och står inför en stor förändring av kulturmiljön och av de öppna landskap som vi har varit vana vid och som jag tror är mycket viktiga för oss alla.

Jag skall inte mer gå in på det här, men jag vill avsluta med att yrka bifall till några av våra reservationer. Jag stöder givetvis samtliga dessa, men jag yrkar bifall till reservationerna 2, 9, 13, 23 och 34.

Anf. 82 KAJ LARSSON (s):

Herr talman! När jag satt och lyssnade på debattinläggen här hörde jag Lennart Brunander säga att regeringen inte vet vad som är upp och eller ned. Låt mig skämtsamt säga att jag är övertygad om att regeringen i dag vet vad som är nedåt.

I jordbruksutskottets betänkande JoU25 behandlas propositionen 1990/91:87 om näringspolitik för tillväxt, som bl.a. gäller avveckling av vissa branschstöd, myndigheterna på fiskets område och vissa anslagsfrågor. Till betänkandet har fogats 36 reservationer samt arbetsmarknadsutskottets yttrande AU4y om sockernäringen. Flera talare har i dag menat att rubriken

på detta betänkande är felaktig, men vi skall komma ihåg att betänkandet behandlar bara en liten del av en omfattande proposition, som går in på flera andra områden.

I betänkandet föreslås att stödet till sockerbruket på Öland skall upphöra efter 1992 års betsäsong och att stödet till sockerbruket på Gotland skall upphöra efter 1995 års betsäsong.

Svensk sockernäring har i dag ett stort överskott av socker. De tre senaste åren har varit mycket goda för sockerbetsodlarna i Sverige, och de har fått skördar långt utöver det normala. Detta har lett till att vi har fått en överlagring av socker om 100 000 ton. Mot bakgrund av att vi i Sverige förbrukar ungefär 350 000 ton om året är detta överskott ganska stort.

Vi har i Sverige under de senaste åren odlat sockerbetor på ca 50 000 ha. Eftersom överproduktionen är stor drar nu sockernäringen ned odlingen till ca 39 000 ha. Förändring sker också genom att man övergår från kontraktsbunden areal till kontraktsbunden volym.

Riksdagen har i 1977 års jordbrukspolitiska beslut sagt att den svenska självförsörjningsgraden vad gäller socker vid normalskörd skall uppgå till 85 %. Nu vill centern enligt vad som framgår av dess reservation avskaffa detta beslut. Enligt de uppgifter jag har inhämtat importeras i dag inte något socker till svensk konsumtion. Det socker som importeras förädlas och exporteras igen. Därför kommer förslaget i realiteten inte att ha någon betydelse.

Reservanterna i reservation 4 är när det gäller export av socker, om jag förstår dem rätt, ute efter ett tvåprissystem. Riksdagen beslutade så sent som den 9 juni förra året i samband med livsmedelspolitiken att kollektiv exportfinansiering skall upphöra. Att i det här läget införa en sådan reglering för en produkt för vilken ett sådant system inte funnits tidigare anser jag skulle strida mot grundtanken i beslutet om en ny livsmedelspolitik. Vidare skulle en svensk subventionerad sockerexport inte vara i linje med åtagandena i GATT-förhandlingarna. En subventionerad export skulle bl.a. strida mot överenskommelsen i GATT i april 1989 om att inte överskrida då gällande stöd och skyddsnivåer inom jordbrukssektorn.

Sockerbolaget har i dag en monopolställning. Detta kan man naturligtvis ha synpunkter på, men det kan inte vara riksdagens uppgift att avskaffa monopolet.

Det finns flera reservationer om sockerbruken på Öland och på Gotland. Flera talare har framfört och kommer väl att framföra synpunkter på detta.

I Sverige har vi i dag sex sockerbruk i gång, nämligen utöver de båda öbruken också fyra bruk i Skåne. Förra året försvann det sjunde bruket, Karpalunds sockerbruk i Kristianstad.

Med tanke på den överproduktion som vi har samt den strukturrationalisering som är nödvändig för upprätthållande av konkurrenskraften är en minskning av antalet sockerbruk nödvändig. Riksdagen ställde sig den 9 juni i fjol bakom följande uttalande: "Sockernäringen bör ges möjlighet att utvecklas och göra nödvändiga strukturrationaliseringar." T.o.m. Annika Åhnberg ställde sig bakom det här. Därför är jag litet förvånad över hennes ton i talarstolen när hon står och i en mer gråtande anda ojar sig över att man skall lägga ned sockerbruken.

Utskottet, och där har ju även Annika Åhnberg varit med, säger vidare i betänkandet: "När det gäller behovet av regional- och arbetsmarknadspolitiska insatser hänvisade utskottet i beslutet till vad som anfördes i propositionen om åtgärder för att underlätta anpassningen och finna alternativ sysselsättning för de människor som friställs från sockerbruken."

Det fanns inga reservationer om detta i juni månad förra året. Det var med andra ord klara signaler till Sockerbolaget och regeringen om att riksdagen står bakom en strukturrationalisering här och att sockerbruk måste offras. Överenskommelsen med Sockerbolaget innebär att Mörbylånga sockerbruk skall vara i drift t.o.m. 1992 års betkampanj och att Roma sockerbruk skall vara i drift t.o.m. 1995 år kampanj. Ett särskilt stöd utgår ju till Sockerbolaget, nu som tidigare, med 24,5 milj.kr. för att ö-bruken skall kunna vara i drift. Därutöver har det utgått ett arealbidrag med 3,5 milj.kr.

All nedläggning i en region, oavsett vad det är, känns naturligtvis hård för engagerade politiker, men givetvis även för berörda personer och sysselsatta inom näringen. Att förlänga stödet nu under ytterligare år är att förlänga ett lidande. Det är inte till glädje för någon, tror jag. Egentligen kan vi inte styra Sockerbolaget. Som företag kunde de sagt nej till det särskilda stödet och lagt ned bruken omedelbart.

Jag fick också ett brev i går från Sockerbolaget. Det har tydligen ställts till samtliga ledamöter i jordbruksutskottet. Där säger man, att med anledning av gränsskyddet är situationen den att man tänker lägga ned Mörbylånga sockerbruk direkt och Roma sockerbruk under 1992 års kampanj. Man säger vidare att detta är en nödvändighet om gränsskyddet genomförs. Men om detta skall betraktas som ett hot från ett monopolföretag eller om det blir verklighet återstår att se. Det bevisar ändå att vi inte kan styra Sockerbolaget från riksdagens bänkar om de bestämmer sig för att lägga ned ett bruk. Så kommer tydligen att ske också.

Men Sockerbolaget har fel. I samband med beslutet om ny livsmedelspolitik har ju lantbruket kompenserats med bl.a. inkomststöd. I det här fallet får väl betpriset minskas och kompenseras med inkomststödet. Därför skall man inte behöva komma med sådana här hotelser. Det skäl som Sockerbolaget anför är inte hållbart. Jag anser att detta monopolföretag borde ha en bättre moral. De har under flera år erhållit statligt stöd för att hålla bruken i gång.

Det tidigare arealbidraget om 3,5 miljoner som nu har upphört kommer att användas för att förstärka länsanslaget i resp. län. Vidare skall de andra frigjorda medlen efter nedläggningen av resp. bruk användas för regional utveckling. Vidare har både Gotlands och Kalmar län fått sig tilldelat regionalpolitiska pengar i sitt länsanslag. Därutöver, och jag vill betona det, måste också Sockerbolaget ta sitt ansvar och eliminera de negativa verkningarna av en nedläggning.

Herr talman! Till sist under sockeravsnittet vill jag citera några rader från arbetsmarknadsutskottets yttrande: "Målsättningen bör givetvis vara att försöka få fram alternativ sysselsättning till den av regeringen föreslagna tidpunkten för upphörande av stödet. Skulle det emellertid bli problem att hinna få fram alternativ får regeringen återkomma i ärendet till riksdagen."

Herr talman! Jag skall nu övergå till att tala något om fisket. De frågor

som varit föremål för en mer ingående diskussion, och som också varit föremål för uppvaktning av utskottet, är regeringens förslag till minskning av anslaget till de regionala fiskeenheterna på länsstyrelserna. Det är den frågan som varit mest diskuterad i utskottet när det gäller det här avsnittet.

Fr.o.m. den 1 juli i år upphör de nuvarande fiskenämnderna som finns i de olika länen. De kommer att ingå i den s.k. samordnade länsförvaltningen och blir där på en del platser en egen enhet.

Majoriteten i utskottet, dvs. socialdemokraterna och miljöpartiet i det här fallet, har i betänkandet uttryckt att det är viktigt att den regionala kompetens som i dag finns på länsplanet vad gäller fiskefrågor bibehålls. En bantning av anslaget med 3 milj.kr. innebär en minskning av 8–9 fiskerikonsulenter. Vi anser att det är bättre att denna minskning i största möjliga mån sker på det centrala fiskeriverket. Men det är också viktigt att betona att länsstyrelserna tar sitt ansvar för fiskefrågorna och uppmärksammar dessa vid anslagen för sina områden.

Folkpartiet efterlyste ett handlingsprogram för insjöfisket. Som framgår av betänkandet kommer fiskeristyrelsen att lägga fram ett sådant under innevarande budgetår.

När det gäller reservationerna 18, 19 och 20 tänker jag inte kommentera dessa, eftersom de yrkanden som förekommer där är återkommande. De har varit föremål för flera diskussioner här i kammaren tidigare. Det gäller fiskarnas yrkesutbildning, och det gäller en fond för yrkesfiskare. Jag hänvisar till tidigare betänkanden.

Jag är något förvånad över folkpartiets och miljöpartiets reservationer vad gäller laxfisket och skyddet för den naturproducerade laxen. Som framgår av betänkandet är det mycket viktigt att åtgärder vidtas för att bevara den vilda laxens fortlevnad. Detta är oerhört viktigt för ett bra laxfiske i Östersjön. Men det måste vara myndigheten, dvs. fiskeristyrelsen, som innehar kunskapen och kan göra de rätta bedömningarna om fredningstiden eller om fredning inom vissa områden.

Det är fiskeristyrelsen som sköter regleringen av det kustnära fisket och av fisket i våra älvar. Vi driver också denna fråga internationellt från svensk sida. Där är framgångar att vänta. Detta är viktigt, eftersom laxen naturligtvis inte känner var gränser mellan olika länder går.

Laxfond Vänern har också varit föremål för debatt i kammaren vid ett flertal tillfällen. Fonden har våren 1990 fått 2 miljoner av regionalpolitiska medel. Vidare har regeringen den 11 april i år beslutat att tilldela Älvsborgs län 2 miljoner för detta ändamål. Därutöver har riksdagen under våren i år beslutat att införandet av fiskevårdsavgifter skall utredas. Om fiskevårdsavgifter kommer att införas kan delar av de här medlen också användas till Laxfond Vänern. Då bör det inte vara aktuellt med någon ny medelsanvisning i avvaktan på den här utredningen samt med hänsyn till den medelstilldelning som har skett.

När det gäller konkurrensneutraliteten mellan EFTAs fiskenationer är förutsättningarna fastlagda i en överenskommelse. Här gäller det för den svenska regeringen att noga följa utvecklingen i de andra länder som undertecknat överenskommelsen. Jag har förtroende för att regeringen ser till att

andra länder också följer överenskommelsen. Därför finns det inte någon anledning att vidta andra åtgärder från riksdagens sida.

Regeringen har i propositionen föreslagit att fiskerilånen skall försvinna. Majoriteten i utskottet har ansett att lånen skall vara kvar. Dessutom föreslås en höjning av lånesumman från 1,5 till 2,5 milj.kr. Vi socialdemokrater anser att i det trånga ekonomiska läge som Sverige befinner sig i, där besparingar och indragningar sker på flera håll, är det på sin plats att fisket också får bidra. Därför har vi reserverat oss mot majoritetsbeslutet.

Fiskerilånen är mycket gynnsamma. Utöver lånen som amorteras med en räntesats på två tredjedelar av diskontot betalas även en del ut som bidrag. Inte någon annan näring i Sverige har så fördelaktiga lån. Lånen kom till en gång för att rusta upp den svenska fiskeflottan. Så har också skett under ett flertal år.

I fiskeristyrelsens senaste verksamhetsberättelse från 1989/90 redovisas att det beviljades 115 lån på en sammanlagd summa av 39 989 000 kr. Av dessa lån gick halva lånesumman till O län, alltså Göteborgsområdet, fördelade på 44 lån. Det är inte i denna del av landet, anser jag i alla fall, som fiskeflottan är i störst behov av upprustning. Men det är ost- och sydkustflottan. Vi säger därför i likhet med regeringen att 5 miljoner bör avsättas genom prisreglering för strukturella åtgärder inom fiskeflottan på ostkusten.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 35 och avslag på övriga reservationer samt i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Jag skulle till sist vilja, som några andra har gjort, säga ett tack till Jens Eriksson, eftersom detta är Jens Erikssons sista fiskedebatt. Jens Eriksson och jag har under mina år här i riksdagen haft flera fiskedebatter. Jag uppskattar Jens Erikssons kunskaper i fisket. Han är en mycket duktig debattör. Tack, Jens Eriksson!

Anf. 83 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Får jag börja med fisket. Kaj Larsson tycker att det är väldigt viktigt att spara på den centrala administrationen mer än vad regeringen har föreslagit samt att länsstyrelserna skall kunna behålla sin fiskekompetens. Det är säkert viktigt och bra att så sker. Men som jag sade har vi inte kunnat gå med på att göra ytterligare besparingar, eftersom det är en viktig verksamhet som fiskeristyrelsen bedriver och en viktig kompetens som upprätthålls där också.

När vi fattade beslutet förra året om en samordnad handläggning i länsstyrelserna reserverade vi oss från centern. Vi varnade för denna utveckling. Men då sade man från socialdemokratiskt håll att det skulle bli väldigt bra med en samordning i länsstyrelserna. Man skulle tjäna pengar på denna effektivisering. Nu tycker jag att vi skall använda dessa pengar som ni har tjänat på sammanslagningen till att upprätthålla kompetensen ute på länsstyrelserna. Jag skulle vilja fråga Kaj Larsson varför man inte kan göra det. Varför stämmer inte det som ni sade förra året? Det borde väl kunna hålla ett år åtminstone.

När det gäller sockerbruken ondgör sig Kaj Larsson över monopolföretaget. Det är ett monopolföretag där staten är delägare. Hur utnyttjar staten sitt delägarskap i detta monopolföretag? Det skulle vara skojigt om Kaj

Larsson kunde beskriva det litet för oss. Man borde kunna styra utvecklingen litet – inte bara sitta och passivt följa med.

Kaj Larsson har fått ett brev från Sockerbolaget angående gränsskyddet. Det sägs att om man sänker gränsskyddet kommer bruken att läggas ned ännu tidigare. Ändå driver socialdemokraterna i jordbruksutskottet gränsskyddssänkningen. Kaj Larsson kunde väl medverka till att inte detta sker. Annars blir det ännu värre för sockerbruken. Varför driver ni denna fråga?

Kaj Larsson fotar sitt och socialdemokraternas ställningstagande på att man har haft tre år med mycket bra skördar. Därför har man för stort överskott. Som jag ser det hade det naturliga varit att man hade kunnat exportera överskottet. Det vill man också göra. Varför får man inte göra det? Det är inte tal om att subventionera någon export. Det är inte tal om några gemensamma åtgärder, för det är ett monopolföretag som gör det och bara säljer det överskott man har. Vi har reserverat oss för att det borde kunna sälja sitt överskott.

Slutligen skulle jag vilja fråga Kaj Larsson: Vad skall alla de människor som blir friställda på Öland och Gotland göra när bruken läggs ned? Vad skall all den mark utnyttjas till som nu används till att producera sockerbetor? Det skulle vara intressant för oss om Kaj Larsson ville redogöra för oss vilka tankar socialdemokraterna har där.

Anf. 84 ANNIKA ÅHNBERG (v) replik:

Herr talman! Det är inte riksdagens uppgift att avskaffa monopolen, säger Kaj Larsson. Jaså, inte det! Vems uppgift är det i så fall om det inte är vår uppgift att med ekonomisk politik och konkurrenspolitik göra det? Tror Kaj Larsson att de skall avskaffa sig själva? Eller tycker ni socialdemokrater att det är bra som det är? Över huvud taget tycker jag att Kaj Larssons anförande präglas av en trötthet som präglar hela socialdemokratin. Om man för hundra år sedan hade sagt till en svensk arbetare att åtta timmars arbetsdag, fem veckors semester, sjukförsäkring och andra sociala trygheter skulle bli verklighet om några generationer, hade han kanske inte trott det på en gång. Men det blev möjligt därför att arbetarrörelsen hade visionen om ett annat samhälle, ett samhälle som byggde på solidaritet och som erkände människors rätt till social trygghet och andra förmåner. Det blev inte möjligt därför att de svenska storföretagen sade: Nu finns det pengar över så att ni kan få genomföra förändringar i samhället. De kommer aldrig att tycka att det finns ekonomiskt utrymme för att skapa en annan framtid än den de vill ha. Det är vår politiska uppgift att ha visionen av ett annat samhälle och att använda ekonomisk politik, näringspolitik och annan politik till att förverkliga denna vision av ett annat samhälle, inte bara förvalta det bestående. Då kunde vi lämna över hela verksamheten till administratörer. Men vad har ni för visioner? Vad är det vi skall bygga vår framtidstro på, om det inte är att utveckla och förändra näringar? Jag skulle gärna vilja ha svar. Vi hade här en chans att göra något, att utveckla och förändra en näring, att försöka gå framåt. Men ni vill bara gå bakåt.

Kaj Larsson säger att socialdemokraterna vet hur det är när det går nedåt. Och ni kommer att få veta det ännu mer, därför att utvecklingen aldrig står

still. Den går bara framåt eller bakåt. Har man ingen vision som för en framåt, då går det bakåt och nedåt.

I övrigt vill jag säga att Kaj Larssons historiebeskrivning är felaktig. Det beslut som vi fattade förra året innebar att vi skulle avskaffa de administrativa regleringarna av denna näring. I övrigt skulle vi avvakta statens industriverks utredning i syfte att i år på nytt ta upp en diskussion kring sockernäringen. Det vet Kaj Larsson mycket väl.

Anf. 85 JENS ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Jag skall be att få tacka för de vänliga orden från mina meddebattörer. Jag har också under åren satt stort värde på mina medarbetare inom jordbruksutskottet. Annika Åhnberg sade att hon hade fått lära sig en hel del av mig. Jag har också fått lära mig en hel del under mina år i riksdagen. Jag har fått lära mig saker om fisket som jag under mina 35 år i fiskarliv och efter nästan dagligt umgänge med fiskarkåren aldrig vare sig sett eller hört tidigare.

När Kaj Larsson talar om fiskeriadministrationen säger han att om man inte får dessa 3 miljoner riskerar vi att få skära bort åtta nio fiskerikonsulenttjänster. Men då drabbar det fiskeristyrelsen i stället, där man får skära ned ytterligare 10 miljoner. Jag är rädd för att fiskeristyrelsen tvingas att skära bort saker som är nödvändiga i det internationella umgänget med andra fiskenationer. Fiskeristyrelsen har viktiga uppgifter som vi icke kan dra in på. Den har alltså hand om kvotkontrollen, har samarbete med forskare, gör underlag för alla internationella förhandlingar och har hand om de utländska licenserna. Den har alltså ett oerhört viktigt och stort arbete med att klara de internationella åtagandena. Om man skulle få börja skära ned där, är det olyckligare än att ta bort en och annan fiskerikonsulenttjänst. I Bohuslän har vi exempelvis tre fiskerikonsulter. Skall man börja skära ned skall man kanske plocka litet här och var.

Sedan tar Kaj Larsson upp det här med konkurrensneutralitet. Vi har inte konkurrensneutralitet, Kaj Larsson. Vi håller på att riva ned det svenska fisket, medan man t.ex. i Norge flyttar över stödet till fisket till andra områden än dem som man har haft tidigare. Kontrollerar den svenska regeringen att Norge bara har en enda mottagare som har rätt till all förstahandsmottagning i Norge? Hur tror Kaj Larsson att vi skall kunna landa fiske i Norge när det där sitter en enda mottagare som bestämmer priserna? Jag har landat i Norge, så jag vet hur de handlar i dessa frågor.

Finland fick göra ett undantag. Finland är också en fiskenation, liten såsom Sverige. Men Finland får självt efter 1993 lägga fram förslag till avveckling, medan Sverige har ställt upp och är först att avveckla i stället för att göra såsom andra nationer har gjort. Vi borde ha sett till att vårt fiske existerar tills vi kan bli medlemmar i EG. Får vi det svenska fisket avreglerat helt och hållet och blir medlemmar i EG, då blir det ett lyft för svenskt fiske. Det ser jag som en ljuspunkt, även om det ligger långt borta i tiden.

Anf. 86 ANDERS CASTBERGER (fp) replik:

Herr talman! Det är märkvärdigt att Kaj Larsson försöker försvara ett sådant missgrepp som regeringens förslag angående fiskerilån egentligen är.

Det är ett förslag som är helt oplanerat, helt utan samband med våra intressen att skapa en likvärdig konkurrenssituation gentemot såväl EFTA som EG. Detta försvarar Kaj Larsson. Men det blir ännu märkvärdigare när han inte försvarar samma regerings proposition när det gäller fördelningen av resurser mellan fiskeriverket och den regionala fiskeriadministrationen. Där försvarar han en enskild socialdemokratisk motion i stället. Vad kan detta bero på, Kaj Larsson? Fiskeristyrelsen skall omorganiseras till fiskeriverk och det är ett rejält ingrepp. Sedan bantas fiskeriverket ordentligt. Ändå vill Kaj Larsson ta ytterligare resurser från fiskeriverket och överföra dem till den regionala fiskeriadministrationen. Då inställer sig omedelbart frågan: Varför skall man inte kunna ställa samma hårda krav på den regionala byråkratin som på den centrala? Visst är det viktigt med kompetens också ute på de regionala enheterna, men den borde kunna bibehållas genom att man utnyttjar de effektivitetsvinster som man kan räkna med inom den förändrade länsorganisationen, som ju socialdemokraterna har varit med om att föreslå och driva igenom just med hänvisning till den stora effektivitetsvinst som därmed uppstår. Varför, Kaj Larsson, är den socialdemokratiska regeringens linje så felaktig i den ena frågan och så rätt i den andra? Det är väl nästan precis tvärtom, men Kaj Larsson kan kanske inte hålla reda på när det är bra med regeringspolitik och när det inte är bra.

Kaj Larsson säger sig ha förtroende för regeringens politik. Som han antydde inledningsvis är det rätt många som inte längre har det. Med den politik som Kaj Larsson nu för fram med en sådan entusiasm minskar ju stödet ännu mer, om det nu är möjligt.

Kaj Larsson avfärdar också med en otrolig nonchalans frågan om fiskarnas yrkesutbildning genom att han över huvud taget inte kommenterar den. Det är nonchalans mot yrkesfiskarnas speciella situation, mot människor som i storm och regn är borta flera dygn och därför inte kan ta del av det ordinarie utbildningsutbud som finns.

För att förbättra yrkesfiskarnas utbildningssituation vill vi i folkpartiet liberalerna förstärka fiskeristyrelsens möjligheter, och det har vi slagits för år efter år. Detta avfärdar Kaj Larsson med att inte kommentera saken.

Anf. 87 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Herr talman! Det verkar inte som om Kaj Larsson anser att riksdagen har någon viktig roll. Vi kunde ingenting göra för sockerbruken, sade Kaj Larsson. Vi kunde inte heller göra någonting för att skydda Östersjöfisket och laxen, utan det skulle fiskeristyrelsen sköta, fortsatte han.

Jag är förvånad. Jag sitter inte i fiskeristyrelsen och jag vet inte om Kaj Larsson möjligen kan göra det. Om jag skall påverka samhällsutvecklingen, måste jag naturligtvis göra det utifrån min position. Jag anser att riksdagen har en viktig roll. Det är där som jag kan vara med och påverka.

Jag kan rakt inte förstå varför vi får allt detta material från regeringen, om vi inte skall vara med och påverka. Varför skriver man till oss om sockerbruken och nedläggningen av dem? Varför har man åsikter om att fiskerilånen osv. skall dras in, om vi inte skall vara här och fatta beslut? Är det inte här vi skall vara med och påverka? Detta knapptryckande måste väl ändå ha någon betydelse. Tittar inte regeringen på hur vi röstar? Jag anser att det faktiskt

är riksdagen som är det beslutande organet i det här landet, än så länge i alla fall. Det är angeläget att poängtera att riksdagen har en viktig roll i stället för att komma och påstå att vi inte har något med saken att göra eller att vi inte skall tycka till i olika frågor.

Kaj Larsson påstod att det inte fanns någonting att göra för sockerbruken i nuläget, därför att man där är helt självsvåldig och kan göra precis som man vill. Men Kaj Larsson sade att vi kunde komma med alternativ. Då skulle jag vilja veta vilka alternativ regeringen förbereder för dessa orter som nu drabbas. Finns det några förslag till alternativ? När får vi se en konsekvensanalys?

Vi står tillsammans bakom skrivningen om fiskeristyrelsen. Det står inte att hela biten skall tas från fiskeristyrelsen, utan det står – för alla som kan läsa innantill – "i möjligaste mån". Det är självklart att om fiskeristyrelsen har fått arbetsuppgifter att utföra, kan man inte bara strunta i dem. I så fall får man inte göra några neddragningar. Då får länsstyrelserna se till att det tillförs pengar till den regionala kompetensen. Det är viktigt för att den regionala kompetensen skall kunna bibehållas.

Anf. 88 KAJ LARSSON (s) replik:

Herr talman! Lennart Brunander tog upp frågan om varför vi inte ville öka anslaget med 3 milj.kr. till fiskenämnderna. Skillnaden mellan Lennart Brunander och mig, mellan centern och socialdemokraterna, är att vi socialdemokrater känner ett ansvar för ekonomin. När man befinner sig i oppositionsställning kan man naturligtvis vara frikostig och plussa på med medel litet här och var. Det har vi fått tydliga bevis på. Men vi tar vårt ansvar och vi vill vara med och dra in pengar. Det gör vi från de ställen där vi anser att det är möjligt.

Flera debattörer har varit inne på frågan om fiskeristyrelsen kontra fiskenämnder. Det är riktigt som Marianne Samuelsson sade att det står "i möjligaste mån". Vi anser att det finns bättre möjligheter att kunna göra den besparingen på ett stort fiskeriverk med över 200 personer än att plocka bland 35 fiskerikonsulenter ute i landet. I flera län arbetar man kanske en och en.

Min erfarenhet är att det är oerhört viktigt att man har den regionala kompetensen kvar ute i länen, för då arbetar man nära verkligheten. Jag tycker att centern borde kunna ställa sig bakom detta, och det har man i och för sig gjort. Skillnaden är bara att centern vill att det skall anslås ytterligare 3 milj.kr. Det är viktigt både för yrkesfisket och för sportfisket att man decentraliserar verksamheten ut till regionerna.

Annika Åhnberg sade att jag – eller om det var socialdemokratin – präglades av trötthet. Okej, det är möjligt att det i kväll kan vara fråga om fysisk trötthet, men det beror i så fall helt på andra saker. Som parti är vi långtifrån trötta och det skall vi ge bevis för fram till den 15 september.

Det är fel att säga att jag gjorde en felaktig historiebeskrivning, Annika Åhnberg. Jag vill hänvisa till det utskottsbetänkande som Annika Åhnberg ställde sig bakom den 9 juni. Jag citerade ordagrant från detta betänkande. Annika Åhnberg ställde sig då helt bakom signalerna till sockerbruken, till staten och regeringen om att det skulle genomföras en strukturrationalisering inom sockerbruken.

Jag utgår ifrån att man står fast vid gjorda överenskommelser mellan länder, Jens Eriksson.

Anders Castberger sade att han inte kunde förstå. Han talade om missgrepp avseende fiskerilånen. I mitt anförande redogjorde jag för hur jag ser på den saken. Enligt min mening rör det sig inte alls om något missgrepp. Detta kom till för att man skulle rusta upp fiskeflottan. Nu kan man se hur denna upprustning har gått till och hur snett det har blivit i Sverige.

Nu är min taletid ute. Jag ber att få återkomma till Anders Castberger.

Anf. 89 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Det är anmärkningsvärt att Kaj Larsson inte med ett ord berörde sockerbruken i sin replik. Det är ändå en väldigt viktig fråga som vi har att besluta om. Vi ställde en hel del frågor till Kaj Larsson om detta med sockerbruken och bakgrunden till förslagen om vad som skall komma i stället. Vi borde ha kunnat få besked från Kaj Larsson om vad de människor som blir strandsatta i dessa regioner skall ta sig till. Hur skall man hantera marken som blir över? Skall man plantera granskog eller vad skall man göra med den? Kaj Larsson borde ge besked om hur regeringen ser på dessa frågor.

Kaj Larsson sade att man inte kan öka resurserna till allt möjligt, eftersom man har ett ansvar för ekonomin. Snålheten bedrar ofta visheten, Kaj Larsson, och så brukar det bli när socialdemokratin planerar. De andra riksdagspartiernas budgetalternativ är inte sämre från ekonomiskt balanssynpunkt än det förslag som regeringen har. Vi sparar på andra ställen, där inte människor blir drabbade på samma sätt som när socialdemokraterna sparar.

Jag ställde en fråga till Kaj Larsson om varför man inte kan nyttja de besparingar och effektiviseringar som länsstyrelsen skulle göra när man samordnade länsstyrelsen. Det var ju det besked som vi fick förra året. Vi från centerpartiet reserverade oss då, eftersom vi förutsåg vad som kunde ske. Men då sade Kaj Larsson att det inte var möjligt. Nu har han vaknat till på den punkten. Det hade därför varit lämpligt att släppa till de 3 miljonerna till den kommunala kompetensen. Det hade varit väl använda pengar, Kaj Larsson.

Anf. 90 ANNIKA ÅHNBERG (v) replik:

Herr talman! Det är rent ut sagt oförskämt av Kaj Larsson att påstå att vi från vänsterpartiet förra året skulle ha ställt oss bakom ett betänkande, när vi redan då fattade samma beslut som vi nu har att fatta här i riksdagen. Det är oförskämt, och jag tar det som ett uttryck för att Kaj Larsson känner sig trängd i den här debatten och inte har några ärliga sakargument att komma med utan tar till lögner. Men detta är helt fel, och var och en kan gå tillbaka och titta vilka motioner som vi har väckt och läsa hur vi har sett och fortfarande ser på utvecklingen av sockernäringen.

Jag tycker att det är märkligt att Kaj Larsson inte med ett ord i sina repliker berör det faktum att staten till hälften äger Sockerbolaget. Jag skulle gärna vilja veta vad socialdemokratin anser sig ha för syfte med att vara hälftenägare i Sockerbolaget. Vilken är samhällets ambition med att vara ägare? Varför är man det? Har man inget som helst ansvar, intresse eller någon am-

bition att göra något inför framtiden när man i så hög grad i kraft av att vara ägare kan vara med och styra och påverka framtiden? Jag tycker att det är beklämmande att höra att man från socialdemokratins sida över huvud taget inte ens försöker besvara dessa frågor. Vi har möjligheter att agera, både från riksdagens sida, men även från den andra positionen, nämligen som ägare. Men socialdemokraterna vill inte göra något för att utveckla sockernäringen. Redan förra året talade vi om att utveckla den och inte om att avveckla den. Kaj Larsson har en chans till. Var då snäll och svara på vad socialdemokraterna har för ambitioner med ägandet i Sockerbolaget.

Anf. 91 JENS ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Anders Castberger kan inte riktigt förstå att socialdemokraterna inte vill ha kvar fiskerilånen. Men jag tycker att det är helt logiskt, eftersom man inte kostar på en båt som skall skrotas följande vecka. Man kan ju inte både skrota fisket och upprusta det, utan man får göra det ena eller det andra. Jag tycker därför att detta är helt logiskt. Men vad som skiljer oss åt är att vi vill ha kvar ett svenskt fiske ungefär i den omfattning som vi har i dag. Vi vill ha våra 530 skepp. Dessa behöver vi både för vårt försvar, för vår folkförsörjning och för att hålla liv i skärgården. Vad som ändå förvånar mig är att om man har den inställningen skulle man se till att det skedde en avveckling som inte drabbar den enskilde så hårt, dvs. på samma sätt som man gör i länderna omkring oss, där man lämnar ordentlig ersättning när man skrotar båtarna.

När det gäller fiskeriadministrationen känner jag oro. Jag tror att det hade varit lättare för länsstyrelserna att klara av denna neddragning och behålla kompetensen om man inte hade berövat fiskeristyrelsen så mycket av dess administration.

Under de senaste 15–20 åren har jag varit med en hel del. Och jag har upplevt att den socialdemokratiska regeringen bjuder på fisket när den är ute och reser. Det gör den t.ex. gentemot EG, och det har den gjort gentemot Grönland, och det gör den nu gentemot Norge och Island. Regeringen bjuder ut vårt fiske i stället för att slå vakt om det på det sätt som man gör t.ex. i Finland, på Island och i Norge. Sverige går före när det gäller avreglering. Vi skulle klara konkurrensen om vi fick avreglera på samma sätt som man gör i Norge och på Island och om vi fick ha konkurrensneutralitet mellan länderna. Men det har vi inte.

Sedan säger Kaj Larsson att hälften av fiskerilånen går till O län. Det är inte så onaturligt, eftersom hälften av fisket finns på västkusten, och om man inte satsade där skulle det nästan inte finnas något fiske kvar. Hälften av fisket finns där, en fjärdedel i Skåne och Blekinge och en fjärdedel på ostkusten. Jag tror att den kustfiskare som får 50 000 kr. mindre kvar än sin norske kollega skulle ha klarat en avreglering betydligt bättre än vad han gör i dag.

Anf. 92 ANDERS CASTBERGER (fp) replik:

Herr talman! Jag nämnde i min förra replik den nonchalans som Kaj Larsson har visat mot yrkesgruppen yrkesfiskare, inte minst genom att inte ens besvara frågan om utbildningen. Det kan jämställas med samma modell av underskattning som socialdemokraterna visar när det gäller miljöfrågorna.

Kaj Larsson noterade att fiskeristyrelsen kom med ett handlingsprogram för insjöfisket. Det är bra. Men varför har man gjort ett sådant envist motstånd hittills när vi har föreslagit detta gång på gång? Det är också en nonchalans, en nonchalans mot miljön ända tills situationen blir politiskt ohållbar och man helt plötsligt får vända på klacken och backa.

Detsamma gäller Kaj Larssons inställning till laxfisket. Av någon märklig anledning buntar han i detta sammanhang ihop oss med miljöpartiet. Vi har fogat två helt olika reservationer till betänkandet. Men vår reservation bygger faktiskt på den utbyggnad av vattenkraften som socialdemokraterna så envist hävdar och som vi från folkpartiet liberalerna lika envist motsätter oss, eftersom det är en av de stora farorna mot laxen och dess reproduktionsförmåga. Men inför dessa miljöfrågor är socialdemokraterna helt oförstående.

Jag kommer inte att få möjlighet att besvara Kaj Larssons utlovade replik på min replik om fiskerilånen. Men jag vill understryka att jag nämnde att Kaj Larsson försvarar regeringens missgrepp. Och jag står fast vid att det är fråga om missgrepp att oplanerat avskaffa subventioner som visserligen bör avskaffas, men detta måste självfallet ske i harmoni med EFTA och EG. Detta visar på ett påtagligt sätt att avreglering och avveckling av subventioner sköts mycket valhänt av en regering som har som ideologisk målsättning att reglera och subventionera i stället.

Det finns ett regeringsalternativ, Kaj Larsson, med en ny start för Sverige, och det finns ett annat regeringsalternativ med en avvecklad start för Sverige. Det senare står socialdemokratin och Kaj Larsson för.

Anf. 93 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag hoppas att det var av tidsskäl som jag inte fick något svar på min fråga om regeringen har tittat på några alternativ. Vi har inte fått se någon konsekvensanalys av vad som händer med odlingslandskapets natur- och kulturmiljövård. Redan innan beslutet om nedläggning av sockerbruket fattades hotades just kulturlandskapet av den jordbrukspolitik som fem partier i riksdagen enades om. Nedläggningen av åkermark var och är viktigare än att minska produktionen via ett mer ekologiskt jordbruk. Jag tycker att vi borde få alternativen och konsekvenserna något mer belysta i denna debatt. Vad som händer med landskapets natur- och kulturmiljö på Öland och Gotland är faktiskt mycket viktigt. Vilka alternativ finns? Vilka satsningar tänker regeringen göra?

Anf. 94 KAJ LARSSON (s) replik:

Herr talman! Det är inte så enkelt att få repliktiden att räcka till för att besvara alla frågor när det är många frågeställare.

Annika Åhnberg sade att jag beskrev historien fel. Annika Åhnberg känner igen det här betänkandet. På s. 16 säger utskottet att "sockernäringen bör ges möjlighet att utvecklas och göra nödvändiga strukturrationaliseringar". På s. 18–19 fortsätter utskottet: "När det gäller behovet av regional- och arbetsmarknadspolitiska insatser hänvisade utskottet i beslutet till vad som anfördes i propositionen om åtgärder för att underlätta anpassningen

och finna alternativ sysselsättning för de människor som friställs från sockerbruken."

Det finns inte några reservationer från Annika Åhnberg eller någon annan om detta. Med andra ord har man ställt sig bakom dessa signaler till sockerbruken, till Sockerbolaget och till regeringen.

Vidare har man gjort en överenskommelse med Sockerbolaget om att det skall ske en avveckling vid sockerbruket i Mörbylånga under två år och vid Roma sockerbruk på Gotland under fem år. Under denna tid skall det ges möjligheter att finna annan sysselsättning. Man skall naturligtvis inte sitta med armarna i kors under denna tid, utan man måste jobba. Men det är inte bara regeringen som skall jobba, utan man måste på det regionala planet arbeta för att finna sysselsättning. Vad regeringen kan göra är att ställa medel till förfogande, och det har den gjort.

Därför tycker jag att det läge som vi har hamnat i kunde ha varit mycket värre, eller om det nu blir verklighet av det som Sockerbolaget skrev i går i brevet som är skickat till oss och till departementet. Man säger bl.a.: Eftersom den statliga ersättningen till Sockerbolaget för driften av öbruken inte alls täcker de faktiska merkostnaderna för den ofördelakiga strukturen har Sockerbolaget redan tidigare haft högre kostnader än nödvändigt.

Med andra ord anser Sockerbolaget att bruken är olönsamma, och man vill lägga ned dem.

När vi då har kommit överens om att sockerbruken skall få en omställningstid på två resp. fem år, tycker jag att regeringen har gjort en insats så att detta inte sker helt plötsligt.

Jag skall svara på en fråga från Marianne Samuelsson som jag tycker var ganska viktig. Jag sitter inte i fiskeristyrelsen.

Även många andra frågor har haglat över mig, men det är omöjligt att hinna svara på alla under dessa tre minuter.

Jag skall avsluta med att säga att när Anders Castberger börjar tala om en ny start för Sverige ber jag faktiskt att få återkomma i många andra sammanhang, eftersom jag gärna vill debattera detta. Det finns mycket att säga om det, Anders Castberger.

Tredje vice talmannen anmälde att Annika Åhnberg, Anders Castberger och Marianne Samuelsson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 95 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Praktiskt taget hela dagen har riksdagen debatterat arbetsmarknadspolitiska frågor, inte minst sådana av stor regionalpolitisk betydelse. Behandlingen av jordbruksutskottets betänkande Näringspolitik för tillväxt har också kraftig anknytning till regional- och arbetsmarknadspolitik. Betänkandet som vi nu behandlar tar alltså upp regeringens förslag om avveckling av stödet till sockernäringen på Öland och Gotland. En majoritet i utskottet har också ställt sig bakom regeringens förslag.

Då det gäller Roma sockerbruk anser dock utskottet att regeringen bör återkomma till riksdagen i de fall problem skulle uppstå vad gäller alternativ

sysselsättning till den föreslagna tidpunkt då stödet har föreslagits upphöra. Därmed menar vi att det finns ytterligare möjligheter.

Vid beslutet om avskaffande av sockerregleringen uttalade utskottet våren 1990 bl.a. att prisbildningen och produktionens storlek i och med avregleringen blev en fråga för marknaden att lösa och att sockernäringen borde ges möjligheter att utvecklas och göra nödvändiga strukturrationaliseringar. Utskottet framhöll vikten av att forskning och utveckling av produkter med sockerbetor som bas kunde fortsätta och uttalade som sin uppfattning att en avreglering med bibehållet gränsskydd inte behövde innebära någon minskning av produktionen. Utskottet förutsatte dock att den internationella situationen och utvecklingen på export- och importområdena skulle följas med uppmärksamhet, bl.a. med hänsyn till de skillnader i fråga om gränsskydd m.m. som föreligger mellan Sverige och EG.

Då det gäller svensk sockernärings framtid finns, menar vi, goda förutsättningar, men endast om näringen får någorlunda lika villkor som EGs betodlare och sockerindustri har. En del stora problem finns dock i dag. Hotet om ett ensidigt sänkt gränsskydd är ett överhängande hot. Utskottet behandlar just nu en proposition med ett sådant förslag. Det är djupt beklagligt med hänsyn till att vi för snart ett år sedan i en överenskommelse var helt eniga om att jordbruket inom ramen för ett oförändrat gränsskydd skulle gå in i den här omställningsprocessen.

En annan viktig faktor, inte minst för öbrukens framtid, är det förhållandet att årets sockerbetsareal har minskat med inte mindre än 10 000 hektar. Detta beror på att vi i Sverige tre år i rad har haft ovanligt goda skördar. Överskottet trycker arealen, men också betpriset. Årets betpris är för Sveriges betodlare sämre än det man har i EG. Dessutom leder detta uppenbart till att produktionskostnaderna per ton betor och även per ton socker är högre vid ett lägre utnyttjande av investeringar som gjorts såväl hos odlare som industri. Det är ytterligare en press på näringen.

Vi moderater har, herr talman, arbetat aktivt för att överskottssockret skall få lyftas ut ur landet. Det är med stor besvikelse vi noterar att vi inte har fått gehör för dessa strävanden. Förra hösten var t.ex. såväl odlare som industri beredda att lyfta ut överskottet och, märk väl, Kaj Larsson, stå för kostnaderna härför själva. Kaj Larsson har alltså fel då han säger att det var fråga om stöd för att lyfta ut överskottet och att det skulle innebära en ny reglering. Det är inte fråga om det.

Jordbruksministern sade som sagt nej till denna export, trots att Sverige inte är uppbundet av några avtal som hindrar export. Vi beklagar detta djupt. Därför har vi de här problemen i dag. Därför är också hotet mot öbruken betydligt större än det skulle ha behövt vara. Problemen med överskottsareal blir därigenom knappast mindre under innevarande år och kanske också under flera år framöver. Kaj Larsson säger att det finns 100 000 ton socker i lager. Det är riktigt. Men hjälp då till att få bort detta genom att stödja vår reservation nr 4 till det betänkande som vi nu behandlar.

I den reservation som benämns Överskottslagret av socker m.m. utgår vi moderater från att det, då regleringen upphör, kommer att öppnas möjligheter för export av socker, t.ex. det överskott som för närvarande pressar ned odlingsarealen under den nivå som normalt motsvarar det inhemska beho-

vet. Därvid får sockernäringens parter, odlare och industri, själva bära kostnadsansvaret. De är uppenbarligen beredda på det. Därmed kan också odlingsarealen, menar vi, hållas uppe vid produktionsbalans, inte minst för att möjliggöra ett bibehållande av svensk sockernäring av den omfattning vi hade förra året, även efter ett eventuellt EG-medlemskap. Vi kan erinra oss att åren innan Danmark gick in i EG hade man kraftigt ökat sin sockerbetsareal. Man har därefter fått behålla den. Detta skulle verkligen också innebära ökade chanser för öbruken.

Beträffande öbrukens ställning har jag nämnt Roma. Jag skall dock kommentera vår syn på Mörbylånga. Vi moderater har fört fram den i reservation nr 6. Mot bakgrund av bl.a. arbetsmarknadsutskottets bedömning av sysselsättningsläget på södra Öland menar vi att de resurser som står till länsstyrelsens förfogande, tillsammans med det belopp som i dag utgår till Sockerbolaget, efter en eventuell nedläggning, som regeringen nu föreslår, är avsedda att användas för regional utveckling. Dessa medel skulle tillsammans med Sockerbolagets aviserade medel kunna användas för en alternativ lösning vad gäller Mörbylångas sockerbruk. En sådan lösning borde kunna innebära att just en bestämd tidpunkt för en nedläggning inte skall fastställas. Det är inte vi ledamöter i Sveriges riksdag som är bäst skickade att avgöra den saken. Vi menar att det lämpligen bör ankomma på ansvariga länsmyndigheter, som är med problemen väl förtrogna, att i samverkan med Sockerbolaget komma fram till den bästa lösningen. Det bör vara det aktuella läget på arbetsmarknaden som avgör omställningsperiodens längd. För närvarande är det läget inte det bästa i den här regionen. Vi vet också att man har nedläggning på slaktsidan. Det är också en belastning.

Dessa bedömningar, menar vi, bör givetvis göras inom ramen för såväl de av staten anvisade som de av Sockerbolaget aviserade medlen. I sammanhanget bör hänsyn tas även till den i övrigt aktuella omställningen av jordbruket. Vi vet i dag att det är kämpigt ute på fältet. Vi förutsätter härvid självfallet också att Sockerbolaget, inte minst med hänsyn tagen till deras monopolställning, är berett att ta det ansvar som man är skyldig att ta när det gäller eventuella kommande förändringar. Det gäller såväl utveckling av alternativ till dagens sockerproduktion som tillskapande av ny sysselsättning.

Herr talman! Mot bakgrund av den verklighet som de flesta känner till – hotet mot Mörbylånga är inte nytt – menar vi att vårt förslag faktiskt borde ligga väl till för att få riksdagens stöd. Det innebär att den bästa lösningen för denna region skall tas fram i samverkan mellan länsmyndigheter, jordbruk och industri. Detta bör kunna ske inom ramen för de ekonomiska medel som staten av arbetsmarknadsskäl anvisar och den speciella del som har gått och kommer att gå till sockernäringen. Det kan faktiskt innebära sockerproduktion även i ett längre perspektiv. Jag vill uppmana kammarens ledamöter att stödja den moderata reservationen, som syftar till samling för ett bra beslut som ger möjligheter i berörd region.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 4 och 6 samt i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 96 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp):

Herr talman! Nästan under hela min sexåriga tid i riksdagen har sockerbruket i Mörbylånga varit med i den politiska bilden. Den bilden har varit en hotbild. Sockerbolaget vill inte driva så små enheter som Mörbylånga och Roma, även om de vore lönsamma. Om detta vet man ingenting, eftersom någon särredovisning aldrig lämnas.

Att Sockerbolaget inte var intresserat fick jag helt klart för mig när jag hösten 1989 gjorde ett flera dagar långt studiebesök på huvudkontoret i Malmö för att lära mer om deras synsätt.

Sedan dess har sockerberget också växt, som här har omtalats. Även om detta bara motsvarar en tredjedels årskonsumtion är det naturligtvis en belastning för bolaget i den situation som nu har uppstått.

När sedan staten vill minska sina utgifter med de 12 milj.kr. som går i regionalpolitisk stöd till Mörbylånga och mitt parti till stor del tyvärr delar denna uppfattning är förutsättningarna för fortsatt drift och därmed betodling helt borta – staten är i detta fall detsamma som socialdemokratiska partiet.

Jag hade hoppats att slippa uppleva denna dag i riksdagen, för det är en sorgens dag för oss med intresse av och anknytning till denna bygd.

I detta sammanhang vill jag uttrycka min beundran för den kamp, senast manifesterad här i dag, som betodlare och anställda vid bruket fört alltsedan hoten började torna upp sig på samma sätt som åskmolnen från Ölands horisont ofta samlar sig över fastlandet – men nu kommer ovädret även över sundet.

En tanke måste också gå till de betodlare på fastlandet i Kalmarbygden och i Blekinge som också varit beroende av att Mörbylångabruket kunnat ta hand om deras betor. Skall de betorna fraktas till Skåne 1993 eller upphör all odling?

För egen del vände jag mig i tisdags direkt till Procordias styrelse och ägare, som då var samlade till bolagsstämma. I första hand riktade jag en uppmaning till dem att ge betodlare och bruk ytterligare några års frist, för att underlätta en omställning som nu kommer mycket abrupt. I andra hand vädjade jag till Procordia "att överväga en kraftfull innovativ insats utöver de nu utlovade 10 milj.kr. för att skapa ny sysselsättning i området. Jag kan lova att länet självt kommer att arbeta mycket aktivt, men i denna svåra nedläggning, som berör ca 600 personers utkomst och som tar bort själva livsnerven på södra Öland, behöver länsinvånarna det ytterligare stöd som Procordia är närmast att ge".

Jag har inte stora förväntningar på vad det faktum att jag steg upp och yttrade mig på bolagsstämman kan leda till. Möjligen kan det leda till en aktivare insats för att lägga någon ytterligare verksamhet ur Procordias stora sortiment på Öland.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag betona att länsmyndigheterna kommer att göra allt för att motverka den negativa effekten av det beslut som riksdagen förmodligen kommer att fatta.

I den förra debatten betonade jag nödvändigheten av höjda länsanslag i denna situation. Det kravet upprepar jag här. Men för att dessa skall hinna få effekt behövs ytterligare några år med fortsatt sockerdrift. Jag kommer

därför i voteringarna att stödja det yrkande som framläggs om detta. Jag kan bara beklaga att jag inte fått hela partiet med mig. Men jag vet att några, bl.a. Charlotte Branting, stöder samma förslag.

Till allra sist vill jag bara beklaga om Roma på Gotland kommer att gå samma öde tillmötes som Mörbylånga. Respittiden på fem år måste kraftfullt utnyttjas, helst för att trygga fortsatt drift, i annat fall för att få fram alternativ. Men finns det ett bättre alternativ än betan själv?

Anf. 97 SVEN-OLOF PETERSSON (c):

Herr talman! Betänkandet JoU25 med titeln Näringspolitik för tillväxt, som vi nu behandlar, är ett betänkande av stor betydelse för stora delar av den svenska landsbygden, och då inte minst sydöstra Sverige. Titeln på dokumentet avslöjar knappast innehållet i detsamma, men när man tittar i det ser man att det berör fiske, sockerbetsodling och sockernäring.

När vi tog del av den regeringsproposition som ligger till grund för betänkandet var det nog många med mig som blev förvånade. Tillväxten skulle alltså enligt regeringens förslag ske bl.a. genom borttagande av fiskerilån och genom nedläggning av bruken på Öland och Gotland!

Herr talman! Låt mig först ta upp frågorna som gäller sockret. När man lyssnar på debatten – kanske inte här i kammaren men politikerna emellan ute i samhället och i massmedia – får man lätt intrycket att det här en fråga som är av betydelse endast för Öland och Gotland. Givetvis är den här frågan av stor och avgörande betydelse för dessa öars framtid, men den är också av oerhörd stor betydelse för fastlandsdelen av Kalmar län liksom för östra Blekinge. De sockerbetor som odlas i dessa båda fastlandsregioner levereras till sockerbruket i Mörbylånga.

För Blekinges del är det ungefär 250 hektar åkermark och ett 30-tal odlare som är direkt berörda. Till detta kommer transportörer, olika serviceföretag, verkstäder, m.m. Totalt är det tusentals arbetstimmar som årligen utförs inom produktionen av sockerbetor i Blekinges östra del. En nedläggning av bruket i Mörbylånga skulle drabba jobben och framtiden inte endast i Mörbylånga utan följaktligen också i östra Blekinge.

Jag vill slå fast att det givetvis blir mycket kännbart för hela Öland, och kännbarast för Mörbylånga-området, om bruket läggs ned. Men det kommer att bli hårt nog för alla dem i östra Blekinge som är beroende av odlingen för utkomst. Det är många hundratals jobb som riskerar att försvinna, bilar som blir utan frakter och investeringar som blir värdelösa.

Osökt anmäler sig givetvis frågan, som man skall ställa till majoriteten, nämligen socialdemokraterna och folkpartisterna, i utskottet: Vad skall man, menar ni, odla i stället? Vad skall man, menar ni, få för jobb i stället för dem som försvinner? Var skall de som jobbar på bruket, i odlingen, med transporterna och inom andra delar av näringen få sin utkomst i framtiden? Var finns de jobb som de människorna har rätt att kräva? Är inte sanningen den att de jobben saknas och att arbetsmarknaden i sydöstra Sverige i dagsläget sannerligen inte är någon guldgruva? Dagligen och stundligen möts vi av rapporter om arbetslösheten. Vi möts av besked om varsel och korttidsveckor. Arbetsmarknaden i sydöstra Sverige är ingen arbetsmarknad där

man i dag ropar efter folk med starka armar till industrierna eller andra arbetsplatser.

Det stöd som hittills har utgått till öbruken har egentligen aldrig varit öronmärkt för bruken, utan det har gått in i sockerbolagets plånbok centralt. Ölandsbruket är enligt de uppgifter som jag har tagit del av ett bruk som är lönsamt också om man räknar bort det stöd som avses för Ölandsbruket. Det finns alltså inte ens ekonomiska skäl för en nedläggning, det finns inte ens en ekonomisk aspekt i detta som är värd att beakta. Sanningen är att det är ett ekonomiskt bärkraftigt bruk som gör ett bra resultat och som mänskligt att döma egentligen borde ha framtiden för sig.

Att man under några år skulle kunna transportera betorna till något av bruken i Skåne, som det har sagts, kan knappast anses vara realistiskt. Även om man för någon tid kanske skulle stå för transporterna har Sockerbolaget aviserat att det nu under några år successivt kommer att skära ned sitt transportansvar till maximalt 50 kilometer från aktuellt bruk. Transportkostnaderna blir då givetvis orimligt höga, och lönsamheten för odlarna skulle troligen försvinna. Det skulle bara vara en form av konstgjord andning under en kort övergångstid och nedläggning blir följden av detta.

Vidare skulle det erfordras minst 10 000 lastbilstransporter årligen för att ta ned betorna från sydosthörnan till Skåne. Även om vi skulle kunna finna transportkapaciteten skulle det knappast vara miljöacceptabla transporter. Det skulle också innebära en ökning av belastningen och mer slitage på ett vägnät som redan i dag är hårt ansträngt.

Vi skall i det här sammanhanget också komma ihåg att när Sockerbolaget aviserar 50-kilometersgränsen är det inte bara denna odling som i dag är hotad. Om Sockerbolaget vidhåller den synpunkten innebär det att odlingen också i den västra delen av Blekinge, kanske också i den nordöstra hörnan av Skåne, kommer att vara i farozonen inom en nära framtid.

Sockerbetan är en växt med en lång växtsäsong – det har vi fått lära oss i biologin och i den praktiska tillämpningen. Det gör att den långt fram på senhösten tar upp näring från marken. Det gör i sin tur att läckaget av näringsämnen, framför allt kväve, minskar från de marker där betorna odlas. Den långa växtsäsongen och den goda näringsupptagningsförmågan gör också att vi får räkna in sockerbetsodlingarna under begreppet grön mark enligt det förslag som finns för att minska läckaget av näringsämnen till havet.

Sockerbetan kräver också mycket näring och gödsel, vilket gör den till en mycket lämplig gröda i de här djurintensiva delarna av landet. Den passar som hand i handske i det sydostsvenska och öländska jordbruket. Avfallet från bruket i form av betmassa, melass, är bra foder för djuren. Sammantaget är det bara att konstatera att sockerbetsodlingen fyller en viktig funktion i ett mycket väl fungerande och noga avvägt kretslopp.

Forskning och utveckling talas det mycket om. Forskning och utveckling brukar betecknas som saker av oerhörd stor betydelse för svensk industris konkurrenskraft, både i nuet och inför framtiden. Men i det här fallet kan man konstatera att Sockerbolaget inte har gjort några särskilt stora ansträngningar – om man nu över huvud taget har gjort några ansträngningar – när det gäller att se hur sockret skulle kunna vara en resurs som råmaterial i

tekniska och industriella sammanhang. Vill man inte, eller är det möjligtvis på det sättet att man har känt sig trygg bakom det beslut som politiker har fattat om en självförsörjningsnivå? Nu när jordbruket genomgår en intern avreglering är det också dags att vi tar bort den 85-procentiga självförsörjningsgraden i fråga om socker. Denna 85-procentsnivå borde rimligen kunna avskaffas, eftersom den inte längre fyller någon funktion. Det måste väl vara näringen – industri och odlare i samverkan – som själv avgör om man kan och vill förse Sveriges land och folk med en större andel av socker för konsumtion.

Vidare måste vi släppa på hindren, så att vi kan möjliggöra export av svenskt socker. Vill man också i det här fallet exportera överskottskvantiteten och ta de priser som bjuds på världsmarknaden, måste man i rimlighetens namn kunna få göra detta.

Det har här också talats om gränsskydden. Vi skall då komma ihåg att EG-länderna faktiskt redan i dag har högre gränsskydd på socker än vad Sverige har. Det kan vara bra att hålla i bakhuvudet när man diskuterar förslagen om ensidiga neddragningar av gränsskyddet.

Vi fattade i fjol i denna kammare beslut om den framtida livsmedelspolitiken och jordbrukspolitiken. Besluten fattades i stor enighet och innebar att betydande arealer skulle ställas om till annan produktion än produktion av livsmedel. Denna omställningsprocess pågår nu för fullt, och vi kan bara konstatera att om utskottets majoritet får sitt förslag igenom, innebär det att ytterligare areal läggs till omställningen. Ytterligare hektar åkermark kommer då att tas ur traditionell produktion, och fler landsbygdsföretag kommer att få problem att brottas med.

Om vi vill att hela Sverige skall leva – och vi då också menar sydöstra Sverige – är det enda rimliga att kammaren bifaller centerns reservation när det gäller frågan om sockernäringen och öbrukens framtid. Låt beslutet därför bli att stödet till bruket i Mörbylånga skall utgå även efter den tid som regeringen och följaktligen också utskottets majoritet föreslår. Mörbylånga sockerbruk behövs. Sockerbetsodlingen i sydost behövs. Svenskt jordbruk och svensk livsmedelsproduktion behövs – nu och även i framtiden. En livskraftig landsbygd behövs – även i sydöstra Sverige. Om vi låter odlingen av sockerbetor och produktionen av socker vara kvar, klarar vi också av dessa målsättningar.

Kaj Larsson berättade tidigare i debatten om brevet från Sockerbolaget. Det var väl bara en bekräftelse han då fick på vad resultatet och konsekvenserna blir av en illa förd politik på jordbruks- och livsmedelsområdet.

Herr talman! Med detta vill jag instämma i centerns reservationer till betänkandet och yrka bifall till reservationerna 3 och 7.

Nu, herr talman, vill jag övergå till att tala om fiskerilånen. Regeringen föreslår att dessa lån skall tas bort. Om så skulle ske, skulle det vara till stort men för det svenska fisket och för fiskeflottans förnyelse. Man får ibland höra att dessa lån skulle vara en subvention till fisket eller en form av bidrag, med eller utan förpliktelser. Men detta är ju fråga om lån, lån i ordets verkligaste bemärkelse, och i alla fall jag har fått lära mig att det man lånar får man vara så god att ge tillbaka. Så är det också med dessa pengar, som skall betalas tillbaka med ränta. Den enda subvention man möjligtvis kan tala om

är att det på dessa lån är en något lägre räntenivå än på de lån man kan få i banker och andra kreditinstitut. Jag skulle inte ens vilja kalla det för subventioner, utan jag skulle i stället vilja säga att detta är lån till en rimlig ränta.

Jag är glad att en majoritet i utskottet har tagit de motioner som väckts i denna fråga på allvar och att man har följt uppmaningarna och intentionerna i desamma och skrivit i majoritetsyttrandet att fiskerilånen skall vara kvar. Detta innebär också att yrkandena i de motioner som jag själv och tillsammans med andra har väckt i realiteten är tillgodosedda.

Detta gör det möjligt att förnya fiskeflottan på ett någorlunda hyggligt sätt, vilket är till fördel och till gagn för det svenska fisket vad gäller kapacitet och rationalitet, konkurrenskraft och – framför allt – säkerhet. Fisket spelar en betydande roll i många delar av vårt land, inte minst i Sydostsverige, och det är den enda utkomstmöjligheten i många av våra utsatta kust- och skärgårdsbygder, där andra utkomstmöjligheter ofta är bristfälliga eller helt saknas.

Jag glädjer mig åt utskottets förslag om ett bibehållande av fiskerilånen och yrkar givetvis bifall till detta förslag i betänkandet.

Anf. 98 LENA ÖHRSVIK (s):

Herr talman! Frågan om sockerbetsodlingen i Kalmar län och driften av Mörbylånga sockerbruk har åtskilliga gånger diskuterats i denna kammare.

I motion Jo228 från allmänna motionstiden i år har ledamöter från fyra partier i både Kalmar län och Blekinge utförligt motiverat betydelsen för vår bygd av både fortsatt odling och fortsatt drift. Vi har där bl.a. framhållit samhällsekonomiska, regionalpolitiska, miljömässiga samt beredskapsmässiga skäl. Vi är naturligtvis medvetna om att Sockerbolaget självt beslutar om sin fabriksstruktur, men staten har ju under många år gått in med speciellt regionalpolitiskt stöd, både för fortsatt drift och för odling.

Vid en träff i december förra året med företrädare för de anställda, betodlarna, Sockerbolaget, kommunen, länsarbetsnämnden, länsstyrelsen och oss riksdagsledamöter, framkom att alla skäl talar för fortsatt, oförändrad odling och drift. Om Sockerbolaget ändå väljer att inte utnyttja Mörbylångabruket för just sockerproduktion, behövs minst fem års omställningstid. Det handlar ju om både odlingen och själva produktionen. Hänsyn måste också tas till övrig omställning som pågår inom jordbruket samt till att arbetsmarknaden i regionen runt om har stora påfrestningar för närvarande.

Eftersom våra motiv utförligt har redovisats i motionen hänvisar jag till denna. I övrigt är förhållandena väl kända för kammaren efter alla tidigare diskussioner i ärendet. Bengt Kronblad kommer senare att redovisa en del av de idéer om alternativ produktion som hittills har diskuterats lokalt och regionalt.

Då varken utskottsmajoritetens skrivning eller någon av reservationerna tillgodoser just kravet på fem års omställningstid ställer vi socialdemokrater från Kalmar län följande särskilda yrkande, som har delats ut på kammarens bänkar:

"7. beträffande *Mörbylånga sockerbruk* att riksdagen med anledning av motionerna 1990/91:Jo228 och 1990/91:Jo39 yrkande 2 samt med avslag på regeringens förslag och motionerna 1990/91:Jo39 yrkande 1, 1990/91:Jo40

delvis, 1990/91:Jo46 yrkande 1 delvis, 1990/91:Jo52 yrkande 1 delvis, 1990/91:Jo53 yrkande 2 delvis, 1990/91:Jo56 yrkande 3 och 1990/91:Jo275 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna att om nedläggning av Mörbylånga sockerbruk inte kan förhindras, omställningstiden bör fastställas till fem år."

Kravet stämmer väl överens med det som ställts vid demonstrationen utanför detta hus i dag. En fortsatt drift innebär ingen ytterligare belastning på statskassan, då medel motsvarande det särskilda stödet ju skall utgå till regional utveckling. 600 arbeten kan på detta sätt säkerställas. Kostnaden blir 21 000 kr. per person, vilket är lågt i förhållande till många andra regionalpolitiska satsningar.

Jag vädjar därför till kammarens ledamöter att noga fundera över det praktiskt omöjliga i att ställa om *både* odling och drift på den korta tid som utskottet föreslår. Kanske kan företrädare för regionen bättre bedöma just den frågan. Om vårt yrkande inte skulle erhålla erforderlig majoritet, kommer vi att rösta på reservation nr 6.

Anf. 99 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Under fjolåret beslöt riksdagen att det svenska jordbruket skulle omställas och avregleras. Det skulle ske under en tidsperiod av fem år.

I dag ligger på riksdagens bord ett förslag som innebär att Mörbylånga sockerbruk och betodlingen på Öland och på fastlandet skall upphöra efter två år. Här gäller alltså inte någon femårsgräns för omställningen, utan det skall gå mycket snabbare.

Jag vill anföra två argument för att regeringens förslag och majoritetens förslag skall avvisas.

För det första tycker jag att det är rimligt att alla de grödor som omfattas av svensk odling och alla de regioner där odling sker skall ha samma villkor. En omställning som en stor majoritet av riksdagen har ställt sig bakom måste ske på likartade villkor i alla delar av landet och för alla grödor. Någon särbehandling av sockerbetsodlingen på Öland finns det inget motiv för.

För det andra anser jag att en längre omställningsperiod än två år inte behöver kosta några extra pengar utöver vad regeringen är beredd att satsa. Majoritetsförslaget i utskottets betänkande stöder regeringens förslag när det gäller att till regionen ge regionalpolitiskt stöd och anslå lika mycket pengar som nu går till Sockerbolaget, nämligen 12,5 milj.kr. per år. Lika stor summa skall efter en eventuell nedläggning ändå gå till regionen för att på det sättet försöka få nya arbeten till stånd. Vi vet alla att det är mycket svårt att få nya arbeten till stånd, att lokalisera nya industrier till en del av vårt land som har uppenbara problem och som ligger litet avigt till när det gäller kommunikationer.

Det kommer att kosta utomordentligt mycket pengar för varje arbetstillfälle som man möjligen kan ordna. Det finns inget motiv att på det sättet förslösa pengar när man ändå kan hålla sysselsättningen uppe under längre tid än två år på ett billigare och bättre sätt än vad majoriteten föreslår.

De två år som det här är fråga om är för kort tid för att få fram de alternativ som jag tror och hoppas är nödvändiga att få fram när det gäller odlingar.

Det behövs längre tid än två år för att kunna forska och pröva sig fram när det gäller de alternativ som eventuellt skall gälla.

I reservation nr 6, som Ingvar Eriksson har yrkat bifall till, och Lena Öhrsvik i andra hand, anger vi att det är för kort tid med två år och att längre tid behövs för en omställning. Där slås också fast – jag vill understryka det – att det inte kostar mer pengar än vad majoriteten är beredd att satsa, men det ger ett mycket större resultat. Det är väl resultatet som skall räknas.

I reservationen ges länsstyrelsen i Kalmar län ett ansvar för att säkerställa driften en längre tid och att under tiden verka för att alternativa odlingar kan komma till stånd. Vi slår också fast att Sockerbolaget har ett betydande och stort ansvar. Staten har en betydande ägarandel och får inte och kan inte springa ifrån sitt ansvar i det här läget.

Ett uttalande från riksdagen i enlighet med reservation 6 kan inte Sockerbolaget nonchalera. Man måste ta hänsyn till ett sådant uttalande.

I reservation 4 talas det om att undersöka möjligheterna att exportera våra överskott. Det är en orimlig situation att det inte är möjligt att på världsmarknaden avsätta den produktion som vi har i vårt land. Det är en ganska dålig omställning och avreglering om dessa hinder fortsättningsvis skall finnas kvar. Det är en självklarhet att hindret skall tas bort.

Herr talman! Jag vill vädja till såväl folkpartiets ledamöter som socialdemokraterna, förutom dem som finns på Kalmarbänken, vilka helhjärtat har ställt upp för denna fråga, att stödja reservationen. Reservationen ger realistiska möjligheter att låta omställningen ske under ordnade former och under längre tid, dessutom utan att det kostar mer pengar. Den här lösningen blir säkert mycket billigare än om majoritetens förslag går igenom. Det kommer att bli kostsamt såväl för de människor som lever och bor i regionen som för statskassan.

Jag yrkar bifall till reservationerna nr 4 och 6.

Anf. 100 MARIANNE JÖNSSON (c):

Herr talman! Avgörandets stund för sockerbruket i Mörbylånga är inne. Regeringen har föreslagit att efter kampanjen 1992 skall stödet till Mörbylånga sockerbruk dras in. Regeringens förslag får stöd av majoriteten i jordbruksutskottet – socialdemokraterna och folkpartiet liberalerna.

Detta kan vi från centern inte acceptera. En nedläggning av sockernäringen på Öland skulle få katastrofala följder för jordbruket, miljön, odlingslandskapet, sysselsättningen och samhällsservicen. Det har framhållits många gånger, men jag måste ta tillfället i akt att återigen understryka detta.

Sockerbruket i Mörbylånga har mycket stor betydelse för sysselsättningen och jordbruket på Öland, men även på fastlandet, såsom på Kalmarslätten och i Blekinge, som vi har hört här ifrån talarstolen. En nedläggning av Mörbylånga sockerbruk skulle drabba 10 % av samtliga arbetstillfällen i Mörbylånga kommun. En nedläggning av bruket kommer också att innebära att hela sockerbetsodlingen i Kalmar län upphör. 600 arbetstillfällen berörs. Av dessa är ca 100 specialarbetare vid bruket. Därtill kommer effekter för odlare, underleverantörer, åkare, maskinhandeln samt privat och offentlig service.

Arbetsmarknadsläget är allt annat än ljust i Kalmar län just nu. Jag måste

utveckla detta efter att ha läst arbetsmarknadsutskottets majoritets glädjebeskrivning om hur det står till med oss i Kalmar län och på södra Öland. Varslen om uppsägningar eller permitteringar duggar tätt. I Kalmar är var tredje industriarbetare korttidspermitterad.

Hittills i år, t.o.m. den 6 maj, har 82 företag varslat 3 589 personer. Antalet anmälda arbetslösa är 1 000 fler än förra året vid samma tid. Arbetsmarknadsutskottet skriver troskyldigast: Genom broförbindelse finns tillgång till den lokala arbetsmarknaden i Kalmartrakten, sex lokala arbetsmarknader, och därmed finns arbete på pendlingsavstånd från Mörbylånga.

Jag skulle vilja fråga den som står för detta majoritetsyttrande: Vilken arbetsmarknad är det fråga om?

Att kunna lokalisera ny industrisysselsättning till Öland ter sig i nuvarande konjunkturläge mycket tveksamt. Befintlig industri, t.ex. Cementa i byggbranschen eller Forsheda, som är en underleverantör till Volvo, kan inte ens med regionalpolitiska insatser i nuläget utvecklas.

Jordbruket nämns inte ens i propositionen. Ändå består sockernäringen av industridel och betodling. Betodlingen till Mörbylånga sockerbruk har den högsta relativa lönsamheten av all sockerbetsodling i Sverige. Detta har uppnåtts genom rationaliseringar. Odlarna har investerat i dyra specialmaskiner, transportutrustning och bevattningsanläggningar med såväl dammar, stamledningar och bevattningsmaskiner. Upphör odlingarna blir resultatet att dessa investeringar kommer att rosta ned och förfalla.

Varje region måste sträva efter att utveckla sina resurser där man har de bästa förutsättningarna. För Ölands del har jordbruket varit den näringsgren som haft den bästa konkurrenskraften.

När man läste SINDs utredning, som kom till oss i november, fick man intrycket att ölänningarna låg 30–40 år efter i utvecklingen, att sockerbruket var gammaldags och att det hade konserverat en gammal struktur. Ingenting kan vara felaktigare. Det är fråga om ett modernt, rationellt och effektivt jordbruk, och livsmedelsindustrin på Öland med sockerbruk och konservindustri har utvecklats naturligt, eftersom råvaran finns på ön.

Nu står jordbruket inför en genomgripande och smärtsam omställning. Det har omvittnats här flera gånger i dag, även i den tidigare debatten om det regionalpolitiska betänkandet. Spannmålsodlingen minskar och mjölkproduktionen minskar. I Kalmar län tas ca 20 % av den odlade arealen ur produktion. För Ölands del innebär det att ca 6 000 hektar åkermark på sikt skall tas ur traditionell jordbruksproduktion. Försvinner därutöver betodlingen, blir omställningen ännu svårare.

Sockerbetor odlas på Ölands bästa jordar. Om sockerbruket läggs ned och betodlingen upphör, kommer en hel del av denna åkermark, som klassas som den bästa i Sverige, att användas som betesmark för boskap i närheten av gårdarna. Strandängar och andra värdefulla betesmarker kommer då att sakna förutsättningar för betesdrift.

Ur såväl naturmiljö- som kulturmiljösynpunkt är södra Öland ett av vårt lands mest intressanta områden. Östra Ölands strandängar ingår i Europarådets lista över skyddsvärda våtmarker. Stora Alvaret tilldrar sig internationellt intresse med sin flora och fauna.

En total nedläggning av sockerbetsodlingen, som skulle ta ytterligare 2 600

hektar ur produktion, är ett hot mot det öppna öländska landskapet, som alla säger sig älska och värna om, inte minst ornitologer och blomsterälskare. Det kommer att kosta åtskilliga miljoner kronor att leva upp till den skötselplan som naturvårdsverket har förelagt länsstyrelsen i Kalmar län för åtgärder i det öländska odlingslandskapet.

Hittills har staten givit Sockerbolaget 12–14 milj.kr. per år för att hålla i gång driften vid Mörbylånga. Det har varit ett rent driftsstöd. Vi känner till det. Det har gått direkt ner till Malmö utan några villkor.

Vid flera tillfällen under senare år har riksdag och regering slagit fast att en minskning av sockerbetsodlingen inte får drabba Öland och Gotland. Här är nämligen, har man sagt i tidigare uttalanden från riksdagen, odlingens betydelse för sysselsättning och samhällsutveckling störst. I morgon bittida skall vi avgöra om detta fortfarande gäller.

Utan att överdriva vill jag påstå att sällan har så få miljoner som dessa 12–14 miljoner per år gett så mycket tillbaka i form av arbetstillfällen och liv till en hel bygd. Det har således varit samhällsekonomiskt väl använda pengar. Att i dag ordna en arbetsplats kostar ca 1 milj.kr. per årsanställd. Till detta skall i det här fallet läggas kostnaderna för att på "konstlad" väg sköta natur- och landskapsvård.

Staten kan inte undandra sig ansvaret för Mörbylånga sockerbruk, eftersom man med 42 % är delägare i Procordia, som i sin tur äger Sockerbolaget. 14 milj.kr. är en struntsumma, när vi betänker vilka belopp staten har satsat på andra orter. Vi hörde Annika Åhnberg nämna bilindustrin. Där är staten redo att utan vidare ställa upp för att förhindra en nedläggning och för att finna nya jobb.

Sockerbolaget, med staten som hälftenägare, har monopol på sockerproduktionen i landet. Utskottet skriver i sitt betänkande att det inte är riksdagens sak att avskaffa Sockerbolagets monopolställning, och vi har hört den debatten här från talarstolen. Själv har jag i en motion tagit upp att både SPK och NO bör titta på ägandeförhållandena. Att ett monopolföretag åstadkommer så mycket av samhällsekonomiska konsekvenser för en hel region måste på något sätt kunna styras från riksdagens sida. Därför är det så mycket mer angeläget att riksdagen ställer krav på ett mycket vinstgivande monopolföretag.

Det är verkligen egendomligt att ett monopolföretag med så stark ställning inte skall åläggas några regionalpolitiska krav. Jag vill fråga utskottets talesman varför man inte kräver att Sockerbolaget gör regionalpolitiskt betingade insatser. Jag bortser då från de blygsamma 10 milj.kr. som Sockerbolaget vill satsa för att hitta ny sysselsättning.

Herr talman! Det är orimligt att lägga ned betodling och sockerbruk i slutet av 1992. Det skulle få så negativa konsekvenser att samhället totalt kommer att åsamkas ökade kostnader i stället för besparingar. I en tid när konjunkturerna är som de är nu skulle det möta mycket svåra problem att åstadkomma nya arbeten till vår region i sydöstra Sverige. Till allt detta kommer så jordbrukets omställning till en ny livsmedelspolitik.

Nu gäller det för såväl staten som Sockerbolaget att ta sitt regionalpolitiska ansvar. Centern kräver fortsatt stöd till Mörbylånga sockerbruk, samti-

digt som sockerbruket börjar arbeta med alternativ utveckling av sockerbetan som energi- och industriråvara.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få instämma i tidigare yrkande om bifall till reservation 7. I övrigt står jag bakom de reservationer som centerrepresentanter undertecknat.

I detta anförande instämde Agne Hansson (c).

Anf. 101 BENGT KRONBLAD (s):

Herr talman! I jordbruksutskottets betänkande 1990/91:25 tillstyrker utskottet regeringens förslag till avveckling av stödet till sockerbruken på Öland och Gotland.

Sockerbolaget som ägare har krävt nedläggning av produktionen på Öland redan vid 1990/91 års kampanj. Regeringen kräver dock en avvecklingsperiod på två resp. fem år för Öland och Gotland. Jag anser att man måste ge förutsättningar för alternativ produktion såväl på Gotland som på Öland och på det sättet klara sysselsättningen och en bättre övergång.

Dessa krav har framförts vid olika uppvaktningar inför utskottet av såväl myndigheter och odlare som fackliga organisationer. Alla som uppvaktat har inte redovisats i utskottets betänkande, men även de fackliga organisationerna har varit med för att hävda rätten till en vettig avvecklingsperiod också för Mörbylånga.

Herr talman! LO-distriktet i sydöstra Sverige har tagit initiativ till förändringar av produktionens inriktning vid Mörbylånga sockerbruk. Projektet bygger på alternativa drivmedel i transportsystemet för person- och lastbilar, bussar m.m. Jag kan konstatera att Saab i dag har redovisat en ny bilmotor som kommer att efterfråga just den typen av drivmedel.

Projektet innehåller också ett förslag om att utveckla en olja för hydrauliksystemet, för att på så sätt bidra till bättre miljö. Allt är byggt på en storsatsning på alkoholer, vegetabilisk olja och i viss mån biogas. Basen är jordbruksprodukter, exempelvis raps och rybs men speciellt sockerbetor.

Projektgruppen består av representanter för myndigheter, företag, jordbrukarnas organisationer samt de anställdas fackliga organisationer. Dess arbete bygger på de miljö- och energibeslut som vi här i riksdagen tidigare har lagt fast.

Jag vill gärna säga beträffande de målen att vi senast 1995 skall ha en produktion av etanol på minst 50 000 ton, vilket är lika med dagens importvolym. Vi skall också få fram mer än 80 000 ton vegetabilisk olja, som är dagens förlustexport, fördelad på 40 000 ton hydraulikolja och 40 000 ton omestrad olja. Här har vi en möjlighet att uppfylla såväl de trafikpolitiska målen som energipolitiska och miljöpolitiska mål som riksdagen tidigare har antagit eller kommer att lägga fast under de närmaste veckorna.

Motivet för en ökad användning av vegetabilisk olja för tekniskt bruk är inte minst att jordbruket kan uppnå en effektiv användning av åkermarken. Vidare kan det öppna landskapet bibehållas utan de samhälleliga kostnader som annars skulle bli nödvändiga.

För industrisektorn gäller det att utveckla miljövänliga produkter, baserade på vegetabiliska oljor. Inom en nära framtid kan storskaliga föränd-

ringar väntas i fråga om produktval beroende dels på hälso- och miljöaspekter, dels på övergripande energiaspekter.

För närvarande pågår det för transportsystemet försök med etanoldrivna bussar i Stockholm. Detta sker både för att minska de skadliga utsläppen och för att pröva ny teknik. Det nuvarande skatte- och avgiftssystemet för petroleumbränslen gör att alternativa drivmedel måste utvecklas. Motiven för stöd är flera, främst miljö-, hälso- och energipolitiska målsättningar. Det är därför som vi arbetar med projektet.

Beträffande samhället finns det en rad motiv för att samhället bör bidra till att utveckla dels befintliga produkter med vegetabilisk oljebas, dels utveckla nya tillämpningar för både olje- och bioprodukter. På sikt bör petroleumbaserade produkter inom många områden ersättas med vegetabilisk dieselolja. Det avgörs givetvis på grundval av vilken konkurrenskraft som finns, men det värde samhället sätter på miljö-, hälso- och regionalpolitiska aspekter måste givetvis vägas in.

På det här sättet har vi i sydöstra Sverige försökt att nå lösningar för att kunna få en avveckling som inte innebär att det skapas en arbetslöshet utan att man kan utnyttja den mark och de resurser som finns, inte minst den kompetens som finns såväl i jordbrukarleden som i Fabriksarbetareförbundets olika medlemsgrupper.

Med hjälp av ett regionalt samarbete mellan myndigheterna, näringslivet, högskolan och fackliga organisationer kan en mjuk övergång från produktion av socker till produktion av biomassa också ge en möjlighet att övergå till en självfinansierad driftsform och därmed ge en öppning för framtiden. För att ytterligare utveckla alternativa drivmedel bör regionala försök initieras för produktion av en grön biomassa baserad på alkohol och en rad växter som bas. Dessutom bör också skogsavfallets lämplighet som underlag prövas.

En utveckling av rapsoljan ser arbetsgruppen som ännu en möjlighet. Vi ser stora möjligheter att med ett regionalt utvecklingsarbete inom bränsleområden skapa förutsättningar för att minska avståndet mellan olika motverkande mål och bevara möjligheten till en lokal utveckling baserad på just det vi i dag producerar i regionen.

För att klara detta fordras en övergångstid för omställningen. Det behövs för de anställda, för jordbrukarna, för odlingscykeln och för de nya basprodukterna. För detta krävs en omställningsperiod som är längre än två år.

Jag yrkar därför avslag på utskottets hemställan beträffande den att-sats som berör mom. 7 och bifall till det särskilda yrkande som Lena Öhrsvik tidigare i kväll har framställt. Om det yrkandet avslås före slutvoteringen avser jag att stödja reservationen vid morgondagens slutvotering under mom. 7.

Anf. 102 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Herr talman! Det var intressant att en representant från regeringspartiet faktiskt kunde presentera litet grand av de idéer som jag frågade efter tidigare. Det var också intressant att höra att Bengt Kronblad hade en helt annan uppfattning än Kaj Larsson tidigare om regeringens roll och möjligheter. Vi fick höra att regeringen inte kunde göra något vad gällde att förlänga respittiden. Det var sockerbruken som själva fällde avgörandet. Här fick vi nu

höra att regeringen kunde förlänga och borde förlänga mer. Vad är regeringens uppfattning om dess möjligheter?

Anf. 103 BENGT KRONBLAD (s) replik:

Herr talman! Frågan som ställdes är givetvis byggd på mitt anförande. Jag vill bara hänvisa till att det projektarbete som bedrivs i sydöstra Sverige är ett initiativ som har tagits i regionen och som utvecklas, finansieras och verkställs där med de regionalpolitiska stöd som finns från myndigheter, högskola och fackliga organisationer tillsammans med den kompetens som finns på platsen. Det är ett regionalt arbete som är viktigt att göra. Men det fordras givetvis också en tid för att genomföra detta. Självfallet är det så som en framtid formas även i sydöstra Sverige.

Anf. 104 GUNHILD BOLANDER (c):

Herr talman! Jordbruksutskottets betänkande, som vi nu diskuterar, har som rubrik Näringspolitik för tillväxt. Det är samma rubrik som regeringens proposition. För Gotlands del innebar regeringsförslaget något helt annat än tillväxt. Det enda intresse regeringen visade för Gotlands län var förslaget om upphörande av statligt stöd till Sockerbolaget för upprätthållande av sockerproduktion vid Roma sockerbruk. Det stöd som hittills har utgått med ca 12 miljoner per år skulle fortsätta som längst till 1995 års betsäsong. Därmed klargjorde Sockerbolaget att sockerproduktionen skall koncentreras till Skåne, och som vinstdrivande bolag med monopol på verksamheten sedan 1907 behöver man naturligtvis inte bry sig särskilt mycket om vilka konsekvenserna blir för en region som Gotland. Det gäller även för regionen runt Mörbylånga bruk.

Som underlag för propositionen ligger en utredning, gjord av SIND, om stödet till sockernäringen på Gotland och Öland. Det är en utredning där direktiven begränsade möjligheterna till djupare analys av sockernäringens betydelse för hela jordbrukssektorn med binäringar och det gotländska näringslivet i dess helhet. Detta är i högsta grad anmärkningsvärt när så genomgripande förändringar föreslås.

SIND konstaterade dock att näringslivet och sysselsättningsstrukturen i synnerhet på Gotland är mycket sårbart och att en nedläggning kommer att få utomordentligt stora konsekvenser på ön. Det geografiska läget gör att förädlings- och förnödenhetsanläggningarna är helt hänvisade till att drivas med råvaror som produceras på ön.

Den argumentering som regeringen använder för att föreslå slopande av stöd till sockernäringen på Gotland kan användas också när det gäller annan jordbruksproduktion, dvs. att det är rationellare att koncentrera produktionen till slättbygderna i omedelbar närhet till de stora konsumtionsorterna i landet.

Vi har tidigare i kammaren här i dag diskuterat regionalpolitik och sysselsättning, och den här debatten handlar verkligen också om sysselsättning. Gotland har en av de högsta arbetslöshetssiffrorna för länen i landet. Om Romabruket läggs ned mister drygt 100 fast anställda sina jobb och femtiotalet kampanjanställda sin deltidsinkomst. För omkring 730 betodlare är inkomsten från betodlingen av avgörande betydelse. Därutöver finns ett stort

antal underleverantörer och entreprenörer som har betydande inkomster från denna verksamhet.

Till detta kan läggas det transportunderlag som verksamheten utgör, dels internt på Gotland, dels för färjetrafiken, som annars skulle behöva ytterligare ett antal miljoner i transportstöd. Sammantaget kommer en nedläggning av Roma sockerbruk att innebära att ungefär 1 000 personer helt eller delvis blir av med sin försörjning.

Nu talas med stor emfas från vissa håll om alternativ produktion och sysselsättning, och vissa medel anvisas för detta. I vetskap om att detta är näst intill en omöjlig uppgift, eller i varje fall en gigantisk sådan, så ansluter sig då jordbruksutskottets majoritet till vad arbetsmarknadsutskottet anför, nämligen att om det visar sig att det blir problem med alternativen så skall regeringen återkomma till riksdagen. Jag noterar att detta är ett tillkännagivande till regeringen när det gäller Romabruket.

Har detta alldeles förbigått Kaj Larsson när han så kategoriskt påstår att Romabruket skall läggas ned 1995? Det finns ett tillkännagivande till regeringen att återkomma om det visar sig att alternativen inte fungerar.

Den strukturomvandling som lantbruksnäringen tvingats in i slår hårdare mot Gotland än något annat län, därför att en så stor andel av den yrkesverksamma befolkningen, ca 40 %, har sin försörjning från jordbruksnäringen. Som en följd av 1990 års livsmedelspolitiska beslut har ca 4 000 hektar åkermark på Gotland anmälts till omställning under en femårsperiod. Skulle därtill lika många hektar som i dag användas till sockernäringen, ungefär 4 000 hektar, ifrågasättas efter ytterligare fem år läggs det en dubbel omställningsbörda på de gotländska betodlarna.

Detta är en orimlighet och får inte tillåtas ske. Såväl regionalpolitiska skäl som sysselsättningsskäl talar för en fortsatt sockerproduktion på Gotland.

En speciell plusfaktor för Romabruket återfinns på miljösidan. Det är Sockerbolagets enda bruk som har ett slutet produktionssystem och som inte ger upphov till några miljöstörande utsläpp. I en tid när miljöfrågorna får allt större betydelse borde detta faktum tillmätas mycket stor vikt. Alla övriga bruk har dispens från miljökraven, och det är otillständigt. Ändå är Romabruket minst lika effektivt som Skånebruken. Ytterligare plusfaktorer som gör att Romabruket väl hävdar sig har redovisats för jordbruksutskottet, och jag skall därför inte ta upp tiden här med detta.

Ur samhällsekonomisk synpunkt finns det alltså mycket tungt vägande skäl för att bibehålla sockerproduktionen på Gotland. Jag har inget emot en forskning och utveckling av sockerbetan som industri- och energiråvara. Det primära för Gotland är fortsatt sockerbetsodling och förädling vid Romabruket. Jag ser med stort intresse fram emot en vidare utveckling av det som Bengt Kronblad här har redovisat.

Detta är inte en fråga bara för Sockerbolaget. Flera talare har här framhållit att staten faktiskt har intressen i bolaget uppgående till 42 % och därmed har ett ansvar för att se till att Gotland inte drabbas av ännu ett negativt beslut. Överallt i landet varslas människor vare sig de arbetar i statlig, kommunal eller privat tjänst. Att då medvetet rasera en väl fungerande verksamhet, som dessutom är lönsam, är att missbruka det ansvar som regeringsinnehavet medför. Det är ju intressant att konstatera att regeringsförslaget stöds

av både moderater och folkpartister, trots att man lokalt på Gotland givit långtgående löften om stöd för Romabruket från båda dessa partier. Folkpartiet har inte lyckats få till stånd ens en endaste liten enskild motion. Dock finns ännu möjligheten att stödja centerreservationen nr 10, vilken jag härmed yrkar bifall till.

Jag måste vidare säga att Kaj Larssons upplysning att Sockerbolagets inställning är den att Romabruket skall läggas ned efter nästa års betsäsong är häpnadsväckande. Jag måste ställa frågan om socialdemokraterna verkligen accepterar det resonemanget utan protester.

Exportplanerna stoppades mycket effektivt av Mats Hellström. Man hade på Romabruket sockersäckarna packade och färdiga för export, men nix, vi skulle lägga upp ett överskott som sedan skulle ge Sockerbolaget ett skäl för att lägga ned sockerbruken i Roma och Mörbylånga. Vi förstår sambandet.

Anf. 105 ULLA PETTERSSON (s):

Herr talman! Jag vet inte om man skall se det som ett tidens tecken att miljöpartiets sist anmälde talare inte är närvarande, så att en socialdemokrat får gå in och ta hans plats. Med tanke på den sena timmen är det kanske inte någon som sörjer över det.

När beskedet om att Roma sockerbruk skulle läggas ned kom kändes det som om det byggdes upp en vägg framför oss efter år 1995. Det var dock egentligen inte någon nyhet, eftersom önskemålet om nedläggning har funnits länge från Sockerbolagets sida. Ingrid Hasselström Nyvall talade om att hon hade hört detta i sex år, men det är väl i ungefär 20 år som Sockerbolaget har varit intresserat av nedläggning. I en intervju i tidningen Land för några månader sedan uttalade sig den verkställande direktören och sade att det enbart var regeringen som hade hindrat en tidigare nedläggning.

Det är lätt att tappa sugen när man får ett sådant här besked och ställs inför en så svår uppgift som det skulle vara att försöka hitta alternativ till en sådan här viktig näring. Men jag vill gärna säga att länsstyrelsen på Gotland redan har börjat titta på alternativ och har tagit upp en första diskussion om detta.

Det är självfallet oerhört viktigt att också Sockerbolaget har sitt ansvar i den här debatten. Vi har här också fått höra att det finns intressanta tankar t.ex. inom sydöstra LO-distriktet om alternativ. Dessa kommer vi att få se litet närmare på.

Om det fanns en möjlighet att här i dag fatta ett beslut om att sockertillverkning och sockerbetsodling skulle fortsätta på Gotland vore det väl. Men som centerledaren skriver i dag i Gotlänningen är det för Romabrukets del ingen större skillnad mellan majoritetsskrivningen och reservationerna. Ingen säger att bruket skall vara kvar. Ett sådant beslut kan vi inte fatta i Sveriges riksdag. Vi kan inte fatta ett beslut om vad ett enskilt bolag skall göra eller inte göra. Bolaget måste naturligtvis följa aktiebolagslag, bolagsordning och sådant och arbeta i bolagets eget intresse, som också Kaj Larsson sade här tidigare.

Jag tycker att det finns skäl för en och annan som i andra sammanhang ser marknadskrafterna som alla goda gåvors givare att ta sig en funderare över

logiken i detta när man ser följderna av ett marknadsresonemang i just det här sammanhanget.

Arbetsmarknadsutskottet öppnade vid sin behandling av denna fråga en dörr i den vägg som jag tyckte mig se. Utskottet säger att om man inte klarar den omställning som man redan har börjat resonera om, får regeringen komma tillbaka – jag förutsätter att det måste ske i samråd med Sockerbolaget – och avgöra om en förlängning av omställningstiden behövs.

Jordbruksutskottet har ytterligare något vidgat denna öppning genom att säga att regeringen bör återkomma, om man under resans gång säger att man inte kommer att uppnå önskvärt resultat. Eftersom jag uppfattat det så att den risken är stor, vill jag för min del säga att regeringen i ett sådant läge skall komma tillbaka till riksdagen. Mycket medveten om de svårigheter som tornar upp sig i det här arbetet kommer jag fortsättningsvis att ställa sådana krav på regeringen.

Anf. 106 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Ulla Pettersson inledde sitt anförande med att säga att miljöpartiets anmälde talare inte var närvarande och att socialdemokraterna skulle ta över vår plats. Jag tycker att det skulle vara mycket bra om socialdemokraterna i den kommande voteringen ville ta över miljöpartiets ståndpunkt. Ulla Pettersson verkade ju också vara villig att göra det, med vissa små ändringar. Men det som jag tycker är viktigt med miljöpartiets ståndpunkt är att vi ställer upp för den här landsändan oavsett var vi bor i landet.

Jag är säker på att Carl Frick, om han hade varit här, hade talat sig varm för Gotland eftersom han bor på Gotland. Men också jag känner för Gotland. Vi behöver inte bilda en länsbänk som speciellt känner för ett område för att kämpa för det. Som parti anser vi att den här frågan är viktig. Det skulle ha varit roligt om även socialdemokraterna lyckats trycka på och få sina regeringsföreträdare och sina företrädare i utskottet att driva frågan om förlängd respittid och möjligheter att hitta alternativen. Det var precis detta vi drev i utskottet. Hade Ulla Pettersson suttit med där hade vi kanske fått gehör från åtminstone en socialdemokrat i den här frågan.

Anf. 107 ULLA PETTERSSON (s):

Herr talman! Jag vill gärna börja med att be Marianne Samuelsson om ursäkt om det var så att jag sade att miljöpartiet inte alls var närvarande. Jag har ju lagt märke till att Marianne Samuelsson har deltagit i debatten.

Det jag egentligen begärde ordet för, herr talman, var att Marianne Samuelsson säger att vi borde kunna verka för en förlängd respittid. Det är faktiskt så att socialdemokraterna i regeringen har utverkat en förlängd respittid. Sockerbolaget ville nämligen från början lägga ned även Roma sockerbruk inom två års tid.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 maj.)

9 § Sjukavdrag för riksdagens ledamöter samt statsråd, m.m.

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande
1990/91:KU44 Sjukavdrag för riksdagens ledamöter samt statsråd, m.m. (förs. 1988:589 och prop. 1990/91:170).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 17 maj.)

10 § Anmälan om frågor

Anmäldes att följande frågor framställts

den 15 maj

1990/91:615 av *Karin Israelsson* (c) till kommunikationsministern om inlandsbanan:

Inlandsbanan är en livsnerv för 100 mil av Sveriges inland. En moderniserad inlandsbana utgör en nyckel till en fortsatt utveckling av hela Sverige. Inlandsbanan har stort värde för hela turistnäringen i området.

Regeringens beslut att lägga ned trafiken på inlandsbanan från den 9 juni 1991 innebär att planeringen för sommarsäsongens trafik förrycks. Riksdagsmajoritetens beslut leder till att finansieringen av inlandsbanan inte längre skall ske via budgetanslag för upphandling av interregional persontrafik på järnväg.

Nu har förutsättningarna för trafiken under sommaren -91 ändrats. Finansieringen av trafiken kan lösas. Nu krävs bara att regerigen klargör att det är möjligt att bedriva fortsatt trafik på banan.

Kommer kommunikationsministern att häva förbudet att bedriva persontrafik sommaren -91 på inlandsbanan?

1990/91:616 av *Karin Starrin* (c) till miljöministern om åtgärder för att bevara kulturlandskapet:

I en tidningsartikel uttrycker miljöministern sin oro över att granskogen hotar det öppna landskapet. I regeringens proposition 1989/90:146 om livsmedelspolitiken föreslogs 9 000 kr. per ha till anläggningsstöd för skogsplantering i slättbygderna och 3 600 kr. i skogs- och mellanbygderna. Skogsstyrelsen beräknade att 210 000 ha därmed skulle kunna beskogas. Centern lyckades få riksdagsmajoriteten med sig på att bidrag inte skulle utgå till plantering av barrträd på åkermark. Centern föreslog också att en omställningskommission skulle tillsättas för att följa omställningen. Miljöministern säger sig nu vilja ha en samlad bedömning av miljöeffekterna av omställningen av jordbruket.

Jag vill mot denna bakgrund fråga miljöministern:

Vilka åtgärder är regeringen beredd att vidta för att kulturlandskapet inte skall igenplanteras med barrträd?

1990/91:617 av *Per-Ola Eriksson* (c) till industriministern om turistnäringen i Norrlands inland:

I Norrlands inland är turistnäringen en mycket viktig del av näringslivet och har en avgörande roll för att skapa sysselsättning. För utvecklingen av turismen i Norrlands inland har inlandsbanan haft en viktig funktion. Genom regeringens medverkan upphör trafiken på inlandsbanan den 10 juni, dvs. vid den tidpunkt då turistsäsongen startar. Resebyråer tvingas nu avboka redan beställda resor. Detta kommer att få mycket negativa ekonomiska konsekvenser för turistnäringen i Norrlands inland och strider mot ambitionerna om utveckling av turismen som uttalats av riksdag och regering.

Med anledning av detta vill jag till industriministern ställa följande fråga:

Vilka åtgärder avser industriministern vidta för fortsatt trafik på inlandsbanan under sommarens turistsäsong så att turistnäringen i Norrlands inland skall kunna utvecklas?

1990/91:618 av *Bengt Harding Olson* (fp) till försvarsministern om pansarförbanden i Skåne:

Försvarsdebatten böljar fram och tillbaka och just nu extra intensivt. Åsikterna varierar med stor spännvidd från att försvaret bör förstärkas till att försvaret helt skall läggas ned. Många debattörer inkl. överbefälhavaren och arméchefen har engagerat sig och nu har t.o.m. försvarsministern uttalat sig.

Försvarsmaktens ställning blir alltmer oklar. Stor oro har också spritt sig till både folket och militären. Så har skett genom försvarsministerns tal den 3 februari 1991 i Lycksele och då särskilt genom hans uttalande om pansarvapnet i Sydsverige.

Försvarsministern mening tycks uppenbarligen vara att pansarvapnet inte har någon "framtid" i söder. Detta borde rimligen innebära att P 2 i Hässleholm, P 6 i Kristianstad och P 7 i Ystad/Revinge riskerar nedläggning, varefter samtliga stridsvagnar kan skickas norrut till bl.a. Mälardalen.

Med anledning av det ovan anförda vill jag ställa följande fråga:

Är det försvarsministerns avsikt att avveckla pansarförband i Skåne?

1990/91:619 av *Ylva Annerstedt* (fp) till statsrådet Lena Hjelm-Wallén om bistånd till Kina:

I ett pressmeddelande uppges regeringen ha gett BITS, Beredningen för internationellt tekniskt-ekonomiskt samarbete, i uppdrag att återuppta beredningen av biståndsinsatser i Kina.

Mot bakgrund av att några förändringar inte inträtt när det gäller Kinas hållning till förändringar av samhället i demokratisk riktning eller respekten för de mänskliga rättigheterna vill jag fråga statsrådet följande:

Av vilket skäl anser statrådet att det nu är angeläget att återuppta biståndsgivningen till Kina?

11 § Kammaren åtskildes kl. 22.52.

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 5 § anf. 15 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 7 § anf. 49 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. ajourneringen kl. 17.56,
av talmannen därefter t.o.m. 8 § anf. 82 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

BENGT TÖRNELL

/Barbro Karlsson

Innehållsförteckning

Torsdagen den 16 maj

1 § Val av riksdagens ombudsmän (justitieombudsmän) 1
Olle Svensson (s)
Val av chefsjustitieombudsman
Val av två justitieombudsmän
2 § Hänvisning av ärenden till utskott 2
3 § Förnyad bordläggning 2
4 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 15 maj 2
Finansutskottets betänkande FiU23
Finansutskottets betänkande FiU25
Finansutskottets betänkande FiU27
Finansutskottets betänkande FiU28
Skatteutskottets betänkande SkU35
Utrikesutskottets betänkande UU7
5 § Regionalpolitiken 3
Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU13
Debatt
Anders G Högmark (m)
Elver Jonsson (fp)
Börje Hörnlund (c)
Karl-Erik Persson (v)
Anna Horn af Rantzien (mp)
Monica Öhman (s)
Tredje vice talmannen (om debattreglerna)
(forts. 7 §)
6 § Information från regeringen om EES-förhandlingarna 34
Statsrådet Anita Gradin (s)
Gudrun Norberg (fp)
Jens Eriksson (m)
Per Gahrton (mp)
Bengt Hurtig (v)
Grethe Lundblad (s)
Margaretha af Ugglas (m)
Krister Skånberg (mp)
Per-Ola Eriksson (c)
Beslut om uppskjuten votering 43
7 § (forts från 5 §) Regionalpolitiken (forts. AU13) 43
Erik Holmkvist (m)
Eivor Husing (s)
Bengt Hurtig (v)
Tredje vice talmannen (om sammanträdets fortsättning under kvällen)

Ulla Orring (fp)
Stina Eliasson (c)
Inger Schörling (mp)
Bertil Måbrink (v)
Birgit Henriksson (m)
Jan-Olof Ragnarsson (v)
Isa Halvarsson (fp)
Kjell Ericsson (c)
Björn Samuelson (v)
Ylva Annerstedt (fp)
Gunhild Bolander (c)
(forts.)
Ajournering 81
Återupptagna förhandlingar 81
7 § (forts.) Regionalpolitiken (forts. AU13) 81
Kersti Johansson (c)
Ingrid Hasselström Nyvall (fp)
Marianne Jönsson (c)
Sven-Olof Petersson (c)
Bertil Persson (m)
Göran Magnusson (s)
Beslut skulle fattas den 17 maj
8 § Näringspolitik för tillväxt 93
Jordbruksutskottets betänkande JoU25
Debatt
Jens Eriksson (m)
Anders Castberger (fp)
Lennart Brunander (c)
Annika Åhnberg (v)
Marianne Samuelsson (mp)
Kaj Larsson (s)
Ingvar Eriksson (m)
Ingrid Hasselström Nyvall (fp)
Sven-Olof Petersson (c)
Lena Öhrsvik (s)
Bertil Danielsson (m)
Marianne Jönsson (c)
Bengt Kronblad (s)
Gunhild Bolander (c)
Ulla Pettersson (s)
Beslut skulle fattas den 17 maj
9 § Sjukavdrag för riksdagens ledamöter samt statsråd, m.m. 134
Konstitutionsutskottets betänkande KU44
Beslut skulle fattas den 17 maj
10 § Anmälan om frågor
1990/91:615 av Karin Israelsson (c) om inlandsbanan 134
1990/91:616 av Karin Starrin (c) om åtgärder för att bevara kulturlandskapet 134

1990/91:617 av Per-Ola Eriksson (c) om turistnäringen i Norrlands inland 135
1990/91:618 av Bengt Harding Olson (fp) om pansarförbanden i Skåne 135
1990/91:619 av Ylva Annerstedt (fp) om bistånd till Kina 135